DÖNEM : 1 CİLT : 13 TOPLANTI : 2

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

Elliüçüncü Birleşim

18 . 2 . 1963 Pazartesi

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	260
2. — Yoklamalar	261
3. — Görüşülen işler	261
1. — Sürekli görevlerle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu tezkeresi ve Bütçe Komisyonu raporu (1/235) (S. Sayısı : 32)	261:262, 397:400
2. — 5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/167) (S. Sayısı : 314)	262:263,401:404
3. — 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu. (M. Meclisi 1/323, C. Senatosu 1/323) (M. Meclisi S. Sayısı : 80, C. Senatosu S. Sayısı : 16)	263
A — Bayındırlık Bakanlığı bütçesi	263:280, 280:311
B — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/327, C. Senatosu 1/155) (M. Meclisi S. Sayısı : 71, C. Senatosu S. Sayısı : 24)	311:316,320,405:408
C — Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanun tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/333, C. Senatosu 1/158) (M. Meclisi S. Sayısı : 70, C. Senatosu S. Sayısı : 23)	316:321,409:412
D — Ticaret Bakanlığı bütçesi	321:365
E — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesi	366:396
F — Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe Kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/330, C. Senatosu 1/160) (M. Meclisi S. Sayısı : 72, C. Senatosu S. Sayısı : 25)	396

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Sayın üyelerden bâzılarına okunan Başkanlık tezkerelerindeki sürelerle izin verilmesi kabul olundu.

Bursa Milletvekili İbrahim Öktem ve arkadaşlarının, Cemiyetler Kanununun Anayasaya aykırı bulunan hükümlerinin kaldırılmasına dair kanun teklifinin İçişleri ve Adalet komisyonlarından seçilecek dörder üyeden kurulu geçici bir komisyonda görüşülmesi hakkındaki önergesi okundu, kabul edildi.

Millî Eğitim Bakanlığı 1963 yılı bütçesiyle Üniversiteler 1963 yılı bütçe kanun tasarılarının tümü üzerindeki görüşmelere başlandı.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Balıkesir
Mekki Keskin	*Mithat Şükrü Çavdaroğlu*

Kâtip
Ankara
İbrahim Sıtkı Hatipoğlu

İkinci Oturum

Millî Eğitim Bakanlığı 1963 yılı bütçesiyle Üniversiteler 1963 yılı bütçe kanunu tasarılarının tümü üzerindeki görüşmelere devam olundu.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Malatya
Mekki Keskin	*Nurettin Akyurt*

Kâtip
Ankara
İbrahim Sıtkı Hatipoğlu

Üçüncü Oturum

Millî Eğitim Bakanlığı 1963 yılı Bütçesi ve Üniversiteler 1963 yılı bütçe kanun tasarılarının tümünün görüşülmesine devam olundu.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Konya
Ferruh Bozbeyli	*Vefa Tanır*

Kâtip
Balıkesir
Mithat Şükrü Çavdaroğlu

Dördüncü Oturum

Millî Eğitim Bakanlığı 1963 yılı bütçesi ile,
Ankara Üniversitesi,
Ege Üniversitesi,
İstanbul Teknik Üniversitesi,
İstanbul Üniversitesi 1963 yılı Bütçe kanun tasarıları kabul olundu.

Dışişleri Bakanlığı 1963 yılı bütçesi de müzakere ve kabul olundu.

Saat 11 de toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Konya
Ferruh Bozbeyli	*Vefa Tanır*

Kâtip
Balıkesir
Mithat Şükrü Çavdaroğlu

SORULAR

Yazılı sorular

1. — Artvin Milletvekili Nihat Ata'nın 25 Ekim 1961 tarihinden bu yana Avrupa Konseyi, NATO ve Parlâmentolararası Birliği toplantılarının hangi tarihlerde ve nerelerde yapıldığına dair yazılı soru önergesi, Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/266)

2. — Artvin Milletvekili Nihat Ata'nın Cumhuriyet Senatosu üyeleriyle milletvekillerinin Avrupa Konseyine, NATO'ya ve Parlâmentolararası Birliğe seçiliş şekli, partileri, adları ile toplantı yer ve tarihlerinin bildirilmesine dair T. B. Millet Meclisi Başkanlığından yazılı soru öneryesi (7/267)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 11,00

BAŞKAN — Başkanvekili Mekki Keskin

KÂTİPLER : Rıza Polat (Ağrı), İbrahim Sıtkı Hatipoğlu (Ankara)

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

2. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Ekseriyetimiz var, gündeme başlıyoruz.

Efendim, dünkü Birleşimde öncelikle görüşülmesini kabul buyurduğunuz bir tasarımız var.

3. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Sürekli görevlerle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu tezkeresi ve Bütçe Komisyonu raporu (1/235) (S. Sayısı : 32) (1)

BAŞKAN — Kanun tasarısı ve komisyon tezkere ve raporları dağıtıldığına göre, tümü üzerinde söz istiyen var mı? Olmadığına göre maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İvedilikle görüşülmesi hakkında teklif var, ivediliği oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi okutuyorum :

MADDE 1. — 28 Aralık 1946 tarihli ve 4991 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin (B) bendinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Aylıkları, Teadül Kanununa göre aldıkları aylık tutarının, emekli keseneği, Gelir Vergisi ve tasarruf bonosu kesildikten sonra bakıyesinin, Dışişleri ve Maliye Bakanlıklarının müşterek teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından tesbit edilecek ödeme misilleri ile çarpılmasından hâsıl olacak miktar üzerinden ödenir. Asıl maaşın ita miktarı ile emsal baliği arasındaki farka tekabül eden (dış memleket tazminatı) Gelir Vergisinden müstesnadır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Olmadığına göre maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 28 Aralık 1946 tarihli ve 4991 sayılı Kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Birinci maddede zikri geçen ödeme misilleri, bulunulan memleketin ekonomik durumu, para ve geçim şartları göz önünde tutulmak suretiyle ve aylık derecelerine göre tesbit edilir ve gerekirse tesbitindeki usul dairesinde değiştirilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen? Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — 28 Aralık 1946 tarihli ve 4991 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin (B) bendinin 3 ncü fıkrası kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen? Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen? Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

(1) 32 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen? Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının tümü hakkında lehte, aleyhte konuşmak istiyen var mı? Yok. Tasarının tümü açık oylarınıza sunulmuştur.

2. — 5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/167) (S. Sayısı : 214) (1)

BAŞKAN — Öncelikle görüşülmesini kabul buyurmuştunuz. Bu tasarının tümü üzerinde söz istiyen var mı? Yok. Maddelere geçilmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Tasarı hakkında ivedilik teklifi var, ivedilikle görüşülmesini kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısı

MADDE 1. — 237 sayılı Kanunun 10 ncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Elçilik ve delegeliklerin ihtiyacı için satınalınacak taşıtların hedefleri Dışişleri Bakanlığı bütçesinde özel bir tertibe konur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — 237 sayılı Kanunun 13 ncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir :

«Dış temsilciliklerdeki taşıtların ekonomik ömürlerini doldurmuş olmalarına mahallî temsilciliklerce tanzim ve tasdik edilecek rapor üzerine Dışişleri Bakanlığı ve Malzeme Ofisince karar verilir.»

«Gerek bu suretle hizmetten çıkarılan, gerek hizmet konusu kalmamış veya en az kullanma süresini doldurmuş bulunan dış temsilciliklere ait taşıtların mahallinde veya yurda getirilmek suretiyle satılması hususunda en tasarruflu yolu seçmeye Dışişleri Bakanlığı ile Devlet Malzeme Ofisi yetkilidir.»

«Yurda getirilmek suretiyle satılmasına karar verilen taşıtların gümrük ve diğer her türlü İthal Vergi ve resimleri bu taşıtların Devlet Malzeme Ofisince satışları anında Gümrük Kanununa göre tesbit edilecek normal kıymetleri üzerinden Gümrük İdaresince tahakkuk ve satışı mütaakıp Devlet Malzeme Ofisi tarafından ilgili gümrüğe ödenir.»

BAŞKAN — Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — 237 sayılı Kanunla dış temsilciliklere tahsis edilen taşıtların, Hazine için daha tasarruflu olacağı Maliye Bakanlığının mütalâasına istinaden - önceden tesbit edilecek memleketlerde - eski model taşıtların fiyat farkı ödenmek suretiyle, yenileri ile değiştirilmesine veya miadı dolmadan satılarak yenilerinin alınmasına Dışişleri Bakanlığınca karar verilebilir.

Bu yenilemenin yapılabilmesi için her yıl bütçesinin ilgili tertibine gereken ödeneğin konulması ve (R) cetveli formülünde gösterilmesi şarttır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — 237 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetveldeki «elçilikler» kelimesinden sonra «ve daimî delegelikler» ibaresi eklenmiştir.

Mezkûr Kanuna bağlı (2) sayılı cetvelde «Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterliği» ne tahsis edilen binek taşıtı (1) sayılı cetvele nakledilmiştir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenlyer... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — 237 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrası «Elçiliklerin taşıt işletme ve onarma masrafları şahıslarına aitttir» hükmü kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun yayımı tarihinde Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu Başkanlariyle Başbakan ve Bakanlara tahsis edilmiş bulunan ve fiyatları 55 000 liranın üstünde olan makam otomobilleri, Maliye Bakanlığı ile Devlet Malzeme Ofisi arasında varıla-

(1) 314 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

eak anlaşma esasları dairesinde, Ofiste mevcut yeni veya kullanılmış ve fiyatları 55 000 lirayı aşmıyan otomobillerle değiştirilebilir.

Bu değiştirme sonunda hâsıl olacak bedel fazlasından Ofis giderleri çıktıktan sonra bakıyesi genel bütçenin çeşitli gelirler bölümüne irat kaydolunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?.. Olmadığına göre maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?.. Olmadığına göre maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarının leh ve aleyhinde söz almak istiyen var mı?. Yok. Tasarının tümü açık oylarınıza sunulmuştur.

3. — 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/323, C. Senatosu 1/323) (M. Meclisi S. Sayısı : 80, C. Senatosu S. Sayısı : 16)

A) Bayındırlık Bakanlığı Bütçesi

BAŞKAN — Bayındırlık Bkanlığı bütçesi üzerindeki konuşmalara başlıyoruz.

Muhterem arkadaşlarımın dikkatine bir hususu arz etmek isterim. Bakanlıklara bağlı Katma bütçeli umum müdürlüklerin bütçeleri de Bakanlıklarla birlikte mütalâa edip, Parti Grup Sözcülerinin bu Bakanlık bütçesini tenkid ederlerken, umum müdürlük bütçelerini de beraber tenkid etmelerini rica ederiz. Aksi takdirde yetiştiremiyeceğiz efendim. Ayrıca bu katma bütçeli umum müdürlükler bakımından söz verilemiyeceğini de ilk gün aldığımız karar gereğince arz ederim.

Şimdi söz, Millet Partisi Meclis Grupu adına sayın Oğuzdemir Tüzün'ündür.

Buyurun, sayın Tüzün.

M. P. GRUPU ADINA OĞUZDEMİR TÜZÜN (Niğde) — Muhterem Başkan, saygı değer arkadaşlarım; Sayın Bakan ve değerli erkânı,

1963 yılı Bayındırlık Bakanlığı Bütçesi üzerindeki görüşlerimizi Millet Partisi Meclis Grupu adına arz etmeye çalışacağım.

Bu Bakanlık hizmetlerinin; memleketimizin kalkınmasında büyük ve yapıcı payı olduğunu cümleniz takdir buyurursunuz.

Vatan sathında serpili olan bu yapıları görünce, iftihar etmemek elden gelmiyor. Asırlardan beri ihmale uğramış topraklarımızda göze çarpan çeşitli eserler bu Bakanlığın hizmetleri cümlesindendir. Milletlerin üzerinde yaşadığı topraklar, biraz da o milletlerin, o topraklar üzerinde meydana getirdiği büyük eser ve âbidelerle o milletin malı ve vatanı olur. Bu bakımdan plân ve programa istinadeden büyük eserleri yapan ve hükümetlerin tarihe bıraktıkları çeşitli ve şümullü hizmetlerin mesulü olan bu teşkilât hakkında; tenkid, takdir ve temennilerimiz olacaktır.

Geçen yıla nazaran büyük bir fark gösteremiyen bu yıl bütçesi, plânlı devreye geçişimizin ilk yılında muhtaç olduğumuz iş vüsati bakımından; bu sahadaki ünitelerimizin çok uzun meselelerin ilerisine kaldığını göstermektedir.

Memleket kalkınmamızda her türlü alanda sağlıyacağı ehemmiyet büyük olan, 2 milyara yakın bir meblâğla çok yaygın yatırımlariyle kalkınma plânını hedefine ulaştırmakta metotlu, programlı bir mesaiyi tahakkuk ettirecek yegâne hizmet müessesesi bulunan bu teşekküller hakkındaki görüşlerimizi sıra ile arza çalışacağız.

Demiryolları : Cumhuriyetin ilânından bu güne kadar, yabancı şirketlerden devir alınanlar yeniden inşaa edilenlerle yurdumuzu süsliyen demiryollarına son yıllarda verilen ehemmiyetin azaldığı müşahede edilmektedir. Büyük merkezleri birbirine ve limanlara bağlayarak ağır ve toplu nakliyatın çabuklaştırılmasındaki

menfaatlerimiz elbette mühimdir. Programda görülen Elâzığ - İran hattının Tatvan'a kadar olan kısmının ilk inşaatı yapıldığı halde Muş'tan öte tarafın raylarının döşenmediği, Van gölü Van ve İran hududuna henüz başlanmadığı görülmektedir.

Erzurum - Temdidi hattı ve bir kısım trafiği ve nakliyatı ehemmiyetli olan çift hatlardaki inşaatın ağır gidişi göze çarpmaktadır.

Limanlar - İskeleler : Dünya denizciliğinin asrımızdaki inkişafı karşısında memleketimizde bu yöne mütevecih bir gelişme mevcuttur. Sahillerimizin uzunluğu, bir deniz memleketi oluşumuz; bizden küçük komşu devletlerin denizciliği karşısında halen geri olan halimiz ile; ithalât, ihracat kapasitemizi bugünün teknik icaplarına göre karşıladığını iddia etmek biraz safdillilik olur. Kalkınmamızda büyük rol oynıyacağı muhakkak olan bu mevzuda, lüzumlu inşaatın bir an evvel yapılması ve bu suretle gerek resmî ve gerekse özel sektöre imkânlar sağlanması ve bu vesile ile nakliyatın ve bu meyanda balıkçılığın iptidai şekilden kurtarılarak verimli hale getirilmesi ve yurdumuzun coğrafi durumuna göre bu dâvanın ele alınması elzemdir. Plânda birçok işler göze çarpmaktadır.

Limanların yapımında daha süratli hamlelere muhtaç olduğumuz bir hakikattir. Bütçe Karma Komisyonu ve Yüksek Senatoda sahil vilâyetlerin dile getirilen dertleri bizi bu yolda dasüratli olmaya mecbur eden müspet deliller olduğuna inanıyoruz.

Hava meydanları ve akar yakıt tesisleri : kara, deniz, demiryolları karşısında daha seri olan hava nakliyatında günden güne büyük bir gelişme kaydedilmektedir. Bu itibarla; sivil hava meydanlariyle NATO müşterek programına girmiş olan askerî hava meydanları ve bununla birlikte akar yakıt tesislerinin inşaası Ulaştırma Bakanlığından alınarak Bayındırlık Bakanlığı uhdesine tevdi edilmiştir. Beynelmilel standartlara uygun tesislerin inşası hâlâ bir bakanlık onayı ile yapılmaktadır. Bu mühim işlerin tedviri için yeni bir teşkilât kanunu çıkarılmasını zaruri görmekteyiz. Hava meydanları mevzuunda çok geri olduğumuz ve hattâ Yeşilköy Hava Meydanının ıslah ve imar edilmemesinin millî menfaatlerimize uygun olmadığı Bütçe Komisyonu ve Yüksek Senatoda acı, acı tenkid ve şikâyet edilmiştir. İç ve dış uçak seferleri mevzuunda lâyık olduğumuz seviyeye ulaştırılmamız için hava seferleri yapılan ve yapılması iktiza eden vilâyetlere yeni meydanlâr açılması samimî arzu ve temennilerimiz cümlesindendir.

Yapı ve imar işleri : Bu teşkilâtın hizmetleri, bakanlığın kendi bünyesine aidolan işlerle diğer bakanlıkların bütçesine konularak tahakkuku yapı işlerine aidolan merkez ve vilâyetlerin büyük inşaat meseleleridir.

Kendilerine aidolan işlerde âzami sürat ve titizliği gösteren yapı işlerinin; diğer bakanlıkların inşaat işlerinde vaktinde almadıkları veya alamadıkları tedbirler yüzünden işlerin ağır yürüdüğü görülmektedir.

Plânlı bir devreye girişimizde metotlu iş takip ve inşasında diğer bakanlıkların bütün formaliteleri vaktinde ikmal etmeleri ve yılı içerisinde yatırımların sarfını göz önünde tutmaları gerekmektedir.

Bu bakanlık yatırımlarında olduğu gibi; diğer bakanlıklar ve vilâyetler inşaatında da yatırımların gelecek yıllara sirayet etmesi arsa işi ve projelerin zamanında ikmal edilmesi lâzımdır.

Mevcut kanunlarımızda inşaatı geciktirmeye zorlayan hususların ıslahı zamanının çoktan geçtiğine inanıyoruz. Hele plânlı devrede her yılın iş hacmi hesaplı bulunduğuna göre her yıla isabet eden işlerin mutlaka o malî yıl içerisinde başlaması şart olacaktır. Bu hususlarda tedbir alınarak aksatıcı olaylara meydan verilmemesi ve ikmali inşaat, ikinci kısım inşaat gibi işlerden âzami derecede sakınılması en başta gelen tavsiyelerimizdendir.

Karayolları: İstihsal ve istihlâk maddelerinin taşınmasında, iç ve dış turizmde, liman ve iskeleleri büyük merkezlere, illeri ilçe ve bucaklara ve nihayet köyleri pazarlara, şehir ve kasaba merkezlerine bağlıyacak olan yolları vücudun kan damarlarına benzetirler. Toplum yaşamasında bu kadar mühim yeri olan yollarımız; Devlet, il ve köy yolları olarak üç kısımda mütalâa edilir.

Devlet yolları: İlk plânda 35 bin kilometre olarak ele alınan Devlet yolları hızla devam eder görüldüğü halde henüz ikmal edilmemiştir.

Geçit veren yolların ıslahı, asfaltlama, genişletme, kısmen standart yol haline ifrağı, köprüler inşası, istimlâkler, maliyet yüksekliği

(Karadeniz sahil yolunu buna misal göstermektedirler) ve sair mühim mucip sebepler ve illerden alınarak karayolu ağına katılan yolların bakım ve ıslahı da bu işleri ağırlaştıran âmiller olduğu söylenmektedir. Karayollarının bugünkü durumu ile, yol inşası uzun sürecek ve komşularımızdan Bulgaristan, Yunanistan ve hattâ Suriye'den dahi nüfusa isabet eden yol miktarı bakımından geri oluşumuz yıllarca devam edip gidecektir.

İl yolları: Vilâyet; nafıalarının yaptığı bu yollar, özel idarelerin ve Bayındırlık Bakanlığının illere yaptığı yardımlarla tahakkuk etmektedir.

Bu yolların yapımı; bakımı çok ağır yürümekte ve evsafı düşük olmaktadır. Öteden beri Karayolları bütçesine konulan tahsisattan bir nisbet dâhilinde il ve köy yollarına ayrılan miktar 1950 yılında % 9 dan başlamış ve 1960 yılında % 23,3 iken bu nisbet sonra peyderpey düşmüş ve bu sene % 12,9 nisbetinde ve geçen yıldan 30 milyon lira fazlasiyle 115 milyon lira olduğu görülmektedir.

35 bin kilometre olarak mütalâa edilen il yollarının 10 bin kilometresi Karayollarının bakımı altında, 12 bin kilometresi vilâyetlerin bakımı altında, 13 bin kilometresinin ise geçit vermez durumda olduğu görülmektedir. 5 yıllık plânda bu yollar için 500 milyon lira sarfı icabettiği kaydedilmiştir.

Arz ettiğimiz izahata göre il yolları yapım ve bakımı hiç de ferah verici olmadığı bir hakikattir.

Köy yolları: Yabancı uzmanlarca verilen rapora göre Türkiye'mizde ilk plânda 150 bin kilometrelik köy yoluna muhtacolduğumuz yıllarca evvel tesbit edilmiştir.

Bütçe raporlarına göre 40 bin kilometre köy yolu yapıldığı; bunun 11 bin kilometresini üst yapısının tamamlandığı, 29 bin kilometresinin ise geçit veren toprak yol ve izlerden ibaret bulunduğu görülmektedir. Cumhuriyet devriyle bu yollara başladığımıza göre, 40 sene de 11 bin kilometre köy yolu yaparsak bir yıla 275 kilometre düşer. Bu tempo ile 545 sene sonra Türkiye'mizde 150 bin kilometrelik yolu yapmış olacağız ve köylerimiz de yolsuzluktan kurtulmuş olacak. Bu hızlı kalkınmaya, Anadolu tabiri ile, (Develer de güler.)

Bayındırlık Bakanlığının bu işler için yaptığı bir yönetmelik ve bir de 10 yıllık program var. Akar yakıt masrafının en az % 50 sini veren, nüfusu 500 den yukarı ve grup halindeki köyler tercih edilerek yolların yapılacağını âmirdir.

Köylülerimiz, bu paraları toplayıp idareciler veya Nafıa emrine Bankalara yatırmakta ve fakat bu sefer de vilâyetlerin elinde makina ve sair alet olmadığı için işleri görülmemekte ve gelecek yıllara atılmaktadır. İşte adı çok söylenen köy yollarımızın iç yüzü bu şekilde çok acıklı safhalar arz etmektedir.

Makina ve teçhizat: Bu mühim işlerin yapılması için Karayollarının elinde takriben 950 milyon lira değerinde 12 bine yakın makina ve ana teçhizat alâtı mevcuttur. Atelyelerdeki tezgâhların bedeli 45 milyon liradır. Makinalar için Ekonomik ömür 5 yıl ise de ortalama 7 yıl çalıştırılmaktadır.

Ekonomik ömrü dolduğu halde çalıştırılan 270 milyon liralık makina vardır. Bunların yenilenmesi için konulan 43 milyon liranın eski seneler mübayaası bonolarını 21, yerli makina imalâtı ve saire için 10 milyon lira verilmesi icabetmektedir. Geriye kalan 12 milyon lira ile de yenilenme yapılacaktır. Halbuki bu işler için 213 milyon liraya muhtaçolduğumuz belirtilmektedir. Anlaşılıyor ki; eldeki makinalar verimli çalışamamakta ve inşaat da süratli ve ekonomik olmamaktadır. Yol dâvamızın makina ve techizatı da maalesef arz ettiğimiz şekilde iyi durumda değildir.

Devlet Su İşleri : Su işlerinden bahsederken Anadolu'muzda hayır dua makamında kullanılan «su gibi aziz olasın» cümlesini sarf etmeden geçmek mümkün olmuyor. Kilometrelerce mesafeden sırtında su taşıyan ayakları yalın, dudakları çatlak köylü kız ve gelinlerinin köyüne getirilip şırıl, şırıl akan hayat iksiri bir çeşmeyi; kıpkırmızı ve delice seylâplariyle devirler boyunca felâketzedelerin destanlariyle kanlı diye tavsif edilen ırmak ve nehirlere gem vurarak uslu, uslu bir mavi deniz haline getirilen barajları görünce duyduğumuz iftihar ve gururla bu hizmetler mâna ve takdirini kazanır.

Muhterem arkadaşlarım; Devlet Su İşleri; yerüstü, yeraltı sulariyle enerji; tarım ve diğer hizmetler olarak mütalâa edilmektedir.

Beş yıllık plânda bu sahada 515 000 hektar arazinin sulanması hedef tutulmuştur.

1963 yılında enerji için 676 milyon liralık yatırım yapılacağı görülmektedir. 1967 ye kadar olan sektörler içerisinde Doğu'nun bilvesile Türkiye'mizin zirai ve sınai kalkınmasında büyük ehemmiyeti olan Keban Barajının yer almış bulunması Milletimizin ve Yüce Meclisin iftihar edebileceği hizmetler cümlesindendir. Tarihte Şimalî Mezepotamya denilen Doğu ve Güney - Doğu Anadolu ovalarının sulanması; zirai dâvamızın belkemiğini teşkil edecektir. Beş yıllık plânda çeşitli tarım işleri için 6 milyar liraya yakın tahsisat konulduğu görülmektedir. Bu yatırımların nerelerde ve ne iş için sarf edileceğini Sayın Bakandan Bütçe Komisyonu ve Yüksek Senatoda sorulduğu halde öğrenilememiştir. Bu esrarlı kutunun anahtarı bilmem kimdendir? Yeraltı suları müspet olmıyan, büyük suları bulunmıyan, ancak küçük sulamalarla kalkındırılması icabeden Orta Anadolu'nun durumu ne olacaktır? Çeşitli kuraklık ve erozyonlarda perişan hale gelen Konya, Niğde, Kırşehir, Yozgat, Çankırı ve emsali illerde köyler boşalmakta ve şehirlere akın edilmektedir. Bunları önlemek ve köylüyü baba ocağından ayırmamak için küçük sulamalara çok ehemmiyet vermek lâzım olduğu kanaatindeyiz.

Muhterem arkadaşlarım; memleket kalkınmasında üzerinde en büyük hizmetler yüklenen su işlerini; tahsis edilen paraları; ellerindeki imkân ve teknik personele göre yılı içerisinde sarf ettiği memnuniyetle müşahede edilmektedir. Yurt sathındaki bakır mevzularımızı birer, birer millet hizmetine açmakla görevli bu umum müdürlüğün elinde de 300 milyon lira değerinde 3 binden fazla motorlu vasıta ve makina mevcudolup 500 - 600 adedi miadını doldurmuş bulunmaktadır. Yenilenmesi için konulan tahsisat azdır. 5 yıllık plânda 250 milyon lira ayrılması derpiş edilmektedir.

İçme suları : Türkiye'mizde bugün köylerle nüfusu 3 binden aşağı olan kasabalar ve ayrıca askerî garnizonlara yeraltı ve yerüstü içme suyu teminini üzerine alan bu daire eskiden suyu mevcudolan ve yeniden 30 bine yakın köyün içme suyu üzerinde çalışmıştır. Halen 31 239 köyün susuz veya suyunun kâfi gelmediği tesbit edilmiştir.

1962 yılında vilâyetlerin ve bu müessesenin; bine yakın köy ve askerî garnizonlarının suyunu temin ettiği, 1963 de de bu adede yakın iş göreceği anlaşılmaktadır.

Çok muhterem arkadaşlarım; buraya kadar kısaca, Bayındırlık Bakanlığına aidolan işlerle bu Bakanlığa bağlı Karayolları ve Devlet Su İşleri Umum müdürlüklerinin yaptıkları hizmetlerin seyir şeklini açık bir şekilde arza çalıştık. Beş yıllık Kalkınma Plânı ve 1963 yılı yatırımları geçen yıllara nisbetle büyük bir fark göstermemektedir. Devlet Su İşleri bütçesinde geçen yıla nazaran 35 milyon lira kadar bir fazlalık göze çarpmaktadır. Bunun da 18-20 milyon lirası konsolide borç karşılığı olduğuna göre bütçe geçen yılın aynı demektir. Keban Barajına başlanılması gibi mühim bir mevzu da bunun içerisindedir. Bu durum Karayollarında da aynen müşahede edilir. Bu hizmetleri ifa edecek her türlü imkânlarla mücehhez maddeten tatmin edilmiş teknik personel, buna mütenazır olarak bütçede yatırım olmadıkça plânlı, programlı, hızlı kalkınma edebiyatı kendi kendimizi avutma ve aldatmadan ileri gidemiyecektir. Bugün işçi durumunda olan bir kısım teknik elemanın yeni bir kanunla mânen ve maddeten tatmin edilmeleri ve hizmet yerlerinin cazip ve rağbetli hale ifrağı ile geniş bir teknik personel kadrosu ve geniş yatırım imkânlariyle çok ağır giden bu temel inşa müessesesini hızlandırmak lâzımgeldiğine ve ancak bu şartlarla zirai, iktisadi ve sınai dâvamızın verimli ve süratli olacağına inanıyoruz. 1962 bütçesinde yeni ihalelere fazla yer verilemediği, eski ihalelerin devamı ve emanet işlerin yapılmasından ibaret bulunduğu gibi, yeni yıl bütçesi de eskisinin aynı gibidir. Sayın Maliye Vekili Yüksek Senatoda bir cevap sadedinde : Plânın bütçeye uydurulduğu sözünün doğruluğunu ve geçen yıl enflâsyonun önlendiğini konuşmalarında beyan buyurdular. Yatırımlar ve hattâ cari masraflara kadar tesir eden 1962 bütçesindeki % 12 tasarruf mecburiyeti, geçen yıldan fazla olamıyan 1963 bütçesinin tahakkuku; anlaşılıyor ki, vergi reformu adı altındaki zamlarla karşılanmak istendiğini meydana koymaktadır.

Muhterem arkadaşlarım; Karayolları ile Devlet Su İşlerinin Tarım Bakanlığı ve vilâyetlerle ilgili çalışmalarından bahsetmek isteriz. Sani-

yede beşyüz litreden aşağı olan su kaynakları üzerindeki tesisler ve sulama işleri ile sulama barajlarının sulama işlerinde Tarım Bakanlığı Topraksu Teşkilâtı ile alâkalı çalışmalarda, bir nizam ve intizam sağlanamadığı müşahede edilmektedir. Teknik bir teşekkül ve elemanları yüksek mühendisler ve mütehassıslardan ibaret bulunan, milyarlarca yatırımla tedvir olunan Devlet Üretme çiftlikleriyle; diğer İktisadi Devlet Teşekküllerinin zararları karşısında hâlâ harekete geçmiyen Tarım Bakanlığı ve hattâ Hükümetin bu toprakların sahibi değil de, bir icarcı gibi ağır hareketini aslâ tasvip etmiyoruz. Bu meyanda yeni kurulan ve büyük ümitler beslediğimiz Topraksu - Devlet Su İşlerini yeni bir statüye bağlıyarak Tarım Bakanlığındaki ataletin bu teşkilâta sirayeti endişesinden kurtarılmamızı temenni ediyoruz.

Muhterem arkadaşlarım; yukarda arz ettiğim veçhile bu Bakanlık ile bir de illerin müşterek çalışmaları vardır. Bir parça da bu mevzu üzerinde durmayı memleket hizmetleri bakımından fayda mülâhaza etmekteyiz. Geçen sene olduğu gibi bu sene de nakit ve boru yardımı olarak 12,5 milyon liralık içme su işlerine, ve 115 milyon lira da il ve köy yollarına yardım ayrıldığı müşahede edilmektedir. Bu paralar evvelâ 67 vilâyete ve bir de 600 kaza ve köylerine taksim edilince yapım gücünü kaybedeceği bir gerçektir. Saltanat devrinde; Düyunu Umumiyenin ağır baskılariyle mahallî hizmetlere el atamıyan o zamanın idaresi; yeni bir buluş yoliyle İdarei Hususiyei Vilâyat Kanununu çıkarmıştır. Mücbir sebeplerle meydana getirilen bu teşkilât kanunu; valilerin tasarrufu ile, gelirlerinden bir kısmının merkeze akımını temin eden bâzı tadilâtiyle bugüne kadar idame ettirilmiştir. Bir gerçektir ki; özel idare gelirlerinin % 35-40 ı kanuni paylar olarak merkeze % 15 - 20 si tahsili kabil olmıyan bakaye ve ancak % 40 - 45 kadarı elde kalır ki, bu miktar da iş yapamadığı halde günden güne şişen kadrolardaki memur maaşlarını, valilerin makam arabalariyle aylık kirası, 2,5 - 7,5 lira arasında olan vilâyet konaklarının keyfî ve zatî masraflarına gider. İşin en garip tarafı; bü bütçeye bağlı vilâyet nafıa müdürlükleridir. Makina, yedek parça, atelye, garaj ve teknik personel masraflarını merkez karşılar. Devlet Su İşleriyle Karayollarının bir kısım işlerini de sözde - valilerin otoritesinden faydalanmak mülâhazasiyle - onlar görür. Başlarında bir mühendis olarak bayındırlık müdürü dahi zor bulunur. Bu teşkilât; ne için aslı olan Bayındırlık Bakanlığı bünyesine katılmaz da, randıman alınamadığı halde hâlâ ayrı yaşatılır? Sebek ve hikmeti bilinmez!...

Muhterem arkadaşlarım; ilk zamanlarda özel idareler; vilâyet ve kazalarımızda göze çarpan şehir ve kasaba okulları, ufak hastaneler, bâzı geçit yolları gibi hizmetleri mahallî imkânlar, halkın ve derneklerin yardımı ile yaptığı bir hakikattir. Bugün bu imkânlardan tamamen denecek kadar mahrum ve bîtap hale düşmüştür. Yeni bir kanunla bu teşkilâta gelir sağlamak suretiyle verimli hale getirmek veyahut da maliyeye devredip her kazanın bu sahadaki gelirlerini Bayındırlık Bakanlığının emrinde mahallî hizmetler faslına aktarmaktan başka çıkar yol olmasa gerektir. Yaptığı bütçe dahi katiyet ifade etmiyen genel meclis ve il daimî encümenleri ve ne de özel idare ve nafıa müdürlükleri mahallî hizmetlere medar olamamakta ve halk ifadesiyle «özel idareler valilerin el çantası» olmaktan ileriye gidememektedir. Kuruluş gayesi mahallî hizmetler ve bu meyanda okul, tarım, yol, köprü, sağlık tesisleri ve sosyal hizmetleri içine alan bu teşkilâtın kendi cari masraflarını bile zor karşılamakta bulunduğu ve esas hizmetleri için bütçesine bölüm açmak maksadiyle sembolik rakamlar koyduğunu çok acı olarak ifade edebiliriz. Bu mühim mevzuun yeniden ele alınarak bir şekle bağlanmasını veya tamamen Hazineye devredilerek lüzumsuz masraflara ve külfetlere son verilmesi hususunda Bakanlığın ve Hükümetin dikkat nazarlarını çekmek isteriz.

Muhterem arkadaşlarım; mühim bir mevzuu daha Yüksek Heyetinize arzı vazife telâkki etmekteyiz. Köy yolları, okulları ve köy içme sularının yapımında 442 sayılı Köy Kanunu ile 5539 sayılı Karayolları teşkilât Kanununa dayanarak köylünün fiilen bu hizmetlere iştiraki kanuni bir zaruret telâkki edilmektedir. Haddizatında bu iştirak kalkınmamız için çok iyi bir usuldür. Bu fiilî iştiraklerin dağınık 45 bin köye değil de; mümkün olanlarının birleştirilerek 1 000 ilâ 2 000 nüfuslu merkezler haline getirilmesi hem içtimai, hem de malî bakımdan ve hattâ hizmet müdde-

tinin kısalması yönünden faydalı olacaktır. Bayındırlık, İmar - İskân, İçişleri, Tarım ve Millî Eğitim Bakanlıklarının müşterek bir kanunla bu mühim problemi ele almaları bizi kalkınmamızda en az % 50 masraf ve senelerin zıyaından kurtaracak ve bugün ana - baba bucağını terk ederek büyük merkezlere muhaceret durdurulmuş olacaktır. Bu suretle sefalet azalacak ve sosyal bakımdan köy ve şehir şeklinde dile getirilen acı konular da ortadan kalkabilecektir.

Yüksek müsaadenizle bir konuya daha temas etmek isteriz. Köyün yol, okul ve içme sularında fiilî hizmetini veya akar yakıt masrafına iştirakini istiyor ve üstelik imkânsızlıklar yüzünden yolunu da yapamıyoruz. Toplumun bir kısmının hizmetlerini Devlet bütçesinden yaparken ekseriyette olan ve fakir kısmının bu hizmetlere fiilen iştirakini istemekliğimiz Anayasamıza ve sosyal adalete uygun düşmüyor. Eğer bu memleket topyekûn bir kalkınmaya ve bir fiilî yardıma muhtaç ise bunu bütün toplumumuza teşmil ederek kısa zamanda neticeye vâsıl olmak lâzımdır. İçinde oturduğumuz Başkentte dahi çamur deryasından geçilemiyen yollarımız vardır. Şu hale göre bu fiilî iştirak yalnız köye munhasır olmamalıdır. Türk köylüsü hizmetten kaçmaz, ancak; Hükümetin icraatında eski alışkanlıkları terk etmesi, sesi çıkmıyan köylüye değil; bütün vatandaşlara şâmil ve Anayasaya uygun bir hamle kanunu ile bu hizmetlerin kısa zamanda neticeye ulaştırılmasının daha âdil olacağına inanıyor ve bunu Hükümetten istiyoruz.

Muhterem arkadaşlarım; sözlerime son verirken bâzı temennilerimizi maddeler halinde arza çalışacağız.

1. Bakanlık Teşkilât Kanununun Yüksek Meclis sevkı,
2. 2490 sayılı Kanunun değiştirilmesi,
3. Teknik personel, maaş ve ücret Kanununun çıkarılması,
4. Teknik personel eğitimi,
5. Mütaahhit meselesinin ciddî bir prensibe bağlanması, (Bütçe Komisyonunda kontrol mühendislerinin % 99 unun mütaahhitler lehine hareket ettiklerine karşı Sayın Bakanın bir cevap vermediğini gördük, bunun açıklanması lâzımdır.)
6. Su hukukuna âzami şekilde riayet ve yeni bir kanunla tedvini,
7. Orta - Anadolu'daki ihmal edilen turistik mıntakaların yollarının yapılması, (Buna bir misal : 10 sene kadar evvel Amerikalılarca filime alınan Aksaray'ın İhlara vâdisindeki kiliseler mıntakası ve yeraltı şehirleri ve Kapadokyan'ın ruhani merkezi «Naziyanez» şehri harabelerinin sıcak su ve kaplıcaların yollarının yapılması.) Bu mevzu Turizm Bakanlığına, Millî Eğitim Bakanlığı mensuplarına rica edilmiş ve Karayolları Genel Müdürlüğüne de duyurulmuştur. Amerikalılarca tanınan ve resimleri istenen bu eserlerin turistlerin ziyaretine açılmasını temenni ediyoruz.

Çok muhterem arkadaşlarım; kısa dakikalar içerisinde bu mühim Bakanlık hakkındaki görüş, tenkid ve temennilerimizi arz etmiş bulunuyoruz. 1963 yılı bütçesinin memleketimize hayırlı olmasını Tanrıdan niyaz eder, Millet Partisi Grupu adına Muhterem Bakan, Bakanlık erkânına bütçelerinin hayırlı olmasını diler, Yüce Heyetinizi hürmet ve muhabbetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Meclis Grupu adına Sayın Mehmet Turgut.

A. P. GRUPU ADINA MEHMET TURGUT (Afyon Karahisar) — Muhterem milletvekilleri,

Adalet Partisi Grupu adına Bayındırlık Bakanlığı bütçesi üzerinde konuşmaya başlarken ve bu bütçe hakkındaki görüşlerimizi belirtirken, evvelâ bu bakanlığın ve bakanlığa bağlı Karayolları ile Devlet Su İşleri gibi, umum müdürlüklerin bünyesinde bulunan bütün vazifelileri hürmetle selâmlamayı ve Türkiye'mizin medeniyet dâvasındaki feragatli ve fedakâr gayretlerinden dolayı kendilerine partimizin şükranlarını arz etmeyi, yerine getirilmesi icabeden bir borç bilirim.

Bayındırlık Bakanlığı, memleketimizin umran ve refahında en mühim hizmeti gören bakanlıkların başında gelir. Bu Bakanlığın safları arasında mevzuubahis hizmetleri ehliyet ve dirayetle görecek sayısız hizmetlerin mevcudiyetine inanmaktayız. Memleketimizin muhtelif bölgelerinde, son derece müşkül şartlar içinde, yarınki modern ve mesut Türkiye'nin yaratılması yolunda gayret sarf eden, Bakanlığın mü-

cahit, mütevazi ve idealist elemanlarını memleketin geleceği bakımından da bir teminat addettiğimizi bildirmek isteriz.

Hiç şüphe yoktur ki, Bayındırlık Bakanlığı kendisine verilen imkânlar nisbetinde iş yapabilir. Bu Bakanlığın yapması icabeden işlere memleketin ne kadar ihtiyacı olduğunu ve bu Bakanlığın yüklendiği vazifelerin ağırlığını hepiniz takdir edersiniz. Memleketimizin, her türlü ekonomik ve sosyal inkişafının temelini, bu Bakanlığa ait hizmetlerin görülmüş olması teşkil eder. Yani kalkınmanın enfrastrüktürü olan bayındırlık hizmetleri görülmedikçe ne iktisadi, ne de sosyal gelişmeye imkân görmemekteyiz. Bu ana görüşten hareket eden partimiz, bayındırlık hizmetlerinin her sene artan bir tempo ile görülmesi ve bu hizmetlerin en uzak vatan köşelerine ulaştırılması zaruretine inanmaktadır. Hareket noktası olarak bu ana prensibi alıp, bayındırlık bütçesinin tenkid ve tahlilini yapmaya çalışacağız.

Peşinen şunu belirtmek isteriz ki, 1963 yılı Bayındırlık Bakanlığı bütçesi, bayındırlık hizmetlerinin her sene artan bir tempo ile görülmesi ve en ücra memleket köşelerine ulaşması karakterini taşımaktan uzaktır. Bu haliyle bakanlık bütçesi, Bayındırlık Bakanlığı kadrolarında yer alan ihtısas elemanlarından, makina parkından ve Bakanlığın diğer imkânlarından âzami derecede faydalanıp, âcil memleket hizmetlerinin bir an evvel görülmesi realitesine yakışır bir dinamizm ve canlılık vasfı göstermemektedir.

Ayrıca, bu Bakanlığın bütçesi, memleketin hususi teşebbüs sahasında mevcut bulunan, teşebbüs kabiliyeti, teknik kapasite ve diğer unsurları da iyi bir tarzda ve harekete geçirecek bir istikamette kullanacak karakterde değildir.

Bakanlığın cari ve umumi masrafları artmış olmasına rağmen, hemen her daire ve umum müdürlükte görülen hizmetlerin hacmı azalmış bulunmaktadır. Zira Bayındırlık Bakanlığı bütçelerinin miktarı muayyen bir rakama erişinceye kadar görülen hizmetler takriben aynı kalır. Ancak, bütçedeki rakam kritik rakamı geçtikten sonra randımanın hızla arttığı görülür. Bakanlığın bütçesi tanzim edilirken bu esas kaide nazarı itibara alınmamıştır. Bu sebepten hizmetler hacmının artmadığını görmekteyiz.

Muhterem milletvekilleri,

Bu umumi girişten sonra, Karayolları Umum Müdürlüğü bütçesinden başlıyarak Bakanlık bütçesi üzerindeki tenkid ve temennilerimizi bildirmeye çalışacağız.

Partimizin kanaati odur ki, kara yolu hizmetleri bakımından yurdumuzun daha pek çok kara yoluna ihtiyacı vardır. Yolların fazlalığından bahsederek bunun aksini iddia etmek, memleket realitesini bilmeden, yanlış, dar ve kısır bir zihniyete saplanıp kalmaktan başka bir şey değildir. Bugün Türkiye'mizde yol mahiyetinde olmıyan karayollarına da, yol denilmektedir. Halbuki modern mânada kara yolu, her türlü motorlu vasıtalara, her çeşit mevsim şartları altında geçit verebilen bir mühendislik yapısıdır. Bir yol bu şartlara uymadıkça fonksiyonunu ifa etmekten uzaktır. Ve fonksiyonunu ifa etmediği müddetçe de ıslaha muhtaçtır. Aynı zamanda kara yolu addedilemez.

Mevcut bütçeden aldığımız intıba, Türkiye'mizde büyük gayret ve emeklerle meydana getirilen bugünkü şebekenin daha iyiye ve daha ileriye götürülmesi için lüzumlu gayretlerin gevşediği ve gerilediği istikametindedir. Bu inanç bizi, karayollarının istikbalinden haklı olarak şüpheye düşürmektedir. Şöyle ki : 1950 yılında Devlet bütçesinin % 3,6 kadarı Karayollarına ayrılmış ve bu miktar 1960 bütçesinde % 10,5 kadar çıkmış iken, bu nisbet 1961 den itibaren azalmaya başlamış ve 1961 de % 9,5, 1962 de % 7,7, 1963 te de % 6,2 olmuştur. 1963 yılında ayrılan tahsisat 13 yıllık ortalama tahsisattan % 35 daha düşüktür. Ayrılan para miktarları da son yıllarda aşağı - yukarı sabit kalmaktadır. Nitekim 1960 Karayolları bütçesi 797 milyon 817 bin T. L., 1961 bütçesi 861 milyon 98 T. L., 1962 bütçesi 806 milyon 285 bin T. L. ve 1963 bütçesi de 894 milyon 648 bin T. L. olarak sayılmaktadır. Bu durum karşısında karayollarının istikbalinden endişelenmemeye imkân yoktur. Zira bu memlekette karayollarına ayrılan tahsisatların azalarak veya sabit kalarak değil, çoğalarak seyretmesini icabettirecek çok ciddî sebepler mevcuttur. Bu sebeplerden bir kısmına dokunmakta fayda mülâhaza etmekteyiz.

Evvelâ kıstas olarak kullanılan gerek beher 100 Km² ye düşen yol uzunluğu, gerekse 1 Km. yola düşen nüfus sayısı bakımından Türkiye

Batı memleketleri ile mukayese edilemiyecek kadar daha az yola sahiptir. 100 Km² ye düşen yol miktarı Batı Almanya'da 101,5 Km., Belçika'da 76,6 Km., Danimarka'da 123,8 Km., İrlânda'da 114,5 Km., Macaristan'da 31,2 Km., Yunanistan'da ise 24,4 Km. dir. Türkiye'de bu miktar 7,9 Km. dir. Görülüyor ki, komşumuz Yunanistan beher 100 Km² ye düşen yol bakımından Türkiye'den üç misli daha fazla yola sahiptir.

İnşası tasarlanan 34 740 Km. lik devlet yolları şebekesinin, bugün 23 970 Km. si her mevsim geçit verebilmektedir. Her mevsim geçit vermesine rağmen bu yollar standart bakımından düşük yollardır ve ıslaha muhtaçtır. 34 740 Km. lik devlet yolları şebekesinin 16 000 Km. lik bir kısmı çekirdek şebeke olacak şekilde plânlanmıştır. Memlekette bu çekirdek şebekenin istediği standarttaki yol miktarı ancak % 5 civarında bulunmaktadır. Ayrıca büyük merkezleri birleştiren yolların büyük çapta ve âcilen ıslahata ihtiyaçları vardır. Bugün Ankara'dan - İzmir'e gitmek için kilometrelerce fazla yol gitmek icabetmektedir. Halbuki Ankara - İzmir arasını yüzlerce km. kısaltmak mümkündür. Ankara - Antalya yoktur. Olan da son derece bozuktur. Ankara - Adana, Ankara - Samsun - Trabzon, Ankara Sivas - Erzurum - Kars, Ankara - Diyarbakır - Van istikametine giden yollar çok geniş miktarda ıslaha muhtaçtır. Ankara - İstanbul yolu yol olmaktan çıkmak üzeredir. Bütün bu yollar ıslah edildiği gün, zamandan, yakıttan, lâstikten ve yedek parçadan geniş miktarda tasarruflar sağlanacak ve ulaştırma sistemimizde memleket ekonomisinin mâruz kaldığı görünmez zararlar son derece azalacaktır.

Bunlardan başka, «Kullanma faktörünün» yol yapılmasında esas ölçü olarak alınamıyacağına işaret etmek isteriz. Zira bir memlekette yolların kullanılması, evvelâ yapılmasına, sonra da memleketin umumi iktisadi vaziyetine bağlıdır. Bu itibarla tekrar tekrar söylemekte fayda görmekteyiz. Türkiye'de mevcut yolların fazla olduğu veya kâfi bulunduğu kanaati son derece kısır bir zihniyetin ve son derece yanlış bir görüşün mahsulüdür. Bilhassa çekirdek şebekesinin süratle yapılması zarurettir. Bütçemizde bu istikamete yönelmiş yapıcılık vasfı görülmemektedir.

Karayolları mevzuunda, beş yıllık plânda yer almış bulunan mülâhazaların yanlış olduğuna, burada, bir kere daha işaret etmekten kendimizi alamıyoruz.

İl ve köy yollarının durumu devlet yollarından daha iç açıcı değildir. İl yolu ismi altında 35 000 Km. yol olması icabetmektedir. Bunların ancak 10 000 Km. si geçit verir durumda olup, devlet bakımına alınmıştır. Bu yollar, illerle, ilçe ve nahiyeleri birbirine bağlıyan yollar olduğuna göre, Türkiyemiz henüz il, ilçe ve ve nahiyelerini birbirine bağlıyamamış durumdadır. Bu da yol ihtiyacımızın derecesini göstermektedir.

Köy yollarına gelince, memleketimizde 150 000 Km. köy yoluna ihtiyaç vardır. Buna karşılık köy yolu adı altında 11 000 Km. lik yolun üst yapısı tamamlanmış ve 29 000 Km. yolda yazları geçit verecek duruma getirilmiştir. 40 000 köyden sadece 4 000 köy, standart olmıyan toprak yol imkânına sahiptir. Takriben 18 milyon insan yoldan mahrumdur. Bu insanların, daha 10 sene, 20 sene, 40 sene yoldan mahrum kalmasına göz yummamalıyız. Ve razı olmamalıyız. Zira mevcut bütçe ile köylerimiz 40 sene daha yola kavuşamıyacaktır.

Saydığımız, bu sebeplerden dolayı bütçede karayollarına ayrılan tahsisat gerek yekûn, gerekse maksatlar arasında dağılış bakımından kifayetsiz bir dâvanın azameti ile kabili telif olmıyan bir karaktere haizdir.

Muhterem milletvekilleri,

Karayolları teşkilâtı modern ve iyi kurulmuş bir teşkilâttır. Bu teşkilâtın çalışması paraya, makinaya ve personele bağlıdır. 1963 bütçesinde bu teşiklât için ayrılan paranın kifayetsizliğini yukarda belirttik. Bu miktar 1960 yılının aratılmamış bütçesindeki miktardan daha azdır. Makina durumuna gelince, Karayolları Makina Parkının üçte biri, yani 270 milyon liralık kısmı, bugün ömrünü doldurmuştur. Bunların çalıştırılmaya devamı, son derece masraflıdır ve büyük zararlara sebebolacaktır. Bu durum, yenileme yapılamadığı takdirde önümüzdeki yıllarda bütün ağırlığı ile kendini gösterecektir. Bu fasıla konmuş olan 43 milyon liranın, 20 milyonu borç karşılığıdır. 10 milyon lirası geçen sene sipariş edilen makinaların gümrük v. s. masraflarına ayrılacaktır. Geri kalan 13 milyon lira ile

de yeni makina alınacaktır. Ancak, bu miktar ihtiyacın % 5 i mertebesindedir. Vilâyetlerin elinde bulunan makinaların durumu ise çok daha feci bir şekildedir.

Personel durumu, makina durumundan daha iyi değildir. Bir zamanlar kaliteli elemanların en kalabalık bulunduğu bir teşkilât olan Karayollarının, bugün düşürüldüğü vaziyeti gören birçok kıymetli eleman teşkilâtı terk etmektedir. Kalanlar ise, gerek maddi, gerekse mânevi bakımdan tatmin olmaktan uzaktırlar. Sadece mesleğe ve teşkilâta bağlılıklarından yerlerinde durmaktadırlar.

Karayollarının hizmet kifayetsizliklerini belirtirken birkaç noktaya daha işaret etmekte fayda vardır. Yolların asfaltlanması ve yol bakım faaliyetleri geniş nisbette dumura uğramıştır. Büyük şehirlerin trafik meselelerine el uzatılmamakta, bilhassa İstanbul çevre yolu ve Boğaz köprüsü kendi haline bırakılmış bulunmaktadır. Bu durum, böyle devam ederse, vatandaşlarımız ilerde trafik bakımından büyük sıkıntılara katlanmak mecburiyetinde kalacaklardır. Ankara'da Karayolları Umum Müdürlüğünün binası işinin ele alınmamış olması büyük bir noksanlıktır.

Muhterem milletvekilleri,

Karayolları bütçesini bitirirken bir hususu daha işaret etmek isterim. Karma ekonomi içinde bulunan memleketimizde, hususi teşebbüsü teşvik bakımından yolun ehemmiyetini belirtmeye lüzum görmüyorum. Ancak, bu mevzuda Hükümetin tutumuna ait bir misal vereceğim.

Karadeniz Ereğlisinde milyonlar sarf edilerek muazzam demir - çelik tesisleri kurulmaktadır. Bu bölgenin ve bu büyük tesislerin, ana yol şebekemizle irtibatı mevcut değildir. Bu irtibatın en kısa zamanda yapılması Hükümetin vazifeleri arasındadır. Bu, hem hususi teşebbüsü teşvik, hem de ilerde son derece inkişaf edecek olan bu bölgenin ana şebeke ve iç bölgelerle bağlanması mecburiyeti bakımından yapılmalıdır. Tesislerin inşaatı bitmeden, irtibatın yapılması, bunun için de, 1963 bütçesine, bu iş için tahsisat konması icabederdi. Maalesef bu tahsisata raslayamadık.

Yukardan beri söylediklerimizi hulâsa edersek Hükümetin yol politikasının son derece hatalı olduğu neticesine varılır. Bu politika değişmez ve bütçeler yerinde saymakta devam edersse, çok kısa zamanda büyük emeklerle kurulan mevcut teşkilâtın işsizlikten dağılması, mevcut yolların bakımsızlıktan harabolması ve mevcut makina parklarının ortadan kalkması mümkündür. Bunları şimdiden haber vermekle vazifemizi yaptığımıza inanmaktayız.

Muhterem milletvekilleri;

Bayındırlık Bakanlığı bütçesinde Türkiye'nin iktisadi ve içtimai gelişmesinde çok mühim rolü olan diğer bir teşkilâtı da Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğüdür. Bu Umum Müdürlüğün vazifeleri arasında, sayısı on milyona yaklaşan vatandaşlara hayatın en aslî unsuru olan içme suyunu temin etmek, vatandaşları seylâplardan koruyarak, can ve mal emniyetlerini teminat altına almak, tarlalarını sulayacak suyu temin etmek, bataklıkları kurutmak, sanayie, şehir ve kasabalara enerji verecek hidro - elektrik santrallerini kurmak gibi son derece ehemmiyetli ve çok çeşitli işler yer alır.

D.S.İ. iyi kurulmuş, Devlet hizmetini yurdun her köşesine götürmüş, güzel ve faydalı işler başararak vatandaşların sevgi ve takdirine mazhar olmuş, bir teşkilâttır.

Bu Umum Müdürlüğün 1963 yılı Bütçesi, üzülerek söylemek mecburiyetindeyiz ki, yayıcı, ileriye götürücü ve yüklendiği devasa meseleleri halledici bir istikamette hazırlanmış değildir. Mezkûr bütçe ile D.S.İ. nin elinde bulunan imkânlardan âzami derecede faydalanmak imkânı olmadığı gibi âcil olan memleket hizmetlerini de görmek mümkün değildir.

1963 bütçesine, bu umum müdürlük için konan tahsisat azaltılmamış 1960 bütçesinden pek o kadar ilerde değildir. Halbuki bu bütçelerin çok ilerisinde olması gerekirdi. Her geçen yıl bütçelerde görülen inkişafın, DSİ gibi bir müesseseye inikâs etmemesi şayanı hayrettir.

Çok mühim bir mevzu olan köy içme suları için ayrılan tahsisat, azaltılmamış 1960 bütçesindeki tahsisatın yarısı kadardır. Bu tempo ile vatandaşı daha asgari 20 sene susuzluğa mahkûm etmek durumundayız. Bu meselenin iktisatla, bütçe kifayetsizliği ile ve imkânsızlıklarla izahı mümkün değildir.

Muhterem milletvekilleri;

Köy içme suları mevzuu üzerinde biraz fazla durmak istiyoruz. Bugün memleketimizde öyle bölgeler vardır ki, köylerinde 30 - 35 Km. mesafelerden insan ve hayvan sırtında su taşımmak-

tadır. Temmuz ve Ağustos aylarında, çukurlarda biriktirilen kurtlu ve kokmuş yağmur suları bittiği için birçok köy halkı hicret etmektedir. Köy kadınının günlük ömrünün büyük bir kısmı sadece su temini ile geçmektedir. Bu bölgelerde insan kudretinin üzerine çıkılarak ve yirminci asırda yeni Ferhat destanları yaratırcasına, su bulmak için en iptidai vasıtalarla 110 metre derinlere inilmektedir. Bu bölgelerde, nüfusun sarnıçlardaki yağmur suları ile orantılı olarak azalıp çoğaldığı, her kasaba ve köyde tek problemin su problemi olduğu, yoldan, okuldan ve tohumluk buğdaydan evvel gelen içme suyu probleminin bulunduğu, bir vâkıadır. Bu vatandaşlarımız için medeni standartta, yeteri kadar ve sıhhi içme suyu asırlardan beri bir hayal olarak devam edip gitmektedir. Bu dâva daha uzun zaman bekliyemez, bu insanlar daha uzun zaman susuzluğa tahammül edemezler. Bizim, elele vermemiz, parti farkı gözetmeden, fikir ayrılıklarını nazarı itibara almadan, bu dâvayı beş altı senede halletmemiz şarttır. Bu bizim için bir medeniyet meselesi, bir insanlık meselesi olmalı ve ideal haline gelmelidir. Dâvanın âzameti karşısında DSİ nin imkânları cılız ve bütçesi son derece zayıf kalmaktadır. Bu dâvaya sıtma savaşı gibi, verem savaşı gibi ehemmiyet verip, normal yolların dışına çıkmamız gerekmektedir. Bu mevzuda verilmiş bir de takririmiz vardır.

Yeraltı suları mevzuunda ise bütçedeki meblâğ, Türkiye'nin birçok mıntakalarında tek kurtuluş ümidi olan, bu meselenin halli yolunda bir merhale olmaktan çok uzaktır. Yeraltı suları rezervlerinin, hiç olmazsa nümune olarak, muhtelif bölgelerde işletilmesi şarttır. Bütçede bunun nazarı itibara alınması icabederdi. Maalesef alınmamıştır.

Orta - Anadolu ile, Orta - Anadolu'yu çevreliyen ovalarda sel sularının ve daimî kış sularını biriktiren küçük ve orta büyüklükteki barajlara şiddetli ihtiyaç vardır. Her sene bu barajlardan hiçolmazsa on tanesinin işletmeye açılması gerekmektedir. Aksi takdirde bu bölgenin ve bu bölge halkının istikbali endişe vericidir. Bu mevzua 1963 bütçesinde lâyıkı ile ehemmiyet verilmemiştir.

Münferit ve müteferrik su işleri vatandaşa neticeleri çok çabuk ulaşan mevzulardır. Meselenin ehemmiyetine Hükümetin dikkatini çekmekle iktifa edeceğiz.

Büyük barajlar mevzuuna gelince, bu mevzuda mazide ortaya atılan yalan, yanlış iddiaları, çeşitli iftira ve dedikoduları bir tarafa bırakarak, Türkiye'nin bu barajlara şiddetle ihtiyacı olduğunun belirtir, enerji sıkıntısı içinde bulunduğumuzu hatırlatmak isteriz. Bu sıkıntının önümüzdeki yıllarda şiddetleneceğini ve hattâ enerjiyi tahdit yoluna gitmek mecburiyetinde kalacağımızı, Hükümet mensuplarına haber veriyoruz.

1963 bütçesi gerek Bayındırlık Bakanlığında gerekse diğer bakanlıklarda, bu meseleyi kısmen olsun halledici bir mahiyet arz etmekten uzaktır. Bir taraftan enerji sıkıntısından acaip bir saat sistemi icadedilirken diğer taraftan Hükümetin Keban ve Kesikköprü barajları ile, Iğdır - Kiti, Van - Engin ve Nusaybin - Çağçağ santralleri mevzuundaki isteksizliğini ve ağırdan alışını affetmek mümkün değildir. 1962 yılı bütçesinde Keban için ayrılan 5 milyon liranın vaktinde transferinin yapılmamasında bakanlığın hata hissesi çok az olmakla beraber, 1963 yılında bitmesi icabeden Kesikköprü Barajının, henüz ikinci ihalesine çalışılması baştan başa Bakanlığın hatasıdır. Bu mevzudaki düşüncelerimizi daha etraflı olarak Sanayi Vekâleti bütçesinde arz edeceğimizden kısaca dokunup geçiyoruz.

Muhterem Milletvekilleri,

Büyük ovaların, şehir ve kasabaların taşkından korunması mevzuunda da bütçenin kifayetsiz olduğuna işaret ederek, DSİ Umum Müdürlüğü merkez binasının inşaatına başlanması için konulan tahsisatı takdirle karşıladığımızı bildiririz.

Bayındırlık Bakanlığı bünyesinde bulunan, binalar, iskeleler, barınaklar ve hava meydanları mevzularında da 1963 bütçesi dinamizimden ve canlılıktan mahrumdur. Bu bütçe ile memleketin ulaştırma gücüne, hele kalkındığı iddia edilen bir memleketin muhtaç olduğu nisbette, bir ilâve yapmaya imkân yoktur.

Bizim anlayışımıza göre, bütçe, iddiaların aksiyon haline konmasıdır. 1963 Bayındırlık Bakanlığı Bütçesi büyük iddialar taşımak şöyle dursun, mevcut imkânlardan daha iyi istifade yollarını bile nazarı itibara almamıştır. Kalkı-

nan memleketlerin bütçelerinde görülen dinamizmin canlılığını taşımamaktadır. Aksine geriliyen, iddiasız ve durgun bir ekonomik bünyenin bütün arazlarını göstermektedir. Bütçeyi Büyük Meclisimize getiren Hükümetin ise, memleketin mühim meselelerine parmak basmaktan çekinen, her şeyi kendi oluruna ve kendi haline bırakan bir hali vardır.

Sözlerimize son verirken bütçe ile alâkası yokmuş gibi görünmekte ise de Bayındırlık Bakanı tarafından yerli sanayie karşı gösterilen yakın alâka ve son derece verimli anlayışa teşekkür eder, mevcut bütçe ile Hükümetin, Bayındırlık sahasında başarısızlığa uğrayacağını şimdiden haber vermek isteriz.

Muhterem Meclisimizi Adalet Partisi adına hürmetle selâmlıyarak huzurunuzdan ayrılırım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Açık oylarınıza sunulmuş olan kanun tasarılarına oy kullanmıyan arkadaşlarımız lûtfen kullansınlar efendim.

Söz, C. K. M. P. Meclis Grupu adına Sayın Seyfi Öztürk'ündür. Sayın Öztürk, Karayolları ve DSİ hakkındaki mütalâalarınızı da birlikte lûtfen.

C. K. M. P. GRUPU ADINA SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Yüce Meclisin çok Muhterem milletvekilleri,

Memleket kalkınmasının temel eserlerini vücuda getirmek, asırlık ihmallerle geri kalmış yurdumuzu medeni cihazlanmanın nimetlerine kavuşturmak gibi mühim vazifeler, Bayındırlık Bakanlığı uhdesinde toplanmaktadır. 5 yıllık plânlama devresinde, yatırım bütçesinin % 65 ini gerçekleştirmek yükünü bu Bakanlığın taşıma zarureti, ifa edilecek hizmetin ağırlık derecesini izaha yeter bulunmaktadır.

Yurdun yeni baştan imar ve inşasında bilgili, feragatli ve ciddî gayretleriyle hizmetleri geçmiş ve geçecek Bakanlık ve teşkilât mensuplarını, her bakımdan takdir ve tebrike şayan görmekteyiz. Bakanlık çalışmaları teşkilât kanunu hükümlerine göre başta, Karayolları ve Su İşleri Genel müdürlükleri, olmak üzere 5 ayrı kesimde toplanmaktadır. Vilâyetlerde de, bunlara muvazi olarak Nafıa ve bölge müdürleri hizmet görmektedir. Vekâletin koordine bir çalışma ve murakabe sağlaması için, taşra teşkilâtındaki iş dağınıklığını önlemeli, Nafıa Müdürlerinin salâhiyetleri teşmil olunarak, böylece bir vahdet temin edilmelidir. Genel olarak plânlamada yer alan mevzular, proje, program ve tatbikat safhasından geçerek hizmete arz olunmakta, ayrıca bir kısım işler de hizmetin devamınca bakım ve gözetime tabi tutulmaktadır. Açık müşahedemiz şudur: Bakanlık bugün yapacağı işin vüsat ve hacmıyla mütenasip olmıyan bir kadro ve teknik eleman zafiyeti içerisinde ciddî sıkıntı çekmektedir. Yapılan hesaplara göre tahminen 36 bin teknik personel ihtiyacına karşı, 510 mühendis 390 fen memuru ve 10 bin kadar kalifiye işçi ile yurt sathına yayılmış mütenevvi işlerin yürütülmesi çabasındadır. Bize göre, hizmetin kemaliyle ifası için, 3 unsur, para, malzeme ve teknik eleman yeter nisbet ve derecede mevcudolması lâzımdır. Verimin artması ise, bu üç unsurun iyi organize edilmesine ve ahenkli çalıştırılmalarına sıkı sıkıya bağlı bulunmaktadır.

Mücerret tahsisat artırıp, malzeme ihtiyacını karşılasanız bile, teknik personel meselesi halledilmedikçe beklenen neticenin elde edilmesi kabil olmıyacaktır. Bu yüzdendir ki, geçen yıl tefrik edilen tahsisatların bir kısmının sarf edilmediği görülüp anlaşılmıştır.

Bugünkü Devlet ücret anlayışı ve sistemi içerisinde, bünyedeki teknik personelin, serbest piyasadaki cari ücretlerle iş yapan, özel sektör lehine akışını durdurmak asla kabil değildir. Bu sahada da Devletin özel sektörle rekabetinin, kanuni imtiyazlar dışında mümkün olamıyacağını bir kere daha müşahede etmekteyiz. 1958 yılı neşredilen kararnameden mülhem bulunan teknik personel talimatnamesini konuya yardımcı bir tedbir olarak kabul etmek mümkünse de, davayı kökünden halletmek için Personel Kanununun, maksada hizmet edecek tarzda tedvini zaruretine işaret etmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar,

Senelerdir devam eden bir aksaklık hepimizin gözleri önündedir. Programa alınan işlere umumiyetle geç başlanmakta, çok kere de bunların inşası kış mevsimine tasadüf etmektedir. Proje hazırlanması ihale evrakının tanzimi, işlerin, ihaleye konması, Maliye ve Divan vizeleri bilhassa inşaat mevsiminin kaybına sebeb olmaktadır. Kış ortasında yol inşaatı, yağmur altında toprak hafriyatı yapılmaktadır. İş programlarının tatbiki formaliteler yüzünden

geç kaldığı gibi, nâmüsait hava şartlarında yapılan çalışmalar, bir bakıma verimsizliği sebebiyle maliyeti yükseltmektedir.

Devrini çoktan doldurmuş, günün ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksun bulunan 2490 sayılı Kanunun tadili yanında binbir ihtilâfın membaını teşkil eden tek taraflı, gayriâdil, şartnameler ve sözleşme metinlerinin objektif hukuk ölçüleriyle düzenlenmesi Devlet lehine konan imtiyazların ref'i zamanının geldiğine inanmaktayız. Bu hususu esasen programa almış olmanızı memnuniyetle karşılıyoruz. Bir taraftan formalitelerden uzaklaşarak diğer taraftan plânlı devrede yapılacak işleri evvelden projeye bağlamak ve bütçenin kabulü ile icra ve tatbikat safhasına ve şantiye faaliyetine intikal ettirmek suretiyle hizmetin veriminin artacağına kaani bulunuyoruz.

Muhterem arkadaşlar,

Sanayi ve zirai istihsaldeki gelişme, nüfus artışı, hayat seviyesinin yükselmesi ve bölgeler arasındaki mübadele kesafeti, hususiyle hava, deniz ve kara nakliyatının önemini gün geçtikçe artırmaktadır. Yeniden demiryolları yapımı ve eskilerin revize edilmesine muvazi olarak, denizyolu taşımaları için de liman, iskele, barınak inşa, ıslah ve tevsi zarureti vardır. Gerek deniz nakliyatının ve gerekse turizmin merkezleri haline gelmiş sahil şehirlerimizin, istihsal merkezlerine iyi işliyen yollarla bağlanması iktisadi gelişmemizde hissedilir faideler sağlıyacaktır.

Tabiî güzellikleri, şartları ve mevkii itibariyle Asya ve Avrupa'nın münakale köprüsünü teşkil eden yurdumuzun turizm sahasında inkişaf etmesi için karayolları ve limanların yanında modern hava meydanlarına da ihtiyacı vardır. Tekniğin son inkişaflarına göre hava meydanlarımızı her nevi uçağın emniyetle inmesini elverişli hale getirmek mecburiyetindeyiz. Hava trafiğinin kesafetini rakip ve komşu ülkelere aktarmamak için âcil tedbirler alınmalıdır. Bugün Yeşilköy'ün durumu bu açıdan çok müsait olmasına, hattâ gerekli istimlâklerin de yapılmasına rağmen ilk beş yıllık plânda lüzumlu tahsisatın konamamış olmasını memleket hesabına büyük kayıp telâkki etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar,

Memleket kalkınmasının ilk ve ön hedefi şüphesiz vatandaşı insan gibi yaşamanın imkân ve vasıtalarına sahip kılmak, tabiatın her türlü tehditlerine karşı insan hayatını vikaye ve siyanet etmektedir. Bu bakımdan millî problemlerimizin önünde ve başında yol ve su dâvamız gelmektedir. Memleketin hayati can damarlarını teşkil eden, hizmette Devlet yolu, il yolu, köy yolu diye tasnife tabi tutulan mevzu esasında yek diğerinden ayrılmaz bir bütün teşkil eder ve etmelidir. Bilhesap yurdun 150 000 Km. köy yoluna 35 000 il ve keza aynı miktar devlet yoluna ihtiyacı vardır. Bu umumi ihtiyaca bugün çok cüzi miktarla cevap verilebilmiştir. Keçi ve koyun izlerini yol telâkki etmediğimiz takdirde, halen köy yollarından 11 000 Km. si il yollarından 22 000 ve devlet yollarından da 27 000 Km. si yapılmış ve bakım altına alınmıştır. Bu tempo ile gerçek ihtiyaçların, görünür bir gelecekte karşılanmasının mümkün olamıyacağı bir bedahattir.

Bütçe açısından maddi imkânların tezyidi taleplerine karşı sebepler ileri sürülebilirse de, eldeki mahdut imkânları iyi kullanmak ve rantabiliteyi artırmak isteğine karşı, koymak mümkün bulunmaktadır. alınan neticelere göre bilhassa teknik malzemenin beklenen verimi sağlamadığı kanısındayız. Aynı mahiyetteki, makinaların mütaahhit elinde verdiği neticeyle, devlet faaliyetinden elde edilen neticeleri arasında daima farklar vardır. Orta bir ekskavatör vasati günde 800 metre mikap aynı hacımda buldozer ve sikriyper keza günde 600 - 700 metre mikap iş yapmaktadır. Mütaahhit elinde çalıştırıldığı zaman yüz verim veren bu araçların devlet elindeki verim nispeti 40 ile 60 a düşmektedir. Ayrıca mütaahhidin 2 posta halinde çalıştırma imkânı sürat bakımından da ehemmiyet taşımaktadır. Devlet işlerinin makina ve teçhizat zayiatı ve bakım masraflarında haylı kabarıktır. Bakanlığın bu açıdan rantabilite hesaplarını sıhhatli şekilde yeniden gözden geçirmesini arzu ve temenni etmekteyiz. Sayın bakandan bu konuda sarih malûmat bekliyoruz.

Düşük, verimle çalışma, bakım, yedek parça, personel akar yakıt giderleri nazara alınırsa yapılan işin mahiyeti yükselmekte ve Devlete pahalıya mal olmaktadır. Ya verimleri artıracak tedbirler alınmalı bir reorganizasyona

gidilmeli, bu mümkün olmıyorsa Devlet proje ve kontrol işini üzerine alarak bugün her yönden rekabete hazır ve ellerinde büyük parkları bulunan özel sektör eliyle hizmetleri yürütmelidir. Ayrıca bu takdirde büyük malî külfetler yükliyen makina parklarını da küçültmek icabedecektir.

Muhterem arkadaşlar geçmiş idareler tarafından inşa ve ikmal edilen Devlet yollarının yenilerinin yapımı yanında, eskilerinin bakımı da aynı ehemmiyete haizdir. Son senelerde bakım yönünden bariz aksaklıklar umumi şikâyet halini almıştır.

Bir taraftan ücretli yol prensibinin ihdasına çalışılırken diğer taraftan yolları da ücret verilecek bir hale getirmek zarureti vardır. Devlet yollarının kasaba ve şehir içi kesimleri belediyelere terk olunduğundan asfalt yoldan kasaba ve şehire giren vasıtalar çok kere ya çamura ya da tozo bulanmaktadır. Bu lüzumsuz vazife hudut ve salâhiyet şümulü anlayışının terk edilmesi,yolun bir bütün olarak ele alınması yerinde bir hareket olacaktır. Trafik kazalarının çok kere sebepleri arasında, yolların teknik standartlara uymaması yer almaktadır.

Her yıl milyonları aşan zararları izale için gerekli tedbirleri zamanında ittihaz lüzumu vardır, arazinin jeolojik ve fizikî yapısı itibariyle tehlike arz eden yerlerinde, kayma ve taş düşme gibi, tehlikelerin önceden bertaraf edilmesi yerine, sadece yazılı bir levha bırakmak, meseleyi hal için kâfi tedbir değildir.

Muhterem arkadaşlar,

Yapılacak işlerde öncelik derecesini iyi tesbit ve takdir etmek icabeder. Yol inşasında, geri kalmış ve memleket nüfusunun büyük çoğunluğunu sinesinde toplıyan köy yollarına yeteri kadar önem verilmediğine inananlardanız. Okuldan, sudan, ışıktan mahrum kalmış köye ilk yapılacak âcil yardım yoldur. Her şey o yoldan geçerek köye girmek ve köyü kalkındırmak imkânını hazırlıyacaktır. Köyleri mahsur halden kurtarmanın tek tedbiri ve çaresi yolda toplanmaktadır. Bütçe imkânları ile 1962 senesi 107 km. il, ve bin ikiyüzaltmış km. köy yolu yapılmıştır. Kasaba, nahiye ve köy adedine nisbetle ve mevcut tahsisat ve çalışmalarla asıl hedefe ulaşmak 3 çeyrek asır zaman istemektedir. Meseleyi sadece bir Bakanlık işi bir tahsisat meselesi mütalâa etmiyoruz. Devletin halkla beraber her türlü imkân ve gayretlerini birleştirici bir zihniyetle, topyekûn yol seferberliği yapılması lâzımdır. Türk köylüsü memnuniyetle müşahede ettiğimize göre bu konudaki her davranışı büyük bir alâka ve heyecanla destekliyecektir.

Muhterem arkadaşlar,

Memleketimizin tabiî servetler bakımından zenginlikleri arasında su kaynaklarının yeri, büyük önem taşımaktadır. 1937 yılında 2 milyonluk bir yatırımla bu sahada girişilen faaliyet, son senelerde büyük inkişaflar kaydetmiş ve yıllık yatırım hacmi 700 milyon liraya ulaşmıştır.

Küçük su işleri ve büyük su işleri olarak tefrikı mümkün olan ana dâvamız, son zamanlarda bir bölümü topraksu namiyle bir başka bölüme intikâl ettirmiştir. DSİ ile Topraksunun vazife hudutlarını tâyinde ihtilâfa düştükleri ve birtakım çatışmaların daireler arasında bir nisbet dâhilinde işleri aksattığı görülmüştür. Bir elden sevkinde büyük faideler mülâhaza ettiğimizden esasen işlerini muvaffakiyetle yürüten Devlet Su işleri bünyesinde tekmil problemlerin çözülmesinin doğru olacağı anlayışına sahibiz. Köy içme suları için idarenin sarf ettiği gayretle mütenasip bir tahsilât tefrik edilememiştir. Halen iyi içme suyu bekliyen binlerce köyün suya kavuşması için, işin önemi ile mütenasip bir tahsisat ayrılması lüzumlu bulunmaktadır. Yaraltı suları üzerindeki çalışmalarda memnuniyet verici bir şekilde inkişaflar kaydetmiştir. Bu yıl 385 sulu çıkan kuyudan 104 milyon metre mikâp su elde edilmesi imkânı sağlanmıştır.

Yeraltı suları üzerindeki çalışmalar istikşâfi mahiyet arz etmekle beraber, suyun mevcudiyeti tesbit edildikten sonra, filhâl istifadeyi sağlıyacak bir koordine gayrete ihtiyaç vardır. Diğer taraftan sulama işlerinde kooperatifçiliğe gereken ehemmiyet verilmeli, idare bu sahada da halkla beraber çalışma imkânı sağlamalıdır.

Muhterem arkadaşlar;

Taşkından koruma, sulama ve enerji üretimi gibi büyük konulara sarî bulunan büyük su işlerimiz, her gün ehemmiyetini bir kat daha artırmaktadır. Mevsim yağışları son senelerde mal ve can için bir millî felâket haline gelmiştir. Taşkınlardan korunmak için ön

tedbirlerin zamanından evvel alınması ciddî zarurettir. Derelerin ve su mecralarının ıslâhı, köy, kasaba ve şehir korunması yanında, arazi korunmasına da yardımcı olmaktadır. Sulama tesislerinde toprağın filitrasyona müsait kesimleri, beton veya metalle kaplanarak bir taraftan sulamadan doğan faydalar sağlanırken, diğer taraftan bir başka kesimde zarar iras eden fiiller önlenmelidir. Orman tahribatından doğan su zararlarını önlemenin bir başka tedbirini de uzun vadeli programlar içerisinde yurdun ağaçlandırılmasında bulmaktayız.

Bu yıl memleketimizin çeşitli bölgelerinde taşkınlar ve su baskınları olmuş başta Trakya ve Ege havalisi olmak üzere, birçok şehir ve kasabalar büyük zararlar görmüştür. 2 gün evvel aynı sel felâketi Eskişehir'i ve Eskişehirlileri tehdidetmiştir. Vukua gelmiş zararları telâfi yerine ön tedbirlerle zararları meydana getiren fiilleri ortadan kaldırmak icabeder. 1950 senesi sel felâketine mâruz kalan Eskişehir yaralarını henüz tedavi ettiği halde bugün yine su taşkınlarının tehdidi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Porsuk nehrinin şehir içi ıslâhı ve Sarısu taşkınından korunma tedbirlerinin âcilen ve bu yıl ele alınması yüz bini aşan ve nehir ağzında meskûn bulunan nüfusun büyük felâketten öncelikle korunması lâzımdır.

Muhterem arkadaşlar;

Memlekette mevcut halen barajlar ihtiyaca kâfi gelmediğinden başta Keban ve Cicaroz olmak üzere yeniden baraj inşaatı hazırlıkları yapılmaktadır. Çeyrek asırlık etütlerin mahsulü olan Keban barajı günün ölçüleriyle dünyaca mâruf bir proje haline gelmiştir.

Trakya'nın 3 misli büyüklüğünde 66 000 km. karelik bir sahanın sularını tanzim edecek olan bu baraj dünyanın 10 sayılı barajından birisi olacaktır. Bugün Türkiye bütün imkânlariyle 3 milyar kw. saat enerji ürettiği halde Keban ve Keban'dan sonraki geliştirilecek kademeler nazara alınırsa Fırat nehri yılda 15 ilâ 18 milyar kw saat enerji sağlıyacaktır. Artan nüfusun gıda ihtiyaçları Suruç, Harran ve Mardin ovalarının verimli topraklarının sulanmasiyle tamamen karşılanmış olacaktır. Ehemmiyetine kısaca temas ettiğimiz bu büyük eserin ne zaman başlanıp ne zaman biteceğinin Bayındırlık bütçesi vesilesiyle resmî ağızlardan açık ve sarih şekilde ifadesini rica ve istirham ediyoruz. Bu vesile ile şunu belirtmek isteriz ki, Keban barajı gibi çok rantabl bir projenin dış finansmanı için özel kaynaklar aranmalıdır. Hükümetin işin bu cephesi üzerinde de durmasını temenni ederiz. Tamamiyle millî mahiyet arz eden ve nesillerin malı olacak bu büyük eserlerin inşa ve idamesi hizmetlerinde emekleri geçmiş ve geçecek memleket evlâtlarını ve vekâlet mensuplarını takdirle ve şükranla anarken 1963 yılı bütçesinin memleketimiz ve Bakanlık için hayırlı ve uğurlu neticeler vermesini Cenabı Haktan niyaz eder, hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Açık oylarımıza sunulmuş olan tasarılara oy kullanmıyan arkadaşımız var mı? Yok.

Oylama işlemi bitmiştir.

C. H. P. MECLİS GRUPU ADINA SADIK KUTLAY (İçel) — Muhterem arkadaşlarım,

Bayındırlık Bakanlığı memleketimizin temel yatırımlarını meydana petirecek olan ve dolayısiyle 5 Yıllık Plânlı Kalkınma devresinde kendisine büyük vazifeler düşen bir Bakanlıktır. Diğer Bakanlıklardan aktarılacak ödeneklerle 2 milyar 300 milyona yaklaşan bütçesi; gayri safi millî hasılanın yüzde 4,6 sını; ve senelik bütçenin yüzde 18 ini; ve yatırım bütçesinin yüzde 41 ini teşkil etmekte olup arz ettiği ehemmiyet meydandadır.

Muhterem arkadaşlar,

Memleketimizin içinde bulunduğu şartlarla; haiz olduğu imkânlar karşılaştırılacak olursa; hızla çalışarak eldeki mahdut imkânlarla kısa zamanda çok işler yapmaya mecbur olduğumuz meydana çıkar. Vatanımız tarihte pek çok hareketlere sahne olmuştur. Tarihin meşhur medeniyetlerine, zenginliklerine beşiklik etmiştir. Egenin, Antalyanın ve Mezapotamyanın medeniyetleri, zenginlikleri bugün bile canlılıklarını muhafaza etmektedir. Bunlar hepinizin malûmudur. Ancak şu kadarını ifade etmeye mecburuz ki, iklim o iklim, topraklar o topraklar ve imkânlar o imkânlardır. Bu imkânları geliştirmenin, memleket hizmetine arz etmenin mesuliyet ve şerefi, büyük mikyasta, bu Bakanlık üzerine yüklenmektedir.

Muhterem arkadaşlarım,

Son senelerde zirai hâsılamızda görülen artış; fert başına düşen gelirin artışından ziyade nüfus ve tarım sahası artışından ileri gelmektedir. Ziraat alanında artış mümkün değildir. Hektar başına verim artışı ise pek cüzidir. Dünyada nüfusu süratle çoğalan memleketlerden birisi olduğumuza; gayrisafî millî hâsılanın yüzde 43 ünü tarım gelirinin teşkil ettiğine; ve nüfusumuzun yüzde 70 de tarımla uğraştığına göre hektar başına verim artışının nasıl bir zaruret olduğu apaçık görülmektedir. Bu da en çok sulama ile mümkündür. Bugün ekilebilir arazinin ancak yüzde birini sulamaktayız.

Yurdumuz hidro-elektrik enerji potansiyeli bakımından; çok elverişli bir durumda olmasına rağmen; bu kuvvetten henüz lâyıkı ile faydalanamadığımız bir gerçektir. Enerji istihlâkinde medeni memleketlerden çok geri durumda olduğumuzu biliyoruz.

Devlet İl ve köy yolları şebekemizin önemi de hepinizce malûmdur. Köylerimizin kendi dış dünyası ile temasını sağlıyacak, dünya görüş ve anlayışını değiştirecek, sağlık hizmetlerini ayağına götürecek ve mahsulünü kıymetlendirecek olan köy yollarımızın köy kalkınmasında birinci derecede rolü olduğu aşikârdır. Rahmetli Halil Rifat Paşanın çok haklı olarak söylediği (Gidemediğin yer senin değildir) sözünü hatırlıyarak diyeceğizki; köylerimiz, kasabalarımız ancak gidebildiğimiz zaman bizim olacaktır.

Diğer meselelerimizi de bunlara kıyas edebiliriz.

Muhterem arkadaşlarım,

Bütün bu durumun süratle ıslahı, büyük ölçüde Bayındırlık Bakanlığının verimli, heyecanlı ve memleketsever çalışmaları neticesinde mümkün olacaktır. Devlet ve Hükümet olarak 5 senelik ve dolayısiyle 1963 yılı Kalkınma Plânında, mümkün olan en büyük fedakârlığı yaparak, büütn diğer alanlardan tasarruf edebildiği paraları, Bakanlık emrine vermiştir. Bunların süratle, emniyetle netice alacak verimli yerlere sarfedilmesini beklemek ve istemek hakkımız ve vazifemizdir. Omuzlarına büyük mesuliyet yüklenmiş olan Bakanlığın kıymetli mensuplarının tarih ve millet önündeki bu sorumluluklarını herkesten iyi takdir ederek imtihandan parlak bir derece ile çıkacaklarını ümit ve temenni ediyoruz.

Bu vesileyle bütün bayındırlık hizmetlerinde müşterek bir dâvaya; teknik personel ve teknik eğitim dâvasına temas etmek istiyoruz. Türk mühendis ve mimarlarının bugün yapamıyacakları proje; ve inşa edemiyecekleri iş mevcut değildir. Ancak çeşitli ve karışık teknik hizmetlerin; zamanında görülebilmesi; kâfi teknik personelle mümkündür. O halde Bakanlık bu meseleyi bir hayat memat meselesi telâkki etmeli, her safhası ile yakından alâkadar olmalıdır. Bugün Bayındırlık Bakanlığı çeşitli mevzuat içinde çalışmakta ise de kesin bir sonuç alınamamış olup yatırımlar ciddî bir tehlike karşısındadır. Bu bakımdan Devlet Personel Kanunu içinde; bütün dünyada olduğu gibi, teknik personel meselesinin uzun vâdeli olarak halli; 5 yıllık plânın tahakkuku bakımından; üzerinde önemle durulması gereken bir konu olarak karşımızda bulunmaktadır. Yardımcı personel yetiştirme bakımından Devlet Su İşleri ve Karayollarının göstermiş olduğu faaliyeti memnuniyetle kaydetmek isteriz.

Devlet Demiryolları ve Limanları Reisliği :

Devlet Demiryolları idaremiz Cumhuriyetin ilânından beri büyük hizmetler ifa etmiş, ana demiryol şebekemizi tamamlamıştır. Muş - Tatvan, hattı 1963 de hizmete girecektir. Tatvan - Van feribot tesisleri ile Van-Kotur hattı 5 senelik plân içinde tamamlanacaktır. Böylece demiryollarımıza mevcut şebekenin ıslahı, yer yer çift hat veya iltisak hatları yapılması gibi mevzular kalmış oluyor.

Liman dâvamız 1948 senesinde başlamış olup o günden buyana büyük ölçüde halledilmiş bulunmaktadır. 5 yıllık plânda , Antalya, Bandırma ve Hopa limanlarının inşası derpiş edilmiştir.

Demiryolcu ve limancılarımıza, bugüne kadar ifa etmiş oldukları yorucu, başarılı ve şerefli hizmetlerinden dolayı teşekkür borcumuzu ifa etmenin bir vazife olduğuna inanıyoruz.

Yapı ve İmar İşleri Reisliği :

Yapı ve İmar İşleri Reisliğinin en mühim vazifesi Hükümet konakları, okullar, hastaneler ve saire gibi Devlet yapı işlerini yürütmektir. Bunların çok verimli yatırımlar olmadığı aşikârdır. Ancak sosyal karakterleri dolayısiyle ihmal edilemiyecekleri de açıktır. Reisliğin işleri Türkiye'nin her tarafına dağılmış bulunmaktadır. 1962 yılında 1 754 işin yürütülmüş olduğunu söyle-

mek işin ehemmiyetini meydana koyar. Teşkilât günümüzün ihtiyaçlarına cevap verecek hale getirilmelidir. Reisliğin işleri kolaylaştıracak, ucuzlatacak teknik personel yönünden tasarruf temin edecek yolda çalışmaları olduğunu memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz.

Teftiş Heyeti Reisliği :

24 sene evvel 3611 sayılı Teşkilât Kanunu ile kurulan bu reislik hâlâ o zamanki kadroları ile iş görmeye çalışmaktadır. Bakanlık teşkilâtının nekadar genişlediği; ve bu reisliğin ancak 10 müfettişle çalıştığı düşünülürse; bugünün ihtiyaçlarına cevap verecek durumda olmadığı anlaşılır. Reislik derhal takviye edilmelidir.

Bayındırlık Bakanlığını yakından ilgilendiren bâzı kanunlar üzerindeki görüşlerimizi de arz etmek isteriz.

3611 sayılı Teşkilât Kanununun bugünkü ihtiyaçlarına cevap veremediğini söylemek istiyoruz. 1939 senesinde çıkarılmış olan bu kanun yeni lüzum ve zaruretlere göre tedvin edilmelidir.

2490 sayılı Artırma ve Eksiltme Kanunu da ömrünü tamamlamış kanunlardandır. Bu kanunun yerini almak üzere Maliye Bakanlığınca yeni bir tasarı hazırlanmış olduğunu memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz. Öncelikle kanunlaşmasını temenni ederiz.

Bayındırlık Bakanlığı idari ve teknik şartnameleri de yeni ihtiyaçları karşılayacak bir duruma getirilmelidir.

Karayolları Genel Müdürlüğü :

Karayolları teşkilâtımızın temelleri 1948 senesinde atılmıştır. O zamandan beri iyi yoldadır. Her geçen yıl daha ileri bir merhaleye vardığını memnuniyetle müşahade etmekteyiz.

Karayollarımız 35 bin kilometre Devlet yolu, 35 bin kilometre il yolu ve 150 bin kilometre köy yolunu ihtiva edeceği hesaplanmıştır. 1960 yılına göre her mevsim geçit veren Devlet yolları 24 bin Km. İl yolları 22 bin Km. Köy yolları 11 bin kilometredir. Devlet ve il yolları şebekesinin nisbeten ileri bir durumda olmasına mukabil köy yollarımız geri durumdadır. Karayollarının bütçeleri seneden seneye artmaktadır. 1960 da 798, 1961 de 803, 1962 de 806, 1963 te 895 milyona yükselmiştir. Bu artışa rağmen geri kalan yolların maliyetlerinin yüksekliği ve makina parkının muntazaman yenilenemeyişi yüzünden uğranılan randıman düşüklüğü gibi sebeplerle her sene yapılan yol kilometresinde bir azalma vardır.

Bir memleketin medeniyet ölçülerinden olan yolların bâzı mühim kalemlerini diğer memleketlerle karşılaştıralım.

Yol uzunluğu;		
Türkiye'de	61 000	Km.
Almanya'da	252 000	Km.
Yunanistan'da	32 000	Km.
100 Km². ye düşen yol;		
Türkiye'de	7,9	Km.
Almanya'da	101,5	Km.
Yunanistan'da	24,4	Km.
1 Km. ye düşen nüfus;		
Türkiye'de	452	
Almanya'da	213	
Yunanistan'da	257	dir.

Bu kısa karşılaştırma, gayretlerimizi eksiltmeden uzun zaman çalışmak mecburiyetinde olduğumuzun bir delilini teşkil etmektedir.

Muhterem arkadaşlarım,

İl ve köy yollarının, 5 yıllık plân devresi sonunda Karayolları Genel Müdürlüğüne intikal edeceği, kararlaşmış bulunmaktadır. Bu karardan büyük bir memnunluk duyduğumuzu belirtmek isteriz. Özel idareler elindeki makina ve personel de Karayollarına intikal edecek; böylece bir elden daha verimli bir şekilde idaresi mümkün olacaktır. Burada; hemen şunu ilâve etmeliyim, Türk köylüsü, yolun ehemmiyetini anlamış, bunun bir medeniyet ölçüsü, bir eğitim ve kalkınma vasıtası olduğuna inanmış ve her türlü yardımı yapmaya hazır bir hale gelmiştir. Onun bu hevesini, bu arzusunu hareket haline getirmenin, âtıl iş gücünü kıymetlendirmenin çareleri aranmalı ve bulunmalıdır. Köy Yolu Yapım Yönetmeliği ile bu husus bir dereceye kadar temin edilmeye çalışılmış ise de kanaatimizce tam bir çözüm yolu bulunmuş değildir. Köylümüzün bu gayreti yerindedir. Köy yollarımız tamamlandıkça yeni pazarlar bulmakta, istihsali süratle artmakta ve hayat seviyesi yükselmektedir. Aksi takdirde sebzesi, ve her çeşit mahsulü para etmemekte ve hattâ olduğu yerde çürümektedir. Köy kalkınmasının tek âmili diyebileceğimiz köy yolları tahsisatını ve bu yollara ayrılan makina parkını artırmanın çarelerini bulmalıyız. Karayolları makinalarının çalışamadığı zamanlar köy yollarına tahsisi prensip olarak kabul edilmelidir.

5 yıllık Kalkınma Plânında turistik yollara öncelik verilmiş olmasını isabetli bir karar ola-

rak karşılıyoruz. Karayolları İdaresinin programlarında bu prensibi göz önünde bulunduracağına da inanıyoruz.

Karayolları makina parkının durumuna da temas etmeden geçmeyi mümkün görmüyoruz. Karayolları makina parkı bakımından zayıflamaktadır. Her sene makina işini kendi içinde halletmediğimiz müddetçe ileri senelerde karşımıza halledilmesi imkânsız bir mesele olarak çıkacaktır. 1963 senesinde makina alımı için tahsis edilen 40 milyon lira ödenek tamamen kifayetsizdir. 1962 de ekonomik takatini yitirmiş makinaların bedeli 270 milyon lira olduğuna göre durumun ciddiyeti açıkça görülür. Bu arada özel sektör elinde bulunan ve hemen hemen karayolları mevcuduna muadil olan makinalardan faydalanmak ihmal edilmemeli ve bu mühim sermaye kıymetlendirilmelidir.

Muhterem arkadaşlarım,

Karayolu nakliyatı ve karayolu emniyeti bakımından gün geçtikçe büyük dâvalarla karşılaştığımız hepimizin malûmudur. Trafik kazaları neticesinde can ve mal kaybı olarak uğradığımız zararlar; çok büyüktür. Elimizdeki bilgilere göre bu zarar senede bir milyarın üstüne doğru yükselmektedir. Bunun mühim bir kısmının döviz olarak harice gittiği düşünülürse ehemmiyeti ortaya çıkar. En süratli bir şekilde bu konuyu halletmek için elden gelen gayretler sarf edilmelidir. Teşkilât kifayetli hale getirilmelidir. Bunun en rantabl bir yatırım olduğuna inanıyoruz.

Karayollarımız hakkındaki mütalâalarımızı bitirirken teşkilâtın kendisine verilen vazifeyi her sene bir evvelkinden daha iyi olarak ifa etmekte olduğuna, eldeki mahdut imkânlara rağmen 5 yıllık Kalkınma devresinde öngörülen programı tahakkuk ettirebileceğine, yatırımları vaktinde yapacağına tam güvenimiz olduğunu ve muvaffakiyet temennilerimizi bildirmeyi bir vazife telâkki ediyoruz.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü :

1937 yılından beri Su İşlerinin memleket hayat ve ekonomisindeki rolü sarih olarak anlaşılmış ve bütçeleri de buna müvazi olarak 5 milyondan 728 milyona yükselmiştir. 5 yıllık Kalkınma Plânında Devlet Su İşlerine büyük vazifeler verilmiştir. Filhakika Devlet Su İşlerinin sulama, kurutma, taşkından koruma gibi yatırımları 6 milyar lirayı, büyük kısmı Su İşlerine aidolmak üzere enerji yatırımları 1 milyar 256 milyon liraya, köy içme suları yatırımları 565 milyon lirayı bulmaktadır. Plânın son senesinde yıllık tahsisat 1 milyarın üstüne çıkacaktır. Plânda öngürülmüş olan bu duruma tamamiyle iştirak etmekteyiz.

Türkiye'miz az yağışlı bir bölgedir. Üstelik bu yağışların yıllık ve bölgelere göre dağılışı çok gayrimüsaittir. Sularımız bâzı yerlerde ve zamanda zararlı ölçüde fazla, diğer yerlerde ve zamanda ise ihtiyacın çok altında kalmaktadır. Su ekonomimizin en mühim dâvası bu dengesizliği düzene koymak olmalıdır. Bütün su dâvalarımız, sulama, taşkından koruma ve enerji, hepsi bu düzenle ilgilidir. Her mevzuda olduğu gibi Su İşlerinde de gerek 1963 yatırımlarının gerekse 5 yıllık plânlı devre yatırımlarının tahakkuk edebilmesi etüt ve projelerinin hazır olmasına bağlıdır.

Bu hususta oldukça ileri hazırlıklar varsa da, programı tehlikeye koymıyacak şekilde hızlandırmalıdır. Özel sektör teknik gücünden faydalanma plânlanmalı ve geç kalmadan harekete geçirilmelidir.

Memleketimizde halen sulanmakta olan arazi 200 bin hektar olup ekili arazinin yüzde biri kadardır. Sulanabilir arazi yekûnuna nisbeti ise yüzde 7 dir. Bu rakamlar muvacehesinde bir ziraat memleketi olduğumuz ve ihracatımızın hemen tamamını zirai mahsuller teşkil ettiği düşünülürse sulama işlerimize vermek mecburiyetinde olduğumuz ehemmiyet aşikâr olarak görülür. Ancak bu sayede şimdi ve gelecekte iaşemizi temin edebiliriz, artan nüfusumuzu besliyeceğimize emin olabiliriz. Beş yıllık Kalkınma Plânında öngörülen, tahakkuk edeceğine inandığımız 515 bin hektarlık sulamanın bu rakamlarla kıyaslanınca ehemmiyeti daha iyi anlaşılır. Birbirini takibeden beşer yıllık programca, bu rakamların gittikçe yükselmesi lüzum ve zaruretine işaret etmek isteriz.

Yurdumuzda su dağılışı bakımından barajların ehemmiyeti aşikârdır. Bilhassa Fırat gibi Ceyhan gibi havzalarımızın ne kadar üzerinde dursak azdır. Fıratın enerji, sulama ve komşu memleketlerle olan münasebetler bakımından arz ettiği ehemmiyete muvazi olarak çalışmaların hızlandırılmasını tavsiye ve temenni etmek-

teyiz. Hattâ geç kalmış olmaktan duyduğumuz endişeleri belirtmek isteriz. Fıratın vâdettiği enerji ve sulama imkânları heyecan vericidir. Bir milyon hektarı tecavüz eden sulama ve yalnız Kebandan aşağı 25 milyar kilovat saati aşan enerji vardır. Bugün sarf ettiğimiz enerjinin toplamı 3 milyar kilovat saat ve suladığımız sahanın 200 bin hektar olduğu düşünülürse mânası daha iyi anlaşılır. Ceyhan havzasının imkânları da bununla kıyaslanabilir. Bu konulara verilecek ehemmiyet tamamen yerinde olacaktır. Bu arada Orta - Anadolunun ihtiyacı olan küçük barajlara öncelik verilmelidir. Su işlerimizin bu vâdide hazırlıkları olduğunu memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz.

Devlet Su İşlerinin yeraltı suyu çalışmalarında üzerinde önemle durulacak bir konudur. Bu konu içme suyu olduğu kadar sulama suyu olarak da hayatî bir ehemmiyeti haizdir. Yeraltı suyu sahasında bugünkü faaliyeti takdir etmekle beraber yetersiz bulunduğumuzu ifade etmekte fayda vardır. Hâlâ araştırma devresindeyiz. Makina mevcudu süratle artırılarak araştırmalar bölge bölge tamamlanmalı ve işletmeye geçilmelidir.

Sayın arkadaşlar,

Su işleri faaliyetleri arasında köy içme su işlerinin hususi bir yeri vardır. Tam bir envanter mevcudolmamakla beraber 60 bin kadar köyümüzün yüzde 50 sinde sıhhi içme suyu yoktur. Bu 30 bin köy demektir. Yeraltı ve yerüstü suyu olarak 1962 de 562 köye su getirilmiştir. Önceleri ciddî bir tetkik ve esasa tabi olmadan yapılan işlerin maksadı temin edemediği ve bir kısmının hederolduğu bir vakıadır. Bugünkü tempo ve çok uzun zamana mütevakkıf olduğu görülür. Köy yolu konusunda olduğu gibi Türk köylüsü içme su işinde de elinden gelen her türlü yardımı yapmaya hazırdır. Bu büyük dâvanın halli ancak işbirliği ile mümkün olacaktır. Bu müşahedeler karşısında yüzyıllardır su hasreti çeken köylümüzün ve köylerimizin hiç olmazsa 15 senede içme suyuna kavuşacak şekilde teşkilât ve tahsisatı geliştirmemiz yerinde olacaktır.

Muhterem arkadaşlar,

Son senelerde gittikçe büyüyen miktarlarda topraklarımızın özellikle bitki topraklarının denizlere doğru sürüklendiği hepinizin malûmudur. Tehlike kapımızı çalmıştır. Gerek vatan topraklarının denizlere sürüklenmesinin önüne geçmek; gerekse tesislerin ömürlerinin artırılması bakımından Tarım Bakanlığı ile ciddi bir işbirliği halinde erozyonun önlenmesi için tedbirler alınmalıdır. Erozyonla mücadele millî bir dâva telâkki edilmelidir.

Su işlerimizde senelerden beri eksikliğini hissettiğimiz ve halen ileri bir safhada bulunduğunu bildiğimiz Su kaynaklarının kullanılması hakkındaki kanun tasarısının bir an evvel kanunlaşmasını temenni ediyoruz. Bu vesileyle su işleri teşkilâtımıza memleketimizin ve kalkınmamızın kendilerinden çok şeyler beklediğini hatırlatmak isterim. 5 Yıllık Plânın tahakkukunda üzerlerine düşen ağır yükü muvaffakiyetle taşıyacaklarına olan inancımızı belirtmekle vazifemizi yaptığıma inanıyorum.

Sayın arkadaşlarım,

Kalkınmamızda kendisine en büyük vazifeler düşen Bayındırlık Bakanlığının güzide mensuplarına, başta Sayın Bakan olmak üzere teşekkürlerimizi sunuyor, sevgili vatanımızı ileri memleketler seviyesine çıkarmak için sarf ettikleri gayretlerin başarılı olmasını diliyoruz.

1963 senesi bütçesinin memleketimiz ve milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını candan diliyoruz. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sürekli görevlerle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısının oylamasına (295) arkadaş katılmıştır. (257) kabul, (23) ret, (15) çekinser oy verilmiştir. Böylece tasarı Meclisimizce kabul edilmiştir.

5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısının oylamasına (286) arkadaş katılmıştır. (235) kabul, (32) ret, (19) çekinser oy verilmiştir. Böylece tasarı Meclisimizce kabul edilmiştir.

Bugün saat 14,30 da toplanılmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati : 13,00

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,30

BAŞKAN — Başkanvekili Mekki Keskin

KÂTİPLER : Vefa Tanır (Konya), Nevzat Şener (Amasya)

BAŞKAN — Birleşime devam ediyoruz.

Yeni Türkiye Partisi Meclis Grupu adına Sayın Adnan Aral.

Y. T. P. GRUPU ADINA ADNAN ARAL (Diyarbakır) — Muhterem Başkan ve aziz arkadaşlarım :

1963 malî yılı Bayındırlık Bakanlığı Bütçesi üzerinde, Yeni Türkiye Partisi Meclis Grupu adına görüşlerimizi belirtmek üzere söz almış bulunuyorum.

Bayındırlık hizmetleri, muhtevası itibariyle insan oğlunun tabiatı hâkimiyeti altına alma çabalarından ibarettir. Kalkınmalarını başarı ile gerçekleştirmiş uluslar tabiatla olan bu savaşı, zaferle sonuçlandırmışlardır. Bu savaşa katılan yaz - kış yurdun en çetin bir bölgesinde çalışan işçilerimizi, mühendislerimizi ve Bakanlık mensuplarını selâmlamakla, bahtiyarlık duymaktayız.

Bu yıl Bayındırlık hizmetlerinin görülmesi için ayrılan ödenekler 1 milyar 900 milyon küsurdur.

12 milyarlık bütçemizden 1 milyar 900 milyonun Bayındırlık Bakanlığına ayrılmış olması dahi, yapılacak işlere nazaran, az bir miktardır.

Zira, Beş Yıllık Kalkınma Plânının % 7 nisbetinde bir hızla gerçekleşmesi her şeyden önce çekirdek faaliyetlerinin ikmali ile mümkün olacaktır. Bayındırlık Bakanlığının gördüğü işler, temel inşaatlar olup çekirdek faaliyetlerden ibarettir.

% 7 kalkınma hızı sağlamak gaye olduğuna göre, malî kaynaklara rağmen bu hızı kesecek, kalkınmayı zamanında gerçekleştirmeyi engelliyecek formaliteler doğuracak kanun ve yönetmenliklerin süratle ıslahı şarttır.

Limanlarımızın, kalkınma plânının kabul ettiği prensip dairesinde gerçekleşmiş olmasını memnuniyetle karşılıyacağız.

Hava meydanlarımıza gelince :

Bugün yaşadığımız dünya yalnız yer yüzü trafiğinin düzenlenmesi ile seyahat imkân ve hürriyetleri ile meşgul değildir. Sürat asrı olan bu çağda hava trafiği öne geçmiştir. Bu bakımdan hava meydanlarımızın önemi küçümsenemez.

Esenboğa Hava Alanının bâzı noksanlıklarla beraber, ikmal edilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Yeşilköy Hava Alanına gelince :

Beynelmilel hava trafiğinin yurdumuzdan geçmesi önemli bir husustur. Jet motörlü ağır yolcu uçaklarının emniyette inişini sağlıyacak nitelikte hava alanının yurdumuzda yokluğu, bu trafiği Beyrut ve Atina'ya kaldırabilir. Bu işin beklemeye de, tahammülü yoktur. Bakanlığın etüd ve proje işini, bir Fransız firmasına ihale etmiş olması, sevinç verici olmakla beraber, gecikmesinin üzüntü vermesi de tabiî görülmelidir.

Yurt içinde mevcut 28 millî meydanına büyük kapasiteli uçakların emniyetle sefer yapmaları için hazırlanmış olan 5 Yıllık Plânın gerçekleşmesini temenni ediyoruz.

Van Hava alanının her mevsimde uçuşa müsait hale getirilmesini, geri kalmış bir bölgenin nihayet düşünülmüş olması bakımından memnuniyetle karşılıyoruz.

Karayollarımıza gelince :

Bu yıl cari giderler için 36 milyon 286 bin lira yatırımlar için komisyonca 858 milyon 362 bin lira ödenek ayrılmıştır. Yatırımlar için Hükümetçe teklif edilen 100 milyon lira ödeneğin cari giderlere aktarıldığı anlaşılmaktadır.

Derhal ilâve edelim ki, 1963 yılı Karayolları bütçesi geçmiş yıllara nazaran daha samimî daha vazıh bir bütçe karakterindedir. Öyleki yıllık çalışma programına benzemektedir. Yapıla-

cak işlerin nelerden ibaret olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır.

Bu yıl bütçesinde yabancı memleketlerde okumakta olan öğrenciler hakkında da bilgi teferruatlı olarak gözükmektedir.

Amerika'da 15 öğrencimizin olduğu, beher öğrencinin millete 27 200 liraya, ceman bu yıl 408 000 T. L. sına mal olduğu zikredilmektedir. Almanya'da ise, 9 öğrencimiz bulunduğu, 1 öğrenci için 20 800 lira, ceman 187 200 lira sarfı icabetmektedir.

Gelelim Türkiye'de okutulan burslu öğrencilere :

Bunlar da 15 adeddir. Her talebe için 250 lira burs verilmektedir. Yekûn 45 000 liradır.

Yurt içinde okutulmakta olan öğrencilerin dış memleketlere tahsile gönderilenlerden az oluşunun sebebini anlamak güçtür.

Modern bir hayata ulaşmanın Batılı düşünce ile mümkün, tek yol olduğundan şüphemiz yoktur. Ancak memleket içinde mevcut imkânları da küçümsememek gerekir. Teknik üniversitelerimiz lise mezunu gençlerimizi yetiştirmekte Amerika ve Almanya üniversitelerinden geri değildir. Bu sebeple Amerika ve Almanya ile sair dış memleketlere okumak üzere öğrenci göndermek yerine, ihtısas yapmak üzere üniversite mezunlarını göndermek daha faidelidir.

Yurt içinde Bakanlık burslu öğrenci adedini artırmakla kabiliyetli fakir gençleri kurtardığı gibi, ilerde vefalı elemanlara sahibolacaktır.

Devlet yollarımız :

35 000 Km. Devlet yoluna ihtiyacımız vardır. Yapılmış olan Devlet yolundan 23 970 Km. si her mevsim geçit vermektedir.

İl yollarımızın uzunluğu 35 000 Km. dir. Bu yolların, 10 000 Km. si Genel Müdürlükçe bakım altında olup, 12 000 Km. si vilâyetlere bırakılmıştır. Vilâyetler ise, Nafıa teşkilâtı ile bu işi yürütmeye çalışmaktadır. Bakiye 13 000 Km. si ise, geçit vermez durumdadır.

Nafıa teşkilâtının karayolları karşısında durumu malûmunuzdur. Bu sebeple il yollarının kısa zamanda Karayollarına devri temennimizdir.

Köy yollarımızın hali cidden perişandır. 40 000 köy vardır. Nüfusumuzun takriben 20 milyonu köyde yaşar. Yaşayış tarzı çok ilkeldir. Gericilikten kurtulmak, köye, su, yol ve okulun götürülmesiyle mümkün olacaktır.

Bugün 11 000 Km. yolun üst yapısının yapılmış olması, 29 000 Km. yolun ise, ancak yazın geçit vermesi hazin bir tablodur. Kalkınma Plânının va'dettiği köy yollarının gerçekleşmesi temennimizdir.

1962 yılı 8 ay içinde yapılmış olan il ve köy yollarının miktarı ümit verici değildir.

107 Km. İl yolu yapılmış,
1 200 Km. İl yolu onarılmış,
11 300 Km. İl yolu bakımı yapılan,
1 260 Km. Köy yolu yapılmış ve onarılmış,
8 700 Km. Köy yolu bakılmış, yapılmış,

67 il ile 40 000 köye kaç metre yol düştüğünü hesap etmek ve yapılacak işlerin kaç yılda bitirilmesinin mümkün olacağını düşünmek, insana korku vermektedir.

Bu gidişle bugün yaşıyan neslin köyüne yol yapıldığını görmesi mümkün olamıyacağı gibi, bugün doğan çocuğun normal ömrü ikmâl edinceye kadar dahi göremiyeceğini kabul ederek, bu işi çözecek bir yol bulmak mecburiyetindeyiz. Yaz aylarında hemen her köye gidip - gelmekte müşkülât yoktur. Kış mevsiminde ise, güçlük pek çoktur.

Köye yapılacak olan yolun eldeki imkânlara göre neyin yapılması icabediyorsa, ona göre yapılmalıdır. Bu imkânlar şimdilik patika yapılmasını imkân dâhilinde gösteriyorsa, patika yol yapılmalıdır. Bugün patika, yarın canlanan ekonomiyle şosaya geçmek kolay olacaktır. Herhalde köylü kasabasına kışın gidip gelmeli, hastasını doktora taşımakta güçlük çekmemeli. Taşan derelere düşüp boğulmaktan kurtulmalıdır. Geçen yıl Bakanlar Kurulu kararıyle yürürlüğe giren Karayolları Yapım Yönetmenliğinin 1962 yılı içinde ne gibi bir başarı sağladığı hususunda bütçede izahat yoktur. Sadece köylünün alâkasından bahsedilmekle yetinilmiştir. Bilindiği gibi bu yönetmenlik gereğince köylü akar yakıt bedelinden % 50 yardımda bulunduğu takdirde köy yolu yapımına Devletin makina vermesi icabetmektedir. Yurt gerçeklerini göz önüne getirirsek bu yönetmenliğin Doğu'ya hiçbir faide sağlamıyacağını da, görürüz. Evet Doğu'da hiçbir köyün bütçesi makina akar yakıtının % 50 bedelini veremiyecek kadar fakirdir.

Şu halde, bu mıntaka köy yolları için, bir çare bulunmalıdır. 1963 yılı içinde 2 000 Km. köy yolu üzerinde çalışma yapılacağı bildirilmektedir. Temennimiz bi işin olumlu bir so-

nuca ulaşmasıdır. Köy yollarının ikmali köy kalkınmasının da, yurt kalkınmasını sağlıyacağına inanmaktayız.

Etüt ve proje işleri :

30 milyonluk bir ödenek bu yıl 20 milyona indirilmiştir. Etüt ve projelerde ödenek indirimi yapım işlerini aksatır. Zira, etüt ve proje bu işin temeli ve başlangıcıdır. Bu indirimin sebebi ise, meçhulumuzdur.

Makina parkı :

Mevcut makinalar eskimiştir. Bu yüzden hizmet aksadığı gibi, tamirat sebebiyle maliyet yükselmektedir. Hizmetin iktisadi olabilmesi için, makina parkının süratle yenilenmesi şartır.

Personel işleri :

Bugün özel sektörün daha müsait cazip teklifleri yetişmiş elemanların, Devletin hizmetinden ayrılmasına sebebolmaktadır. Bu yüzden projeleri dahi yapacak ehliyetli kişiler bulmakta güçlük çekilmektedir. Yatırımlar, yıl içinde gerçekleşememektedir. Tamamen ekonomik sebeplerin zoru ile olan bu eleman kaybını önlemek yine ekonomik tedbirlerle mümkündür. Bizde, özel teşebbüs Devletten aldığı işle yaşama imkânı bulduğuna göre fazla kâr edilmedikçe Devletten eleman çekmek için cazip teklifte bulunmasına imkân yoktur. Fazla kâr ise, yapılmakta olan işin keşfinde hatâ edildiğini veya işin kabulünde şartnameye aykırı düşen hususların itiraz konusu yapılmadan geçiştirilmesi demektir. Tesirli kontrol sisteminin bu işi ferenliyeceğine kaaniiz.

Bakım işleri :

1962 yılında 54 milyon 652 bin lira sarf edilerek. 24 bin 892 Km. Devlet yolu bakım altına alındığı bütçede gösterilmektedir. 1963 yılında ise, geçen yıla nazaran 8 milyon bir artışla, 100 Km. lik yol fazlasiyle 24 bin 996 Km. yolun bakımı için 62 milyon 500 bin lira ödenek ayrılmıştır. Dikkat edilecek olursa, bakıma sarf edilen paralar, yılı içinde tahribatı önlemekten uzak düşmektedir. Her yılın aynı yolu artan bir ödenekle bakım altına alınması, tahribatın arttığını göstermektedir. Bu ise, yapılmış olan yollarımızın ömrünün kısalığı demektir. Bakımın daha tesirli olması temennimizdir.

Devlet Su İşleri :

Yurdumuzda su işleri 1937 yılında önemli görülerek ele alınmıştır. 1962 yılına kadar geçen zaman içinde 5 milyarlık bir yatırım yapılmıştır. Elde edilen neticeler ise, göz önündedir. Bu başarıya rağmen yurdun su işleri halledilmiş sayılamaz. Susuz köylerimiz pek çoktur. Büyük yer üstü suları henüz nizam altına alınıp faydalı bir hale getirilmiş değildir. Halen 31 bin 239 köy ve mezranın içme suyuna ihtiyacı bulunduğunu düşünürsek, dâvanın önemi anlaşılır. Önümüzdeki yıllar içinde kalkınma plânının başarıya ulaşıp, ulusu ıstıraptan kurtarmasını gönülden dilemekteyiz.

Yapımı vilâyetlere terk edilen işlerde köylünün yardımının sağlanacağı ümit edilmiştir. Köy yolları yapım yönetmenliği gibi realiteye hâkim olacak bir yönetmenlik yapılacak olursa vatandaşın vicdanından angarya korkusunu kaldırmış olacaktır. 1962 yılı içinde kaç aded köy içme suyunun yapıldığı, susuz köylerin kaç yıl sonra içme suyu ihtiyaçlarının karşılanacağını öğrenmek istiyoruz. Yaşadığımız asırda susuzluk iddiaları ayıplanacak konular olduğunu unutmamak lâzımdır. İşin kısa zamanda ikmali için bugüne kadar takibedilmekte olan metot yerine ana şebeke tesis yolunun üzerinde düşünülmelidir. Yapılmış köy içme suları kontrolun noksanlığı sebebiyle bozulmakta, tekrar yapılmak ise masrafa sebebolmaktadır. Bu hususun izlenmesi, vatandaşın sızlanmasına meydan verilmemesini temenni etmekteyiz.

Doğu kalkınması :

1963 yılı bütçesinde gözüken ödenekler, elbetteki mahalline gönderilecektir. Bu ödeneklerden Doğu bölgemiz de nasibini alacaktır. Ancak, şunu belirtmek gerekir ki, memleketin bu bölgesinin iktisaden hiç gelişmemiş bulunması sebebiyle göz önünde tutulması gereken bir hususiyeti vardır. O da çok geri şartlar içinde yaşamasıdır. Bu gerilik devam ettiği müddetçe Milletin bütün fertlerini müşterek ülküler etrafında toplamış, kaderde, kıvançta, tasada bölünmez bir bütün olduğu güç iddia edilir. Bu sebeple bölgeler arasındaki, dengesizlik süratle giderilmelidir. Bugüne kadar bir bölgecilik zihniyetiyle hareket edildiği Doğu'nun geri bırakılmasiyle sabittir. 1963 yılı bütçesinde hususi bir bölüm altında Doğu kalkınması yoktur. Hükümet programında Kalkınma Plânında yurdun az gelişmiş ve geri

kalmış bölgeleri için öncelik ve ivedilik ön görülmüştür. Buna rağmen kalkınma plânının 1963 yılı programında yatırımların vatandaşın işsizliğini önliyecek istihsali artıracak, konulardan uzak sadece bina inşaatlarına ayrıldığı üzüntüyü muciptir. Zira, çeşme ile karakol inşaatiyle, bina inşaatiyle Doğu kalkınması başarıya ulaşamaz. Barajlar göletler yapıldığını görmek istiyoruz.

Keban Barajı üzerinde halk oyu birleşmiştir. Masa başı tartışmalarının Fırat kenarına inmesi günü gelmişir. Batman, Dicle suları boşuna akıp gitmemelidir. Silopi nahiyesinde tabiatın çok müsait şartları dikkate alınarak bir an evvel burada bu bereketli toprakları sulayacak bir baraj yapılmalıdır. Çağçağ suyunun nizam altına alınması artan istihsalle kendini amorti etmiştir. Silopi Barajı da, Mezopotamya topraklarının bereketini Ulusun hizmetinden esirgemiyecektir. Diyarbakır, Siverek, Adıyaman, Antep, Adana Devlet karayolunun ve Fırat üzerindeki köprünün bir an evvel ele alınıp bitirilmesi Doğu'nun ürünlerinin müşteri bulacak pazar yerine akmasını sağlamak suretiyle ekonomik gelişime hız verecektir.

Sözlerime son vermeden, 1963 yılı bütçesinin umulan neticelerin ötesinde bir başarı sağlamasını diler, saygıyla Yüksek Heyetinizi selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Gruplar adına konuşmalar bitmiştir. Bakanlık, Karayolları ve DSİ bütçeleri üzerinde şahısları adına konuşmak üzere isimlerini yazdırmış arkadaşlar, şu sıraya göre konuşacaklar : 1. Bakanlık, 2. Karayolları, 3. DSİ...

Buyurun Sayın Şükrü Koç. (Yok sesleri)

Sayın Kabadayı.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Muhterem arkadaşlar;

Ben, bu Bakanlığa taallûk eden mevzularda, il ve karayolları mevzuunu bir tarafa bırakarak sadece köy yolları hususunda ıstıraplarımı anlatmaya çalışacağım. Raporda, yapılması gereken köy yolları 150 bin km. dir, bunun ancak 40 bin kilometresinin çalışması bitmiş ise de ancak 11 bin km. sinin üst yapısı bitmiştir. Arkadaşlar, bu verilen izahat beni tatmin etmemiştir, bir şey anlamadım. Yani bu üstü yapılmış altı yapılmamış gibi sözler bana garip geldi. 11 bin kilometre yol yapıldığını kabul etsem dahi bu hiçbir zaman gönül doyurucu ve ümit verici değildir. Geri kalan 29 bin kilometre de sadece yazın vasıtanın, arabanın geçmesiyle meydana getirdiği, çığır, iz demektir. Böylece Türkiye'de köy yolu vardır diyemeyiz. Kendi kendimizi kandıramayız. Bu itibarla programdaki 10 senelik uzun vâdeli plân tahakkuk ederse 35 bin küsur köyden 13 120 köy yola kavuşacakmış ve bu 13 120 köye ceman 56 bin kilometre yol yapılacaktır. 442 sayılı Kanunla köylü bugün yol yapmak için can atmaktadır. Tekmil vasıtalarını vermekte, arabasını vermekte ve kendisini, hattâ parasını vermeye priorite almak için yalvarmaktadır. Yeter ki bu işlerine müspet imkân sağlanmış olsun. Hal böyle iken, köylünün bu yakınlığına ilgili olarak Nafıa Bakanlığının ilgili teşkilâtı buna paralel olmamaktadır. Çünkü, onlar asırların nakil vasıtası merkepten bıkmıştır, yaya gitmekten bıkmıştır.

Vasıtalar köye gelsin bir medeni insan gibi gitsin ve köyü Ortaçağdaki Selçuklu köylü olmaktan kurtulsun istemektedir. Fakat bayındırlık müdürlükleri ve araçları çok ve tamamiyle yetersizdir. Vasıtaları çok eski vasıtalar ve markaları çeşitli ve yedek parçası bulunamıyan vasıtalar olup tamir elemanları da bu işi yürütmekten uzaktırlar.

Samimiyetle söylüyorum, nafıa müdürlüğü ekipleri bâzan gittikleri bir köyde tam üç ay kaldıkları görülür. Fakat yine de işi bitirmeden kışı getirir şehire dönerler. Böylece nafıanın bu işi yapacak ekipleri zayıftır hem de bunların kontrolü yoktur. Bu hal ve şartlar altında vilâyetlerdeki nafıa garajları ile yeniletmezse, ipten üzengi, tenekeden kılıç sistemiyle köy yolları mevzuu halledilemez. Raporda bahsedilen 14 milyon dolârı ne yapıp yapıp bulmak ve illerdeki nafıa garajlarını ihtiyaca uygun şekle sokmak lâzımdır. Aksi takdirde program yaparsınız, bu program olduğu yerde kalır, vasıtalar da yürümez. Bunun en çok dertlisi Konya olarak benim. Geçen sene plân yapıldı. Konya'nın çok çalışkan bir valisi olduğu halde maalesef plân, vasıta kifayetsizliğinden tahakkuk etmemiştir. Hiçbir vilâyette de tahakkuk ettiğini zannetmiyorum.

Arabın derdi kırmızı pabuç.. Benim de der-

dim köyün suyu ve köyün yoludur. Köyün su yolları için ayrılan para kifayetsizdir.

BAŞKAN — Sayın Kabadayı, ifadeleri köyün su yolları ile bağlayın.

İHSAN KABADAYI (Devamla) — Bağlıyacağım efendim.

Zira Devlet Su İşleri köy suları mevzuunu angarya olarak kabul etmektedir. Bu iş için valiler emrine (3,5) milyon lira boru için ve 9,5 milyon lira da sair işler için verilmiştir. Gönlüm arzu ederdi birkaç misli olsun.. Zira valiler, Devlet Su İşlerine nazaran köyün yol ve su mevzuunu daha iyi bilmektedir. Konya'daki Valimizi şükranla anarım. Fazlasiyle yapmıştır, daha fazla para verilirse işler daha süratle yapılacağına kaaniim. Bu gibi gayyur valilere bu gibi işleri verirsek daha iyi olur ve bu suretle köyün işleri daha çabuk halledilir. Aksi takdirde mühendis köye gitti geldi, priyoritesi müsaitti, değildi diye yıllar geçer. Fakat bu dertler de aynı cesametle akar gider.

Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Şadi Binay.

ŞADİ BİNAY (Bilecik) — Sayın Bakan, değerli arkadaşlarım; Bayındırlık Bakanlığı ilk önce devletçi bir görüşle kurulmuş ve merkeziyetçiliği bırakmıyan bir inkişafla bugünkü halini almıştır. Bu bakanlığa bağlı Karayolları ve DSİ Genel müdürlükleri ise bunun tam zıddı bir işleme programiyle kurulmuş, çalışmış ve işte bu şekilde daha da çok muvaffak olmuşlardır. Her iki umum müdürlük, iş hayatında serbest sektöre önder olmuş ve kaliteli mütaahhit piyasasının Türkiye'de de teşekküllerini sağlamıştır. Böylece devletçi görüş, liberalizme yaklaşır bir hal almıştır. Memleketimizin topyekûn iş gücü düşünülürse nafıa hizmetlerindeki serbest meslek erbabı ve mücehhez nafıa mütaahhitleri kadrosunun devlet sektörü kadar bir kuvvetli bünye gösterdiği görülür. Bu itibarla devlet müesseselerinin yaşıyabilmelerini temin için sarf edilecek gayret kadar bu kadronun da yaşama imkânını temin çarelerini de aramak şarttır.

Piyasa durgunluğundan ve işsizlikten bahsedilen bir zamanda bu husus daha da çok ehemmiyet kazanmıştır.

Bu duruma göre akla hemen bir soru geliyor :

Bu bütçe mevcut durumun idame gayesiyle hazırlanmış bir intıbak bütçesi midir. Yoksa uzun vâdeli programın bir cüzü müdür? 1963 ilk plân tatbikat yılı olmak bakımından başlangıç olmakla beraber uzun vâdeli programın cüzü ise :

1. Daha ortada nafıa hizmetlerinin unsuru olan iş veren, idare teknik eleman ve mütaahhit esaslı mânada yokken 1934 te çıkarılmış 2490 sayılı Kanun halen tatbikat kabiliyetini kaybetmiş, bunun durumu ne olacaktır?

2. Merkeziyetçilik ve kırtasiyecilik arasında E cetveli, D cetveli derken bir teşkilât, ücret salâhiyet ve mesuliyet keşmekeşi yeni personel kanunu kaçınılmaz bir zaruret haline getirilmemiş midir?

3. Sanayileşme yolunda artık civciv yumurtasının kabuğunu kırmış, başını dışarıya çıkarmıştır. Binaenaleyh, hem günlük ihtiyacını en ekonomik şekilde karşılanması ve hem de serbest rekabete dayanan bir dünya pazarı yarışında yaşıyabilmemiz için bir malzeme standardizasyona süratle gitmemiz şart olmuştur. Almanya'nın yeniden var oluşundaki süratin unsurlarından en mühim olan bir tanesi de bu standartlara sahiboluşu, din normlarını çoktan tesbit etmiş olmasıdır.

Biz, bu bütçede bu hususlara kesin cevaplar verilecek bir tutum göremedik, işsizlikten dağılma tehlikesi içerisinde bulunan ve memleket çapında önemli hizmetler başarmış bulunan serbest teşebbüs müesseselerinin dertlerine bu bütçenin hal çareleri gösteremiyeceği endişesi içerisindeyiz.

Karayollarının en mühim vazifelerinden biri, mevcut yolların bakım ve muhafazası iken şayet bu yollar altı ay bakılmaz ise 15 senelik emeklerin telâfisi gayrikabil şekilde hedef olması demek iken, ödenek, eleman, teçhizat ve belki de zihniyet ve ihmal yüzünden birçok yerlerde bu bakımların yapılamadığını (Ankara - İstanbul yolu bile) üzüntüye müşahede etmekteyiz.

İktisadi yönden olduğu kadar memleket savunması yönünden de böylesine hayati önemi haiz bir sahada fedakârlıkları göze almak lâzımgelmez mi?

Karayollarındaki ve DSİ deki ihale mevzuları için teşkilât ve umumi masraf yüzdeleri % 40 ın üzerindedir. Hiçbir hususi teşebbüs bu

kadar büyük masraf yüzdeleriyle çalışamaz ve yaşıyamaz. O halde devletçe yapılan birçok işlerin süratle serbest teşekküllere intikali bir zaruret haline alıyor demektir. Bu intikalle devlet kadrolarının asgariye indirilmesinde yeni bir işsizlik yaratmamak lâzımgelir, zira bu bir buhar makinasının keşfinin işsizlik yaratacağı vehminden ileri geçemez. Bu kütle katiyen kabili ihmal olamaz. Bir inşaat işinin 156 ayın iş ve meslek erbabını doyurduğu da yüksek malûmlarınızdır.

Kıymetli arkadaşlarım, bütün partilerin seçim zamanı yaptığı propagandayı hatırlıyorum. Köye su, köye yol, bu propagandaların başında gelir. Binaenaleyh, köy, su ve yol mevzuu katiyen unutulmamalıdır. Bugün, yarın, her zaman için...

1963 yılında Nafıa teşkilâtına ve bu teşkilâtta atbaşı çalışan serbest sektöre muvaffakıyetler diler, hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Asım Eren.

ASIM EREN (Niğde) — Vazgeçtim...

NİHAT DİLER (Erzurum) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Ne usulü Nihat Bey? Müzakereler normal olarak cereyan etmektedir. Hem de sizin istediğiniz gibi...

NİHAT DİLER (Devamla) — Vazgeçtim...

BAŞKAN — Sayın Fahir Giritlioğlu (Yok, sesleri). Sayın Demiray (Yok, sesleri). Sayın Talât Oğuz (Yok, sesleri)... Sayın Nihat Diler...

NİHAT DİLER (Erzurum) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlar, Muhterem Bayındırlık Bakanı ve Bayındırlık Bakanlığının muhterem mensupları; hepinizi hürmetle selâmlarım.

Kalkınmamız için plân hazırladık. Plânın temel fikirleri şu şekilde tesbit edilmiştir. Demokratik nizam içinde sosyal adalete uygun hızlı kalkınma.

Geri kalmış Doğu - Anadolu'nun öncelik ve ivedilikle kalkınmasını nazara alarak sosyal adaleti geri kalmış bölgelere de teşmil etmiştir.

Bu durum senelerden beri kara talihleriyle tabiatın sert iklimi ve arızalı arazisi içinde yaşıyan Doğu - Anadolu halkının kanayan yaralarına, dinmiyen ıstıraplarına nihayet vereceğinden Doğu - Anadolu halkını ve bizleri son derece memnun kılmıştı. Zira Doğu - Anadolu'nun imkânlar içinde yüzünün güleceğine inanmıştık. Fakat maalesef Hükümetin Resmî Gazetede neşrettiği 1963 senesinin programını okuyunca hayal inkisarı değil serapla, hattâ hüsranla karşılaştık.

Bu şekildeki programlar tevali ve temadi ettiği surette kalkınma plânı içinde Doğu - Anadolu'nun öncelikle ve ivedilikle değil kendisine normal olarak isabet edecek nimetten dahi payını alamıyacağına bu suretle iktisaden kalkınma yerine bir batmanın mevcudolacağı endişesi içindeyim.

Benden evvel konuşan arkadaşlar zaman zaman kıymetli fikirleriyle vaziyeti aydınlatmışlardır. Ben de kendi seçim bölgemle ilgili bir iki noktaya temas edeceğim

Muhterem arkadaşlar, bir memlekette yollar vücuttaki kan damarları gibidir. Kan damarları kapandığı zaman hayat nasıl felce uğrarsa etrafiyle irtibatı kesilmiş, köy, kasaba ve şehirlerde de aynı şekilde hayat felce uğrar. Bu durum çok ârızalı olan Doğu - Anadolu'da daha da büyük bir ehemmiyet arz eder.

Erzurum, Karayazı, Tekman, Çat, Narman, Olur yollarının stablizesi henüz yapılmamış, ham yollardandır. Erzurum - İspir yolu stablize hale getirilmiştir. Fakat bu saydığım bütün kazaların yolları civar vilâyet ve kazalarla irtibatı olmadığından bir kör barsak manzarası arz etmektedir.

Muhterem arkadaşlar, yollarla Erzurum'a bağlanan kazalar Erzurum'un şiddetli kışı dolayısiyle kardan 7 veya 8 ay işlemez hale gelmektedirler. Muvasalat kesilir. Bu kazalarda yaşıyan halk tabiatın bir esiri olarak muhasara altında kalır. Ölümle pençeleşmekte olan hastasını acele hastaneye götüremez. Her hangi bir iş görmek imkânı yoktur. Hasretle karın kalkmasını yolların açılmasını beklerler. Buraya gelen memurlar da aynı ıstırap içindedirler. Buarları bir menfa bir sürgün diyarı kabul ederler. Son derece mustarip olurlar. Mustarip insanlara mahsus psikoloji içinde normal vazifelerini yapamazlar. Bundan dolayı halk bir başka ıstırapla karşılaşır.

İşte bu kazaların medeniyetin nurundan ve nimetinden istifade etmesi yollarının yaz kış sefere açık vaziyette bulundurulmasiyle müm-

kün olur. Sayın Bayındırlık Bakanından teklifim şu olacaktır.

1. Karayazı, Tekmen, Çat, Norman, Olur yollarının tam stablize hale getirilmesi,

2. Karayazıyla, tutak arasındaki yolun Devlet Karayolları 1963 senesi programına dâhil edilmesini,

3. İspir - Rize yolunun İspir hudut yollarının yapılmasını, İspir - Nurca yolunun yapılmasına ve bunların kış programına alınmasını istirham ederim.

4. Karayazı, İspir, Çat, Tokman, Olur, kazalarının vilâyetlerle olan irtibatları muntazam yollarla temin edilmediği için henüz bir kasaba haline gelmemişlerdir. Bilhassa bunlardan Karayazı, Tekmen, Çat ve Olur ve Narman'a gidildiğinde bir köy manzarası arz ettiği müşahade edilir. Bunun sebebi yolların bir kör barsak halinde bulunmasındandır. İktisadi perişanlıktan kurtarmak için bu yolların yaptırılmasına Sayın Vekilin delâletlerini arz ederim.

5. Bu meyanda Aras nehri üzerinde muazzam bir buğday ambarı olabilecek Pasinler ovasını sulamak için bu barajın yapılmasını da istirhamlarım arasında zikredeceğim.

Hepinizi hürmet ve sevgiyle selâmlarım. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Turgut, şahsınız adına da söz almıştınız, konuşmak istiyor musunuz?

MEHMET TURGUT (Afyon Karahisar) — Hayır.

BAŞKAN — Sayın Mustafa Kemal Çilesiz.

MUSTAFA KEMAL ÇİLESİZ (Giresun) — Muhterem arkadaşlarım, vakit dar olduğundan hemen mevzua geçiyorum. Konuşmam sadece, köy yolları ile, köy içme suları olacaktır.

İnsan vücudunda, küçük damarlar olmasa idi, birçok uzuvlarımızın, işlemesine imkân yoktu. Köy yolları, ekonomik ve sosyal yönlerden, insan vücudundaki, küçük damarlara benzerler. Bunların, sosyal ve ekonomi faydaları üzerinde, münakaşaya ne lüzum vardır ve ne de bunlar münakaşa kabul ederler.

Mahsulünü, zamanında ve ucuz bir fiyatla, pazara götüremiyen köylünün, kalkınacağını ummak beyhudedir. Hastasını kolayca bir doktora götürmeye muktedir olmıyan, köylüye sosyal adaletten bahsetmenin hiçbir faydası yoktur. Köyler, büyük damarlar mesabesinde olan, il ve devlet yollarına bağlanmadıkça, sosyal ve ekonomik hareketlerin canlanacağına inanmak mümkün değildir. Nüfusun % 70 den fazlası köyde yaşıyan bir millete, hareket kabiliyeti verilmedikçe köylerin şehirlilerle temas ve münasebetleri olmadıkça, sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın, tahakkuk edeceğine inanmak, safdillik olur.

Atatürk, «Köylü memleketin efendisidir» demişti. Atatürk'ün bu mânalı ve veciz ifadesini Atatürk ilkelerinden ayırmaya imkân yoktur. Bu efendi edebiyat değil, hakikaten Hükümetin ayağına kadar gelerek, kendisine efendi olduğunu ispat etmesini bekliyor. Bu efendinin ayağına gidebilmenin tek çaresi de yoldur.

Cumhuriyet devrinde çıkarılan Köy Kanunu, köy yollarının ve diğer köy hizmetlerinin yerine getirilmesinde beklenilen neticeyi verememiştir. Zira yol yapacak vasıtalardan mahrum olan köylünün sadece insan enerjisi ile yolunu, ve sair umumi hizmetlerini, yerine getirmesi, zaten mümkün olamazdı. Bugün köylümüz kendilerine vasıtaca yardım edildiği takdirde, bedenen çalışarak Hükümete yardım etmeyi istekle bekliyor. Geçen sene, köy yollarının yapılmasına yardım edecek köylerin yollarının, öncelikle yapılacağına dair Bayındırlık Bakanlığınca kabul olunan prensipten haberdar olan köylüler, öncelik kazanmak için yarışa girmişlerdir. Önümüzdeki malî yıl içinde, bu yarışmanın daha geniş bir mahiyet alacağını tahmin ediyorum.

Makina bakımındaki ehalet ve yedek parça tedarikindeki müşkülât birçok vasıtaları işlemez hale getirmiştir.

Bu şartlar içerisinde acaba Bayındırlık Bakanlığı köylerimizin, yol seferberliğine cevap verecek, ne gibi tedbirler alınmıştır? İzahını istirham ediyorum.

Yeter ki, halk Hükümetin bu dâvayı ciddî olarak ele aldığına ve dâvayı yürüteceğine inansın.

Köylerimizi şehirlere, kasabalara bağlamadıkça şehir ve kasaba halkının da kalkınması mümkün olamaz. Zira köy, kasaba ve şehirler, sosyal iş hayatında, birbirlerinin bölünmez ve ayrılmaz dayanaklarıdır. Kalkınma dâvasında, köylere öncelik verilmesini, bilhassa lüzumlu ve zaruri görüyorum.

Muhterem arkadaşlarım; köy içme suları, bir fantazi değil, yaşıyabilmenin ve sıhhatli olabil-

menin şartlarındandır. Kalkınma plânlarının, tahakkuk edebilmesi için, çalışan insanların, sıhhatli olması lâzımdır. Zirai ve sınai sahalarda kalkınma için, gürbüz ve sıhhatli insanların, enerjisine lüzum vardır. Bu bakımdan köy içme sularını kalkınma hareketlerinden, ayrı düşünmeye imkân görmüyorum. Köy içme suları dâvasının da, bir program dâhilinde, süratle halledilmesi lüzumuna kaaniim.

Kalkınma dâvamız, başlıca müzahir unsuru olan, Türk köylüsünün, yol ve içme suyu, ihtiyaçları maalesef 1963 yılı bütçesinde de tatmin edici bir mahiyet taşımamaktadır.

Bayındırlık Bakanından, bu anlayış içinde, hizmetler beklediğimizi arz eder, sayın arkadaşlarımı hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Buyurun Sayın Nuri Ahıskalıoğlu.

NURİ AHISKALIOĞLU (Çorum) — Muhterem arkadaşlarım,

Ben de köy içme suyu mevzuu üzerinde durmak istiyorum. Zira bu mevzuda plânlamanın verdiği rakamlar bu mevzuun şimdiye kadar ne derece ihmal edilmiş olduğunu göstermektedir. Hâlen 59 bin küsur aded köy ve mahalleden 28 bin küsur tanesinin içme suyu olduğu ve 31 bin küsurunun yani memleketimizde mevcut köylerimizin yarısından fazlasının henüz içme suyuna sahibolmadığı ifade edilmektedir. Bu durum karşısında Hükümetin bu sahaya âzami yatırım yapması en tabiî bir zaruret icabı iken 1963 bütçesinin tetkikinden anlıyoruz ki, Hükümet köy içme suyuna gerekli önemi vermemiştir. 70 milyon lira gibi cüzi bir yatırım ayırarak bu sene sadece 222 aded köy ve mahalle içme suyu ıslah ve ikmal edilecektir. Ayrıca il özel idarelerine tevzi edilecek 12,5 milyon lira ile de 400 köyün içme suyunun temin edileceği tahmin edilmiştir (ki ben şahsan 12,5 milyon lira ile bu kadar köy içme suyu yapılacağı kanaatinde değilim.) öyle de olsa 1963 te 600 köy ve mahalleye içme suyu getirilebilecektir. Bu tempo ile halen 31 bin küsur köy ve mahalle içme suyunu ancak 50 sene sonra tamamlıyabileceğiz. Vatandaşın en tabiî hakkı olan her medeni insan gibi temiz su içmesi ve su ile bulaşan hastalıklardan korunması 50 yıl sonra teminat altına alınmış olacaktır. Kalkınma devrine giren Türkiye için bu hakikat cidden acıdır. Köyünün yanından geçen ırmağın mülevves suyunu süzerek içen, yarım saatlik mesafeden su getiren bu biçare insanlara 50 seneye kadar buna katlanacaksın demeye hakkımız yoktur. Sesini duyuramıyan ve her müracaatında Devlet kapısından yapacağız, geleceğiz diye geri çevrilen insanlar namına Hükümetin bu konu üzerinde önemle eğilmesini istirham ediyorum. Medeniyetin her türlü nimetinden istifade etmeye azimli 20 nci asır Türkiye'sinin en basit ve mübrem ihtiyacı olan içme suyu işini 21 nci asıra kadar uzatması hiçbir şekilde mâzur gösterilemez. Gerçi her konu kalkınma plânı içinde yerini ve değerini bulmuştur.. Ana Bütçe Komisyonunun raporundan aldığım rakamlarla eriştiğimiz netice köy içme sularının plânda hakiki değerini bulmadığını göstermektedir.

Muhterem arkadaşlarım,

Meselenin bir ikinci yönü de tatbikattaki aksaklıktır ve bu yüzden plâna alınan mahdut adeddeki köylerin dahi içme suyu tamamlanamamaktadır. Şöyleki bir köyün içme suyu üzerinde köy muhtarından Bayındırlık Bakanına kadar kademe kademe her makam söz sahibi görünür. Gerçi 7478 sayılı Kanunla bu vazife Devlet Su İşlerine verilmiştir ama bir kısım köy içme suları yapımını da vilâyet özel idarelerine bırakmıştır. Binnetice köy içme suyu ile hem Devlet Su İşlerinin hem mahallî idarenin meşgul olması tatbikatta bâzı aksaklıkların zuhuruna meydan vermektedir. Vilâyetlerin yapacakları işler teknik önemi az ve nisbeten küçük işlerdir ama bu önemsizlik ve küçüklüğün hududu tesbit edilememektedir. Devlet Su İşlerinin mahallen yapılmasını uygun gördüğü köy içme suyunu mahalli teşkilât imkânsızlık içinde bulunduğunu söyliyerek Devlet Su İşlerinin yapması gerektiğini ifade etmekte, Devlet Su İşlerine yapılan müracaatta da programda olmadığı için yapamıyacağı ve mahallen yapılması lâzımgeldiği ifade edilmektedir. Bu bocalama arasında da tabiî köylerin suları yapılmamaktadır. Bunları realiteye dayanarak söylüyorum, gerekirse misallerini verebilirim. Aynı işin iki devlet dairesi tarafından yapılması tarzındaki bugünkü kanuni mecburiyet tatbikatta aksaklığa sebebolmakta ve beklenen semere elde edilememektedir. Nâçiz kanaatimce bunun hal çaresi mevcut kanuni mevzuatın ıslahı ile etüt ve proje işleri Devlet Su İşleri tarafından yapılmalı; inşaat ise doğrudan doğruya Nafıa müdürlükle-

rine gönderilecek para ile mahalli nafıa teşkilâtı tarafından yapılmalıdır. Ve bu usülle beklenen semerenin elde edileceği kanaatindeyim. Esasen Devlet Su İşlerine kuruluş gayesinin üzerinde kapasitesini aşan bir yük tahmil edilmiştir ve bu Genel Müdürlük bu derece şümullü işin altından kalkamamakta ve yukarıda zikrettiğim aksaklıklar husule gelmektedir. Bu meyanda köy içme suyuna müşabih bir hizmet olan okul yapımında çok daha iyi netice alınmaktadır. Bu muvaffakiyetin tek âmili gerek para sarfiyatı ve gerek inşa işinin aynı mahalli nafıa teşkilâtı tarafından yapılmasıdır. 222 sayılı Kanunla okul yapımı için ayrılan para doğruca Nafıa Vekâletine aktarılmakta bu para mahallî Nafıa Müdürlüğüne gönderilmekte ve mahallî teşkilât da bunu gayet rahatlıkla eksiksiz yaptırmaktadır. Ne garip tecellidir ki Nafıa Vekâleti diğer vekâletlerin işini gayet rahat yapmakta fakat kendi bünyesinde köy içme suyu işini kendisine bağlı iki ayrı teşkilâta birden bıraktığından semere alamamaktadır.

Bu durum muvacehesinde 5 yıllık plânın tatbikinde mühim aksaklıkların zuhuru mümkündür. Sayın Bakanlığın bu aksaklığı lûtfen kabul ederek giderme yoluna girmesini temenni eder, hepinizi hürmetlerimi arz ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Ruhi Soyer (Yok sesleri)
Sayın Mehmet Ali Arslan (Yok sesleri)
Sayın Ali Rıza Uzuner (Yok sesleri)

Sayın Fahir Giritlioğlu.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Pek muhterem arkadaşlarım, Baymdırlık bütçesi müzakereleri içersinde 5 dakikalık zamanı nazara alarak bir konuyu seçtim. Seçtiğim konu Devlet Su İşleridir. 6200 sayılı Kanunla 1956 tarihinde kurulan Devlet Su İşleri teşkilâtı, iddia ile söyliyebilirim ki, inanarak söyliyebilirim ki, bugün Devlet teşkilâtı içerisinde vazife gören âmme müesseselerinin en başarılı hizmetlerini yapmış olan bir müessesedir.

Devlet Su İşleri 1956 yılından itibaren memlekete birçok barajlar kazandırdı, birçok su mecralarını ıslah etti, birçok köylerin su etütlerini ikmal etti. Hulâsa, gerek yeraltı sularını, gerekse yerüstü sularını istifadeli bir hale getirmek için 7 senelik ömrü içinde memlekete büyük hizmetler yaptı.

Teşkilâtın, bu tarzda hizmetlerinin memlekete iyi neticeler verdiğini tebarüz ettirirken, bir noktayı daha, ifade etmek isterim. Bu teşkilâta, bundan evvelki meclislerde gereken ehemmiyet verilmiş, her sene yüksek meblâğlara baliğ olan bütçelerde Devlet Su İşlerine para ayırmışlardır. Nitekim Devlet Su İşleri İdaresine, bugüne kadar verilen paranın yekûnu ise, beş milyar lira olmuştur. Parayı heba edilmiş gözü ile görmüyorum. Çünkü yapılan hizmet karşılığıdır.

Muhterem arkadaşlar 1937 senesinde ilk defa bu dâvanın ehemmiyeti hissedildi ve bu tarihte 3132 sayılı Kanunla bu iş için 30 milyonluk bir paranın sarf edilmesine mezuniyet verilmiştir.

Aradan 25 sene geçmiş olduğuna göre 1963 bütçesinde 25 sene evvelki 2 milyon liranın bugün 700 milyona çıktığını gururla görmekteyiz. Bu kısa vaktim içersinde, teşkilâtın daha faydalı bir hale gelmesi için şahsi birkaç temennide bulunmak isterim.

Devlet Su İşleri teşkilâtını bugün daha faydalı hale getirmek için süratle gereken mevzuatı ikmal etmek zarureti vardır. Filhakika 6200 sayılı Kanunla bu teşkilât hayat bulmuştur. Fakat 6200 sayılı Kanun bugünkü ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktır. Devlet Su İşlerinin konusu su olduğuna göre Türkiye'de evvelâ su hukuku yoktur. Su hukuku olmıyan bir memlekette, su işlerini tanzimde hukuk dışı tasarruflar yapmak zorundayız.

Sayın Bakanın dikkatini çekmek istediğim bu noktaya, büyük Meclisin de eğilmesini bilhassa ikaz etmek isterim.

Muhterem arkadaşlar, medeni hukukumuzun, su hukuku bakımından kifayetsiz hükümlerini mutlaka telâfi etmek zorundayız.

DSİ nin 2 nci büyük derdi, kendi personelinin hukukunun tanzimi hakkında bir kanundan uzak oluşudur. Milyarlarca lira parayı ayırıp bu idarenin eline teslim ettiği zaman, bu parayı tasarruf edenler; maalesef yevmiyeli ve ücretli olan kişilerdir. Ceza hukuku karşısında mesul değillerdir.

Devlet Su İşleri personeline milyonlar sarf eder, bunun karşılığında gereken mesuliyet ve yetkiyi tanıyacak teşkilât kanunlarını getirmeye mecburuz.

Üçüncü konu : DSİ; kifayetli ve liyakatli eleman bulmakta sıkıntı çekmektedir, ücretleri azdır, en büyük ücreti olan, üç bin lira alıyor, hesabını yaptım, kesintilerden sonra 1 900 lira eline geçmektedir.

Devlet Su İşlerinin personel sıkıntısı çektiği nisbette gereken faydayı gösterememektedir. Huzurunuzdan ayrılırken bir teşekkür borcumu yerine getirmek isterim:

Trakya havalisi, Devlet Su İşleri teşkilâtının yıllardan bu yana büyük faaliyet gösterdiği ve son derece verimli hizmetleri meydana getirdiği bir bölgedir. 1963 yılı içersinde, bundan 15 gün evvel, Meriç nehrinde husule gelen su taşkını 50 seneden beri görülmemiş derecede fazla idi, şiddetli idi. Buna rağmen Devlet Su İşleri teşkilâtının yapmış olduğu mükemmel seddeler neticesi memleketimiz harabiyete uğramamıştır ve sel felâketi atlatılmıştır. Bu felâketin önlenmesiyle milyonlar ve milyonlar kazanılmıştır. Bu bakımdan da teşkilâta huzurunuzda teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Efendim; yeterlik önergeleri vardır, komisyona ve sayın Bakana söz verdikten sonra oylarınıza sunacağım.

Komisyon, konuşmak istiyor mu efendim?

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ARİF HİKMET ONAT (Ordu) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Sayın Bakan.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Ankara) — Pek muhterem arkadaşlarım; Bayındırlık Bakanlığı hizmetleri üzerinde, bizim için fevkalâde kıymetli fikirler, tenkidler ve temenniler söyliyen, yol gösteren, grup adına konuşan hatip arkadaşlara ve şahsı adına konuşmalar yapan kıymetli milletvekili arkadaşlarıma gerek şahsım, gerekse başında bulunduğum Bayındırlık camiasına mensup arkadaşlarım adına arzı şükran ederim.

Muhterem arkadaşlar; bütün hatiplerin de üzerinde ittifak ettikleri gibi, Bayındırlık hizmetleri; umumi devlet yatırımının % 40 ını ve beş yıllık kalkınma faaliyetlerinin de ağırlığının % 60 ından fazlasını omuzlarına yüklenmiş olan bir teşkilâttır, ehemmiyeti büyüktür.

Biz vazifemizin, ve mesuliyetlerimizin bu derece ağırlığını hissederek çalışmalarımıza istikamet vermekteyiz. ve büyük Meclis huzurunda bilhassa 1963 bütçesi vesilesi ile bu hizmetler ve gidiş hakkında, Yüce Meclise bilgi vermekten memnuniyet duymaktayız.

Muhterem arkadaşlarım; sözlerime başlarken bütün yatırımların can noktası, ana meselesi olan insan unsuru, teknik personel unsuru üzerinde bir nebze durmak isterim.

Maddi imkânlar ne kadar geniş olursa olsun, bu nihayet paradır. Bunları yatırım haline getirecek olan başlıca unsur, hiç şüphesiz, insan unsuru, teknik personeldir. Bu bakımdan, Türkiye'nin bugünkü teknik personel durumu nedir? Bilhassa Bayındırlık Bakanlığının teknik personel hususunda meseleleri nelerdir, alınması lâzımgelen tedbirler nedir ve biz ne gibi tedbirler almaktayız, bunları arz edeceğim.

Muhterem arkadaşlar; Mimar ve Mühendisler Odaları Birliğinin raporunda tesbit edildiğine göre ki, en yetkili merci olarak kabul ediyorum; Türkiye'nin bugün 36 bin teknik personele, yüksek mühendise ihtiyaç vardır. Ve yine Türkiye'de ziraat mühendisleri dâhil halen 11 bin küsur teknik personel mevcuttur.

Şu halde, ihtiyaçlarla imkânlar arasındaki büyük nisbetsizlik, iki rakamın mukayesesinden de kolayca anlaşılacaktır. İhtiyaç 36 bin, mevcut ise on bir bindir. Binaenaleyh Türkiye için en mühim mesele, ihtiyaçlar bu kadar ağır ve şiddetli olduğuna göre, elde mevcut elemanları çok iyi kullanmak, israf etmemek, herkesi vazifesini seçerken titizlikle tetkik etmek ve en büyük tasarruflu hareketi yapmak başta gelen vazifelerimizden olmak lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım;

Bayındırlık Bakanlığı gerek özel sektörde, gerek diğer devlet teşkilâtında çalışan teknik personelin bir nevi okulu mesabesindedir. Bayındırlık Bakanlığına bağlı bütün teşkilâtlarda çalışan personel, Devlet sektöründe olduğu kadar diğer Bakanlıklarda ve kamu sektörü personel ihtiyacında olduğu kadar özel sektör teknik personel ihtiyacı için de bir hakiki okul ve bir tecrübe mesnedi mahiyetinde telâkki edilebilir. Fakat ananesi olan bir Bakanlıktır. Cumhuriyetten evvel İmparatorluktan beri devredip gelen bir Bakanlıktır ve her türlü teknik ilerlemeler, teknik tatbikat, bursiyerler, okul açmalar, yetiştirmeler evvelâ bu Bakanlıktan çıkmıştır. Hepiniz bilirsiniz ki, Yüksek Mühendis Mektebi de üniversite hali-

ne gelmeden evvel uzun müddet bu Bakanlığa bağlı bir okul idi.

Muhterem arkadaşlarım; bir şeyin, ihtiyaca göre mevcudu az oldu mu, arz ve talep kanununa göre kıymeti fazlalaşır. Türkiye'de bugün en çok ihtiyaç hissedilen insan unsuru teknik personeldir ve bu teknik personele en çok ihtiyaç hisseden teşkilât da Bayındırlık Bakanlığıdır. Binaenaleyh elimizdeki imkânlara göre Türk teknik personelini en iyi şekilde kullanabilmek için, gerek 5 Yıllık Kalkınma Plânının bize gösterdiği hedefe uygun olarak yatırımlar yapabilmemiz için teknik personel rejimini yeniden ıslah etmemiz, teknik personelin müstakar, devamlı bir hukuki statüye bağlamasını temin etmemiz ve aynı zamanda alacakları ücretin de bugünün icaplarına ve seviyesine uygun kılmamız zaruretiyle karşı karşıya geldiğimizi biliyoruz.

Bu bakımdan daha plân çalışmaları 1962 malî yılında başladığı sıralarda, bu yatırımların gerçekleştirilmesi için en mühim unsur olan teknik personel rejimine yeni bir veçhe vermek ve bugünün ihtiyaçlarına cevap verecek yeni usulleri ve nizamları tesis edebilmek maksadiyle Bakanlığımda yapılan çalışmalar netice vermiş ve bugünün ihtiyaçlarına cevap verebileceğini sandığımız prensip ve kaideler tesbit edilerek bir karar sureti halinde, bu kararnameyi tetkika yatkili olan Maliye Bakanlığına, bundan iki ay evvel tevdi edilmiştir. Öyle tahmin ediyorum ki Mart ayı içinde yeni teknik personel kararnamesi ikmal edilmiş olacak ve tatbik sahasına konacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, teknik personel kararnamesini çıkarıyoruz da teknik personel rejimi, Teknik personel baremi Kanununu neden çıkaramıyoruz? Hepiniz bilirsiniz ki, Devlet Personel Dairesi, bir taraftan Devlet baremi üzerinde çalışırken, bir taraftan da hususiyeti itibariyle bir teknik personel baremi üzerinde uzun müddetten beri çalışmaktadır. Fakat, umumi Devlet baremi meselesi halledilmeden, onun bir parçasını teşkil eden ve teknik personel bareminin hazırlanmasına şu kısa zamanda imkân göremediği için, Devlet Personel Dairesi, Hükümete verdiği raporda, bu muvakkat zaman içinde bu ihtiyacı gidermek maksadiyle bir teknik personel muvakkat kararnamesi çıkarılması suretiyle, kısa devre için ihtiyaçları tatmin etmek yolunu tavsiye etmiş ve bu dairenin tavsiyesine uygun şekilde Bayındırlık Bakanlığı olarak biz bu kararnameyi hazırlamış bulunmaktayız.

Bu kararnamenin getirdiği hususiyetler üzerinde bir nebze durmak isterim. Bundan sonra, kamu sektöründe vazife alacak olan teknik personel, hangi Bakanlıkta çalışırsa çalışsın, hangi kamu teşebbüsünde çalışırsa çalışsın, menşeleri, hizmet müddetleri nazarıitibara alınarak hepsi bir seviyede ücret alacaklardır. Bir Etibank, bir Sümerbank veya bir şeker Şirketinin bir teknik personeli, mektepten çıktıktan sonra kaç sene hizmet etmişse, buna göre, ücreti tesbit edilecek ve Bayındırlık Bakanlığında da aynı ücret üzerinde çalışacaktır. Bu suretle kamu sektöriyle hususi sektör ve bütün sektörler arasında personel ücretleri bakımından bir muvazene ve muadelet temin edilmiş olacaktır.

Şimdi elimizdeki 10195 sayılı Kararname hükümlerine göre teknik personeli terfi ettirebilmek için, terfie lâyık olan bir teknik personelin daha üst kademede yevmiye alabilmeleri için idari makamlara tâyinleri zaruri görülmektedir. Bölge müdürlüğü, umum müdür muavinliği yahut da fen heyeti reisliği gibi idari makamlara tâyin zaruretini, bu yeni teklif ettiğimiz teknik personel rejimi ile kaldırmış bulunuyoruz. Her kademe içinde uzun müddet beklemek şartiyle, kademenin çeşitli ücret ilerlemelerinde hak kazanacak şekilde hükümler koyuyoruz. Bu suretle bir personelin terfihi için muvakkat bir idari makama tâyini mükellefiyeti ortadan kaldırılıyor.

Muhterem arkadaşlarım, bu tedbirlerin önümüzdeki birkaç yıl içinde teknik personel baremi yürürlüğe girinceye kadar ihtiyaca cevap verecek şekilde olduğunu tahmin ediyoruz. Bu yolda önümüzdeki on gün içinde yapılacak çalışmalar müspet neticeye varacağını tahmin ediyorum, kararname yürürlüğe girecektir.

Muhterem arkadaşlarım; bu suretle Bayındırlık camiasında çalışan personel hakkındaki görüşlerimi arz ettikten sonra Bakanlığım teşkilâtına doğrudan doğruya bağlı dairelerin hizmetleri ve yine Bakanlığıma bağlı mülhak bütçeli daireler hizmetleri üzerinde, muhterem Milletvekillerinin ele aldıkları meseleler hakkında

arzı malûmat edeceğim, cevap vermiye çalışacağım.

Muhterem arkadaşlar; hepiniz bilirsiniz ki, Bayındırlık Bakanlığı merkez teşkilâtı 3611 sayılı Kanunla, 1936 senesinde yeniden teşkilâtlanmıştır. Bu kanun, bugün için Bakanlığımızın hizmetlerini istenildiği şekilde süratle yürütebilecek hükümleri ihtiva etmediği hususunda arkadaşlarımızın söylediği fikirler doğrudur. Filvaki Bakanlığım merkez teşkilâtına bağlı bilfarz Yapı-İmar İşleri Dairesi Reisliğinin de Karayolları ve Suişleri gibi yapıcı hüviyeti haiz bir daire haline getirilmesi yolunda çalışmalarımız vardır. Plânın telkin ettiği hedeflerine uygun olarak bu çalışmaları yapmaktayız.

Bakanlık merkez teşkilât kanununun değiştirilmesi hakkındaki çalışmalar kısa zamanda ikmal edildiği takdirde, öyle tahmin ediyorum ki, 1963 malî yılı içinde bu tasarı Yüce Meclise takdim edilecektir. Bu suretle kısa zamanda iş yapma imkânına inşaatçı bir daire hüviyetini kazanma imkânına Yapı İmar İşleri Dairesi Reisliği kavuşturulmuş olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, Yapı İmar İşleri Reisliği üzerinde çeşitli hatip arkadaşlarım önemle durdular. Hakları var, filhakika Yapı İmar İşleri Dairesi Reisliğinin kanunla kendisine verilen görevlerden birisi Devlet sektörüne, Bakanlıklara ait yapıların proje ve tatbikatını idare etmek, kontrol etmektir. Bu iş 1963 malî yılı bütçesi de yüzde altmış nisbetinde artmıştır. Diğer bakanlıkların da bütçelerine konulan tahsisat, Bayındırlık Bakanlığı bütçesine devredilmek, konulan tahsisat da nazara alınmak şartiyle 1963 yılında 500 milyon liranın üzerinde bir ödeneği, Yapı İmar İşleri Dairesi Reisliği projelerini yapmak ve kontrol etmek suretiyle, fizikî yatırımlar haline getirmek vazifesiyle karşı karşıyadır. Bu vaziyet karşısında, haklı olarak bütün arkadaşların endişeleri vardır. Karma Plân Komisyonunda ve Yüce Senato'da da aynı endişeler izhar edilmiştir. Burada da sevgili hatip arkadaşlarım bu endişeleri izhar etmişlerdir. Projeler zamanında tamamlanacak mıdır? İhaleler, malî yılın başlamasından hemen sonra yapılmıya başlanacak mıdır? Projelerin gecikmesi dolayısiyle plânın aksaması bahis konusu değil midir?

Bütün haklı endişelere cevap teşkil edeceğini zannettiğim şu maruzatımı arz edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım; daha Eylül ayından itibaren Yapı İmar İşleri Dairesi Reisliği marifetiyle gayrimenkul servis binası inşa ettirecek olan daire ve vekâletlerle temasa geçilmiş, 1963 yılı içinde nerede ve ne büyüklükte bina inşa edecekleri, bunların arsalarının tamam olup olmadığı, tamam ise tahsisatlarının miktarı ve bu tahsisat içinden ne kadarının projeye ayrılacağı, bu proje bedellerinin bütçelerinde proje bedeli ayrı, inşaat bedeli ayrı olmak üzere tefrikı:

Proje bedellerinin şimdiden belli edilmesi ve Vekâlete bildirilmesi ve bu projelerin Vekâletimizce 1962 malî yılının son 3-4 ayı içinde yapılmıya başlaması kararlaştırılmış ve tatbikatına geçilmiştir. Başta Sağlık, Millî Eğitim ve Tarım Bakanlığı olmak üzere, diğer bütün bize inşaat yaptıracak olan dairelerle bir protokoller yapılmış teşkilâtın mühendis ve mimarlarının çalışmaları başlamış, bunların kapasitelerinin dışında olan işler serbest sektördeki, hususi inşaat projeleri ve işler yaptırılması mukavelelere bağlanmak suretiyle yaptırılma yoluna gidilmiştir. böylece özel sektör ile Devlet sektörü işbirliği temin edilmiş olmaktadır. Biz bu usule, gerek projelerin yapılmasında ve gerekse yapılmış olan bu projelerin kontrolunun Bakanlık adına icra edilmesinde bundan sonra büyük bir hızla devam etmiye kararlıyız. Bunun, büyük faydalar sağlıyacağına, özel sektör proje, inşaat bürolarının ve firmalarının da bu suretle, Devletle işbirliği yapma imkânlarının temin edileceğine inanıyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, Vekâletin merkez teşkilâtındaki dairelerinden biri de Demiryolları ve Limanları İşletmeleri dairesidir. 1963 yılında Demiryolları Dairesi tarafından yapılacak işler, hepimizin raporlarda da görecek olduğunuz üzere Muş-Tatvan demiryolu üst yapısının tamamlanması, Tatvan fer'i tesislerine başlanması, Kayaş-Ankara çift hattının yapılması gibi tâli derecedeki işlerdir. Beş Yıllık Plânda Devlet Demiryollarının işletmesine terkedilecek ve fakat Bayındırlık Bakanlığı tarafından inşa edilecek demiryolu tesisleri sadece Van-Kotur demiryolu, bir de Trakya'da bir kısım demiryolu, Yunan hududundan geçmeden doğrudan doğruya Türk topraklarından Edirneye varması gibi tesislerdir. Bunların dışında büyük demiryolları inşası Plânda derpiş edilmemiştir. Bunun yanında Van-Kotur demiryolu beş sene içerisinde tamamlana-

cak; Türk-İran demiryolu münakalâtı ve müraselâtı hiç vagon değiştirmeden tahmil-tahliye yapılmadan İskenderun-İran yolu olarak açılmış olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım; pek kıymetli bir sözcü arkadaşım ifade ettiler, demiryolu yapımın da bir gevşeklik vardır dediler. Böyle bir şey olduğuna sureti katiyede inanmıyoruz. Programlarla, bütçelerle bize verilen vazifelerin, bundan evvelki yıllarda olduğu gibi, bundan sonraki yıllarda da zamanında bitirileceğine inanıyoruz. Bu yolda, salâhiyetli bir vekil olarak size en ufak bir aksama olmadan şimdiye kadar devameden projeli işlerinin bundan sonra da aksamadan devamedeceğine ve bitirileceğine dair teminat verebilirim.

Filhakika Rus hududuna demiryolu gidecektir, İran hududuna demiryolu gidecektir ve bu projeler zamanında bitirilecektir. Şimdiden malzeme siparişleri yapılmıştır. Van-Kotur yolunun ihale edilememiş olmasının sebebi, bir CENTO projesiyle ilgili oluşu, bu demiryolunun inşası için lüzumlu ön protokolun ilgili beynelmilel teşekküllerle henüz yapılamamış olmasındandır.

Muhterem arkadaşlarım, limanlar konusunda yine çeşitli hatip arkadaşlarım ve bilhassa parti sözcüleri beyanlarda bulundular : «Liman ihtiyaçları memlekette büyüktür. Beş yıllık plânda ve hassaten, (1963 yılında) liman konusunda az ödenek vardır. Buna ehemmiyet verilmemiştir.» dediler.

Muhterem arkadaşlarım, beş yıllık plânda Hopa, Antalya ve Bandırma liman ve barınaklarının yapılması vardır. Bunların her üçüne birden 185 milyon lira sarf edilecektir.

İskenderun Limanının esaslı şekilde genişletilmesi plânda vardır. Bunun dışında balıkçılığımızın bilhassa kısa bir zamanda inkişaf edebilmesi için balıkçıların açık denizlerde tutmuş oldukları balıkları, fırtınalı günlerde ana binalara dönmeden barınaklarda muhafaza edilebilmeleri için, barınaklar yapılabilmesi hususunda bize verilmiş direktifler vardır. Öyle tahmin ediyorum ki, bu ihtiyaç bilhassa Marmara, Boğazlar mıntakasında mevcut barınaklar birinci 5 yıllık programda yapılacaktır. Halen yapılmakta olan barınaklarımız vardır. Bundan sonra da peyderpey projeleri tamamlanan barınakların yapılmasına devam edilecektir. Öyle zannediyorum ki, ihtiyaçla mütenasip bir program derpiş edilmiştir. İhtiyaçtan az bir yatırım tahsisatının konulması, sureti katiyede mevzubahis değildir.

Muhterem arkadaşlarım, yine vekâletim merkez teşkilâtına bağlı daire reisliklerinden Hava Meydanları ve Akar Yakıt Tesisleri Dairesi hakkında, birkaç hatip arkadaşım önemli fikirler beyan ettiler. Bunların başlıcası; Yeşilköy Hava Meydanının yapılmaması yolunda bir karar alınmasıdır.

Muhterem arkadaşlar; filhakika 5 yıllık plânda Türkiye'de, millî hava meydanlarından yeni bir meydan açılması derpiş edilmemiştir. Mevcutlarının ıslahı ve genişletilmesi, tesislerinin tamamlanması derpiş edilmiştir, tahsisat konmuştur ve fakat mevcutlara ilâveten yeni bir hava meydanı inşası bahis mevzuu değildir. Bu arada en mühim problem, meselâ bizim için Yeşilköy Hava Meydanının, beş yıl içinde bitirilip bitirilemiyeceği meselesidir. Filhakika beş yıllık 170 milyon liraya varan plânda Yeşilköy Hava Meydanı inşaatı için bir ödenek ayrılmamıştır. 1963 yılında da böyle bir ödenek yoktur. Şurasını memnuniyetle kaydedeyim ki, bu hava meydanının projeleri bir Fransız firmasına, Orly Hava Alanını yapmış olan firmaya hazırlattırılmıştır. Projeler tamamdır. Bugün halen mevcudolan Yeşilköy Hava Alanı pistinin başlangıcı denize yaklaşmaktadır, sonu da Barut hane deresine yaklaşmakta olduğu için o istikamette bir genişletme ve o istikamette ikinci bir meydan yapılması bahis konusu değildir. Şimal - Cenup istikametinde Halkalı ve Londra asfaltı üzerinden geçecek şekilde ikinci bir hava limanı diyebileceğimiz bir hava meydanı yapılmasının projeleri hazırdır. Ama, 1963 - 1967 arasında bir ödenek konmadığından bunun yapılması mevzuubahis değildir. 1966 yılından sonra istimlâki ve projeleri yapılmış olan bu hava meydanının yapılmasına başlanabileceğini tahmin ediyorum. Bendeniz de şurasını bilhassa işaret etmek isterim ki, bizim beynelmilel trafiği İstanbul üzerinde toplayıp; komşu memleketlerle rekabet edebilmemiz için, bu hava meydanının bir an evvel yapılmasında sayılamıyacak kadar milletçe büyük menfaatler vardır. Ama ödenek kifayetsizliği, bu projenin bir an evvel gerçekleşmesine maalesef imkân vermemektedir.

Muhterem arkadaşlarım; şimdi, Bayındırlık Bakanlığına bağlı, mülhak bütçeli daireler hakkında mâruzatta bulunmazdan evvel, 1963 malî yılında Bayındırlık bütçesi ve ona bağlı mülhak bütçeli daireler için kabul olunan ödeneklerin ihtiyaçlarla mütenasibolmadığı ve ödeneklerin ihtiyaçların altında kaldığı ve bâzı arkadaşlarım tarafından ifade edildiği gibi plânda derpiş edilen hudutlara, hadlere erişemediği yolundaki bir mütalâayı kısaca cevaplandırmak isterim.

1963 malî yılı Bayındırlık Bakanlığı ve mülhak bütçeli idarelerin bütçeleri 5 yıllık plânda derpiş edilen hizmetlere uygun şekilde konulmuştur. Plân hedeflerine tamamen uygundur ve bizim malî imkânlarımızla mütenasip ve mahdut olmak üzere ihtiyaçlarımıza da uygun bulunmaktadır.

Daha fazla ödenek verilse sarfedilemez mi? Edilir. Ama daha fazla ödenek verilmesi beş yıllık plânın makro dengesinde hangi kısımdan azaltıp da bu arada hangi sektörlere ve bu arada Bayındırlık Bakanlığının nerelerine ilâve yapılacağı hakkındaki sualler maalesef cevapsız kalmaktadır. Hangisi daha emniyetlidir? Tarım sahasında mı azaltma yapalım da Bayındırlık yatırımlarını çoğaltalım? Yahut Sağlık yatırımlarını azaltalım da, Bayındırlık yatırımlarını çoğaltalım, veyahut da Eğitim sahasındaki yatırımları azaltalım, Bayındırlık sahasındaki yatırımları çoğaltalım... İşlenmeden bu konular üzerinde müşterek bir tetkik, derinliğine bir mukayese yapılmadan, Bayındırlık Bakanlığının bütçesinde konulan, ödeneklerin kifayetsizliği yolundaki iddialar ve diğer hususları da Büyük Meclise arz etmek isterim. Devlet Su İşleri bütçesi üzerinde tenkid ve temennilerde bulunan muhterem arkadaşlarıma cevap vermek istiyorum.

Muhterem arkadaşlar; Devlet Su İşleri teşkilâtı kendisine, gerek 6200 sayılı Kanunla gerek 7478 sayılı Kanunla verilen yetkilere dayanarak Türkiye'nin hidro - elektrik santrallerini inşa eder. Türkiye'nin büyük sulama ve küçük sulama işlerini ve köy içme suyu ile yeraltı sondajları ve taşkından koruma işlerini yapar, ve bütün bu işler için bir Umum Müdürlük Teşkilâtiyle 13 aded bölge teşkilâtı vardır ve lüzum görülen illerde de başmühendislikler bulunur.

Muhterem arkadaşlarım; bilhassa Mehmet Turgut arkadaşım enerji ve sulama için az ödenek konulmuş olduğunu, içme suları için konulan ödeneğin kifayetsiz bulunduğunu beyan ettiler. 1963 te 706 milyon liradan ibaret olan toplam ödenek, biraz evvel arz ettiğim çeşitli işler için DSİ Umum Müdürlüğü tarafından kullanılır. Bunlardan büyük sulama işleri olarak 5 yıllık plânın 1963 yılı icra programında da vazife olarak verilen büyük sulama işleri olarak Devlet Su İşlerine verilen vazife 1963 yılında 46 bin hektardır. Şurasını da memnuniyetle ifade edeyim ki, 1962 geçiş programında Devlet Su İşlerine verilen büyük sulama görevi 30 bin hektar yani 300 bin dönüm idi, bu % 40 fazlasiyle 44 bin hektar olarak gerçekleştirilmiş, yatırım haline getirilmiştir. 1963 icra programında mevcudolan 46 bin hektarlık büyük sulama işinin de, 1962 yılında olduğu gibi, yine büyük bir difaransla gerçekleştirileceğini ümidetmekteyiz, çalışmalarımız o istikamettedir.

Şu noktayı memnuniyetle arz edeyim ki, 1963 den 1967 ye kadar, DSİ ne verilecek olan global büyük sulama işleri yekûnu 515 bin hektardır. Bunun birinci yıla isabet eden kısmı 46 bin hektar olup fazlasiyle gerçekleşecektir ve beş senede 515 bin hektarlık fiilî sulanan saha olarak büyük sulama işlerinin gerçekleştirilmesinin yüzde yüz mümkün olduğunu ifade edebilirim. Bu hususdaki bütün ihzari çalışmalar, proje ve plânlama çalışmaları tamamlanmıştır. Hattâ 1965 te, beş yıllık plânda derpiş edilen büyük sulama işlerinin tamamı ihale edilmiş olacaktır. O bakımdan, 1966 - 1967 de icra programlarının gerçekleştirilmemesi için en ufak bir sebep bahis konusu değildir.

Büyük Meclise bu konuda şu malûmatı arz edebilirim : 1962 yılında ihaleye bağlanmış sulama tesisleriyle bu miktar 267 bin hektardır. Halen 267 bin hektar üzerinden fiilen çalışılmaktadır. Yekûn 515 bin hektar olacağına göre, yarısından fazlası projesi yapılmış, ihaleye bağlanmış ve fiilen arazi üzerinde gerek emaneten ve gerekse mütaahhitler vasıtasiyle çalışmalar devam etmektedir.

1962 yılında yalnız 95 bin hektarlık bir kısmın mukavelesi yapılmış, ihaleye bağlanmıştır. Şimdi bu büyük sulama işlerinin nerelerde yapılacağı hakkında kısaca malûmat vermek isterim :

Büyük bir kısmı Çukurova'da, Seyhan ve Ceyhan sağ sahil, sol sahil sulamaları... Büyük

sulama işlerinin aşağı - yukarı 260 bin hektarı Çukurova'ya isabet etmektedir. Rantabilitesinin yüksek olması ve gerekse yapılacak yatırımların millî gelire, gayrisâfi millî hâsılâya kısa zamanda intikal etmesinin mümkün bulunması sebebiyle ve ihtiyacımız olan ihracat maddelerinin istihsaline yardım etmesi sebebiyle 260 - 270 bin hektarının sulaması Çukurova'da yapılmaktadır. Bunun dışında gerek Orta - Anadolu'da, gerek Ege'de ve gerekse Doğu - Anadolu'da büyük sulama işlerimiz var : Erzincan, Iğdır, Muş, Malatya, Eskişehir, Manisa ve Muğla sulaması gibi sulamalar, 515 000 hektarlık sulama sahasına dâhildir. Kars, Iğdır, Arpaçay sulamaları da vardır.

Şimdi, pek muhterem Y.T.P. Sözcüsü arkadaşım, büyük sulama ve enerji yatırımları bulunmadığından, yahut da bu yolda gayret sarf edilmediğinden bahsettiler.

Muhterem arkadaşlarım, küçük ve büyük sulama işleri dâhil, plânda gösterilen hedeflere, bölgelerarası dengeli kalkınma prensibine uygun olarak, memleketimizin Doğu bölgesinde büyük yatırımlar derpiş etmiştir. Başta Silopi sulaması, Çağçağ santrali, Baykam Barajı ve Van Ergin Barajı... (Sağdan müdahale) Beyefendi çok küçük değil bunlar. Yalnız 1963 senesinde işletmeye açılacak enerji büyük barajlardan bir tekine müsavidir. Erzincan sulaması 400 milyon lira Şarkta! Memnun oldunuz mu Beyefendi? (Bravo sesleri, alkışlar) (Bir ses, «Malatya sulaması») Evet Malatya sulaması. Kars'ın Arpaçay üzerine Ahuryan Barajı! Ruslarla müştereken Rus - Türk hududunu teşkil eden Arpaçay üzerinde ve Ahuryan mevkiinde müşterek masraflarını karşılıklı ödemek ve elde edilen enerji de yarı yarıya verilmek ve su yarı yarıya paylaşılmak suretiyle bir baraj derpiş edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, bilhassa yine şuna temas etmek isterim ki, bölgeler arasında dengeli kalkınma prensibini tam ve kâmil mânada gerçekleştiremezsek, Marmara ve Çukurova'ya yapılacak yatırımlar, geri kalmış bölgelerin bir kat daha geri kalmalarına sebebolabilir. Büyük sanayi merkezlerini ve büyük sahaları haiz olan Çukurova ve Marmara bölgelerinde yapılacak yatırımlar sadece bunlara inhisar ettirilirse orada istihsal edilecek maddelerin geri kalmış bölgeler tarafından alınması bahis konusu olamaz. Oralarda yaşıyan 10 - 15 milyon vatandaşın daha çok istihsal gücüne kavuşturulması takdirindedir ki, diğer bölgelere yapılmış olan yatırımlar faydalı olabilir. Memlekette bütün vatandaşlara dengeli bir şekilde kalkınma nimetlerinden istifade imkânına sahibolabilirler.

Muhterem arkadaşlarım, yeraltı suları çalışmaları hakkındaki tenkidlere gelince; filhakika bir hayli arkadaşımız üzerinde hassasiyetle durdukları yeraltı suyu sondajları yapılıyor, yeraltı suyu rezervleri yapılıyor, işletmesi yapılamıyor.

Mühim olanı, Türkiye'de yeraltı sularında geniş imkânlar mevcuttur, bu imkânları yerüstüne çıkarmak, arazi sulamak, bilhassa Orta - Anadolu'da ve Doğu - Anadolu yeraltı sularının sayesinde geniş mikyasta tarımsal ürünlerin elde edilmesi mümkündür. 1963 senesinde 90 bin metre uzunluğunda yeraltı sondajı yapılacaktır. Ama açılan kuyuların derhal kanalize edilmesi, derive edilmesi mümkün değildir; çoğu köy içme suları maksadiyle kullanılmaktadır ve tamamı bir bölgenin, bir havzanın, mevcut yeraltı suyu rezervini tesbit etmek gayesine mâtuftur. Mühim olan Su Hakları Kanunu da çıkdıktan sonra bu sahalara yeraltı sularının ucuz, kısa zamanda toprağa verilebilir şekle getirilmesi için birlikler kurulmasını mümkün kılmaktadır. Fahir Giritlioğlu arkadaşımızın yerden göğe kadar hakları vardır.

Bu yolda biz de yine 1963 yılında, Su Hakları Kanununun, B. M. Meclisine Hükümetçe sunulacağını ve bu yoldaki çalışmalarımızın, vekâletteki mütahassıs kademesindeki çalışmalarının bitmiş olduğunu, diğer vekâletler mütahassıslarının mütalâasının alınması seviyesine geldiğimizi arz etmek isterim.

Yer altı suları mevzuunda, bilhassa ucuz enerji götürebildiğimiz takdirde Kavas ovasından Iğdır ovasına kadar büyük mikyasta Türk Milletinin istifadesine arz edilmesi kabildir ve çalışmalarımız da bu istikamette devam etmektedir.

Muhtetrem arkadaşlarım, köy içme suları mevzuunda bütün hatip arkadaşlarım ittifak üzerinde durdular, hizmetlerin ihtiyaçların çok altında olduğunu haklı olarak belirttiler.

Şimdi evvelâ, Sayın Mehmet Turgut arkadaşımın bir mütalâasına cevap vermek isterim.

Bundan iki ay evvel Karma Plân Komisyonunda da böyle bir fikir ileri sürmüşlerdi : «Beş senede Türkiye'deki bütün içme sularının halledilmesi lâzımdır.» demişlerdi. Mümkün değildir arkadşalarım. Hayal peşinde koşmıyalım, gerçeklerden hareket edelim. «Filhakika o zaman 1960 yılında 475 milyon Türk lirası sarfiyle Türkiye'deki köy içme suları dâvasının tamamen halledilmesinin mümkün olduğuna dair bir rapor vardı, bu rapor ketmedildi, 5 yıllık plânda bu işin ancak 15 senede bitirilmesinden bahsediliyor. Ama, neden aksamıştır?» buyurdular. Sarahaten ifade edeyim: Bu dâva, parti dâvası değildi, millî bir dâvadır. «1960 yılında biz bunun programını hazırlamıştık; 475 milyon lira sarfiyle Türkiye'de 30 bin üniteye su verilecekti, bu proje ketmedildi.»

Arkadaşlar, böyle bir proje bahis konusu değildir, yoktur. Bir sayfalık yazı buldum vekâletimde: «Suyu olmıyan beher üniteye, beher köye altı bin lira sarf edilmek suretiyle 475 milyon liraya 30 bin köyün içme suyu temin edilebilir.» Diyen bir sayfalık esbabı mucibeli bir rapor. Arkadşalarım, değil altı bin lira, 60 bin liraya dahi birk öy içme suyu olamamaktadır. 100, 120, 150, bin liraya mal olan köy içme suları vardır. Şimdiye kadar yapılmış olanlar çok yakın mesafelerdeki ihtilâfsız suların köylere akıtılması şeklinde olmuştur ve Devlet Su İşlerinin eli ile değil valilikler eliyle yapılan işlerdir. Bundan sonraki 30 bin köyün, bu iş bu tempo ile gidilirse, uzun yıllarda ancak halledilebilir. Ana çalışmaların hedefi şudur : Bu işi 10 - 12 senede halletmek lâzımdır.. Bunun için maliyeti düşürücü tedbirler aramak lâzımdır, bu istikamette çalışmalarımız vardır. Boru fiyatlarında 3 tane aspesli boru fabrikası kurmak suretiyle boru fiyatlarında % 40 bir tenzilât temin edilmiştir. Önümüzdeki yıllarda demek ki, bu işin maliyeti çok daha kısalacak, bu bir...

İkincisi de bu yoldaki çalışmaların en büyük frenleyici unsuru, aksatan faktörü, muayyen bir köy hududu dâhilindeki suyun, 6478 sayılı Kanunun hükmüne dayanılarak, içme suyunun bir başka köye nakletmeye Devlet Su İşleri Teşkilâtının yetkisi vardır. Su Türkiye'de en kıymetli bir varlıktır. Bir köy hududu dâhilindeki suyu, başka köyün içme suyu maksadına tahsisi yetkisini verdiğiniz gün, iki köy arasında, idari makamları, Devlet Su İşlerini ve topyekûn Devlet teşkilâtını meşgul eden ihtilâflar çıkmaktadır. Tahsisler kolay kolay yapılamamaktadır. Yapılan tahsisler üzerine inşaat zamanında ikmal edilememektedir. Bütün bu ihtilâfların halledilmesi ve fazla miktarda ucuz boru tahsis edilmesi suretiyle vatandaşların da gönüllü yardımlarını temin etmek suretiyle bu işin 10 - 12 senede halledilmesi mümkündür, beş senede halledilmesi sureti katiyede mümkün değildir. Çünkü 475 milyon liraya halli mümkün görülen bir şeyin yalnız 5 yıllık plânda halli mümkün olmıyacak, ikinci 5 yıllık plâna devredilecektir. Hangi Hükümet iktidara gelirse gelsin böyledir. Daha süratlendirmenin mümkün olmadığı muhakkaktır. Arz ettiğim çalışmalar yapılmak suretiyle bir kısmı halledilebilir, ama ondan daha kısa zamanda bu işleri bitirmenin mümkün olmadığını ifade edebilirim. Güney - Doğu Anadolu'da bilhassa 4 bin sene evvelki hayat içinde yaşıyan büyük mikyasta köylerimiz vardır, pek çoğunu gördüm. 8 köyün içme suyu için 14 - 15 milyon liraya ihtiyaç vardır, bu sene ihaleleri yapılacaktır. Demek ki, bir köyün içme suyu için 2 milyon liranın üstünde para sarf etmek lâzımdır. Bunu Devlet Su İşleri teşkilâtı seve seve yapmaktadır, hizmetleri yerine getirmektedir. Ama topyekûn Türkiye'nin 30 bin ünitesini 4 - 5 senede suya kavuşturmanın mümkün olmadığını, malî takatimizin üstünde olduğunu ve bu çalışmaların bizim teknik elemanlarımızın iktidarının fevkinde bulunduğunu ifade etmek isterim. Yani, halline muktedir olamadığımız bir işi yaparım diye bir ifadede bulunmak, meseleyi halle yardımcı bir beyan olamaz kanaatindeyim.

Muhterem arkadaşlarım, ikinci bir mesele olan köy içme suları meselesi de, küçük sulama işlerinde vatandaşların, idarenin çalışmasına gönüllü olarak yardım etmeleri meselesidir. Bu, bir bakanın veya bir umum müdürün şahsi tasarrufu meselesi değildir. Bu, Devlet Su İşleri Teşkilât Kanununa ek olarak çıkarılan 7448 sayılı Kanunun sarih hükmü icabıdır..

Köylerine içme suyu görütülecek köylü vatandaşların öncelik kazanması, nazarı itibara alınması kanun icabıdır. Onun için biz köylü vatandaşların bu yoldaki gayretlerinin tahminlerimizin üstünde olduğunu görüyoruz. ve bunların minnet ve

şükranı içerisindeyiz. Onun için gerek köy yolları ve gerekse içme suları yapımında vatandaşların hizmete katılmasını (Allah lillâh aşkına) hiçbir parti istismar mevzuu yapmasın, çünkü büyük vatandaş kütlelerinin bu hizmetlere kavuşturulmaları bu bir parti meselesi değildir. Bu, iktidara kim gelirse gelsin, aynı istikâmette ve aynı gaye ile birbirini destekleyerek suretiyle çalışmalarına bağlıdır. Vatandaşa sebepsiz yere külfet yükleniyor, angarya yükletiliyor şeklinde iktidarda olmıyan partilerin iktidardaki partilere tariz etmeleri bu işin çabuklaştırılmasına değil bilâkis geciktirilmesine sebebiyet verir. İktidarda olsun, muhalefette olsun bütün mebus arkadaşlarımızın hükümetleri bu yolda desteklemeleri teşvik etmelerini ve bunun medenî usullerle yapılması için Hükümete müzahir olmalarını bilhassa rica ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım karayolları konusuna geçiyorum:

Karayolları teşkilâtının hizmetlerini çoğunlukla takdir ile yadeden arkadaşlarım olduğu gibi, Karayollarının istikbalinin pek kötü istikâmette olduğunu söyliyen arkadaşlarım da oldu, ödeneğinin azlığından, teşkilâttaki personelin memnuniyetsizliğinden bahsedenler, köy yollarının yapımında büyük inkişaflardan söz edenler olduğu gibi, çok aksamalar olduğundan behsedenler de oldu. Hakiki durum nedir? Hakiki durum şudur arkadaşlar:

1963 yılı karayolları bütçesi 860 milyon liradır. Bu miktar şimdiye kadar, karayollarının aldığı en yüksek tahsisattır. Bununla beraber şunu ifade edeyim, karayolları, Devlet karayolları ihtiyacımız çok yüksektir, ihtiyaç çok şiddetlidir. Köy yolları ihtiyacımız çok şiddetlidir, il yolları ihtiyacımız şiddetlidir. Bu bakımdan bu rakam ihtiyaca cevap verecek miktar mıdır?.. Arz ettiğim gibi, daha çok vermek arzu eder gönül. Ben, Bayındırlık Bakanı olarak, bütçenin yüzde 60 nı su işleriyle karayollarına toplamak isterim. Ama bu bir müşterek mesuliyet meselesidir, plân ve program meselesidir ve ihtiyaçların daha şiddetli olduğu sektörlere yapılacak yardımlardan kısmak suretiyle karayollarına ve Devlet Su İşlerine daha fazla ödenek talebetme gücünü ben kendimde göremem. Bu bir müşterek anlayış meselesidir. Onun için en yüksek miktardaki ödeneği karayolları almıştır. İl ve köy yollarında ki, miktar şimdiye kadar ayrılan en yüksek miktardadır. Mehmet Turgut arkadaşımıza şunu arz etmek isterim ki, 1960 senesi bütçesi yapılırken köy yolları için konan para köy yolları tahsisatı değil, seçim propaganda masrafı idi. Mehmet Turgut Bey! ve gerçekleşmesi mümkün olmıyan bir şeydi. O zaman da ifade ettik, 270 milyon liranın il ve köy yollarına, bir senede verilmesinin mümkün olmadığını hakikaten kıymetli teknisyen bir arkadaşımın takdir etmesini beklerdim. Şimdi o bütçe ile bütçeyi mukayese edemezsiniz. Fiilen o bütçede ne miktar sarf edilmesi mümkün olmuştur, mukayese yaparız. Onun için bu gibi mukayeseleri yapmaya gidersek boşuna gayretler sarf etmiş oluruz. İstikbale bakalım arkadaşlar, bundan sonraki gayretlerimizi israf etmeden topyekûn Türk Milletinin hayrına sarf etmenin müştereken yollarını, bulalım. Bu yoldaki mukayeselerden hiçbir şey çıkmaz. Ben de o mukayeselere girince kısaca şunu arz etmek isterim ki, 1950 bütçesi yalnız 4 milyar 500 milyon lira idi. Bu seneki yatırım bütçesi 5 milyarın üstündedir. Bu mukayeselerin hiç birisinden memleketin menfaatine netice elde etmek mümkün değildir.

ZİYA UĞUR (Bursa) — Şimdi ne yapılıyor?

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Beyefendi karayollarında ilk defa olarak bu sene 3 300 kilometre asfalt yol yapılmıştır, rekor seviyededir. Bu sene Türkiye'de 3 300 kilometre. Muhterem arkadaşlarım, eskiden vardı, yeniden yoktur lâfını bırakalım.

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyin lûtfen.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) —Ben mesul vekil olarak bütün vekâletim teşkilâtı, muhalif muvafık bütün mebusların sorularını tekliflerini cevaplandırmıya hazırım. Onun için nerede ne yapıldı, nerede ne yapılmadı bana burada sormadan teşkilâtıma ve vekâletime hergün gelerek alamıyacağınız cevap yoktur. Gerçek mi, değil mi? Söylediklerim yalan mıdır, yoksa doğru mudur, söylediklerime dair her türlü malûmatı muhalif,

muvafık bütün mebus ve senatör arkadaşlarıma, Bayındırlık Bakanı teşkilâtının anında göstermesi, hususunda emir vermişizdir. Bu hususta Bayındırlık Bakanlığı teşkilâtının anında karar vermesi hususunda karar vermişizdir. Bundan sonra aksine hareket etmek caiz değildir. Kimsenin gücü yetmez. Benden sonra gelecek vekiller de aynı şekilde hareket edeceklerdir.

Muhalif, muvafık hangi mebus nerede ne yapılıyor, nerede ne yapılmıyor sorabilir. Siyasi tercihler, bir vekilin tercihi bundan sonra bir hizmetin şu veya bu istikamette rey kullanan ilçe veya köylere hizmetlerin daha çok götürülmesi yolunda, sureti katiyede tesir yapmıyacaktır. (Ortadan alkışlar) Onun için bütün arkadaşlarım müsterih olsunlar; bundan sonra teknisyenlerin ilmin pronsipleri ve verilerine göre, buldukları ölçülerine göre priyoriterler tesbit edilecektir. Hiçbir siyasi şahıs, vekil dâhil, Başvekil dâhil, bir hizmeti bir yerden başka istikamete kendi şahsi arzularına kendi dâhil olduğu siyasi partinin menfaatleri uğruna, hizmetleri kaydırmak imkânına sahibolmıyacaktır. (Alkışlar) Muhterem arkadaşlarım, onun için... (İtirazlar) En büyük yatırımlardan birisi de santraldir. Mehmet Beyefendi.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Maraş) — Maraş-Kayseri yolu ne oldu?

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Arz edeyim. Maraş-Kayseri yolunun Sarız-Göksun arasında iki şantiye 1963 yılında faaliyete geçecektir. Biri müteahhit şantiyesi, birisi emanet şantiyesi. 15 er kilometreden 30 kilometrelik kısmı 1963 ve 1964 iş mevsimi içinde geçit vermek mümkün olacaktır. Yalnız pek muhterem arkadaşıma arz edeyim ki, bu yolun yüksek standartlı devlet yolu haline getirilmesi o kadar kolay bir şey değildir, geçit vereceğiz. Bütün Antep, Diyarbakır ve Urfa havalisi yollarını Kayseri üzerinden İstanbul'a bağlamak büyük mesafe kısaltılmasına sebebolacaktır. 2 200 metrenin üstünden geçen bir devlet yolunun da kışın 4-5 ayında bakım ve kar mücadelesinin zorlukları sebebiyle büyük mikyasta bel bağlanacak bir yol olmıyacağını da bilhassa ifade etmek isterim. Ama biz yolu, yüksek standartlı yol haline getirebilmek için geçit yolunu 1963 - 1964 de tamamlıyacağız.

Muhterem arkadaşlarım, bizim de en büyük derdimiz karayollarının, il ve köy yollarının makine parklarının bugün yenileme mecburiyeti ile karşı karşıya bulunulması meselesidir. İl ve köy yollarına öncelik verilmesi prensibi Beş Yıllık Plânın bize verdiği hedef ve direktiflerden biridir. İl ve köy yolları yapımına sürat verebilmek için il ve köy yolları yapımı ile meşgul olan vilâyetlerin makine parklarının takviye edilmesi lâzımdır. Vilâyetlerin makine parkları bu günkü seviyelerinde muhafaza edildiği takdirde zaten ömürleri çok dolmuş, forse çalışmak suretiyle yıpranmış olan bu makinelerin bundan sonra yapacağımız büyük hizmetlerde faydası çok az olacaktır. Karayolları teşkilâtı, Maliye Bakanlığı ile de mutabık kalarak, 1963 yılı içinde, il ve köy yolları makine parklarını her vilâyete en az 5 - 6 damperli kamyon... kurulması hususunda.

KARMA BÜTÇE KOMİSYON SÖZCÜSÜ ARİF HİKMET ONAT (Ordu) — İtalyan kredisinden.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — 1 - 2 yükleyici bir buldozer, bir greyder gibi makinelerle takviye yolunda hazırlıklarını tamamlamıştır. Önümüzdeki iş mevsimine yetiştirilmesi şartiyle, bu makine ve teçhizatın illere tevzii hususunda çalışmalarımız son safhaya gelmiştir. İnşaallah Mayıs ayının başında il ve köy yolları yapımına büyük sürat kazandırabilmek için bu makinaları vilâyetlere tevzi edeceğiz.

Şimdi muhterem arkadaşlarım; Karayollarının makine parkı durumuna gelince; Karayolları makine parkı 1948 den 1963 e kadar çeşitli yıllarda ithal edilen makinelerin dolar bedellerini üst üste koymak suretiyle bugünkü Karayolları makine parkı hesabedilmesi gibi bir yola gidildiğini maalesef bendeniz de, mesuliyet deruhte ettiğim günlerde müşahede ettim. Halbuki gerçek öyle değildir. O günkü hesaba göre Karayollarının elinde 70 milyon dolârlık makina var. Binaenaleyh yapamıyacağı iş yoktur. Ama gerçek bu değildir.

On beş sene evvel, ithal edilmiş olanlar da bugün Karayolları bütçesinin aktifinde amortismana tabi tutulmadan alış kıymetleri üzerinden gözükmektedir. Bunların bugün % 70 i tabii ömürlerini fizik ömürlerini ve iş yapma ömürlerini bitirmişlerdir.

Bizim beş yıllık plânı finanse etmek üzere kurulmuş olan Konsorsiyoma verdiğimiz ilk projelerden birisi; bilhassa turistik ehemmiyeti büyük olan haç yolunun inşaatında kullanılacak makina parkını temin için, 15 milyon liralık makinanın ithali ve Karayolları makina parkının takviye edilmesi olmuştur. Bu yoldaki çalışmalarımızın da müsbet netice vereceğine inanıyoruz ve karayollarının daha çok yapım gücüne kavuşturulması için hem karayollarının, hem de İl ve Köy yolları yapımında vazifeli vilâyetlerin makina parklarının takviyesi hususunda çalışmalarımız olduğunu ve bunların ileri safhaya geçmiş bulunduğunu bilhassa ifade etmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım, köy yolu yapımında ihtiyacın 150 bin kilometre olduğunu, bunun ancak 11 bin kilometresinin üst yapısının, ve 20 - 25 bin kilometresinin de ancak alt yapısının tamamlandığını ifade ettiler. Bizim, esasen Bütçe Komisyonunun tetkikine arz edilmek üzere hazırlanan rapora verdiğimiz bilgiler de aynı mahiyettedir. Köy yolları yapımında, vatandaşın gönüllü yardımı ümidin üstündedir. Hattâ, Samsun'un bâzı köylerinde gördüm, haber verdiler; makina dahi satınalmaya muktedir olduğunu, bu hususta dahi yardım edeceklerini, yeter ki, il ve köy yollarının programa alınmasını istemektedirler.

İşte, vatandaşın bu yolda gösterdiği gayretler bâzı, hizmetleri kısa zamanda kendisine götürebilmekte daha çok gayretler sarf etmemize, makina parklarını takviye etmemize, teşkilât olarak da geceli gündüzlü çalışmalar yapmamıza teşvik etmektedir. En büyük muharrik vatandaşın bu yolda gösterdiği arzu ve iştiyaktır.

Muhterem arkadaşlarım; esasen yüksek standarttaki devlet yollarının trafik hacmını, kesafetini, artırabilmek her şeyden evvel mevcut il ve köy yollarını daha kısa zamanda ikmal etmeye bağlıdır.

Sadece yüksek standartlı devlet yolu yapımı meseleyi halletmemektedir. O yoldan hakkiyle istifade edilebilmek, o yola yatırılan sermaye hakkiyle istismar edilebilmek için bu yola dikey olarak gelme il ve köy yollarının kısa zamanda bitirilmesi lâzımdır.

Şimdi yine Mehmet Turgut arkadaşım, büyük devlet yolu yapımında ağırlık olduğundan bahsettiler. Değildir arkadaşlar.

Bugün teşkilâtın başında ben bulunmaktayım, yarın bir başka arkadaşım olabilir. Ankara - Hopa arasında en kesif şekilde devlet karayolları ve mütaaddit işletmeler 12 ay faaliyet göstermektedir. Beş sene içerisinde Ankara - Hopa yolu yüksek standartlı devlet yolu haline getirilebilir. Bu sene büyük çalışmalar var. Bu çalışmalar bundan evvelki devrede başlamıştı, biz devam ettiriyoruz. Eksilme yok. Ankara - Samsun arası önümüzdeki 1964 senesinde bitecektir. Bütün mütaahhitlere ihaleleri yapılmış, projeleri teslim edilmiş, istihkakları ödenmektedir.

Ankara - İzmir arasından bahsettiler. Mayıs ayında kendisini araba ile Afyon'a bizzat 3,5 saatte götüreceğimin müjdesini bugünden verebilirim. Mayıs ayında Ankara - Afyon arası 3,5 saat. Afyon'dan sonra Ankara - İzmir standart devlet yolu 1965 senesinden ikmal edilmiş olacaktır. Halen Afyon, Banoz, Uşak ve Salihli arasında üç tane devlet yolu şantiyesi en kesif faaliyet halindedir. Ankara - İzmir devlet yolunun bir an evvel ikmal edilmesi hususunda çalışmalar vardır.

Şimdi, arkadaşım, bunları görsün demiyeceğim, fakat bir telefonla ilgili arkadaşlarımızdan malûmat alabilir.

MEHMET TURGUT (Afyon Karahisar) — Biliyorum efendim.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Biliyorsunuz da niye aksini söylüyorsunuz beyefendi?.

MEHMET TURGUT (Afyon Karahisar) — Afyon-İzmir yolu.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Ankara-İzmir yolunu, 1963 te bitirmek için, ne kadar zorlarsanız zorlayınız, bütün makine parklarını oraya yığınız, bitiremezsiniz. Çünkü, işin bir seyri, muayyen sırası etapları var. 3 tane şantiyeyi çalıştırıyorsunuz, 6 şantiye yapamazsınız. Çünkü o zaman işlerin 15 kilometresini değil 3 kilometresini bir müteahhide vereceksiniz. İşler pahalı çıkar, zamanında çıkmaz, işlerin rantabilitesi düşer.

Şimdi orada da çalışacaksınız, Muğla yolunda da çalışacaksınız, Hopa yolunda da çalışacaksınız, o bir taraftan Bazirga yolunda da çalışacaksınız. Bu sene bizim büyük şantiyemiz Hakkâri-Şivelân-Bazirga yolundaki şantiyemiz idi.

76 kilometrelik Devlet yolu önümüzdeki Ağustosta tamamen işletmiye açılmış olacaktır.

Bütün bu çalışmalar, Mehmet Turgut arkadaşımızın en ufak bir tetkikten geçirseydi öğrenmesi mümkündü. Şahsi temasımızın neticeleri verilecek bir meseleyi buraya çıkıpta Karayollarının çalışmaları aksamaktadır. DSİ Genel Müdürlüğünün çalışmaları aksamaktadır gibi beyanlarda bulunmasını insaf ile kâbili telif görmemekteyim.

Muhterem arkadaşlar, Bayındırlık Bakanlığı bütçesi üzerinde mütalâalarını beyan eden arkadaşlarımın, umumi olarak, temennilerine iştirak ediyoruz. Tenkitlerini memnuniyetle kabul ediyoruz. Önümüzdeki sene çalışmalarımızın bu istikamette olacağını bilhassa beyan etmek isterim.

1963 bütçesi münasebetiyle gösterdiğiniz memnuniyete, takdirlere tekrar tekrar camiam adına en büyük şükranlarımı arz ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Bakan, sorular vardır, buyrunuz.

ATA TOPALOĞLU (Ordu) — Köylerde grup içme suyu inşaat etüdleri yapıldıktan sonra inşaata başlamadan evvel köylülerden para toplanmaktadır. Bu ne parasıdır, izahı?

Diğer taraftan muvakkat kabulleri yapılan inşaatların kati hesapları çok uzun zaman geçmesine rağmen Vekâletten çıkmamaktadır. Bu yüzden Vekâletle müteahhitler arasında büyük ihtilâflar zuhur etmektedir. Bunun daha iyi birşekle sokulması için Bakanlıkça bir tedbir alınmış mıdır?

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Pek muhterem arkadaşlar; Ordu mebusu arkadaşımızın köy içme suları bakımından yapılan grup projelerinin finansmanı bakımından 7428 sayılı Kanunun ilgili 3 ncü maddesini aynen arz ediyorum.

Madde 3. — Kâfi miktarda sıhhi ve içme suyu olmıyan köyler ve köy mahallelerinin tesbitinden sonra:

A) İhtiyacı en çok,

B) Nüfusu en kalabalık,

C) Nüfus başına su getirme masrafı en az,

D) İçme suyu tesisleri için menba, para ve arazi hibe eden,

E) Birkaç köye ait işlerde aralarında birlik kuran,

F) En fazla işbirliğinde bulunan,

Köylere bağlı bulundukları vilâyetlerle teşriki mesai edilerek rüchaniyet sırası verilmek suretiyle DSİ Umum Müdürlüğünce bir mali yıl başında üç yıllık çalışma programları hazırlanır.)

Şimdi yapılan çalışmalar kanunun bu sarih hükümleri karşısında DSİ bölge mühendisleri tarafından grup köyleri projeleri yapılmaktadır.

Üçüncü maddenin (F) fıkrasına göre (en fazla birliğinde bulunan) hükmü bu su getirme işlerinin masraflarına, köylü vatandaşların vermeyi taahhüt ettikleri nakit veya bedenî yardım meselesiyle alâkalıdır. Bu paralar Devlet Su İşlerine irat kaydedilmemekte, yapılan masraflar, onların namına konan paralardan, Devlet Su İşleri mühendisleri tarafından alınarak mütaahhitlerine ödenmektedir. Hüküm budur efendim.

BAŞKAN — Sayın Sıddık Aydar,

M. SIDDIK AYDAR (Bingöl) — İl ve köy yollarının Karayollarına devredilmesi düşünülüyor mu? Doğuya yapılan yardımın miktarı ne kadar dır? 1963 yılı programında Karayolları fonundan Doğu için tefrik edilen miktarın Karayolları ile oranı nedir? Temel ilke olarak Karayollarının yatırım rantabilitesi nasıl tesbit edilecektir?

BAŞKAN — Çok geniş bir sual sayın Sıddık Aydar.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Şimdi muhterem arkadaşlarım, 1963 yılında il ve köy yolları için bütçeye konulan para 115 milyon liradır. Bunun sarf şekli şöyledir :

Her karayolları bölge müdürü mahallî Nafıa müdürleri ile teşriki mesai ederler. Bir ilin hangi köyü ile hangi köyü arasında, hangi devlet yolu ile köy yolu arasında ne miktar köy yolu yapılacağını tesbit ederler. Bunların projeleri, güzergâhları ve maliyetleri tesbit edilir. Nafıa müdürü ve vali kanaliyle mahallî karayolları bölge müdürlüğüne gelir. Onlar o ilin il ve köy yolu programını ilin makina parkı ile mütenasibolup olmadığına, ilin teknik personel kadrosu ile mütenasibolup olmadığına göre inceler, uygun bulursa bu programı tasdik edilmesi için Karayolları

Umum Müdürlüğüne gönderir. Karayolları Umum Müdürlüğü yaptığı Türkiye çapındaki 67 vilâyete şamil il ve köy yollarını Teşkilât Kanununa göre vekiline tasdik ettirdikten sonra icra faslına geçer. 1963 yılında, 115 milyon liralık il ve köy yolları ödeneği bulunduğuna göre, ben şurasını global olarak arz ederim ki, 1962 de köy ve il yolları yapımı için illere gönderilmiş olan paraların, yüzde 35 - 40 nisbetinde bir fazla ödenek, 1963 te gönderilecek demektir. Bu il ve köy yolları programları Karayolları Umum Müdürlüğü teşkilâtının kurulduğu günden bugüne kadar bir anane haline geldiği üzere, her yılın Mart ayının ilk haftasında yapılan bölge müdürleri toplantısında katî neticeyi alır. Beş Yıllık Kalkınma Plânının, 1963 icra plânında göreceksiniz orada, (115 milyonluk il ve köy yolları tahsisatının illere taksimi, Bayındırlık Bakanının imzasiyle tekemmül eder) deniliyor. Bölge müdürlerinin, nafıa müdürleri ile valilerin, evvelki tetkiklerine müstenidolarak çağırıp konuşacağız, her vilâyetin hissesine ne düşecek ise, kanunda, talimatnamede bize verilen önceliklere, o vilâyetlerin makina parkına, iş yapma kapasitesine göre, her vilâyetin il ve köy yolları tahsiatı tesbit edilecektir.

Şu anda, «Doğu» tâbirinin içerisine, hangi vilâyetlerin girdiği hususunda katî bir şey yok. Doğu'yu Sivas'tan mı başlatacağız, Erzincan'dan mı başlatacağız, yoksa bunun içine Antep'de alınacak mıdır, alınmıyacak mıdır meselesi belli olmadan, vilâyet adedleri belli olmadan glabol bir rakam arz etmem mümkün değildir. Sayın Sıddık Beyefendi de takdir buyururlar.

BAŞKAN — Sayın Ali Turanlı, buyurun.

ALİ TURANLI (Adıyaman) — Efendim, bir istirhamım var. Malûmuâliniz Diyarbakır Adıyaman vilâyetleri üzerinden Akdeniz limanına giden yolun büyük ehemmiyeti bulunmaktadır. Bu bölgeye teşriflerinizde manzuru âliniz olmuştur. Bu yol üzerinde bir çalışma varsa da kifayetsizdir. Bilhassa halen temel sondajlarının yapıldığını tahmin etmekteyim. Fırat nehri üzerinde bir köprü yapılacaktı. Bu hususta malûmat rica etmekteyim.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım, Siverek, Kâhta, Adıyaman ve Gölbaşı arasındaki yol 5 yıllık plânda devlet yolu haline getirilecek ve yüksek standartlı olarak inşa edilecektir. Halen köprüleri yapılmaktadır. Adıyaman, Gölbaşı arasındaki kısmın köprüleri yapılmıştır. Öyle zannediyorum ki, şu günlerde oraya emanet makina parkı gitmiş veya gitmek üzeredir. Kâhta - Siverek üzerinde ki, yolun yapımına 1963 , 1964, 1965 yıllarında devam edilecek ve ikmal edilecektir.

BAŞKAN — Sayın Baydur.

HİLMİ BAYDUR (Muğla) — Efendim, muhtelif defalar istirham ettim; Muğla - Çine - Aydın yolu 1963 yılında tamamlanacak mıdır? İki senedir hasara uğrıyan Marmaris iskelesinin projesi ne zaman tamamlanacaktır?

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Aydın - Çine - Yatağan arasındaki yol 1963 yılında bitirilecektir. Aydın - Çine kısmı bundan 15 gün veya bir ay evvel ihale edildi. Çine - Yatağan arasındaki, köprü de dâhil, yolu müddeti içinde inşaatı mütaahhidin tamamlıyacağını tahmin ediyoruz, bitirmek için en büyük gayreti sarf etmekteyiz.

Marmaris iskelesinin inşaatı bize ait değildir, Ulaştırma Bakanlığına aittir.

MİLMİ BAYDUR (Muğla) — Ulaştırma Bakanlığı da Bayındırlık Bakanlığı tarafından yapılacaktır dedi.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Bize intikal etmiş ise kısa zamanda proje gerçekleşir efendim.

HİLMİ BAYDUR (Muğla) — Teşekkür ederim.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Elindeki Resmî Gazeteyi göstererek) Bütün bunlar Resmî Gazetede var, niçin tekrar soruyorlar?

BAŞKAN — Muhterem bir arkadaşımız der ki; bunlar Resmî Gazetede vardır, tekrar niye sorarlar. Sual biz ne diyelim?

Buyurun Sayın Kazova.

MEHMET KAZOVA (Tokat) — 1962 yılı köy küçük sulama işlerinden ayrılan paralar mahalline gitmiş midir? Gitti ise bu para mahalline sarf edilmiş midir ve sarf edilmiyen paralar var mıdır?

2. Artova - Sulu Sarayı takiben Çekerek hududuna varmak için 7 Km. kalan kısmı ne zaman yapılacaktır?

3. Zile - Çekerek'i takiben Sungurlu'da umumi yola bağlanan yolun hizmete açıldığı ilân edildi ise de bu yol bugün işler halde değildir. Bir kısım yerlerde iki vasıta yan yana geçemez. Çekerek - Alaca arasının bâzı yerlerine kum yerine çakıl dökülmüş, çamurdan geçilmiyor.

Yine bu arada birçok köprü ve menfezlere başlandığı görülmüş ise de yapılmamıştır, ne zaman yapılacaktır?

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım, ben Bayındırlık Bakanı olarak bir vilâyetin hangi köyünün veya nahiyesinin ne gibi yol ve diğer işleri bulunduğunu takdir buyurursunuz ki, bilmem. Şurasını arz edeyim ki, köy içme sularının bir malî yıl için ayrılan tahsisatı eğer fizikî yatırım haline getirilmemişse yıl sonunda o başka bir tertibe nakledilmemişse, sarfedilemiyeceği yanar, iptal edilir. Onun için bu yılın tahsisatı ertesi yıla nakledilir. Şayet edilmezse ihtilâf mevzuu olur. İş bitirilmemişse mütaakıp yıl için ayrılan tahsisatın sarfına devam olunur.

Çekerek - Akduran yoluna gelince, bendeniz teknisyen dahi olsam bütün il ve köy yollarını ezberimde tutma imkânına sahibdeğilim. Eğer arkadaşlarımla konuşmama müsaade ederlerse veya vekâlete teşrif buyururlarsa teferruatı ile konuşuruz. Esasen programlarının hazırlanması, Karayollarına veya Nafıa müdürlüğüne kanunen bağlı olmıyan köy ve il yolu yapımı programının detayları üzerinde arkadaşlarımın benden katî cevabı bekliyeceklerini tahmin ederim.

BAŞKAN — Sayın Arif Ertunga.

ARİF ERTUNGA (İzmir) — Sayın Bakandan iki hususu rica edeceğim. Birisi; Efes ve Kuşadasına gelen turistlerin Karaburun sahil yolundan istifade etmeleri için, buraya bir yol yapılması konusunda etüdünüz var mı?

İkincisi; Soğukkuyudan İzmir'e gelen karayolunun Bayraklı'ya yakın kısmı işletmeye açılmıştır; bunun diğer kısmı tıkanmaktadır, sabah akşam vasıtalar burada yığınak yapmaktadır. Bu hususta bir düşünceleri var mıdır?.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Şimdi muhterem arkadaşım Ertunga'ya cevabımı arz edeyim. Turistik yollar karayolları için önceliği haizdir. Bilhassa Turizm Bakanlığının bize bu yolda talebi olduğunu zannediyorum. Her halde tetkikler yapılır veya yapılmaktadır.

İkincisi; Karşıyaka - Alsancak arasındaki Bayraklı mevkiindeki yolun yapımı için yapılan projelere göre 30 milyon lira lâzımdır. 1962 de imkân bulunamadı. 1963 icra proğramında da yoktur. Sahilden doldurmak suretiyle devlet yolunun tamamını yapmak lâzımdır. İçerden yapıldığı takdirde istimlâk bedeli yükselmektedir. Denizi doldurarak sahilden bir korniş şeklinde yol yapılacaktır. Miktarı 30 - 32 milyon arasındadır. Buna büyük bir ihtiyaç vardır. Ta Karadenizden, Marmaradan ve Çanakkaleden gelen bu yol şişe ağzı gibi tıkanmaktadır. Ama 1963 te tahsisat ayrılmasına malî imkân bulamadık.

BAŞKAN — Sayın Kemal Güven, buyurun.

KEMAL GÜVEN (Kars) — Efendim, Kars bölgesinde Türk ve Sovyet hududu üzerinde yapılması düşünülen Ahıska Barajı hakkında ne gibi görüşmeler yapılmıştır?

Bir de Kars Ovasının sulama işleri ne vaziyettedir ve bu hususta bir çalışma var mıdır? Beş yıllık Plâna alınmış mıdır?

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Ankara) — Birinci sorunuzun cevabını arz ediyorum. Bu baraj için teknik çalışmalara bundan 1,5 yıl önce başlanmış ve halen de devam edilmektedir. Önümüzdeki günlerde iki Hükümetin yetkili teknisyenleri, programın hangi tarafta yapılacağı hususunda anlaşmaya varmak üzere bir araya gelecekler, katî protokolü imza edeceklerdir. 140 milyon lira civarında maliyeti var, 600 milyon metre mikâp su tutacak 15 000 kilovat saat elektrik enerjisi üretecektir. Masraflar yarı yarıya ilgili devletler arasında bölüşülecektir. Bu şekilde bizim Iğdır Ovası sulaması için ihtiyacımız olan suyun % 90 nı temin edeceğini zannediyorum. Kars Ovası sulaması iki safhadadır.

Çıldır, Arpaçay yukarı havzası Kızılçakçak havzası sulaması vardır. Beş yıllık plân içinde Arpaçay ve Çıldır ovalarının sulanması işi halledilecektir. Fakat, Kars Ovasının ki plânlama safhasındadır, beş yıllık plânda yoktur.

BAŞKAN — Sami Öztürk.

SAMİ ÖZTÜRK (Muş) — Sayın Bakan geçen defa Muş'a geldikleri zaman, umum müdürleriyle birlikte yapılan toplantıda, 22 köyü içine alan bir bölgeye, yolsuzluktan mütevellit Devlet memurlarının dahi gidemediği söylenmişti. Kendilerinin yanlarında oturan Umum Müdür Beye, «sizin kapınızın üzerinde (gidemediğimiz yer bizim değildir) yazılı» demişlerdir. Bu cümlenin esprisi içinde aynı bölge için bir tedbir alınmış mıdır?

Bölgenin ismi Muş'un Geligüzan bölgesi.

İkinci sualim : Murat projesini kendileri de gidip görmüşlerdi. Bunun hakkında ne düşünmektediler?

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Murat projesi beş yıllık plâna dâhildir. Buyurdukları il yolu dâhil değildir. 1963 e dâhil değildir. 1964 yılı için bilmiyorum imkânlar kifayet edecek midir?

BAŞKAN — Sayın Hasan Fehmi Evliya.

HASAN FEHMİ EVLİYA (Maraş) — Kalkankaya Barajı hakkında malûmat rica edeceğim.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Ankara) — Yakında projeleri bitecek, 1963 yılı sonunda ihaleye çıkacak duruma gelecektir. Üzerinde çalışılmaktadır.

HASAN FEHMİ EVLİYA (Maraş) — Elbistan, Şerefli Barajının durumu ne vaziyettedir?

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Ankara) — Fiilen çalışmalara devam edilmektedir. Şu anda katî bir proje çalışması yoktur.

BAŞKAN — Hasan Tahsin Uzun.

HASAN TAHSİN UZUN (Kırklareli) — Trakya'da bulunan Ergene Nehri ve buna bağlı derelerin ıslahı beş yıllık plânda var mıdır yok mudur? İkinci olarak, Kırklareli yolunun asfaltlanması beş yıllık plânda yer almış mıdır, alınamış mıdır?

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Beş yıllık plâna yol asfaltlanması gibi teferruat girmez. Bu, yıllık icra programlarında ve bölge müdürlerinin yapacakları müşterek toplantıda tesbit edilir. Bu hususta sarih bir bilgi vermeme şu anda imkânı yoktur.

Ergene hakkında malûmatım yok, arkadaşlardan öğrenir arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Tiyanşan.

HÜSAMETTİN TİYANŞAN (İstanbul) — Sayın Vekil Bey turistik yollar ve tesislerden bahsettiler. Bu arada rüçhaniyet haklarından bahsetmeselerdi sual sormıyacaktım. İpsala'da kalmış olan birçok turistlere ait motorlu vasıtaların içeri sokulmadıklarını üzülerek gördüm. İpsala - Keşan - Tekirdağ hattı için ne düşünülüyor? Basın - Yayın Bakanının geçenlerde İstanbul'da yaptığı bir basın toplantısında Boğaz köprüsünden sitayişle bahsetmektedir...

BAŞKAN — Sayın Tiyanşan, şunu kısaca, yapılacak mı, yapılmıyacak mı şeklinde sorsanız.

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — İpsala - Keşan - Tekirdağ yolu 1963 yılı icra programında dâhildir. Büyük bir kısmı inşa edilmiştir. Arkadaşımız Tiyanşan müsterih olsunlar.

Boğaz köprüsü hakkında da vaktinizi almak istemem.

Muhterem arkadaşlar; Boğaz üzerinde bir köprünün zaruretine, ciddî olarak inanıyorum, ihtiyaç vardır. 1963 - 1967 plânına sığdırmak imkânı hâsıl olmamaktadır. 30 - 35 milyon dolârlık yalnız köprü çekirdeği çelik konstrüksiyon için bir finansmana ihtiyaç vardır. Herkes zannetmektedir ki, bu 30 milyon dolâr, veya 300 milyon lira verilince bu köprü yapılacak. Rantabilite hesapları yalnız bu 30 milyon dolâr üzerinden yapılmaktadır. Halbuki bu bilgiler şaşırtıcıdır. Yalnız köprü yapılmak mevzuubahis değildir. Bu köprü yapılacak, Edirnekapı'dan Haliç'e kadar bir yol, Haliç'te ikinci bir köprü, bir üçüncü köprü ve dördüncü köprü de Boğaz üzerinde olacaktır. Bu köprüyü Beylerbeyi ve diğer Devlet yollarına birleştirmek için 700-800 milyon liralık istimlâk bedeli ve yol yapımı parası lâzımdır. Birinci beş yıllık plânda 800 milyon liralık bu yolların yapımı için para koymaya imkân yoktur. Türk ekonomisi bunu çekmez dedim. Ama yalnız rantabilitesi, 30 milyon lira, çekirdek köprü üzerine yapılırsa o zaman da köprü işlemez, çalışmaz. Tamamı 120 - 130 milyon dolâr civarında olan bu köprünün - çevre yolları da dâhil - tamamı yüksek vâdeli ve küçük faizli bir dış krediden faydalanmak suretiyle yapılması mümkün olursa yapmamak için bir sebep yoktur. Şimdi bendeniz Bayındırlık Bakanı olarak böyle bir teklif, 30 milyon dolâr

ve % 5 faiz gibi şeylerle bu işlerin gerçekleşeceğine hiçbir Bayındırlık Bakanının da peki diyemiyeceğini takdir buyurursunuz.

BAŞKAN — Şu sorduğunuz bütün suallerin hepsi, umum müdürlere telefonla sorulup öğrenilecek şeylerdi.

Şu sorduğunuz bütün soruları umum müdürlere bir telefon etseniz size söyler. (Alkışlar)

Buyurun Sayın Hatipoğlu.

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — 1. Bakanlığı devralmadan evvel, parası hazır olmadan, ihaleler yapıldığını öğrendik. Bu yolda halen devam ediyor musunuz?

BAŞKAN — Kısa olsun efendim.

İBRAHİM SITKI HATİPOĞL (Devamla) — İnsaf ediniz Sayın Başkan.

2. Seçimlerden evvel eskiden olduğu gibi, askerî vasıtalardan il ve köy yolları için istifade düşünülüyor mu?

3. İl ve köy yolları ve içme sularına, Karayolları, DSİ, vali ve kaymakamların mesailerini birleştirmek düşünülemez mi? Bu konuda bir organizasyon düşünülmekte midir? Yoksa bunların ayrı ayrı çalışması mı arzu edilmektedir?

BAYINDIRLIK BAKANI İLYAS SEÇKİN (Devamla) — Benim vekâletim devam ettiği müddetçe parası ayrılmadan, projesi yapılmadan hiçbir ihale mevzuubahsolmıyacaktır.

İkincisi, Karayolları teşkilâtı, nafıa müdürlükleri, valiler ve kaymakamlar arasındaki koordinasyon meselesine gelince, bâzı idareci arkadaşlarımız - fiilen idare başında bulunanlar dâhil - Karayolları ve DSİ teşkilâtını, şube şube vilâyetlerin emrine bağlamak suretiyle daha faydalı işlerin yapılacağına kaanidirler, fakat biz bu kanaatte değiliz. Devlet Karayolları ve DSİ teşkilâtı, müstakil birer idare olarak kanunen kendisine verilen vazifeleri, bundan evvel başardıkları derecede bundan sonra da başaracaktır.

Yalnız şu noktada ben kendi teşkilâtıma talimat vermekteyim : Bir su mühendisi, bir yol mühendisi köy içme su tesisi için, bir yol güzergâhı için bir vilâyete, bir kazaya gitti mi elbette mahallin en büyük mülkiye âmirine anında müracaat ederek yapılacak işler için yardım talebetmesi ve teşriki mesai yapması zaruretine ben de inanıyorum. Teşkilâta talimat verilmiştir. İnşallah bundan sonra en ufak bir ihtilâf çıkmıyacağına kaani bulunuyorum.

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Bayındırlık Bakanlığı Bütçesi Karma Komisyonda görüşülürken bütün milletvekilleri enine, boyuna sorulariyle Bakandan gerekli bilgiyi almışlardır.

Bu itibarla sorularla gündemi aksatmamaları için soruların kifayetinin oya arz edilmesini saygılarımla rica ederim.

Eskişehir
Celâlettin Üzer

BAŞKAN — Sayın Şevki Güler, usul hakkında.

ŞEVKİ GÜLER (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlarım; Sayın Bakana sual soran arkadaşlarımızın hepsinin ya seçim çevresiyle veya menfaatlerimizle ilgisi vardır. Başkanlık Divanı, bir prensip kararı mı aldı, bilmiyorum? Bir kısım arkadaşlara sual sorma imkânı verip, bir kısmına vermemekle ne düşünmektedirler? Ya sualleri ortadan kaldırsınlar, veyahut lûtfetsinler, sual soracak arkadaşlara da bu imkânı bahşetsinler.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; Bakanın konuşmasından evvel kifayet önergeleri gelmiştir. Biz, bunu Bakanı konuşturduktan ve grup sözcüsü arkadaşlardan bir diyecekleri varsa onlara da söz verdikten sonra soruların sorulmasına imkân hazırlamak cihetine gittik. Eğer kifayeti o zaman oya konup kabul edilseydi bu kifayet, sorulara da sâri olacaktı. Altı arkadaştan sonra Bakanı konuşturdum. Bundan sonra Bakana birçok arkadaşlarımız, belki 10 - 12 arkadaşımız, soru sorduğuna göre demek ki, kifayet önergesinin bir kıymeti kalmadı demektir. O halde ben bundan sonra, kifayeti şarta muallâk oya koyarım ve böyle gider, sorular da sorulamaz. («Doğru, doğru» sesleri).. Bu bakımdan aflarını rica ederiz, yapılan işte usulsüzlük yoktur. («Doğru» sesleri) Soruların kifayeti hakkındaki takriri oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Gupu adına Sayın Mehmet Turgut söz istemişti. Buyurun efendim.

ADALET PARTİSİ GRUPU ADINA MEHMET TURGUT (Afyon Karahisar) — Çok muhterem arkadaşlarım, muhterem Vekil Bey konuşmalarında ismimden sık sık bahsederek sorularıma cevap vermeye çalıştı. Yalnız gönül arzu ederdi ki, benim teşekkürlerimden de bir tek kelime ile bahsetsinler.. Maalesef; buna en ufak şekilde dokunmadı. Halbuki ben konuşmamda iki defa ve iki işten dolayı; Vekil Beye teşekkür etmiştim.

Muhterem arkadaşlarım; Mehmet Turgut arkadaşımızı öyle tanımamız lâzımdır ki, Mehmet Turgut arkadaşımız, rakama istinadetmeden ve günlerce üzerinde çalışmadan hiçbir meseleyi ve hiçbir problemi Meclis kürsüsüne getirmez. Şimdi biz ne dedik? Biz dedik ki; «Nafıa bütçesinin genel bütçe içindeki nisbeti gittikçe düşmektedir. Bunu niçin söyledik arkadaşlarım; bütçe bir rakamlar manzumesidir. Rakamların dilinden iyi anlamak lâzım. Bir memleket, iptidai ekonomiden, modern ekonomiye geçerken, bir kalkınma devresi geçirmek mecburiyetindedir ve bu kalkınma devresi sırasında bütün kalkınan memleketlerin nafıa hizmetlerinin bütçe yekûnu artarak devam eder, ta ki, kalkınma meydana gelinceye kadar... Bu ana prensipten hareket ettiğimiz için nafıa bütçesinin genel bütçe içerisindeki nisbetlerinin düşüşü bizi endişeye düşürüyor, dedik. Şu rakamları vermek istiyoruz :

Muhterem arkadaşlar; 1957 senesinde Nafıa bütçesinin genel bütçe içindeki nisbeti % 26,11 dir. 1958 senesinde aynı nisbet % 27,10 dur. 1959 senesinde % 26,01; 1960 senesinde % 28,6 dır. 1961 senesinde bunun hızla düştüğünü görüyoruz, bu miktar 1961 de % 12,2 ye düşüyor. 1962 de düşmeye devam ediyor ve % 18,5 oluyor. 1963 te düşmeye yine devam ediyor ve % 16,2 oluyor.

Şimdi muhterem arkadaşlarım; Bayındırlık Bakanlığı bütçesinin bir sene evvele nisbetle kendi arasındaki artışların ne olduğunu bildireceğim :

1959 senesi 1958 yılına nisbetle % 28 artmıştır.
1960 senesi 1959 yılına nisbetle % 34 artmıştır.
1961 senesi 1960 yılına nisbetle % (— 11 artmıştır.)
1962 senesi 1961 yılına nisbetle % 1,9 artmıştır.
1963 senesi 1962 yılına nisbetle % 4,8 artmıştır.

Ayrıca, Muhterem Vekil Bey burada konuşurken, hiçbir parti gözetmeden bütün milletvekili arkadaşlarının hemen, fırsat olsa, hepsinin nafıa hizmetleri hakkında soru sormak istemesinin de bir mânası vardır. Kanaatimizce bu sorular nafıa hizmetlerinin daha hızla artmasını gösteren bir vesika mahiyetindedir. Şimdi konulan tahsisatın azlığını bu şekilde gösterdikten sonra muhterem vekilin bâzı sözlerine cevaplarımı arz ediyorum :

Biz dedik ki; liman, iskele ve barınak mevzuunda bütçe, Türkiye'nin iktisadi hayatına ve ulaştırma gücüne bir şey getirmiyecektir, dedik.

Muhterem Vekil Bey diyor ki; «5 senelik plânda Hopa, Antalya ve (diğer yerleri de sayıyor) için, 180 milyon lira tahsisat konmuştur.»

Çok muhterem arkadaşlarım, bir tek limanın beş yüz milyon civarında bir meblâğa mal olduğu bir memlekette 180 milyon liranın neyi ifade ettiğini takdirlerinize arz ederim.

Enerji mevzuuna gelince; muhterem arkadaşlarım, ben öyle arzu ederdim ki, muhterem Vekil Bey burada enerji mevzuunda, hakikaten «5 yıllık plânın derpiş ettiği tahsisatın da altında kaldık» diye itiraf etsin, ve «bunu önümüzdeki senelerde telâfi edeceğiz» desin. Maalesef bunu demedi. Çünkü, enerji mevzuuna ayrılan para beş yıllık plânın derpiş ettiği miktarın altındadır.

Erzincan Ovasının sulanmasına gelince, bunun 400 milyonluk bir sulama olduğunu söyledi. Bu doğrudur. Yalnız bu 400 milyonluk sulamanın ne zaman başlayıp, ne zaman bitece-ğini de söyleselerdi Doğu'ya yapılan yardımın miktarı hakkında arkadaşlarım daha sahih malûmata sahibolurlardı.

Köy içme suları mevzuuna gelince; ben tahmin ediyorum ki, köy içme suları hakkında kürsüye çıkan herkes benim gibi konuştu. Bendeniz de burada köy içme sularının (zabıtları lûtfen Vekil Bey tetkik etsinler) Partilerin ve fikir ayrılıklarının üzerine çıkarılmasını iddia ettim ve verdiğim takrir de buna müteveccihtir. Köy içme sularını biz hiçbir zaman parti meselesi haline getirmedik. Yalnız Vekil Bey, benim iki ay evvel bu kürsüdeki konuşmama, her halde o zaman hatırına gelmemiş veyahutta unutmuş ola-

cak ki, bugün cevap verdi. Bunu da doğru bulmadım. Biz, burada iki ay evvel konuşulanların cevabını iki ay sonra verecek olursak, işlerin altından kalkamayız arkadaşlar.

Karayolları bugüne kadar aldığı tahsisatın en yükseğini bugün almıştır dedi. Bu doğru değildir. Karayollarının 1960 senesi eksiltilmemiş tahsisatı 971 milyon liradır. Bu seneki tahsisat, Vekil Bey, 860 milyon liradır dedi. Ben 894 milyon olarak tesbit ettim. Bu da rekorun bu seneye aidolmadığını gösteriyor.

Sonra köy yolları için bana atfen bir söz söylediler, Vekil Bey arkadaşımın beni iyi dinlemediği buradan da çıkıyor. Ben köy yolları için bir şey söylemedim. 1960 senesinin bütçesinin yarısı kadarının bu bütçede köy içme sularına ayrıldığını söyledim. Bu da her halde bir dikkatsizlik eseri olsa gerektir.

Yine bir şey söyliyeceğim, belki hepiniz kızacaksınız, («kızmayız» sesleri) Muhterem Vekil 1960 bütçesinin seçim bütçesi olduğunu iddia etti. Muhterem Vekilin mensubolduğu parti, Mersin Limanının da seçim limanı olduğunu iddia etmişti. Ama bugün Mersin limanı mevcuttur, bitmiştir ve milletin hizmetine açılmıştır. (Sağdan, bravo sesleri)

İzmir - Ankara yoluna gelince; Arif Ertunga arkadaşımızla anlaştığımıza göre demek ki, İzmir - Ankara yoluna şiddetle ihtiyaç vardır. Ve Ankara - İzmir yolu 1965 senesine kadar da bekliyemez, kanaatindeyim.

Muhterem arkadaşımız dedi ki, «ne yapalım, dedi bir yola 10 yerden başlanamaz ki» ben inşaat yapmış bir arkadaşınız olarak diyebilirim ki; belki bir binaya 10 yerden başlanamaz ama, bir yola 90 yerden de başlanabilir arkadaşlarım. Bunun da bilinmesinde fayda vardır.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Yeterlik önergelerini okutuyorum.

Başkanlığa

Program çok aksamıştır. Bayındırlık bütçesi üzerindeki konuşmaların kifayeti arz olunur.

Afyon Karahisar
H. Nur Bâki

Yüksek Başkanlığa

Bayındırlık Bakanlığı bütçesinin tümü üzerindeki görüşmelerin kifayetinin oya konmasını teklif ederiz.

Elâzığ — Nurettin Ardıçoğlu
Nevşehir — Ramazan Demirsoy
Zonguldak — Y. Ziya Yücebilgin

M. M. Başkanlığına

Bayındırlık Bakanlığı konularında sözcüler her şeyi söylemişlerdir. Programımız yüklü olduğundan konuşmalar yeter görülmüştür. Saygılarımla arz ve teklif ederim.

İçel
Yahya Dermancı

KADRİ EROĞAN (Urfa) — Yeterlik önergesi aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Eroğan.

KADRİ EROĞAN (Urfa) — Muhterem arkadaşlarım, sabrınızın azaldığını, vaktinizin kıymetli bulunduğunu müdrik olarak kifayeti müzakere takririnin aleyhinde konuşacağım.

Çok muhterem arkadaşlarım, takdir buyurursunuz ki, Nafıa bütçesi gibi vatan sathına yayılmış gayet şümullü bir vekâlet bütçesinin konuşulmasında dertli olan bu memleketin çocukları ve mümessilleri bulunarak hepimizin söyliyecekleri vardır.

Ben hesabettim şimdi, zaten altı arkadaş konuşunca kifayet takriri geliyor. Yani, 450 kişiye 30 dakika düşüyor, bir milletvekiline 3,5 saniye isabet ediyor. Ben hayret ediyorum, sanki Millet Meclisinde vekâlet bütçelerinin müzakeresine ya lüzum yokmuş gibi veyahut da hiç icabı yokken mâni olunuyormuş gibi bir hava yaratmak zehabına düşmiyelim. Meselâ bu bugün bütçe içerisinde değil, bugünkü 30 milyonun yarınki 80 milyon Türk'ün karnının doyurulmasını mucip olacak olan Harran Ovasının sulanması gibi, Şimalî Mezopotamya ovalarının sulanması gibi büyük bir dâva varken bir tek kelime ile bile temas edilmedi. Gerek Vekil gerekse sayın arkadaşlar bilirler. Bunun uzun münakaşasını buraya getirecek değiliz. Herkes ezberledi. Bana hiç olmazsa buranın projesinin yapılması bakımından bir tek kelime dahi söylenmedi.

Onun için istirham ediyorum, aziz ve muhterem arkadaşlarım; bu kadar hayati ve mühim dâvalardan dahi bir tek kelime ile bahsedilmeden Nafıa bütçesinin çıkarılmasını, Harran ovasının sulanması unutulmuş gibi bir netice ihdas edilmesini, tahmin ederim ki, Yüksek Heyetiniz de kabul etmiyecektir. İstirham ediyorum, beşer dakika için lûtfedin, biz de bu memleketin dertlerini dile getirelim.

Hürmetlerimle. (Soldan alkışlar)

BAŞKAN — Yeterlik önergesi aleyhinde konuşuldu.

MEHMET BAŞARAN (Samsun) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Oylamaya geçilince usul olmaz efendim.

Yeterlik önergesini kabul edenler... Etmiyenler... 62 ye karşı 68 oyla yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

BAŞKAN — Bir önerge daha var, okutuyorum.

Başkanlığa

Grup sözcülerinin konuşma süresinin 15 dakikaya tenzili hususunda Umumi Heyetin rey ve kararına başvurulmasını arz ve teklif ederim.

Mardin
M. Ali Arıkan

BAŞKAN — Önergeyi oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Önerge reddedilmiştir.

Bayındırlık Bakanlığı bütçesi üzerinde grup adına ve kendi adlarına konuşanların konuşmaları bitmiştir. Bölümlere geçilmesini oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

B.		Lira
	Birinci kısım - Ödenek ve benzeri özlük haklar	
101	Bakan ödeneği	12 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	İkinci kısım - Personel giderleri	
	I - Maaşlar ve ücretler	
201	Maaşlar	6 688 002
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
202	Ücretler	7 910 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
203	Geçici hizmetliler ücreti	975 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
204	Yabancı uzman ve hizmetlilerle bunlara yardımcı personel ücretleri	180 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	II - Başka haklar	
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar	110 800
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
207	Ecnebi dil bilenlere, 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı	1
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
209	5434 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin (D), fıkrasiyle 34, 38 ve 39 ncu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler	916 996
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
210	Temsil ödeneği	4 200
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
218	7458 sayılı Kanuna göre verilecek kasa tazminatı	10 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Üçüncü kısım - Yönetim giderleri	
301	Merkez daireleri büro giderleri	430 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
302	İller büro giderleri	250 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

B.		Lira
603	Basılı kâğıt ve defterler	80 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve giderleri	290 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
305	Kiralar bedeli	138 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
306	Giyecekler	33 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
307	Yolluklar	605 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
308	4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi giderleri ve yollukları	50 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
309	Taşıt giderleri	13 500
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Dördüncü kısım - Daire hizmetleri	
403	Temsil giderleri	25 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
425	Ecnebi memleketlere gönderilecek öğrencilerin her çeşit giderleri	1
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
450	Üniversite ve yüksek okullarda okutulacak öğrencilere verilecek burslar	90 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
451	Yayın giderleri	40 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
452	Staj giderleri	45 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
453	Milletlerarası iç ve dış münasebetlerin gerektirdiği giderler	30 500
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Beşinci kısım - Borçlar	
501	Geçen yıl borçları	50 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
502	Eski yıllar borçları	60 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Altıncı kısım - Yardımlar	
653	Bayındırlık Bakanlığı Mensupları İstihlâk Kooperatifine (Memur ve müstahdemlerin öğle yemeklerine yardımda kullanılmak üzere)	60 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
654	T. M. M. Odaları Birliğine yardım	80 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Yatırımlar	
	I - Onarımlar	
701	Bina onarımı	1
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
703	Makina ve teçhizat onarımı	435 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	II - İstimlâk ve satınalmalar	
705	İstimlâk bedeli	15 680 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	V - Etüt ve proje	
731	Etüt ve proje giderleri	17 050 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	VI - Bina, hastane, okul, lojman, garaj ve inşaatı	
741	Bayındırlık Bakanlığı binasının tadil, tevsi ve tamir işleri	100 000
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
742	Başbakanlık	8 377 049
	BAŞKAN — Kabul edenler...	
	Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

B.		Lira
743	Ankara Üniversitesi (7026 sayılı Kanun gereğince)	9 000 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

744	6373 sayılı Kanun gereğince Erzurum Atatürk Üniversitesi her türlü inşaat işleri genel giderleri	22 000 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

745	Ege Üniversitesi (6595 sayılı Kanun gereğince)	10 500 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

746	Karadeniz Üniversitesi sitesi inşaatı her türlü genel giderleri	5 500 001

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

747	Adalet Bakanlığı (6147 ve 7020 sayılı kanunlar)	17 339 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

748	İçişleri Bakanlığı (7020 sayılı Kanun)	12 553 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

749	Maliye Bakanlığı (7020 saylı Kanun gereğince yapılacak Hükümet konakları ile sair maliye binaları)	22 550 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

750	Millî Eiğtim Bakanlığı	96 200 151

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bir değiştirge önergesi vardır, okutuyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

T. B. M. Meclisi bütçesinin bölüm 453, madde 21 de tenkis edilen 350 000 liradan 310 000 lirasının Bayındırlık Bakanlığı bütçesinin bölüm 750, madde 40 kütüphaneler inşaat giderine ilâvesini arz ederiz.

Sivas	Sivas
Cevad Odyakmaz	Rahmi Günay
Rize	Sivas
Cevat Yalçın	Reşat Turhan
Yozgat	
İsmail Hakkı Akdoğan	

BAŞKAN — Komisyon, bu önerge hakkında fikriniz nedir?

KARMA BÜTÇE K. SÖZCÜSÜ ARİF HİKMET ONAT (Ordu) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Vâkıa; iki vekâlet arasında aktarma olmaz ama aynı mevzuda bir kısmı diğerine aktarmak olduğu için değiştirge önregsini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bölüm buna göre düzeltilecektir.

Bölümü bu suretle 96 510 000 lira olarak oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler.... Kabul edilmiştir.

B.		Lira
751	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı sağlık tesisleri inşa, tâdil ve tevsileri	74 710 047

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

752	Gümrük ve Tekel Bakanlığına ait yapıların inşa ve tadilleri	1 298 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

753	Tarım Bakanlığı inşaatı	45 675 000

BAŞKAN — Efendim, bu bölümde 2 önerge var, okuyoruz.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Bayındırlık Bakanlığının 753 ncü Tarım Bakanlığı inşaat bölümünün 10 ncu maddesinde (42 775 000) kırkiki milyon yediyüzyetmişbeş bin liradan (500 000 Lr.) beşyüz bin lira, tenzil edilerek Tarım Bakanlığı bütçesinin 426 ncı Merinos işleri giderleri bölümünün 10 ncu maddesine ilâvesini arz ve teklif ederiz.

Kastamonu	Afyon Karahisar
İsmail Hakkı Yılanlıoğlu	Şükrü Yüzbaşıoğlu

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Adana bölgesi Zirai Araştırma Enstitüsü Çırçır Fabrikasına; Hidro - Elektrik Santralinden enerji nakletmek üzere, elektrik şebekesi tesis ve transformatör kurulması maksadiyle, Tarım Bakan-

lığı bütçesinin 781/50 bölümüne 1 500 000 lira konulmuştur. Bütçenin (R) formülü, bu tesisin 753 ncü bölümünden sarf edilmek suretiyle yapılmasına cevaz vermektedir. Bu bakımdan program gereğince, elektrik şebekesinin çekilebilmesi için ödeneğin Bayındırlık Bakanlığı bütçesinde, 753 ncü bölümüne münakale edilmesi zaruri olmuştur.

Bunun için;

1. Bayındırlık Bakanlığı bütçesinin 753 ncü «Tarım Bakanlığı inşaatı» bölümünün 10 ncu maddesine 1 500 000 lira ilâve edilmesini;

2. Tarım Bakanlığı bütçesinin 781 nci «Makina ve teçhizat alımı» bölümünün 50 nci maddesinden 1 500 000 liranın düşülmesini, arz ve teklif ederim. Saygılarımla.

Trabzon
Ali Rıza Uzuner

BAŞKAN — Önergenin birisi artırmayı, diğeri indirmek istiyor.

Komisyon buyurun, hangisine iştirak ettiğinizi söyleyin.

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANI ŞEKİP İNAL (Hatay) — Muhterem arkadaşlar, birinci önerge, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu arkadaşımızın önergesi; yatırımlarda câri masrafları artırmayı tazammun ettiğinden buna katılmıyoruz; usule de aykırıdır.

İkinci önerge; Tarım Bakanlığının bir bölümünden diğer bir bölümüne aktarma mahiyetindedir. Yalnız aradaki fark Tarım Bakanlığının bütçesinden Bayındırlık Bakanlığına aktarılmış olan bir buçuk milyonun bu suretle Tarım Bakanlığının esas bütçesinden tenzili mahiyetinde de olacaktır.

Binaenaleyh, önergenin kabulü halinde, ileride müzakeresi yapılacak olan Tarım Bakanlığının 781 nci bölümünden aynı miktarın indirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde Anayasanın 94 ncü maddesine göre her hangi bir masraf doğrudan doğruya artırılamıyacağına göre Büyük Meclisçe, bu aktarma ilerdeki tenzilâta karşılık olmak üzere kabul edilmiş olacaktır. Bu noktayı bilhassa tavzihan arz ediyorum. İsabetlidir, idare de bu yolda mütalâa beyan etmiş ve daha iyi kullanılacağı kanaatini izhar etmiştir.

İkinci takrire bu esaslar dâhilinde katılıyoruz.

BAŞKAN — Şimdi, Yılanlıoğlu arkadaşımızın önergesini tekrar okutup oylayacağız.

(İsmail Hakkı Yılanlıoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, bu değiştirge önergesine komisyon katılmamaktadır. Önergeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Önerge reddedilmiştir.

İ. HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Sayılmadı oylar efendim.

BAŞKAN — Efendim, en küçük bir tereddüt hâsıl olsa tekrar oylarım, sayarım. İtimat buyurunuz.

Şimdi ikinci önergeyi tekrar okutuyorum efendim.

(Ali Rıza Uzuner'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu değiştirge önergesine komisyon katılmaktadır.

Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümü buna göre okutuyorum.

B.		Lira
753	Tarım Bakanlığı inşaatı	47 375 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Böylece Tarım Bakanlığı 781 nci bölümünden 1 500 000 lira indirilmiştir.

B.		Lira
754	Ulaştırma Bakanlığına ait yapıların inşa, tadil ve tevsileri	70 001

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

755	Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı	785 001

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

756	Hava meydanları binaları yapımı, onarımı ve sair giderleri	850 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

757	İCA Teknik yardımından faydalanılmak suretiyle kurulacak tesisler	1

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

B.		Lira
758	Avrupa İktisadi İş Birliği yardımından faydalanılmak suretiyle kurulacak tesisler	1

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

VIII - Sosyal sermaye yatırımları ve esaslı onarımlar

771	Demiryolları yapım giderleri	47 013 677

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

772	Limanlar yapım giderleri	121 667 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

773	5367 ve 7415 sayılı kanunlar gereğince hava meydanları yapım ve sair giderleri	17 871 500

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

IX - Makina ve teçhizat alımları ve esaslı onarımları

781	Demiryolları	1 000 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

783	Limanlar	500 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

XI - Yatırım hizmetleri geçici görev yollukları

796	Yatırım hizmetleri geçici görev yollukları	1 000 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

BAŞKAN — Bayındırlık Bakanlığının bütçesi üzerindeki görüşmeler bitmiştir.

DSİ Genel Müdürlüğü bütçesinin tümü üzerinde konuşmalar sona ermiştir. Maddelere geçiyoruz.

B — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/327, C. Senatosu 1/155) (M. Meclisi S. Sayısı : 71, C. Senatosu S. Sayısı : 24) (1)

BAŞKAN — Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı

MADDE 1. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 bütçe yılı yatırımlar dışında kalan giderleri için, (A/1) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 34 527 880 lira ve yatırım giderleri için de, bağlı (A/2) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 693 550 000 lira ödenek verilmiştir.

B.		Lira
	İkinci kısım - Personel giderleri	
	I - Maaşlar ve ücretler	
201	Maaşlar	6 054 002

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

202	Ücretler	15 915 560

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

203	Geçici hizmetliler ücreti	1 075 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

204	Yabancı uzman ve hizmetlilerle bunlara yardımcı personelin ücretleri	922 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar	65 100

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

207	Ecnebi dil bilenlere 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı	1

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

---

(1) 71 S. Sayılı bazmayazı tutanağın sonundadır. Aynı tasarı ile ilgili C. Senatosunun 24 S. Sayılı bazmayazı ise, C. Senatosunun 4 . 2 . 1963 tarihli 39 ncu Birleşim tutanağı sonundadır.

B.		Lira
209	5434 sayılı Kanun gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 637 601
210	Temsil ödeneği BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	4 200
218	Kasa tazminatı BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	45 225
	Üçüncü kısım - Yönetim giderleri	
301	Merkez daireleri büro giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	500 000
302	Vilâyetler büro giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	525 000
303	Basılı kâğıt ve defterler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	7 500
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	450 000
305	Kira bedeli BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 000 000
306	Giyecekler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	50 000
307	Yolluklar BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 205 000
308	4598 ve 7351 sayılı kanunlar gereğince ödenecek tedavi giderleri ve yolluklariyle teçhiz ve tekfin giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	30 000
	Dördüncü kısım - Daire hizmetleri	
403	Temsil giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	12 000
407	Muhasebei Umumiye Kanununun 48 nci maddesini ilgilendiren giderler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	30 000
419	Mahkeme masrafları BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	537 300
425	Ecnebi memleketlere gönderilecek öğrencilerin her çeşit giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	537 641
450	Üniversite ve yüksek okullarda okutulacak öğrencilere verilecek burslar BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	228 750
451	Yayın giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	17 000
452	Staj giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	340 000
453	Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği giderler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	154 000
458	Fuar, sergi ve teşhir giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	45 000
476	Kurs masrafları BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	225 000
477	Makina eğitim merkezinde DSİ personelinin eğitim ücretleri ile yevmiye ve yollukları BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	450 000
	Beşinci kısım - Borçlar	
501	Geçen yıl borçları BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	100 000
502	Eski yıllar borçları BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	55 000

B.		Lira
505	Hükme bağlı borçlar	250 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Altıncı kısım - Yardımlar	
653	DSİ Genel Müdürlüğü Memur ve Müstahdemlerinin Biriktirme Sandığına (Memur ve müstahdemlerin, öğle yemeklerinde kullanılmak üzere)	60 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Yatırımlar	
	II - İstimlâk ve satınalmalar	
705	İstimlâk ve satınalmalar	50 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	III - Transfer edilen yatırım fonları	
712	İl özel idarelerine (Köy içme suları için nakdî ve ayni yardım miktarları Bayındırlık Bakanlığınca tesbit edilir)	12 500 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
714	6200 sayılı Kanunun 41 nci maddesi gereğince ayrılacak işletme döner sermayesi	500 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	V - Etüt ve proje	
731	Etüt ve proje	74 800 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
732	Tanzim edilmiş tabiî ve suni göllerde balık üretilmesi etüt giderleri	200 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	VI - Bina, hastane, okul, lojman ve garaj inşaatı ve esaslı onarımları	
741	DSİ Merkez İdare Binası ve müteferri tesisleri yapım ve onarımı	1 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

B.		Lira
	VIII - Sosyal sermaye yatırımları ve onarımlar	
771	Sosyal sermaye yatırımları	350 809 228
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
772	Köy su işleri	70 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
773	Ankara kanalizasyon yapımı ve onarımı	1 200 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	IX - Makina ve teçhizat alımları ve esaslı onarımları	
0	Taşıtlar satınalımı ve onarımı	0
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
781	Taşıt makina ve teçhizat satınalımı ve onarımı	90 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	X - Borçlar	
791	6200 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince çıkarılan % 5 faizli 1954 istikrazı	2 373 500
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
792	5977 sayılı Kanunla tasdik olunan anlaşma gereğince temin olunan 25 200 000 dolârlık kredi	17 517 272
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
793	Konsolide borçlar	18 650 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	XI - Yatırım hizmetleri geçici görev yolluğu	
796	Yatırım hizmetleri geçici görev yolluğu	4 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

1 nci maddeyi tekrar okutup oyunuza sunacağım.

(1 nci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi cetvelleriyle birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün 1963 bütçe yılı giderlerine karşılık olan gelir, bağlı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 728 077 880 lira olarak tahmin edilmiştir.

B - CETVELİ

B.		Lira
1	İşletme müesseselerinden alınacak varidat	300 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
2	Tesis ve ortaklık giderleri	35 700 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
3	İşletmelerde mükelleflerden tahsil olunacak amortisman ve işletme ücretleri	13 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
4	Menkul satış, gayrimenkul satış ve kira bedelleri	1 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
5	Mütaahhitlerden alınacak gecikme cezası ve sair tazminat ve mütaahhitlerin irat kaydolunan teminat paraları	1 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
6	Mütaahhitlere verilecek makina, alât, edevat, depo ve arazi bedelleri	4 500 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
7	Teberrular, lâboratuvar tahlil ücretleri çeşitli varidat	3 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
8	Yatırımlar için Devlet bütçesinden yapılacak yardımlar	662 029 880
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
9	Geçen yıllardan devreden nakit	7 548 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

BAŞKAN — İkinci maddeyi tekrar okutup oyunuza sunacağım.

(2 nci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi cetvelleriyle birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce 1963 bütçe yılında elde edilecek gelir çeşitlerinden her birinin dayandığı hükümler, bağlı (C) işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelde yazılı gelirlerin tarh ve tahsiline 1963 bütçe yılında da devam olunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün 30 . 6 . 1939 tarihli ve 3656 sayılı Kanunun 19 ncu maddesine giren hizmetlerine ait kadrolar, bağlı (D) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

3656 sayılı Kanunun 9 ncu maddesi gereğince muvakkat mahiyetteki hizmetler için Bakanlar Kurulu kararı ile kadro alınabilecek tertipler, bağlı (E) işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bu kadrolar, ertesi yıl bütçe kanunu tasarısı ile Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Bunların eldeki kadrolara ek olmaması şarttır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yok... Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü teşkilât ve vazifeleri hakkındaki 18.12.1953 tarih ve 6200 sayılı Kanuna bağlı (I) sayılı cetvelde yazılı kadrolardan, ilişik (L) işaretli cetvelde gösterilenler 1963 bütçe yılında kullanılamaz.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yok.. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Geçen yıl borçları bölümündeki ödenek üstüne çıkan ve 1962 yılı bütçesinin aidolduğu tertibinde karşılığı bulunan borçlar, ilgili oldukları hizmet bölümlerinden bu bölüme Maliye Bakanlığınca aktarılacak ödenekten;

1928 - 1961 bütçe yıllarına aidolup da Muhasebei Umumiye Kanununun 93 ncü maddesine göre zaman aşımına uğramamış ve karşılıkları yılları bütçelerinde bulunan borçlar, 1963

yılı bütçesinin ilgili hizmet tertiplerinden veya 3 ve 4 ncü kısım bölümleriyle yatırım bölümleri bakıyelerinden eski yıllar borçları bölümüne Maliye Bakanlığınca aktarılacak ödeneklerden ödenir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yok.. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Gider bölümlerinden yapılacak harcamalara ilişkin formül bağlı (R) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yok.. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmeye salâhiyet veren kanunlar, bağlı (G) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı? Yok.. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Bu kanun 1 Mart 1963 tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Bu kanunu Maliye ve Bayındırlık Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü bütçesi üzerinde lehte veya aleyhte konuşmak istiyen var mı?

Aleyhinde Sayın Mehmet Başaran.

MEHMET BAŞARAN (Samsun) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri,

Parlâmentonun en mühim vazifelerinden biri olan bütçe tenkidlerini maalesef beş dakika gibi kısa bir zamanda, etraflıca memlekete faydalı olarak izah imkânı olmıyacağı malûmunuzdur.

Geçmiş devrelerin bu vekâletle ilgili iktidar ve muhalefet sözcülerinin konuşma ve tenkidlerini tetkik ettim.

Sene 1960, Halk Partisi Grupu Nafıa Vekâleti bütçesini şöyle tenkidediyor : «2490 sayılı kanun değişmemiş, vekâlet ile mütaahhit anlaşmazlığı ister mahkemeye intikal etsin, ister işin tasfiyesine gidilsin, vekâlet daima zararlı çıkmış; yani kendisine tahsis edilen bütçe kısmını hiçbir iş elde etmeden sarf etmek mecburiyetinde kalmıştır. Geçen sene demiryolu inşaatlarının iki misline malolduğunu ispat ettik. Bu sene karayollarını ele alıyoruz. Aynı nisbette pahalılıkla yapılıyor». Bir başka misali: «Temel atmak törenleriyle öğünüyorlar, insaf edin, bir günde 500 milyonluk taahhüde giren ihaleler yapan bir iktidarın ciddiyetine mercimek kadar aklı olanların inanması imkânı var mıdır?» İktidar : Zamanın Nafıa Vekili «Efendim siz gelirsiniz ve yapılan işler yanlıştır, israftır, pahalıdır, dersiniz; bunların samimî olmadığını ispat edeceğim». Sözcü arkadaşımız diyor ki: Bu teşkilâtta bulunan arkadaşlar fedakârdır, çalışkandır, kendilerine muhabbet ve şükranlarımı arz ederim. Bu çalışan arkadaşlar ilimlidir, feragatlidir, fatanetlidir. Bütün bunları söyliyenler ondan sonra diyorlar ki, başlanan işler kifayetsizdir, keşifleri düzgün değildir, bütün bunları yapan Tevfik İleri değildir. Siz teknik elemanların yaptıkları ve Türk Milletinin muhabbetle karşıladığı işleri iki paralık edeceksiniz, ondan sonra döneceksiniz, politik düşünce ile bu işleri yapanlara amelesinden umum müdürüne kadar hürmet teşekkür edeceksiniz.)

İşte böylece bir devrenin iktidar ve muhalefetin konuşmalarını dinledikten sonra biz kısaca rakamlarla vekâletin bütçesini görelim :

Senesi	Yatırım	Personel masrafı
1960	463 000 000	15 000 000
1962	380 000 000	17 000 000
1963	342 000 000	19 000 000

Bu rakamların tetkikinden anlaşılacağı üzere, 3 senelik bir devre içinde daimî olarak personel masraf grafiği yükselme arz ederken tam tersine yatırım grafiği büyük rakamlara düşmektedir.

İşte iktisadi olmıyan bir bütçe hazırlanışı lâfla değil, rakamlarla sabit olarak böyle gösterebiliriz.

Bu masrafların nereden ileri geldiğini anlamak için kısaca malûmat kabilinden Vekâletin yapı reisliği bölümünde son iki sene zarfında yapılan ilâve daire müdürlükleri ve başkanlıklarını tetkik edelim :

(2 sene evveline kadar devam edegelen sistem)

Eskisi :

Proje Tetkik Fen Heyeti Md.
Proje Tanzim Fen Heyeti Md.
Keşif » » »
İnceleme » » »
Araştırma » » »
Tesisat » » »

Yenisi :

1. Yapım Dairesi Başkanlığı :
a) İnceleme Fen Heyeti
b) Birinci Keşif Fen Heyeti
c) İkinci » » »
d) Mukavele Takip Fen Heyeti
e) Merkez Kontrol » »
2. Tesisat Dairesi Başkanlığı :
a) Proje Fen Heyeti Md.
b) Etüt Dairesi Başkanlığı
c) Tetkik Dairesi Başkanlığı
d) Araştırma Dairesi Başkanlığı.

Bugüne kadar Nafıa Vekâletinin yapım dairesi çok müspet olarak memleket şümulü işlerde teknik eleman arkadaşlarımız feragatle ve büyük fedakârlıkla çok büyük işleri yukarda eski teşkilâtı ile başarmış olup yeniden bu ihdas edilen daire başkanlıkları lüzumsuz ve bâzı şahısların koruma babında yapıldığını rahatça söyliyebiliriz. Hükümet, vatandaşa belkemerlerini sıkmasını tavsiye ederken bu vekâletin Yapı Reisliği bölümünde yeniden makamlar ihdas ederek masraflar ortaya çıkarmaktadır.

Yeni ihdas edilen bölümlerden ikinci keşif stüasyon bölümüne meslekten olmıyan bâzı zatlar getirilmiş, vazifesi kesin hesapları tasrih ve istihkakları kontrol ederek divana sevk eder. Bugüne kadar meslekten olmıyan hiçbir kimsenin çalışmadığı herkesin malûmu olup, lise mezunu olan bu zata 83 lira yevmiye verilmektedir. Ve bu zat teknik elemanların şefi olarak vazife görmektedir. Meslekten olmıyan bir kimsenin ihtısas sahibi kimseleri idare etmesi kadar acayip bir şey olamaz. Ve mânasını da Yüksek Meclisin takdirlerine arz ederim.

Yine, bu riyasetin buna benzer gayretkeşliklerini birkaç misalle izah edeyim : Yapı ve İmar İşleri Reisliğinin kadroların esasında teşkil eden yüksek mühendis, mühendis, fen memuru, tekniker gibi meslek sahibi zevatı seneler senesi emek vererek bu memlekete birçok eserler kazandırmasına rağmen bu teşkilâtın ihtilâlden bu yana nasıl tarumar edildiğini, bu idareye getirildikten sonra çok kıymetli yüksek mühendis, mühendis, mimar gibi arkadaşlardan senelerce bu daireye emek vermelerine rağmen 48 arkadaşın ayrılmasının memleket için ne büyük kayıp olduğunu ve bunların yerine bugün fen heyeti müdürlüklerinde 35 kişiden bir mühendis dahi olmadığını rahatça söyliyebilirim. Burada bulunan kıymetli ve tecrübeli ihtısas sahiplerinin ayrılışlarının sebepleri reislik makamının davranışlarındandır. Bu durum karşısında Vekil Bey arkadaşımız konuşurken teknik personel kadrosundan bahsetti. Ne kadar tasarı olarak getirilse ve bu durumlar ne kadar düzeltilse de, evvelâ bu şahısları korumak lüzumludur. 48 arkadaşın yerine bütün Vekâlette 3 tane mühendis arkadaş bulamazsınız. Binaenaleyh ehlolmıyan arkadaşlarla işlerin yapılamıyacağı hepinizin malûmudur.

Bu çok teferruatlı ve karışık işleri ifadeye zamanımız kâfi değildir. İnşallah, Vekil Beyin de söylediği gibi, kendileriyle bu hususu görüşeceğiz. Ayrıca bir soru önergesi verip teferruatiyle konuşma imkânını bulacağız.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — DSİ Genel Müdürlüğü bütçesinin tümünü açık oylarınıza sunuyorum. Lûtfen biraz istical buyurunuz arkadaşlar.

C — Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/333, C. Senatosu 1/158) (M. Meclisi S. Sayısı : 70, C. Senatosu S. Sayısı : 23) (1)

BAŞKAN — Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 yılı bütçesinin üzerinde konuşmalar Bakanlık bütçesiyle birlikte bitmişti. Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

---

(1) 70 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonundadır. Aynı tasarı ile ilgili C. Sneatosunun 23 sayılı basmayazısı ise C. Senatosunun 4 . 2 . 1963 günlü 39 ncu Birleşim tutanağına bağlıdır.

Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı

MADDE 1. — Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 bütçe yılı yatırımlar dışında kalan giderleri için, bağlı (A/1) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 36 286 000 lira ve yatırım giderleri için de, bağlı (A/2) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 858 362 000 lira ödenek verilmiştir.

BAŞKAN — Cetvelleri okuyup, bölümleri ayrı ayrı oylarınıza sunuyoruz.

A/1 - CETVELİ

B.		Lira
	İkinci kısım - Personel giderleri	
	I - Maaşlar ve ücretler	
201	Maaşlar BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	6 313 002
202	Ücretler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	16 690 000
203	Geçici hizmetliler ücreti BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 000 000
	II - Başka haklar	
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	71 000
207	Yabancı dil bilenlere 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 500
209	5434 sayılı Kanun gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 102 745
210	Temsil ödeneği BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	4 200
218	7399 sayılı Kanun gereğince ödenecek kasa tazminatı BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	42 000
	Üçüncü kısım - Yönetim giderleri	
301	Merkez daireleri büro giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	450 000
302	İller büro giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 005 000
303	Basılı kâğıt ve defterler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	150 000
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	728 000
305	Kira bedeli BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	835 000
306	Giyecekler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	5 000
307	Yolluklar BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	2 556 000
308	4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi gider ve yollukları BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	30 000
	Dördüncü kısım - Daire hizmetleri	
403	Temsil giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	12 000
407	Muhasebei Umumiye Kanununun 48 nci maddesini ilgilendiren giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	180 000
419	Mahkeme giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	800 000
425	Yabancı memleketlere gönderilecek öğrenci giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	730 550

B.		Lira
450	Üniversite ve yüksek okullarda okutulacak öğrencilere verilecek burslar	45 750
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
451	Yayın ve tanıtma giderleri	40 001
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
452	Staj giderleri	178 750
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
453	Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği giderler	150 500
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
458	Fuar, sergi ve teşhir giderleri	2
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
476	Kurs giderleri	100 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Beşinci kısım - Borçlar	
501	Geçen yıl borçları	250 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
502	Eski yıllar borçları	55 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
505	Hükme bağlı borçlar	700 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Altıncı kısım - Yardımlar	
653	Mahdut mesuliyetli Karayolları Kredi ve İstihlâk Kooperatifi (Memur ve hizmetlilerin öğle yemeklerinde kullanılmak üzere)	60 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

A/2 - CETVELİ

Yatırımlar

II - İstimlâk ve satınalmalar

705	İstimlâk ve satınalmalar	40 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

B.		Lira
	III - Transfer edilen yatırım fonları	
712	İl özel idarelerine (nakit, makina ve yedek parça olarak dağıtım şekli Bayındırlık Bakanlığınca tesbit edilir.)	115 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	V - Etüt ve proje	
731	Etüt ve proje giderleri	20 400 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	VI - Bina, hastane, okul, lojman ve garaj inşaatı ve esaslı onarımları	
741	İdare binaları ve tesisleri yapım ve onarımı	2 640 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	VII - Fabrika, imalâthane, çiftlik binaları, tamirhaneler depolar v.s.	
761	Tamirhane, depo, ambar, atelyeler ve tesisler yapım ve onarımı	7 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	VIII - Sosyal sermaye yatırımları ve esaslı onarımları	
771	Karayolları yapımı, onarımı ve bakımı	484 057 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	IX - Makina ve teçhizat alımları ve esaslı onarımları	
781	Makina ve teçhizat alımları ve esaslı onarımları	176 565 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	X - Borçlar	
791	Konsolide borçlar	10 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	XI - Yatırım hizmetleri, yollukları	
796	Yatırım hizmetleri geçici görev yollukları	2 700 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

(Birinci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Yok. Maddeyi cetvelleri ile birlikte oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 bütçe yılı giderlerine karşılık olan gelir, bağlı (B) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 894 648 000 lira olarak tahmin edilmiştir.

B - CETVELİ

B.		Lira
1	5539 sayılı Kanunun 20 nci maddesi gereğince Hazineden alınacak paralar	250 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
2	Hazineden yardım	633 648 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
3	Teberrular ve çeşitli varidat	2 500 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
4	Menkul ve gayrimenkul mallar satış bedelleri	2 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
5	Mütaahhitlere verilecek malzeme, alât, edevat, depo, arazi ve sairenin kira bedelleri	750 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
6	Mütaahhitlerden alınacak gecikme ve saire tazminat ve mütaahhitlerin irat kaydolunan teminat akçeleri	750 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
7	Geçen ve eski yıllardan devreden nakit	5 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

İkinci maddeyi tekrar okutuyorum :

(İkinci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi cetvelle birlikte oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Karayolları Genel Müdürlüğünce 1963 bütçe yılında elde edilecek gelir çeşitlerinden her birinin dayandığı hükümler, bağlı (C) işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelde yazılı gelirin tarh ve tahsiline 1963 bütçe yılında da devam olunur.

BAŞKAN — Maddeyi cetveli ile birlikte oyunuza arz ediyorum, kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Karayolları Genel Müdürlüğünün 30 . 6 . 1939 tarihli ve 3656 sayılı Kanunun 19 ncu maddesine giren hizmetlilerine ait kadrolar, bağlı (D) işaretli cetvelde; 3656 sayılı Kanunun 9 ncu maddesi gereğince muvakkat mahiyetteki hizmetler için Bakanlar Kurulu kararıyle kadro alınabilecek tertipler, bağlı (E) işaretli cetvelde gösterilmiştir. Bu kadrolar, ertesi yıl bütçe kanunu tasarısı ile Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Bunların eldeki kadrolara ek olmaması şarttır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Olmadığına göre maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Karayolları Genel Müdürlüğü kuruluşu hakkındaki 11 . 2 . 1950 tarihli ve 5539 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelde yazılı kadrolardan, ilişik (L) işaretli cetvelde gösterilenler 1963 bütçe yılında kullanılamaz.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Olmadığına göre maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Geçen yıl borçları bölümündeki ödenek üstüne çıkan ve 1962 yılı bütçesinin aidolduğu tertibinde karşılığı bulunan borçlar, ilgili oldukları hizmet bölümlerinden bu bölüme Maliye Bakanlığınca aktarılacak ödenekten;

1928 - 1961 yıllarına aidolup da Muhasebei Umumiye Kanununun 93 ncü maddesine göre zaman aşımına uğramamış ve karşılıkları yılları bütçelerinde bulunan borçlar, 1963 yılı bütçesinin ilgili hizmet tertiplerinden veya 3 ve 4 ncü kısım bölümleri ile yatırım bölümleri bakıyelerinden eski yıllar borçları bölümüne Maliye Bakanlığınca aktarılacak ödenekten ödenir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Yok. Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Gider bölümlerinden yapılacak harcamalara ait formül, bağlı (R) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Yok. Maddeyi cetveli ile birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Karayolları Genel Müdürlüğünce gelecek yıllara geçici taahhütlere girişmeye salâhiyet veren kanunlar, bağlı (G) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Yok. Maddeyi cetveli ile birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

1963 yılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü bütçesine oy vermiyen var mı? (Var, var sesleri)

Neredeyse Oturumu kapatacağız, lûtfen oylarınızı kullanın.

MADDE 9. —5889 sayılı Kanunla ilga edilen 5539 sayılı Kanunun 19 ncu maddesinin 1 nci fıkrasına göre 1525 sayılı Kanun esasları dairesinde tahsil edilmiş olan paralar, Karayolları Genel Müdürlüğü Bütçe Kanununa bağlı (B) işaretli cetvelde açılacak özel bir bölüme gelir, diğer taraftan (A/2) işaretli cetvelde mevcut tertiplere ödenek kaydolunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Yok. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü bütçesine oy vermiyen arkadaşımız varsa lûtfen oylarını kullansınlar.

MADDE 10. — Devlet daire ve müesseseleriyle kamu tüzel kişiler, dernekler ve diğer kurumlar tarafından veya dış yardımlardan yol, köprü ve benzeri işler yaptırılması maksadiyle Karayolları Genel Müdürlüğünce yatırılacak paralar, bağlı (B) işaretli cetvelde açılacak hususi bir bölüme gelir, diğer taraftan (A/2) işaretli cetvelde açılacak özel bölümlere Maliye Bakanlığınca ödenek kaydolunur.

Bu ödenekten yılı içinde sarf edilmiyen kısım, ertesi yıla devir ve 1 nci fıkra esasları dairesinde gelir ve ödenek kaydolunur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?... Yok. Maddeyi cetveli ile birlikte oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü bütçesine oy vermiyen arkadaşımız var mı?

Oylama işlemi bitmiştir.

BAŞKAN — Efendim, 11 ve 12 nci maddeler yürürlük maddeleridir. Bu maddeleri geceki birleşimde okutup açık oylarınıza sunacağım. («Şimdi» sesleri)

Efendim, muayyen saat geldi. Açık oylamaya gitmek ve tasnifini yapmak bir meseledir.

HALÛK NUR BÂKİ (Afyon Karahisar) — Geceye kalmasında fayda vardır, daha kalabalık olur.

BAŞKAN — Tatbik maddelerini geceki birleşimde okutup, açık oylarınıza sunacağım, efendim.

Efendim, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe Kanunu oylamasına (239) arkadaşımız katılmıştır. (190) kabul, (38) ret, (11) çekinser oy çıkmıştır. Böylece Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 malî yılı bütçesi kanunlaşmıştır.

Bugün saat 20,00 de toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati : 18,10

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 20,00

BAŞKAN — Başkanvekili Ferruh Bozbeyli

KÂTİPLER : Nevzat Şener (Amasya), Nurettin Aykurt (Malatya)

BAŞKAN — Müzakerelere devam ediyoruz.

Karayolları Genel Müdürlüğü bütçesinin maddelerinden 11 nci maddeye gelmiştik. Şimdi 11 nci maddeyi okuyoruz :

MADDE 11. — Bu kanun 1 Mart 1963 tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Bu kanunu Maliye ve Bayındırlık Bakanları yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tümü üzerinde söz istiyen var mı?

Tasarının tümünü açık oyunuza sunuyorum:

D — Ticaret Bakanlığı bütçesi

BAŞKAN — Ticaret Bakanlığı Bütçesine geçiyoruz.

Bütçenin tümü üzerinde Millet Partisi Meclis Grupu adına sayın Kâmil İnal.

MİLLET PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA KÂMİL İNAL (Bolu) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

İçinde yaşadığımız iktisadi ve ticari hayatımız hakkında Millet Partisi Meclis Grupu adına görüş ve temennilerimizi arz edeceğiz :

Ticaret; hem müstahsılın ve hem de müstehlikin hizmetinde olması itibariyle milletimize en büyük hizmeti yapmakla görevli, gün geçtikçe de önemi artan ve istihsal, istihlâk hacmının devamlı surette büyümesi karşısında istikbalde modern milletlerin hayatlarında en mühim mevkii işgal etmesi lâzımgelen bir Bakanlıktır.

Ticaret Bakanlığı politikası iki ana politika etrafında toplanır : İç ve dış ticaret.

Dış ticaret : Milletlerin hayat standardının yükselmesinde, refahının artmasında ve memleketler arasında iyi münasebetlerin kurulmasında büyük rol oynar. İhracat : Memleketlerin iktisadi gelişmelerinin ancak bol ihracatla payidar olabileceği, kalkınmanın müessir bir şekilde bununla destekleneceği hareket noktası olarak alınmalıdır.

Hükümet programında «İktisadi politikanın tatbikinde hürriyet ve istikrar içinde bilime, plâna ve tasarrufa riayet edilecektir» deniliyor. Bu prensip çok güzel, fakat : Program sayfalarının arasından çıkıp tatbik sahasına geçememiştir. Misal, dışarıya demir ihraç ediyoruz. Aradan altı ay geçmeden demir ithal yoluna gidildi. Plânlama dairesinden otomobil ithalinin durdurulması altı ay evvel teklif ediliyor. Yüce Meclisçe 5 yıllık kalkınma plânında, otomobil ithalinin yapılmaması kabul edildiği halde, yine devam ediyor. Acaba bu mu plâna ve bilime bağlı iktisat?

Fındık fiyatları tonu 144 - 145 dolâr iken satılmamış, 146 dolâr istenmiş, sonra bu 117 dolâra düşüyor, acaba bunun vaktinde ihraç edilmemesi sebebi nedir? Ticaret Bakanlığının vazifesi bu mudur?

Memleketimizde zeytinyağının kilosu 10 liraya yükseldi. Bunun sebebi zeytinyağını ihraç mı ediyoruz? Bunun açıklanması lâzımdır.

Sayın Bakan geçen yıl Bütçe Komisyonunda, Ticaret Bakanlığı bütçesini tenkid ederken şunları söylemişti: «Dış ticaret mahsullerimiz gittikçe azalmakta, biz dış ticaret terkibini bir an evvel değiştirmek mecburiyetindeyiz. Eski klâsik mahsullerin ihracını artırmanın dışında yaş meyva hayvancılık ve diğer mahsullerin üzerinde durulmalı, mahsullerimiz fiyatları arasında tam bir koordinasyon yoktur. Bunu da yapacak olan Ticaret Bakanlığıdır.» demişti.

Geçen yıl Bursa'dan dışarıya sattığımız şeftalinin kilosunu 3 liradan verdiğimiz halde müstahsılın 70 - 80 kuruştan parası ödenmiştir. Acaba bu mudur yaş meyvalarımıza önem vermek?

Bugün hususi teşebbüs kredisizlikten güç durumdadır. Sayın Bakan bunu 1957 yılında da Mecliste Ticaret Bakanlığının bütçe tenkidlerinde söylemiş. Acaba bugün bu durum halledilmiş midir? Kredi durumu Ticaret Bakanlığından ziyade bir Hükümet meselesi. Fakat bu Bakanlığın kendine has ticari politikası olup bunu Savunması lâzım. Maalesef bu Bakanlığın adı Ticaret Bakanlığı, içerisindeki zihniyet ticari değildir.

Bizde yabancı memleketlere göre krediler çok azdır. Misal : Arazinin beher hektarına düşen vasati zirai kredi İsveç, Norveç, Japonya'da 100 dolârın üstünde, İsrail, İtalya 80 - 100 dolâr, Belçika, Batı - Almanya'da 40 - 60 dolâr, Türkiye ve Mısır'da 5 - 10 dolâr arasında... Diğer taraftan beher zirai nüfusa isabet eden zirai kredi vasatisi Yeni Zelânda'da 500 dolârın üstünde, İsveç, Norveç, Amerika, Avustralya'da 300 - 400 dolâr arasında, Türkiye, Portekiz, Meksika'da, 5 - 15 dolâr. Türkiye'den aşağı rakam 1 - 5 dolâr Seylân ve Mısır'da, görülmektedir. Geçen yıl bütçeye konan 100 milyon ödenekten ancak 21 milyonu Bankaya veriliyor. Bunun sebebi nedir?

Yabancı sermaye için 670 milyon liralık müsaade çıktığı halde ancak 129 milyon girebilmiştir. Acaba bu aksaklık nedendir?

Esnaf ve küçük sanatkârlara kredi veren Halk Bankaları, bu vazifelerini tam olarak yapamamaktadır. Bir memleketin en kuvvetli sınıfı orta sınıf olduğu halde bu sınıfı ihmal ediyoruz. Bu hatalı yolu düzeltmeliyiz.

Memleketin kalkınması için temel ekonomi olarak istihsali çoğaltmak olmalı. Yünlü mensucat sanayimizin (yani ince elyaflı yapağının % 95 i dışarıdan döviz karşılığı ithal ediliyor. Bunun için 180 veya 200 milyon liramız dışarıya çıkmaktadır. Memleketimizde yapılan araştırmalar iyi netice verdiği halde bu konuda kredi noksanlığı yüzünden ileriye değil, geriye gidilmiştir.

Muhterem arkadaşlar;

5 Yıllık Kalkınma Plânında 1963 - 1967 devresinde balıkçılığımızın 3 misli artırılacağına dair hüküm varken, Ticaret Bakanlığı bunu hiç nazarı itibare almamıştır. Plânda, balıkçılık araştırılmalarının hızlandırılması için tedbirler alınacaktır. Balıkçılık eğitiminin organizasyonu ihracat işi basitleştirilecek, ihraç şekli standardize edilecek denildiği, 109 ncu sayfada plânda bu konuya öncelik verildiği halde buna göre balıkçılık sektörüne 37 milyon liralık yatırım ayrılıyor.

Bu gidişle beş yıllık kalkınma plânında balıkçılığımız için konan hükümler bu yıl da araştırmadan ileriye geçmeye imkân bırakmamaktadır. Balıkçılık üzerinde yapılacak yatırımın en çabuk verimli olacak bir saha olmasına rağmen bu sene için terk edilmiş olması iktisadi yatırım için mühim bir kayıp teşkil etmektedir.

Buğday fiyat politikası iyi yürütülemiyor, fiyatlar ekim mevsiminden evvel ilân edilmelidir. Bunda millî gelirimize tesir edici faktörler vardır. Günden güne ithalâtımız çoğalmakta, buna karşı ihracatımız azalmaktadır. Bu gidişimiz iyi olmadığından en kısa zamanda bu durumu düzeltmemiz icabediyor.

Misal en büyük ihraç maddemiz ve döviz gelirimizi temin eden krom bugün ihraç edilemez duruma düşmüştür. Alâkalılardan aldığımız malûmata nazaran Etibankın elinde 360 bin ton krom beklemekte, bir bu kadar da hususi sektörün elinde mevcut mal bulunmaktadır.

Bakanlığın bugüne kadar kromlarımızın ihracını temin yolunda bir tedbir almamış bulunmasını hayretle görmekteyiz.

Bakanlığa bağlı İktisadi Devlet Teşekküllerinden Ziraat Bankası, Toprak Mahsulleri Ofisi, Perol Ofisi, Halk Bankası, Emniyet Sandığı, Et ve Balık Kurumu (Bu Kurum millî korunmanın zaruretleriyle kurulmuş istihsalden tutunuz da istihlâke kadar her türlü vazife verilmiştir.) bu teşekküllerin kuruluş gayeleri dışına çıkmadan kendi bünyelerinde ıslahat yapılarak memleketimize faydalı hale getirilmelidir.

Bakanlığın teşkilât kanun tasarısının bir an evvel kanunlaşması lâzımdı. Bu kanunun Hükümete fazla külfetler yüklemeden hususi teşebbüs sahiplerini teşkilâtlandıracak şekilde tanzim edilmelidir.

1963 yılı Ticaret Bakanlığı bütçesinin memleketimize hayırlı ve uğurlu olmasını Millet Partisi Meclis Grupu adına temenni eder, hepinizi saygiyle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Meclis Grupu adına Sayın Ahmet Türkel.

A.P. MECLİS GRUPU ADINA AHMET TÜRKEL (Bursa) — Sayın Başkan, sayın mil-

letvekilleri, Ticaret Vekâletinin bütçe görüşmesi sebebiyle, Adalet Partisi Grupu adına, bu vekâlete ait görüşlerimizi ve temennilerimizi arz edeceğiz :

1963 bütçesinin, 12 milyar 532 milyon liralık yekûnu içinde 26 milyon lira, gibi az tahsisatla çalışan, fakat memleket ekonomisi üzerindeki yeri ve rolü önemli olan, bu vekâlete ait tenkidlerimizde, yapıcı ve objektif olmaya çalışacağız. Şayet, aksi yönde bir kanaati veren kısımlar varsa, bunlar hakkında da, hüsnüniyet ölçümüzü, kullanmalarını rica edeceğiz.

Geçirdiğimiz 1962 yılının, ekonomik müşirleri, dünya ekonomisi yönünden, ele alındığında, bir duraklama ve hattâ gerileme, hali görmekteyiz. Bunu, bütçe gerekçesinde ifade edildiği üzere, 1963 veya 1964 yıllarında, deprasyona geçiş olarak vasıflandıran görüşler takibetmektedir.

Dünya ekonomisinin bu durumuna karşılık, millî ekonomimiz için durum, daha ağırdır. Ve hususiyet arz etmektedir. Hükümlerimizi, millî ekonomimizin müşirleri olan millî gelirin seyri, sektörler ve fertler arasındaki dağılışı ile, toptan eşya ve geçim endeksleri, emisyon ve mevduat kredi hacmı ve tediye muvazenesi üzerindeki tahlillerimizle, veriyoruz. Bu, tahlillerin neticesi olarak ekonomimizin bugünkü meselelerine temas ediyoruz.

Gerek, kalkınma plânında vaz'edilen hususlar, gerek bunların icra safhasına intikalini ifade eden 1963 yılı bütçesi, ekonomimizin deprasyon safhasının, veya başka bir görüşle, striktüel bir buhranın yenilenmesine mâtuf çabalardır. Bu gayretlerin, icra safhasında, arzu edilen seviyeye yaklaşmamış olmasını, memleket ekonomisi hesabına, elbette üzüntü ile karşılıyoruz.

Bugün, ekonomik müşirler üzerinde, yalnız maddi âmillerin veya ekonomik düşüncelerin değil, aynı zamanda, psikolojik âmillerin de büyük rolü olduğunu kabul ediyoruz. Ve bu yolda gereği gibi gayret sarf edilmediğini görmenin elemini duyuyoruz. Çünkü, ekonomik hâdiseler aynı zamanda içtimai hâdiselerdir.

Ekonomiye müessir, bu moral ve sosyal faktörlerin, tahliline, burada yer vermeyi uygun bulmuyoruz.

Ekonomimizin bugünkü meselelerine geçiyorum.

1. Türkiye millî geliri (gayrisâfi millî hâsıla) 1962 ve 1963 gerekçelerinin tetkikinde gayrisâfi millî gelir rakamlarının birbirinden çok farklı olduğu görülür.

1962 ve 1963 bütçe gerekçelerindeki rakamların, bu birbirini nakzeden hali sektörler arasında, millî gelirin dağılışı rakamlarında da tenakuz içindedir.

Zirai hâsıla rakamları böyledir, sanayi sektörü gelirlerine ait rakamlar, böyledir ve fert başına millî gelirin dağılışı böyledir.

a) Gayrisâfi millî hâsılada zirai hâsılanın yeri :

1962 Bütçe gerekçesinde		1963 Bütçe gerekçesinde	
Sene	Milyar T. L.	Sene	Milyar T. L.
1959	18 495	1959	17 618,5
1960	19 091	1960	18 376
		1961	17 420

b) Sanayi sektörü :

Sene	Milyar T. L.	Sene	Milyar T. L.
1959	6 586	1959	7 321
1960	7 150	1960	7 302
		1961	7 220

c) Fert başına gayrisâfi millî hâsıla :

Sene	T. L.	Sene	T. L.
1959	1 767	1959	1 530
1960	1 880	1960	1 539
		1961	1 469

d) Her iki yıl bütçesindeki resmî rakamların durumu budur.

Ticari gelirlerin gayrisâfi hasıladaki yeri :

Sene	T. L.	Sene	T. L.
1959	3,704		
1960	3,863		
1961	3,511	1961	3,812
		1962	3,883
		1963	4,046 tahmin

Bu hal maalesef müspet değildir. Bir defa, gayrisâfi millî hâsılanın normal ve istikrarlı bir

hesap sistemi yok demektir. Bu acıdır. Bu rakamların, bir bütçe gerekçesinde sâfi, başka başka bütçe gerekçesinde, gayrisâfi gösteriliş şekli, tefsire müsaidolduğu kadar, mukayese imkânını azaltması sebebiyle de rahat ve doğru kararlara varmayı güçleştiriyor.

Bu sebeple, evvelâ, millî gelir hesaplarımızın, belirli ve istikrar arz eden esaslara, bağlanması lâzımdır. Aksi halde, bir İngiliz Devlet adamının söylediği gibi : Üç türlü yalan vardır. Birincisi bilerek söylenen yalan, mecburen söylenen yalan ve istatistik, diyecek kadar ileri gidilir, ve Devlet istatistiklerine itimat kalmaz.

Bu noktada, çok değerli hocamız Prof. Ömer Celâl Beyin bir sözünü tekrarlıyacağım : (Bir memleketin istatistik düzeni o devletin kudreti ile orantılıdır.)

Bu sitemlerimizi, Sayın Vekilin, anlayışla karşılıyacağına, inanıyor ve Hükümet içinde bu yoldaki faydalı gayretlerine, intizar ediyoruz.

Gayrisâfi millî hâsılaya ait bu rakamlar, farklı da olsa bize ana istikameti göstermektedir ve o istikamet de şudur :

1. Gayrisâfi millî hâsıla arzu edilen şekilde artmamaktadır.

2. Bâzı sektörlerde cüzi artmaya mukabil, bâzı sektörlerde gerileme vardır.

3. Fert başına millî gelirde, gerileme vardır.

4. Ticari gelirlerin, gayrisâfi millî hâsıladaki hissesi azalmıştır.

II - Fiyat hareketlerine geçiyorum :

1. Dış memleketlerde, ve umumiyetle, Müşterek Pazar memleketlerinde perakende fiyatlarda artış görülmüştür. Bu artış, iptidai ve hammadde fiyatlarındaki istikrara rağmen olmuştur. Bunun sebebi, işçi ücretlerinin, bâzı memleketlerde önemli olarak % 13 e varan yükselmeleridir. (Batı - Almanya ve Japonya) Bâzı memleketlerde, bu yükselme ya yok, veya çok cüzidir. Ücretlerin, fiyatlara inikâsı neticesi olan, yükselmelere, talebin tesiri olmamıştır. Zira, talepte artma yerine yavaşlama vardır.

Fiyat artışları nisbeti, muhtelif memleketlere göre, değişiktir. Ortalama olarak, Batı - Avrupa memleketlerinde fiyatlar % 3 yükselmiştir. A.B.D. ve Kanada'da yüzde yarımdır.

2. Memleketimizde fiyat hareketleri : Bu hareketleri toptan eşya fiyatları ile geçim endekslerinden izlemek mümkündür.

(1953 = 100)

Yılı	Toptan eşya fiyat endeksine göre :	Yılı	Geçim endeksine göre :
1959	227	1959	216
1960	239	1960	228
1961	246	1961	236
1962	257	1962	243

Bunlarda görülüyor ki, her endekste fiyatların yükselmesi devam etmektedir. Ekonomimizin, istikrar istiyen, konuları üzerinde, titiz dayranılmak icabeder. Arzu ederiz ki, Vekâlet geçim seviyesi istikametinde istikrarlı bir yaşayış teminine mâtuf, fiyat dengesini ekonominin gerekli kıldığı şekilde, tanzim imkânına sahibolsun. İç fiyatlardaki bâzı emtia üzerindeki fazla fiyat farklarını normal karşılıyamıyoruz. (Demir, çimento, suni gübre)

III - Emisyon : Mevduat ve kredi :

Bu konuda tafsilâta geçmiyeceğim. Bütçenin tümü üzerindeki görüşmelerde, yeteri kadar duruldu. Ancak, mevduat ve krediye ait bâzı hususlara dikkati çekeceğim.

Resmî, ticari ve tasarruf mevduatlarında, görülen, müşterek vasıf, vâdesiz mevduatın fazlalığıdır. Ticari mevduatta, vâdesiz mevduat, vâdeliden 12 defa, tasarruf mevduatında, vâdesiz mevduat, vâdeliden 4 defa fazladır. Mevduat artışlarında umumi olarak görülen şunlardır :

1. Ticari mevduatta cüzi bir artış vardır.

2. Resmî mevduat, 1959 yılı seviyesindedir. Ticari ve resmî mevduat umumi mevduat yekûnunda aynı miktarlar civarındadır.

3. Buna mukabil, tasarruf mevduatında önemli artış vardır.

Tasarruf mevduatı, ticari mevduat, resmî mevduat :

Sene	Milyar Türk Lirası		
1959	4,040	1,668	1,692
1960	4,366	1,708	1,897
1961	4,936	1,812	1,528
1962	5,376	1,771	1,721

Umumi olarak mevduat Vâdelerine göre mevduat

		Vâdeli	Vâdesiz
1959	7,648	1,335	6,313
1960	8,177	1,722	6,455
1961	8,276	1,943	6,929
1962	8,196 - 8,814	1,710	7,104

Mevduattaki bu artış, lehtedir. Ancak bâzı kıyaslamalarla ekonominin bütününü alâkadar eden bir görüşe varmak istiyoruz. 4 Ağustos 1958 kararları alındığında durum şu idi :

1. Emisyon 3,512 milyar lirada dondurulduu.
2. Krediler 8,640 milyar T.L. idi.
3. Ticaret hacmi 1953 = 100 emsaline göre % 5 gerilemişti.

1962 yılında ise durum şudur :

1. (15 Aralık 1962) de emisyon 5,228 milyar liradır 1958 e nazaran artış 1,716 milyar
2. Kredi hacmi 9,721 milyar liradır 1958 e nazaran artış 1,081 milyar.
3. Mevduatta durum 8,814 milyar liradır. 1958 senesine nazaran artış 2,507 milyar

1959 a nazaran kredilerde 314 milyon T.L. artış olmuştur.

Kredilerde, önemli olan, kredinin sektörler arasındaki dağılışıdır. Bu bakımdan, umumi kredi hacminde hususi sektör lehine, artma görüyoruz.

Mevduattaki artışta bankacıların büyük başarısı olmuştur. Bunun yanunda, ihtısas bankacılığı istikametinde, inkişafı, arzu ediyoruz. Mevduatın bu seviyesinden sonra, özel sektör yatırımlarına cevap verecek şekilde, yatırım bankacılığı istikametinde, sermaye piyasasının tanzimi arzu edilir. Mevduat rakamlarına göre vatandaşla banka arasında rabıta artmıştır. Siyasi konjoktör, vatandaşı likiditeyi tercih yoluna sevk etmiş ve iş sahasına yatırımı talik etmiştir. Bugün likit ihtiyacı için, banka aracılığı zaruri hal almıştır. Ancak bu devrede kredi artışı, emisyon ve mevduattaki artış nisbetinde olmamıştır. Mevduat ile yatırımlar arasında (resmî sektör hariç, özel sektör yatırımları istatistikleri olmadığı için) münasebet kuramadık.

Kredi artışını önliyen âmiller sırasiyle şunlardır;

1. Bankalar siyasi konjoktöre uyarak, ihtiyatlı hareket etmektedir.

2. İş hayatında, istikrar ve emniyet ihtiyacı, kredi talebini azaltmıştır.

3. — Kredi pahalı gelmektedir. Bu son hususu biraz genişletmek istiyoruz.

Kredilerin ucuzlatılması, teklifimiz reaksiyon gösterebilir. Ve mevduatın bankalarda maliyetinin yüksek olduğu, iddia edilebilir. Bu iddia doğrudur. Ancak, para maliyetini yükselten, sabit masrafların ağırlığı yanında, tasarruf mevduatına verilen faiz ve ikramiyelerin fazlalığıdır. Bunlar için, Bankalar kredi aralarında, millî ekonomi lehine, bâzı kararlara gitmeli, ve Ticaret Vekâleti, bu yolda, öncülük etmelidir. Bu yolda alınacak kararın, bir diğer faydası da, tasarruftan yatırıma doğru kısmî kaymaya sebebolacağı ve bu şekilde, istihsal ve istihlâk dengesini kurmaya, yardımcı olunacağı keyfiyetidir. Maliyetlere tesir edebilir, istihdam seviyesinde artışa yardımcı olunabilir, biz tezimizi bu kanaatle savunmaktayız.

Kredilerde önemli olan cihet, sektörler arasındaki dağılışıdır. Bu bakımdan, zirai kredilerde önemli gerilemeler olmuştur. Likiditeyi temin gayesiyle de olsa istihsale mâtuf zirai kredilerin, kısıtlanmasına taraftar değiliz.

Bu konuya ilâveten şu hussulara dikkati çekiyoruz.

1. Sermaye piyasasının tesisi ve menkul kıymet borsalarının faaliyetlerini tanzim eden tasarılar bir an önce Meclise sevk edilmelidir.

2. Devlet Yatırım Bankası yanında, özel sektöre, yatırımlar bakımından yardımcı, daha şümullü bir yatırım bankacılığı tesis edilmelidir. (2 nci Hükümet programı, 8 nci sayfa)

IV - Ticaret hacmi :

Ticaret hacminin gerek gayrisâfi millî hasıladaki yeri bakımından, gerek bütçe gerekçesindeki endekslerle yapılan kıyaslamada gerileme görülmektedir.

Şöyle ki : 1953 = 100

Sene	% nisbeti	Gayrisâfi millî hâsıladaki miktarı
1950		2 296 milyar T.L.
1958	95	—
1959	84	3 704 »
1960	81	3 863 »
1961	80	3 511 »
1962	Rakamlar henüz tesbit edilmedi.	

Bunlara göre, Türkiye ticaret hacmı 1958 yılına nisbetle % 15 gerilemiştir. Bu demektir ki, ticari hayata canlılık verecek tedbirler üzerinde önemli şekilde durmak lâzımdır. Ticaret hacmında 5 yıldır düşüş devam etmektedir. Zirai, sınai ve maden istihsalinde gerileme vardır. Bize göre, ticaret hacmının, bugünkü seviyesi, elbette arzu edilen bir seviye değildir. Ancak ekonominin güç şartlarına rağmen, ilerisine ait kötümser düşünmüyoruz. İyilik istikametindeki kararlarda, acele hareket etme mecburiyetimiz vardır. Zira, bugün büyük kısım vatandaş iş ve ekmek dâvası peşindedir. İstihdam seviyesi düşüktür. Ve bu sebeple vatandaş günlük ekmeğinin temini peşinde koşmaktadır. Ekonomimize refah getirecek her hareket bu ailelere yüz güldürecek, onları ışığa kavuşturacaktır. Bu yolda faydalı gördüğümüz, her müspet karara yardımcı olacağız.

V - Dış ticaret :

A) Ekonomimizin en mühim meselesine geçiyorum. Az gelişmiş memleketlerin tediye güçlükleri, bugün müzmin hastalık olmuştur. Bu hastalıkları iyileştirecek beynelmilel iktisadi müesseseler kurulmuştur. Dış ticaretimiz, uzun süredir aleyhte bakıye vermektedir. İhracatta 9 senedir 1953 seviyesine ulaşamadık. Ekonomide az gelişmiş ve kalkınma hamlesi içinde olan memleketlerin tediye bilânçolarındaki bu açığın normal olduğu kaide haline gelmiştir. İthalâtımızın, kalkınma plânı içindeki miktarları üzerinde bir sözümüz yoktur. İthalâtın kota ve liberasyon sistemleri içerisinde yapılmasına taraftarız. Şu hususlar üzerinde durulmasını istiyoruz :

1. İthal listelerinin tanziminde maddelere yer verirken, bunların âcil ihtiyaçlara ve yatırımlara cevap veren mallar olmasına dikkat edilmeli, millî sanayiin durumunu gözden uzak tutmamalıdır.

2. Vekâletler emrine verilen kota ve liberasyon tahsislerinin, tevziinde, lüzumlu hassasiyet gösterilmelidir.

3. Açıklık ve kararlılık prensipleri ihlâl edilmemelidir. Bu sebeple, murakabesi mümkün olmıyan ve suiistimalleri tesbit edilmiş dernek ve teşekküllere yapılacak tahsisler durdurulmalıdır.

İthalâtın, tahdidine doğru gidiş bugün için mümkün değildir. İthal mecburiyetimiz kalkınma cephesinden de devam edecektir. Bu konuda, teminatların % 10 dan % 20 ye çıkarılması talebi kısmaya yetmiyecektir. Başka tedbirler düşünmek lâzımdır. Misal olarak :

İhracatçılığı cazip hale getirmek, sermaye ve talebin bu yöne kaymasına yardım edebilir. Diğer iş sahalarında alınacak ferahlatıcı tedbirler de aynı tesiri icra edebilir.

Bu yolda yapılacak her gayret tediye muvazenesine müspet olarak hizmet edecektir.

B) İhracata geçiyorum :

İhracat durumumuz rakamlarla şöyledir :

1953	396,06	milyon dolâr
1960	320,07	» »
1961	347,02	» »
1962	381,02	» »

Bu durum ihracatımızın, 300 ilâ 400 dolâr civarında değiştiğini, ve büyük bir artış göstermediğini ifade eder. Bu neticeyi İsrail ile karşılaştırırsak İsrail'in 1962 de nüfusu 2 260 700 dür. İhracatı ise aynı yılda 403 milyon dolârdır. Demek ki ihracat bakımından bu küçük memleketten gerideyiz. Ve bu sebeple de tediye muvazenemiz açıktır. İhracatımızın memleketler arasındaki dağılış yüzdesi şu şekildedir :

1962	O.E.C.D. memleketlerine	% 82,7
	Doğu blokuna	% 6,6
	Anlaşmalı diğer memleketlere	% 2,9
1961	Bilâteral	% 15
	Konvertibl	% 85
1962	Bilâteral	% 9,4
	Konvertibl	% 90,6

Bu hususu tasvip ve takdir ediyoruz.

İhracatın artırılması konusunda; İGM faydalı çalışmalarda bulunmaktadır. İhraç mallarımızın ihraç listelerindeki adedinin yükseltilmesi ve her madde için ihraç miktarının artırılması bize bugün için gidilecek en normal yol olarak görülmektedir. İGM de bununla ilgili çalışmaları görmekteyiz. Başarılarının devamını temenni ederiz.

İhracatımızın artırılması için tekliflerimiz şunlardır :

1. Dış pazarlarda mallarımızın tanıtılması ve tutundurulması için kuvvetli bir propaganda ve reklâm teşkilâtı kurulmalıdır.

2. Dış pazarlar hakkında bilgi temini için, istihbarat servisleri ihdas edilmeli, bu bilgiler merkezde en iyi şekilde değerlendirilmelidir.

3. Ticaret Ataşelerinin tâyin ve çalışmaları daha reel esaslara bağlanmalı, Ataşelerin geniş meslekî bilgi ve tecübe sahibi kimselerden seçilmesine çalışılmalıdır.

4. Ataşelerin yurt dışında daha rahat çalışma imkânları temin edilmeli, çalışmaları tüccarlardan ve borsalardan, fiyat almaktan daha ileri bir seviyede olmalıdır.

5. İhracatçı birlikleri dış piyasaların inkişafını daha geniş şekilde takip imkânına sahip olmalı, bu suretle döviz kayıplarımız azaltılmalı ve bir nevi ihracatı güçleştiren mevzular ortadan kaldırılmalıdır.

6. İhracat kredileri yanında, düşük faizli ve orta vâdeli ihracatla ilgili tesis kredisi imkânları hazırlanmalı, ihracatçıya vergi yoliyle indirim ve muafiyetler tesis edilmelidir.

İhracat konusu içinde New - York Sergisi mevzuuna da temas edeceğiz. 1957 - 1958 fuar tatbikatının kötü neticelerinden faydalanmalı, ayrıca Amerikan Gümrük ve Ticaret mevzuatlarına uygun bâzı mevzuat ve anlaşmalara hazırlık yapılmalıdır.

Tediye muvazenesiyle alâkalı, ve ekonomimizin inkişafı ile büyük münasebeti olan, yabancı sermaye mevzuuna da kısaca temas etmek istiyorum. Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu değişen şartlar müvacehesinde ele alınsa bile buna müvazi olarak memleketimizde istikrar ve güven hissini artıracak bir çalışmanın içinde olmak lâzımdır. Son iki yıla nisbetle 1962 yılında yapılmış yatırım taleplerini artmış görmekten memnunluk duyuyoruz.

Müşterek Pazar mevzuuna geçiyorum :

Beynelmilel ticaretin geliştirilmesi için atılmış adımlardan daha ileri olan bu teşebbüsün, Avrupa memleketlerinin ulaştığı seviyeye erişmek elbette ki, her millî ekonomi için güzel arzudur. Bahusus ihracatımızın % 41 i Müşterek Pazar memleketlerine ve % 18,7 si de serbest mübadele bölgesine yapılmaktadır. Halen serbest mübadele bölgesine dâhil memleketlerin Müşterek Pazara girmek için yaptıkları müracaat karşısında ve bu memleketlerin Pazara kabulü halinde bu bölgeye yapacağımız ihracat % 60 ı bulacaktır.

Fakat Yunanistan'ın 1 Kasım 1962 den itibaren (Ortak Üye) sıfatiyle bu Birliğe katılışı aynı mahsulün ihracatçısı olan memleketimizi müşkül duruma sokmuştur. Bunun sebebi Yunanistan'ın ortaklık anlaşmasında kendi lehine sağladığı imtiyazlardır. Bunun neticesi Türkiye için dış ticaret yönünden aleyhte olabilir. Bilhassa tütün ve üzüm gibi ana ihraç maddelerimiz konularında endişelerimiz vardır.

Bu meseleler halen müzakerede olduklarından neticenin tartışmasını değil, fakat ekonomimizin alacağı istikamet bakımından, hassasiyetle takibi gerekli kıldığından üzerinde duruyor ve neticenin millî ekonomimizin gerçeklerine uygun şekilde pazara iltihakımızla sonuçlanmasını arzu ediyoruz.

Ticaret Vekâletinin teşkilâtlandırma olarak vazifeleri arasında saydığımız önemli bir konuya dikkati çekmek istiyoruz. Zaman kısalığı bakımından konuyu telhisen arz ediyorum :

Bu konu orta sınıflar konusudur. Türkiye Ekonomi Kurumu, İktisadi Araştırmalar Enstitüsü bunu bir ilmî araştırma ve seminer çalışması yapmıştır. Kurumu, bu faaliyetinden dolayı tebrik ederiz.

Açıkça ifade etmek lâzımdır ki, memleketimizde orta sınıflar iktisadi bakımdan büyük sarsıntı geçirmektedir. Halbuki ekonomimizin ve Türk içtimai bünyesinin ana varlığı bu sınıfta toplanır. Ticaret Vekâletinin çalışmaları arasında bu mânada bir çalışma göremedik. Medeni memleketler bu konuya gereği gibi sarılmıştır.

Halk Bankasının kefalet kooperatifleri ile yaptığı hacim ve aded olarak az yardımı ve zirai krediler yolu ile çiftçi yardımlarını orta sınıfların problemlerini çözmeye yetecek nitelikte çalışmalar olmadığını kabul ediyoruz. Sosyal güvenliği bu sahaya teşmil etmek lâzımdır. Bu sebeple faydalı bir başlangıç olarak kefalet kooperatifleri, Tarım Kredi Kooperatifleri yolu ile ortaklarını içine alacak; hayat sağlık ve işsizlik sigortaları tesisini bütçeye malî bir külfet yüklemeden kurmanın verimli olacağını kabul ve teklif ediyoruz. Zirai kredilerin ve küçük esnaf kredilerinin tatmin edici şekilde ve bunu veren müesseselere maliyetinin düşük olması, tesis kredilerinde tatmin edici şekil ve miktara ulaşması, temennilerimiz arasındadır.

Esnaf hayatını tanzim eden esnaf ve küçük sanatkârlar kanunu tasarısı esnafımıza faydalı olacağı kanaatini taşıyoruz. Bu mevzu içinde Halk Bankasından da bahsetmek istiyoruz. Küçük esnaf ve sanatkârın kalkınmasına mâtuf bu kanaldan yapılan kredi yardımları memnuniyeti mucibolmakla beraber yeter miktar ve şümulde değildir. Bu sebeple, Halk Bankasının malî kaynaklarının bu dâvayı çözecek imkânlara eriştirilmesi lâzımdır. Tesis kredilerinin verilen krediler içindeki yeri çok küçüktür. Ve faiz şartları ağırdır. Bu kredilerin tevziinde ana gayeye hizmet yönünden hatalar yapılmaktadır. Bir defa tesis kredilerinin vâdeleri daha uzun olmalı ve faizleri düşük olmalıdır.

Kredi dağıtımı için bankaca bu işten anlar teknik bir komite kurulmalı ve tesis kredileri bu komitenin nezareti altında dağıtılmalıdır.

Ziraat Bankasının, Ticaret Vekâletine bağlı ve onun çalışmalarına müvazi bir çalışma programı içinde olmasını tasvibediyoruz.

Suni gübre fiyatları konusuna geçiyorum :

Suni gübre fiyatlarının paçal fiyat esası üzerinden ve memleketin her tarafından aynı fiyata satış mevzuunda söyliyeceklerimiz vardır.

Amonyum sulfat gübrelerinin ithal maliyeti 37 - 38 kuruştur. Halbuki Zirai Donatım aynı gübreyi 63 kuruşa yurdun her yerinde tek fiyat esası üzerinden satmaktadır. Bir kilo için nakliye masrafları dâhil fark 25 kuruştur. Bu büyük bir farktır. Adetâ çiftçiden vergi alma huviyetindedir. Çiftçinin gübre satınalma imkânını temin için kredi lâzımdır. Ancak bu krediyi gübre kullanma istikametinde vermeli, pahalı gübreyi satma istikametinde değil.

Zirai Donatıma verilmiş yetkiye gelince; bizim müşahedemiz odur ki : Devlet eliyle ticaret, karma ekonomi düzeni içindeki dengeyi bozmaya mütemayildir. Bu hususa Toprak Mahsulleri Ofisinin durumu da misal olarak gösterilebilir. Memleketimizde sermayeyi ürkütmemek ve özel sektörün yaratıcı vasfından istifade mecburiyetimiz vardır. Bu konulardaki hassasiyetimiz bilhassa yabancı sermayeye olan ihtiyacımızın çok fazla olması sebebiyle daha da dikkatli davranmak mecburiyetindedir.

Bu vesile ile, Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğinin memleket için faydalı çalışmalarını, şükranla anarak ekonomimizin meselelerini daha kısa zamanda çözmeye yardımcı faaliyetlerini, artırmalarını temenni ederiz.

1963 yılı bütçesinin Ticaret Vekâletine hayırlı olmasını diler, Sayın Vekâlet erkânına A. P. Grupu adına memleket ve millet hizmetinde başarılar dileriz.

Sabrınızdan dolayı teşekkür ederim. Saygılarımızı sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grupu adına sayın Cihat Turgut.

A. P. GRUPU ADINA CİHAT TURGUT (Balıkesir) — Adalet Partisi Meclis Grupu adına görüşlerimizi arz etmeye devam ediyoruz.

Muhterem arkadaşlar;

1962 bütçe tatbikatında görülen aksaklık, başarısızlık ve dinamizm noksanlığı, şimdiye kadar alışageldiğimiz, biz bize benzeriz parolasının tekrarından ve devamından başka bir şey yapılmadığını müşahede etmiş bulunuyoruz. Sonuç olarak lehte veya aleyhte bir gelişme, bir yenilik, milletimizin memnuniyetini celbedecek bir sürpriz ve bir fevkalâdelik ile, karşıkarşıya bulunmuyoruz. Her yıl bermûtat açık veren denk bir bütçe, açık veren bir dış tediye muvazenesi, ihracattan fazla ithalât, kârdan ziyade zarar, dost yardımı ve koltuk değneği ile ayakta durmaya çalışan, iktisadi istiklâlden mahrum bir ekonomi sistemi. İşte bugünkü kalkınan Türkiye'nin kısaca tarifi budur. Pek iç açıcı olmıyan ifade tarzımızın koalisyon ortakları tarafından beğenilmiyeceğini biliyoruz, fakat başarı yoluna, karşılıklı bir anlayış havası içerisinde, klâsik bütçe takdimi usulü dışında; hakikatleri dile getirmek suretiyle varılacağına kaani bulunuyoruz.

Müsaade buyurulursa sözlerimize Bakanlık adına bütçe raporunu tanzim eden sayın komisyon âzalariyle ve Hükümet erkâniyle hemfikir olmadığımızı söylemekle başlıyacağız.

«Dar imkânlar, bina kifayetsizliği, Plânlama Teşkilâtı ile iş birliği lüzumu ve nihayet Bakanlığın hazırlamakta olduğu yeni kanun tasarıları» gibi, birtakım tavsiye, temenni mâzeret ve birtakım muhayyel faaliyet ve projeleri tadadederek baştanbaşa methiye ve hataları kamufle eden rapor, metni itibariyle eski alışkanlıkların arka arkaya sıralanmasından meydana gelmiş bir hüviyet arz etmektedir.

Bir misal olmak üzere rapordan şu cümleyi okuyorum :

I - «İç piyasada artırılan istihsale rağmen fiyat ve kalite istikrarının muhafazası» deniliyor.

İç piyasada hakikaten ferahlık sağlıyacak olan istihsalin nasıl artırılacağına ve istihsal arttığı takdirde fiyat ve kalite istikrarının arzulanan bir seviyede, nasıl tutulacağına dair ne beş yıllık plânda ve ne de bütçe müzakerelerine ait zabıtlarda bir kayda veya bir tavsiyeye tesadüf edilmemiştir. Yine plânda belirtilen «müstahsılın dış pazarın fiyat seviyelerine uyabilecek maliyet esasına uyabilmesini temin edecek, A - Fazla istihsale, B - Pazar bulacak malların istihsaline, C - Küçük işletmelerin yüksek maliyetini bertaraf edip, güçlerinin birleşmesini temin edecek, kooperatifçiliğe, standardizasyona teşvik ve bilgili kılmak» gibi ticari ve iktisadi hayatımıza ve dolayısiyle kalkınmamıza ciddî tesirler icra edebilecek yukardaki hususların nasıl gerçekleştirileceğini merak etmekte ve bu gerçekleşmeyi candan arzulamaktayız.

Raporu tanzim edenler iktisat ilminin tarifine uyarak : «Küçük işletmelerin yüksek maliyeti» tâbirini kullanmışlardır, bizim memleketimizde büyük işletmelerin düşük maliyet ile istihsal ve imalâtta bulunduklarını hatırlamıyoruz çünkü.. Bugünkü sistemimizde, büyük işletmeler, büyük fabrikalar ve büyük vasfını taşıyan müesseseler; tamamiyle Devletin inhisarında bulunmakta ve her yıl kâr etmek şöyle dursun milyonlarca lira zarar eden bu işletmeler, bütçeye tahammülün üstünde bir yük tahmil etmektedir.

Muhterem arkadaşlar;

Ticaret Bakanlığı çeşitli görüş ve anlayış sahibi iş adamlarına ve büyük bir müstehlik kütleye muhatabolan bir teşkilât olması itibariyle tedviri güç ve bu geniş insan topluluğunu memzuçen idare edebilecek bilgili ve kabiliyetli elemanları barındıran bir Hükümet mekanizması olmalıdır, hattâ verimli ve müsmir olabilmesi için bilhassa Tarım ve Sanayi Bakanlıklariyle koordine olarak çalışmak mecburiyetindedir. Müstahsılı, ticaret erbabını, bilhassa müstehliki mümkün olduğu kadar tatmin edici bir formül bulmanın sırlarına vâkıf olmalıdır. Müstehliki tatmin edecek bir iştira gücü müstahsılın emeğinin değerini karşılıyacak bir fiyat politikası hasreti çekilen bir ankâ kuşu olmaktan çıkarılmıştır.

Adalet Partisi olarak biz; Bakanlığın, memleket ticaretini istikrara kavuşturmadan evvel, kendi iç bünyesinde ve zihniyetinde bir reform yaparak istikrara kavuşmasını temenni ediyoruz, yepyeni Batılı mânada bir anlayışla dinamik, ehil ve mütehassıs personel ile teçhiz edilmiş, kıymet ve kabiliyetleri iş başında görmekten memleket hesabına sevinç duyacağız. Bakanlığın yabancı memleketlerdeki Ataşe kadrolarında çalıştırılan kimselerin tayinlerinde, âzami titizlik gösterilmelidir. Her bakımdan Devleti şerefle temsile hak kazanmış (yabancı dil bilen) Sefir ve elçilerimizin teveccühlerine mazhar olmuş dış ticaret hareketlerini zamanında takibedebilecek kabiliyette) ve «Hanıma kürk - eve eşya» prensibini bir yana itmiş millet menfaatını kendi çıkarının üstünde gören ve mütalâa eden vatan çocuklarının sayısı az değildir. Halen 17 yabancı ülkede faaliyette bulunan ataşeliklerimizin sayılarının artırılmasında da büyük faideler vardır.

Gerek idari, gerek iç ve dış ticaret politikası yönünden Bakanlık bütçesinin kritiğini yaparken hataları ve sevapları birer birer teşrih etmek teori ile uygulamanın biribirine zıt yönlerde olduğunu söylemek) vazifelerimiz cümlesindendir. İşlenen ve işlenmekte olan hatalar silsilesine birer misal olmak üzere; nebati yağcılık, Toprak Mahsülleri Ofisi, Et ve Balık kurumu gibi konuları ele almak maksada cevap verecektir. Muhterem arkadaşlar.

Nebati yağcılığımız zirai gelir kaynaklarımızın, döviz imkânlarımızın ve günlük zaruri ihtiyaç maddelerinin en başta gelenlerinden birisi hattâ en önemlisidir, bu mahsul grubunun içerisinde ön safta geleni (şüphesiz Zeytinyağıdır. Öyle zannediyoruz ki, son günlerde müstahsıl ve müstehlik olarak, milletimizin büyük bir kısmı bu konu ile sıkı bir şekilde yakından ilgilidir.) Konuşmalarımız sırasında bâzı iddialarımızın geçmiş yıllara taâllûku olmakla beraber bugünkü önlenmez hale gelen gidişi hazırlıyan düne bir nebze temas etmekte faide vardır. Zaman zaman bu ürünün çilekeş müstahsılı ile hükümetler arasında, bir çekişme ve anlaşmazlık konusu olan zeytinyağı problemi, çok defa içinden çıkılmaz bir muamma ha-

line getirilmiş, bazan da alım - satımı afyon gibi eroin, gibi kayıt altına alınarak, kaçak maddeler meyanında mütalâa edilmiştir. Daha dün denecek kadar yakın bir mâzide uygulanan Muamele Vergisi ve cebri Devlet mubayaası metodlariyle de müstahsıla uzun yıllar maddi ve mânevi baskı icra edilmiş, israrla uygulanan bu usul ile müstahsılın da, fabrikacının da ve hattâ; bu işle vazife icabı ilgili birçok memurun da ahlâk kuralları zedelenmiştir. Müstahsıl, alınteri uzun ve yorucu bir emek karşılığı idrak ettiği mahsulünü, maişet endişesi ve yaşama sevkitabiisiyle yok bahasına Hükümete vermemek için, çok defa kendi malını çalmak zorunda bırakılmıştır.

O düzensizlik ve kendi malına sahibolamama günlerinde bâzı fırsat düşkünü haris tüccar, Hükümete verdiğini halktan almanın çaresini aramış, o devirde tıpkı şimdi olduğu gibi, vergi icadetmenin ihtira beratını elinde bulunduran Hükümet karşısında tağşiş usulünü keşfetmiştir. Dünden devraldığımız bu kötü itiyatlar, bugün de devam etmekte, tağşiş müessesesi (Gıda Maddeleri Nizamnamesine rağmen) rahatça işlemektedir. Bugün istihsal bölgelerinin dışında kalan şehir ve kasabalarda satılmakta olan zeytinyağlarının % 75 i karışıktır, hilelidir ve gayrisıhhidir. Vatandaş, parası mukabilinde yiyecek temiz bir yağ bulamıyorsa, bunun vebali müstahsılın değil, hattâ tüccarın da değildir, bunun vebali sadece Hükümetindir. Çünkü, mükellefler yaşamak ve ağır vergi yükünü hafifletmek için her zehire karşı bir panzehir bulmaya mecbur edilmektedir. Bir başka noktadan, müeyyide kifayetsizliği yüzünden de yine Hükümet sorumludur, tağşiş yoliyle büyük vurgun vuranlar takdir edilen cezalar vurgunculuğu teşvik edici mahiyettedir.

Muhterem arkadaşlar,

Mevcut şartlar muvacehesinde, yani kredi azlığı, bakım kifayetsizliği, Hükümetin müstakar bir fiyat politikası gütmemesi, gübresizlik ve çeşitli iklim ve tabiat faktörlerinin tesiriyle, müstahsıl dertleriyle başbaşa bırakılmıştır. Kıymetleri milyarları aşan bu millî servetin sâfi geliri esefle ifade edelim % 3 ü geçmemektedir. Bu yıl rakip ülkelerde mahsul kıtlığı yüzünden, mallarımıza vâkı israrlı talep sebebiyle fiyatlar yükselmiş bulunuyor. Şu ahvalde dahi gelir nisbeti % 5 in üstünde değildir. Gelecek yıl Yunanistan, İtalya, İspanya ve Tunus gibi memleketlerde bol bir mahsul idrak edildiği takdirde, bu fiyatların çok büyük bir düşüş kaydedeceğini şimdiden zikretmek kehanet olmaz. Bu itibarla, müstahsılın yüzünü ilk defa güldüren bu fiyatların, bâzı kısır görüşlülerin iddiaları hilâfına korkulacak bir tarafı olmadığını, birçok yönlerden arzulanan ve devamı istenen bir husus olduğunu belirtmek isteriz. Bu suretle yeni zamların doğuracağı hayat pahalılığı karşısında çiftçiye biraz rahat nefes alma imkânı sağlanmış olur. Diğer taraftan istihsali artırma gücünü teşvik ve döviz sıkıntısını da kısmen olsun bertaraf edecek faideleri bulunduğu da zikre değer.

İhracatın gelecek yıllarda da sistemli ve düzenli olarak iyi bir fiyatla devam etmesini temin için Hükümetçe şimdiden gerekli tedbirleri alması arzuya şayandır.

İç piyasada iştira gücü az olan vatandaşa, ucuz yağ yedirme gayretinde olan Hükümetin bu davranışını, şükranla karşılarız. Ancak; yakında müstehlike arz edileceğini gazetelerden öğrendiğimiz soya yağı, kokusuz ve lezzetsiz bir yağ olması itibariyle; fevkalâde tağşişe müsait bulunmaktadır. Yeni vurguncular yaratmamak için, bu bapta çok titiz davranmak iktiza eder. Bir fikir vermek için arz ediyoruz;

Bir varil (Takriben 200 - 250 Kg.) soya yağı, bir teneke zeytinyağı ile karıştırılırsa, bu varilin tamamen bir zeytinyağı vasfı kazanır, bu konuda eksperlik iddiasında olanlar dahi kolayca aldanır. Tağşişi meslek haline getirenlerin ve bu yolda büyük servetler kazananların, gayrimeşru davranışlarını önlemek için, çok ağır müeyyidelerin bir an evvel getirilmesini temenni ediyoruz. Bu suretle hem üretici himaye edilmiş olacak, hem de namuslu tüccara iş yapma imkânları sağlanacaktır.

Yeniden ele alınması düşünülen gıda maddeleri Nizamnamesinde : A) Kupaj, B) Tağşiş, C) Asit, D) Kres, E) Mahlût yağlar meselesi bir esasa bağlanmalı, tatbikatta hiçbir ilmî değeri bulunmıyan kres derecesi tamamen terk edilmelidir. Sırası gelmişken şurasını da zikredelim ki; mağşuştur, iddiasiyle nümune alınarak tahlile gönderilen yağların tahlilleri, mutlaka Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsünde yapılmalıdır. Bâzı büyük şehirlerdeki labo-

ratuvarlarda tahlil edilen yağların safiyet raporlarının nasıl tanzim edildiği erbabınca malûmdur.

İzahlarımızın iyi niyetlere dayandığını, sadece muhalefette olmanın bize verdiği rahatlık içerisinde konuşmalar yaptığımızın iddia edileceğini düşünmek istemiyoruz. Sayın Ticaret Bakanlığının, müstahsılın hizmetinde olmadığını söylersek, bilmiyorum bize bir haksızlık isnadında bulunurlar mı? 5 yıllık plân ve bütçede, önümüzdeki devre içerisinde yapılacağı tadad edilen işler meyanında, nebati yağ konusunu dikkatle inceledik. Üzülerek kaydetmek isteriz ki, plân ve bütçe biri diğerini nakzeden ifadeler ihtiva etmektedir. «İstihsal ve ihracat artırılacaktır.» deniliyor, istihsalin ne şekilde artırılacağı ihracatın nasıl çoğaltılacağı hakkında bir tafsilâta raslanmıyor. Plâna göre senede 7 bin ton hesabiyle 5 yılda 35 bin ton zeytinyağı ihracedileceği derpiş edildiği halde, Hükümet sadece bu yıl içerisinde 30 bin tondan ziyade yağ ihracetmek imkânına sahiboluyor. Yine plânda savunulan fikre göre :

Yurdumuzun nebati yağ iç tüketimini karşılamak ve zeytinyağı ihracatının artırılmasını temin etmek bu sanayi kolunun inkişafında ana prensiptir; diye izah edilmekte ve nebati yağ tüketimi, hayvani yağ tüketimi aleyhine gelişmektedir. Netice olarak bu sanayi koluna lâyık olduğu önem verilerek, geliştirmek icabetmektedir denilmektedir. Plân ve bütçe tetkik edildiği zaman yukarda zikredilen hususatın nasıl gerçekleştirileceği meskût geçiliyor, meseleler çok zarif cümleler içerisinde hayalen hallediliyor. Milyarlar ile ifade edilecek bu çok mühim gelişmeyi ve kalkınmayı bir çırpıda gün ışığına kavuşturmak nazari iktisat uzmanlarının masa başında halle muvaffak olacakları bir mevzu değildir.

Adalet Partisi olarak, zeytinyağı istihsalinin ve binnetice ihracatının arttırılması için başlıca üç yolun mevcudolduğuna kaani bulunuyorduk :

1. Kolay ve ucuz kredi temini, geniş bir vergi muafiyeti hududu, ucuz gübre, kurslar açmak suretiyle modern ve fennî zeytincilik öğretimi ve kuraklık tehlikesini bertaraf edecek sulama tesisleri yapmak suretiyle müstahsılın himaye edilmesi.

2. Mevcut 50 milyon zeytin ağacının verimini artırmak için ıslahı, bakımı, modern metotlarla işlenmesi.

3. Vazifeli mesul mütehassısların ve müstahsılın iş birliği ile diğer tarım ürünlerinin yetiştirilmesine elverişli olmıyan topraklar üzerinde, zeytin plântasyonunun bir an evvel ele alınması, dikmeciliğin teşvikı ve yetiştiricilerine 10 - 15 yıl müddetle muafiyet hakkı tanınması.

Bu üç yolu samimiyetle takibettiğimiz takdirde, on yıl sonunda mevcut 50 milyon ağaca daha 20 milyon ağacın ilâvesiyle, bugünkü istihsal % 100 oranında arttırılabilir ve özlenen ihracat kapasitesine bu yoldan varabilirdik. Yine plânın derpiş ettiği hususat meyanında, iç tüketimi karşılamak için yılda ithal edilecek nebati yağ miktarı, 59 bin ton civarındadır. Bunun için yılda 255 milyon Türk lirasına ihtiyaç vardır. Demek ki on yılda iç tüketimi için Hükümetin harcıyacağı döviz miktarı 2,5 milyar Türk Lirasıdır. Halbuki bizi ithal derdinden kurtaracak ve milyarlarca lira tasarrufunu sağlıyacak, üstelik on yıl sonunda yapılacak ihraçlardan her sene enaz yarım milyar liralık döviz getirecek olan bir plân ve program derpiş edilseydi on yıl içerisinde seneler itibariyle lüzumlu olan paranın miktarı sadece 300 milyon Türk lirasından ibaret kalacaktı. Üstelik memleket bu müddetin hitamında 4 - 5 milyar değerinde 20 milyon ağacın sahibi olacaktı. Biz plânın aleyhinde değil bilâkis plânsızlığı plânlıyan zihniyetin aleyhindeyiz. 40 komisyon halinde çalışan 200 mütehassıs elemanın hazırladığı, sitayişle bahsedilen 5 yıllık plân; masa başında düzenlendiğine inanmak zorunda kaldığımız istatistik bilgiye dayanıyorsa; % 7 kalkınma hızının gerçekleşeceğine, iktidarda olmanın verdiği bir nikbinlik havası içinde iştirake imkân yoktur.

Muhterem arkadaşlar;

İlme, fenne ve ihtısasa kıymet veren ve hürmet eden bir parti olarak, pratik sahada yetişmiş kimselerin de bilgi ve tecrübelerinden faydalanılmasını teori ile pratiğin bir arada kıymetlendirilmesini tasvibediyoruz. Muvaffak olmuş iş adamlarımızın ve meslek sahiplerinin fikirlerine müracaatta fayda vardır. Bu arada bütün büyük şehir ve kasabalarımızda teş-

kilâtı bulunan ticaret ve sanayi odaları ile odalar birliği mensuplarının tavsiyelerinden ve her vesile ile neşrettikleri kıymetli dokûmante ve mukayeseli raporlardan istifade etmek bir hükümetin bellibaşlı vazifeleri arasında olmalıdır.

Muhterem arkadaşlar,

Bu arada tatbik edilmekte olan fiyat kontrolü ve etiket mecburiyeti hakkındaki görüşlerimizi de kısaca arz etmek isteriz :

Meşru yoldan ayrılan ticaret erbabının sık sık kontrol edilmesi kadar tabiî bir şey olamaz. Ancak yıllardır hükümetlerle, esnaf ve tüccar arasında oynanan köşe kapmaca oyununu yanlış tedbirler ve uygulamalar yüzünden Hükümet kaybetmiş bulunuyor. Kâr hadlerinin tesbiti hiçbir suretle ihtikârı ve karaborsayı önliyemediği gibi müstehliki koruyan bir çare de olamamıştır. Her şeyden evvel bunun müspet ve çıkar yolu istihsali ve imalâtı artırmak, aranan ihtiyaç maddelerini bol miktarda müstehlik emrine arz edebilmekle mümkündür.

İkinci bir tedbir olarak da halkımıza vurguncu aleyhine boykot fikrinin aşılanması ve toplum olarak reaksiyon gösterilmesinin öğretilmesi zikredilebilir. İkinci Dünya Harbi sıralarında Avrupa memleketlerinin birçoğunda bu davranışın büyük faydaları görülmüştür. Fiyat kontrolleri meyanında müstehlike ucuz yiyecek ve eşya temini yukarda zikrettiğimiz bol miktarda arzedilecek eşya ve emtiadan doğacak rekabet imkânlarını yaratmakla kabildir. Zecri tedbirlerle ve tatbik kabiliyeti olmıyan kararlarla bir netice alınamıyacağını geçmiş yıllarda milletçe öğrenmiş bulunuyoruz. Uzun seneler uygulanan Millî Korunma Kanununun işportacı ile yumurtacıyı cezalandırmaktan başka bir işe yaramadığını yine hep beraber ve acı bir şekilde anlamış olduk. Adalet Partisi olarak; hür vatan topraklarında mülkiyeti ve aileyi mukaddes sayan liberal bir sistem içerisinde, rekabet esasına dayanarak, istihsal ve imalâtı artırmak suretiyle her türlü ahlâk dışı davranışı önliyecek bir ticaret rejimini tervicettiğimizi bir defa daha açıklamakla, bahtiyarız. Bu tedbirler ve tavsiyeler meyanında, müstahsılı, tüccarı, esnafı, memuru, çiftçiyi ve işçiyi, medeni bir insan gibi yaşatacak imkânların hazırlanmasını, yaygın zengin düşmanlığı, meşru yoldan da olsa milyoner yaratma fobisinden kendimizi kurtararak, takatimiz ve gücümüz nisbetinde her vatandaşı ufak bir servetçiğin sahibi yapmanın zevkini aşılama yolunda olmalıyız. Sayın arkadaşlar sözlerimize son verirken biraz da. Toprak Mahsulleri Ofisi ve Et - Balık Kurumu hakkındaki temennilerimizi, kısaca arz etmek isteriz.

Cumhuriyetin ilânından sonra tarım alanındaki gelişmeden doğan fazla mahsulü muhafaza ve fiyat istikrarını temin için 1932 ve 1933 yıllarına kanun ısdar edilmiş 1938 yılında 3491 sayılı Kanunla da Toprak Mahsulleri Ofisi kurulmuştur.

Kısa bir zaman sonra kuruluş maksatları dışına çıkarak bir iaşe bürosu zihniyetiyle çalışmaya başlıyan Toprak Mahsulleri Ofisi, birçok ticari teşekküllere ortak olmuş ve Devlet namına icrayı ticaret eden bir firma hüviyetini iktisabetmiştir. Hububat ekimini düzenliyerek, standardizasyonun sağlanamaması, Ofisin kanuni görevlerinden birisi olan varant meselesine girişmesine engel olmuş, bu yüzden modern muhafaza tesislerine rağmen, muhafaza usulü iptidai şekilde devam ettirilmiştir. Millî servetin büyük bir kısmının bozulmasına ve çeşitli haşeratın tasallutuna sahne olan Toprak Mahsulleri Ofisini bundan böyle her türlü güvercin istilâsından ve at nalından çıkan kıvılcımlarla büyüyen yangınlardan korumasını, Hükümetten rica ediyoruz.

Vaktin darlığı sebebiyle Et ve Balık Kurumunun perişan halini izah etmek imkânlarına sahip değiliz. Halka hizmet gayesiyle vücut bulan bu müessesenin, gerek et kombinaları ve gerek balıkçılık faaliyetleri yönünden, kendisinden bekleneni vermediğini belirtmek vazifemizdir. Bu müessesenin kısa bir zamanda âmme lehine, işletmecilik yönünden ıslahı, şayanı temennidir.

Kanaatimiz odur ki. İktisadi Devlet Teşekküllerinin rasyonel ve rantabl olarak çalışmalarını sağlayacak tedbirler düşünülmedikçe, bir kartvizit veya bir telefon emriyle işe yaramaz insanların barınağı ve sığınağı olmaktan çıkarılmadıkca, özel sektörde beş kuruşa mal edilen bir mamul, personel fazlalığı ve israflar yüzünden 20 kuruşa mal edilirse, yıl sonunda meydana gelen açıkları vergi namı altında vatandaşın sırtına yüklemeye hakkımız yoktur.

Aksi tezi savunan iktidar kanadındaki sözcülerin bütün iddialarına rağmen, hayat pahalılığı tevlidedecek olan vergi yoluna gitmeden, bir bütçe tanzimi mümkün idi. Karma Bütçe Komisyonunda ve Yüksek Meclisinizde fikirlerini sarahatla ve belâğatla ifade eden muhalefete kulak verilseydi yarınki sıkıntılı durum bugünden yaratılmıyacaktı.

Adalet Partisi adına yaptığım konuşma burada bitmiştir. Hepinizi hürmetle selâmlarım (Alkışlar)

BAŞKAN — C. K. M. P. adına Sayın İsmail Gence.

C. K. M. P. MECLİS GRUPU ADINA İSMAİL GENCE (Ankara) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, Ticaret Bakanlığının 1963 yılı bütçesi hakkında C. K. M. P. Grupu adına görüş ve temennilerimizi arz etmek üzere söz almış bulunmaktayım.

Yüksek Heyetinizce de malûm bulunduğu veçhile Ticaret Bakanlığı 1963 yılı bütçesinde binde 2 nisbetinde yer almıştır. 14 milyarlık bir bütçe içerisinde binde 2 nisbetinde bir kudrete sahibolan bir Bakanlıktan memleket ölçüsünde tam mânasiyle başarılı hizmetler beklemek elbette haksızlık olur. Bu itibarla biz Baaknlığın malî portesi madde ve fasılları üzerinde durmadan Bakanlığın isim ve bünyesinde mevcut daireler bakımından müstahsil, müstehlik, memur, işçi, köylü, kentli velhâsıl bütün milletin günlük ve istikbale mâtuf isteklerine devamlı olarak mutap bulunan fonksiyonu üzerinde görüş ve kanaatlerimizi arz ederek temennilerde bulunacağız.

Ticaret Bakanlığının bütçesinin kifayetsizliği ve kadrosunun darlığı seebbiyle yüklendiği hizmetleri ifa edemiyeceği senelerden beri bahis konusu olduğu halde giden gelen hükümetlerin ve bakanların hiçbirisi bu mevzu üzerinde cesaretle durarak mevcut statüyü değiştirememiş ve bu sebeple de Ticaret Bakanlığı daimî surette Vekil harcıyan bir Bakanlık olarak devam edegelmiştir. İnşaallah yeniden hazırlandığına muttali olduğumuz teşkilât kanunu bu hususdaki konuşmalara son verir ümidindeyiz.

Muhterem arkadaşlar,

Ticaret Bakanlığının umumi efkâr muvacehesinde faiz bulunduğu fonksiyonu ifa edip edemediğini açıkça belirtebilmek için teşkilâtın yüklendiği hizmetler üzerinde ayrı ayrı durmak üzere iktisadi ve ticari sahadaki fonksiyonlarına muhatabolan İş Ticaret, Teşkilâtlandırma Umum Müdürlüğü, Dış Ticaret Dairesi Başkanlığı, Standardizasyon Müdürlüğü ile Bakanlığın murakabesine tabi olan T. C. Ziraat Bankası, Halk Bankası, Toprak Mahsulleri Ofisi, Et - Balık Kurumu gibi teşkilâtın faaliyetlerine kısaca temas edeceğiz.

İç Ticaret Umum Müdürlüğü :

Bu Umum Müdürlük iç piyasalar, şirketler, banka kredi, akar yakıt, odalar ve borsalar müdürlükleri gibi hakikaten memleket ölçüsünde kıymetli hizmetler yüklenen müdürlüklerden kuruludur. Fakat bu müdürlükler o kadar cılız kadrolara sahiptirler ki, hiçbirisi kendisine verilen vazifeleri yapacak durumda değildirler. Meselâ: İç Piyasalar Müdürlüğü denilince akla memleketin iç piyasa hareketlerini takibederek istihsal ile istihlâk durumunu tesbit ve istihsal olunan malların ihracatı karşısında dâhili piyasada fiyatların istikrarını sağlamakla görevli bir daire gibi halbuki, bu teşkilâtın istihsal ile bir münasebeti olmadığı gibi istihsal olunan maddelerin iç piyasada dağılışı ile tekevvün eden fiyatlarını kontrol ve takibedecek bir kadroya malik bulunmamakta birkaç vilâyetteki mıntaka ticaret müdürlüklerinden başka teşkilâtı bulunmadığından diğer vilâyetlerle doğrudan doğruya temas sağlıyamamaktadır.

Bir de banka krediler şubesi vardır. İsmine bakılacak olursa bu müdürlüğün memleket ölçüsünde bir faaliyet gösterdiği hatıra gelir. Halbuki Müdürlüğün ne bankacılık ve ne de krediler üzerinde müessir bir faaliyeti olmadığı gibi bir salâhiyete de malik bulunmamaktadır. Hattâ bu mevzuda Yüksek Meclisinizden çıkan birçok kanunlarda bile bilgi ve mütalâalarının alınmadığını dahi müşahade etmiş bulunmaktayız.

Şirketler Müdürlüğü ise şirketlerin çoğalması ve sermayenin toplanması gibi hususlarda hiçbir aktif rol oynamamaktadır. Sadece şirket statülerinin kanuna uygun olup olmadığını tetkik, tasdik ve tescil gibi bir büro muamelesi ifa etmektedir. Diğer müdürlükler de bunlara benzer ismen mevcut fakat iktisadi ve ticari; hayatta faal bir rolü olmıyan sembolik teşekküllerdir.

Yeni Teşkilât Kanununda bunlara haiz hizmet mesuliyeleri ölçüsünde bir veçhe verileceğini ümit ve temenni etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar,

Standardizasyon Müdürlüğü senelerden beri mevcut bir teşekkül olduğu halde mahdut miktarda ihraç maddelerinin standardından öteye gidememiş kısır ve dar bir saha içinde faaliyet gösteren bir teşekkül olarak göze çarpmaktadır. Bakanlığın gerek ihracat piyasasında mallarımıza karşı rağbetin artmasını sağlamak ve gerek iç piyasada vatandaşların aldanmamalarını temin bakımından büyük bir ehemmiyet arz eden standardizasyon faaliyetlerini geniş ölçüde ehemmiyet vermesini temenniye şayan görmekteyiz.

Teşkilâtlandırma Umum Müdürlüğü de kooperatiflerle Hükümetçe teşkil olunan birliklerin şirketlerde olduğu gibi kuruluş formalitelerini ikmal ve murakabe etmek vazifelerini görmektedir. Halbuki, yeni Anayasamızda hususi bir himayeye mazhar olan ve memleket iktisadiyatının ilerlemesinde büyük tesiri olacağına kaani bulunduğumuz kooperatifçiliğin inkişafından faydalı bir faaliyet gösterememektedir. Bunun sebebi de teşkilâtın cılızlığı ve faaliyetinin hudut ve şümulünün tesbit olunmamış bulunmamasıdır.

Muhterem milletvekilleri,

Dış Ticaret Dairesine gelince : Bu daire hükümetlerin müstakar ve şümullü bir iktisadi politika etmemesi yüzünden birçok şikâyetlere muhatabolmaktadır.

Bu şikâyetler de Bakanlıktan ziyade hükümetlerin takibettiği iktisadi politikadan ileri gelmektedir. Daha doğrusu Ticaret Bakanlığının fonksiyonu cümlesinden olan istihsal, para ve kredi mevzularında Bakanlığın doğrudan doğruya salâhiyetli ve müessir bir faaliyet serbestîsine malik olmamasından tevellüdetmektedir. Nitekim, bu defa Bakanlığın cesaretle almış olduğu bir kararla zeytinyağı ve canlı hayvan ihracatı dolayısiyle geçen yıla nisbetle ihracatta mucibi memnuniyet bir artış kaydolunmuştur. Buna mukabil iç piyasada üzüntü tevlideden fiyat artışlarına sebebiyet verilmiştir. Müstehlik üzerinde büyük tepkiler yaratan zeytinyağı ve buna bağlı maddelerin fiyat artışlarında Bakanlığın istihsal, istihlâk ve fiyat kontrolu üzerinde müessir olamamasının sebebi kâfi miktarda salâhiyet ve kadro ile teçhiz olunmamasında bulmaktayız.

Bundan başka ilân olunan kotalarda yine Bakanlığın imalât ve istihsal üzerinde doğrudan doğruya katî bilgi toplıyacak salâhiyeti haiz teşkilâta sahibolmaması neticesinde yerli sanayii korumak endişesi ile yanlış verilen bilgilere müsteniden iç piyasada bir kısım maddelerin karaborsa fiyatları ile satılması gibi teçviz etmediğimiz bir durumla karşılaşılmıştır. Bu cümleden olarak demir, fayans, sıhhi tesis malzeme fiyatlarının yükselmeleri gösterilebilir. Şüphesiz ki, bu hatalı neticelerden Ticaret Bakanlığını sorumlu tutmak insafsızlık olur. Ne yazık ki, efkârı umumiye karşısında Bakanlığa yanlış bilgiler veren teşekküller değil, sadece Ticaret Bakanlığı sorumlu görülmektedir.

Dış Ticaret Dairesinin dış teşkilâtının ihracatının artmasındaki müessiriyet derecesi hakkında bir malûmatımız olmadığından bu husus üzerinde durmıyacağız. Yalnız dışarıya gitmek için klikler meydana getirerek birbirleriyle mücadele eden teşkilât mensuplarının haksız ve sırasız dışarıya gönderilmeleri karşısında esas vazifelerinin ifasında tesirler icra ettiğine kaani bulunmaktayız.

Sayın Bakanın bu tâyinlerde hassas bulunmasını temenni etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar;

Yüksek B. M. M. Anayasa Mahkemesine sevk olunan eski Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'la beraber yargılanacak bir kısım memurların Bakanlık içerisinde fiilen salâhiyetli hizmetlerin başında istihdamını delillerin karartılması ve tesir altına alınması bakımından doğru mütalâa etmediğimizi sayın Bakanın dikkatlerine arz etmeyi faydalı görmekteyiz.

Muhterem milletvekilleri;

Şimdi de Bakanlığın murakabesi altında bulunan T. C. Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Esnaf Kefalet Kooperatifleri, Toprak Mahsulleri Ofisi, Et - Balık Kurumu üzerinde kısaca görüşlerimizi arz edeceğiz.

T. C. Ziraat Bankası kuruluşu ve bugünkü fonksiyonu ile ticari bir banka olmaktan ziyade çiftçi bankasıdır. Ve Türk çiftçisini istihsal sahasında da doğrudan doğruya finanse eden tek bankadır. Memleketin bütün il ve ilçelerin-

de şube ve ajansları bulunan T. C. Ziraat Bankasının başlıca faaliyetinin gayesi Türk köylüsünün ve çiftçisinin istihsalini artırmak suretiyle kalkınmasını sağlamaktır. Bunun içindir ki, bugüne kadar Türk çiftçisine bir buçuk milyar civarında kredi dağıtmış bulunmaktadır.

Yüksek Heyetinizce de mâlûm bulunduğu veçhile çiftçiye dağıtılan kredilerin verimli ve isabetli olabilmesi için çeşitli ziraatin gerektirdiği kredi miktarının tâyininde de ilgili ve yetkili elemanlara malik olmaya lüzum vardır.

Hal böyle olunca, bankanın zirai istihsalin artırılması hususunda birinci derecede mesuliyet ve salâhiyet sahibi olan Tarım Bakanlığı yanında olması ihtimali üzerinde tetkikler yapılmasını faydadan hali görmemekteyiz.

Ancak, T. C. Zirat Bankasının bugün vermekte olduğu kredilerin çiftçinin kalkınmasında yeterli derecede müessir olacağına kaani bulunmamaktayız. Bu itibarla kredinin yeter dereceye çıkarılmasını sağlamak maksadiyle T. C. Ziraat Bankasının malî kudretinin artırılmasında katî zaruret olduğuna inanmaktayız. Aksi halde bugünkü kredi durumu ve dağıtım şekli köylünün kalkınması hususunda hiçbir fayda temin edemiyecek istihlâk kredisi mahiyetinde kalacaktır. Bankaya bağlı Tarım Kredi kooperatiflerinin kredilerinin de aynı mülâhazalar tahtında artırılmasını yerinde mütalâa etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar;

Halk Bankası ve Halk sandıkları ve Esnaf Kefalet kooperatifleri küçük tâcir ve esnafın ihtiyacını temin maksadiyle faaliyet gösteren bir bankadır. Banka, sandık ve kefalet kooperatiflerinin esnaf ve küçük sanatkârlara sağladığı kredileri esnaf ve sanatkârlar takdir ve memnuniyetle karşılamaktadırlar. Maalesef halen tatbik olunan kredi limitleri bugünün ihtiyaçlarına cevap veremediğinden esnafı lâyıkı ile tatmin edememektedir.

Henüz memleketin 62 yerinde faaliyet gösteren bankanın bütün memlekete şâmil bir faaliyet vüsatına erişmesi ve memleketin her köşesindeki esnafa kredi sağlaması şüphesiz cümlemizin en halisâne temennisidir. Esnaf ve küçük sanatkârın kalkınmasında mühim bir mevki işgal eden orta vâdeli kredilerin miktar ve saha itibariyle genişletilmesi hususunda bankaya yeni gelir kaynakları sağlanmasını zaruri gördüğümüzden Bakanlığın da aynı görüş istikametinde gayret sarf etmesini ümit ve temenni etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar,

Müstahsılı korumak ve memleket ihtiyacını karşılamak maksadı ile kurulan Toprak Mahsulleri Ofisi istihsal ile sıkı sıkıya ilgili bulunmaktadır. Bundan başka mevzuatında yer alan ve bu maksatla da tesislere mâlik bulunan ofis tohum ayıklamak ve ilâçlamak suretiyle de çiftçinin tohumluk ihtiyaçlarını karşılamakla da vazifeli bulunmaktadır. Fakat bugüne kadar bu tesislerden hiç faydalanmamıştır. Ofisin tohumluk olarak tahsis ettiği buğdaylarda tohumluğa yaramadığından ekseri zamanlarda piyasada satılmış ve bu sebeple de maksat istihsal olunamamıştır. Büyük paralar sarfı ile temin olunan tohum ayıklama ve ilâçlama tesislerinin, geniş kadroya mâlik olmasına rağmen, çalıştırmaması sebeplerini bilememekteyiz. Sayın Bakanın ıttılaına arz ettiğimiz bu husus üzerinde hassasiyetle eğileceğini ümit etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar,

Ofisin fiyat politikası üzerinde de kısaca durmak isteriz.

1962 yılı mahsul fiyatlarının piyasa rayiçlerini yakın bir seviyede tesbit olunması müstahsıl ve çiftçiler tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Ancak, bu fiyat tesbitlerinin sadece yabancı madde miktarına göre değil randıman esasına göre de yapılması lüzumuna kaaniiz. Ezcümle : En yüksek randımanlı ve dünya literatüründe yer almış ve borsalarda da yüksek fiyatlarla muamele gören Polatlı buğdaylarını yabancı madde esasına göre fiyatlandırılması karşısında Ofis bu nevi buğdaylardan hiç mubayaa yapamamaktadır. Ve binnetice de bu cins buğdayın tohumluk olarak tedarikinde de müşkülâtla karşılaşılmaktadır. Bundan sonraki fiyat tesbitlerinde mahsulü standardizasyona tabi tutarak yabancı madde ve randıman esasına göre değerlendirilmesi hususunun nazara alınmasını ehemmiyetle temenni ederiz.

6 000 den fazla bir personel kadrosuna mâlik Toprak Mahsulleri Ofisi 3 seneye yakın bir zamandan beri Umum Müdürsüz olarak idare olunmaktadır. Bu derece büyük bir müessesenin kısa kısa fâsılalarla ayrı ayrı şahıslarla vekâleten idaresini müessesenin ehemmiyeti ile kabili telif bulmamaktayız. Bu müessesenin daha salim ve müstakar bir istikamette çalışmasını te-

min maksadiyle Umum Müdürünün bir an önce tâyin olunmasını temenniye şayan görmekteyiz.

Geniş bir teşkilât ve kadroya mâlik olan Ofis Umum Müdürlüğünün fabrikaların, un fabrikalarının artması ve fiyat politikası sebebi ile piyasada tek alıcı durumundan çıkmış olmasından dolayı geniş ölçüde mubayaalar yapamamaktadır. Bu sebeple teşkilâtın bir revizyona tabi tutularak tasarruf sağlanmasının zaruri bulunduğuna kaaniiz.

Yine Ticaret Bakanlığına bağlı olup da zararla çalışan Et ve Balık Kurumunun iştigal mevzuu itibariyle Tarım Bakanlığının tetkik ve murakabesine tabi kılınıp kılınmaması hususunun incelenmesini de lüzumlu görmekteyiz. Ayrıca, güç şartlar altında çalışan perakendeci kasap esnafiyle rekabet halinde bulunan ve bir kâr da sağlamıyan mahdut miktardaki perakende satış mağazalarının kaldırılmasını temenniye şayan görmekteyiz.

Muhterem miletvekilleri sözlerime son verirken Ticaret Bakanlığının 1963 yılı bütçesinin memleket ve milletimize hayırlı olmasını temenni eder mensubu bulunduğum C. K. M. P. Grupu adına Yüksek Heyetinizi ve Sayın Bakanlık erkânını hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grupu adına Sayın Arif Ertunga.

C. H. P. GRUPU ADINA ARİF ERTUNGA (İzmir) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin sayın üyeleri.

1963 yılı Ticaret Bakanlığı bütçesi ile ilgili bulunan görüşlerimizi C. H. P. Meclis Grupu adına Yüksek Heyetinize arz ve izah etmek istiyorum.

Bugün cihan ekonomisini bir nebze tetkik edersek, bilhassa son yıllarda batı dünyası ile Japonya'da geniş ilerlemeler olduğunu, iktisadi çalışmalarının büyük canlılık kazanarak yüksek kâr ve refah seviyesine ulaştıklarını kolayca görürüz.

Bu memleketlerde genel olarak, büyük satınalma gücü ve arzusu bulunmakta, gelirleri artmakta, işsizlik ise ortadan kalkmaktadır. Buna muvazi, sanayi istihsalde çoğalma meyli belirmekte, ticari mübadeleler hacmında da genişleme temayülü görülmektedir.

Gerçi bu gidiş sonunda bâzı endişelerin de doğacağı söylenmekte isede, bu ekonomik dengesizlikleri ortadan kaldırmak için iktisadi alanda teşkilâtlanma faaliyetleri ile geri kalmış memleketleri kalkındırma ve onların alım güçlerini yükseltmek konuları en büyük teminat olarak gösterilmektedir.

İkinci Dünya Savaşından sonra az gelişmiş memleketlerin kalkındırılması milletlerarası önemli bir problem haline gelmiştir, sermaye yetersizliği yanında yetişmiş insan yokluğu bu memleketlerin kalkınmasını ağırlaştırmaktadır.

Buralarda her kalkınma hareketi Devletten beklenir, oysaki iç ve dış finansman kaynakları çok dar olup bunların ihracatları da zayıftır. Enflâsyoncu eğilimler, yükselen fiyat dolayısiyle ihracatı güçleştirmekte, kalkınma için gereken ithalâtı da hali ile kısıntıya sokmaktadır.

Bu memleketler için esas mesele dış yardım miktarının artırılması, bunların vâde ve faiz bakımından şartlarının hafifletilmesi ve mal fiyatlarında istikrar temin ederek, döviz gelirlerinin de çoğaltılmasıdır. Bu arada, dış yardımların geçici öz kaynakların ise devamlı olduğu hakikatinin hiçbir zaman hatırdan çıkarılmaması lâzımdır.

Sayın milletvekilleri,

Bizim memleketimizde, 1953 den 1958 yılı ortasına kadar başı boş bir gidiş ve takibedilen enflâsyonist malî politika ile, iktisadi ve sosyal hayatımızda büyük çöküntüler meydana gelmiş ekonomimizin iç ve dış bünyesi kökünden tahribedilmiş, bütçe açıkları ve İktisadi Devlet Teşekkülleri harcamalarının çoğu emisyonla kapatılır olmuştur.

Dosyalarımızın 4 Ağustos 1858 tavsiyeleri ile manzume halinde alınan birtakım tedbirler neticesinde bile ekonomimiz üzerine çöken ağır buhran giderilememiştir.

Bilhassa siyasi hayatımızın son yıllardaki ıstırap verici tahakküm hevesi ve çetin çekişmeleri, acı siyasi gelişmelere sahne olmuş Silâhlı Kuvvetlerimizin 27 Mayıs'taki şerefli müdahalesi millet hayatımızın içtimai, siyasi ve iktisadi bakımından daha kötü bir duruma düşmesini önlemiş bulunmaktadır.

Fakat hiç kimse inkâr edemez ki bu intikâl devrinin bizatihi bünyesinden gelen huzursuzluk dahi esasen bozuk olan memleket ekonomisinde kaçınılmaz tepkiler yaratmış ve kapatılmaz rahneler ilâveten açmıştır.

Bütün bunlara rağmen, yeni demokratik devrin plânlı ve ciddi çabası içinde ekonomik hayatımız ümit verici bir canlılık göstermeye başlamıştır.

Sevgili arkadaşlarım.

Hakikaten uzun süren ağır ve ısdıraplı bir konjonktüre rağmen, istikrar programı korunmuş, yıllardan beri kaybedilen fiyat istikrarı teessüs etmiş, iç ve dış ekonomik münasebetlerimiz artık itimat edilen ciddi bir seviyeye ulaşmıştır.

Döviz piyasasındaki resmî rayiç ile serbest fiyatlar arasındaki karaborsa dediğimiz yüksek farklar hemen hemen kalmamıştır. Bütçenin tümü üzerinde konuşan A. P. sözcüsünün ifadesinin aksine olarak dış ticaret hacmındaki ilerlemeler 1960 yılına ve ondan evvelki senelere nazaran 1961 den itibaren ve 1962 yılında da geniş gelişmeler göstermiştir. Bu yılki 11 aylık rakamlara göre ithalâtta 121,4, ihracatta da 41,6 milyon dolârı aşan fazlalıklar olmuştur.

Yıllardan beri devam eden her türlü müzmin darlık ve yokluklar, kara borsa bunların yarattığı spekülâtif hareketler artık ortadan kalkmıştır. 1954 - 1958 yılları arasında millî gelirdeki % 5 - 6 nisbetinde olan artış miktarı, 1958 den sonra % 2 - 3 nisbetine gelmiş ve bilhassa malûm keskin siyasi hâdiseler dolayısiyle bu nisbet 1960 ve 1961 yıllarında daha düşük bir seviyeye inmiştir.

İhtilâl geçirmiş ve Devlet düzeninin temelden değiştirildiği bir memleket olmamıza rağmen, ve zaman zaman çıkarılan huzursuzluk yaratıcı hâdiseler karşısında bile takibedilen ciddî ve demokratik yolda geçen yıldan beri ekonomide yaratılan istikrar ve canlılık ile daha bereketli bir mahsul alınması bu yılki millî gelirin yükselmesi sonucunun doğacağını tabiî kılmaktadır.

Bugün memleketimizde fiyat artma eğilimleri, gittikçe azalmış, geçim endeksleri de istikrarını muhafaza etmiştir.

Para ve kredi politikamızın esasını, paramızın iç ve dış değerini sarsmadan, iktisadi faaliyetler seyrini hızlandırmak teşkil etmiştir, alınan gerekli tedbirlerle Merkez Bankası ve banka kredileri genellikle iş ve istihsal kollarına yöneltilmiştir.

Bilhassa Toprak Mahsulleri Ofisine, Tarım Satış Kooperatiflerine, tütün ve sair mahsuller için açılmış krediler bütün ihtiyaçları karşılıyacak yeterliktedir.

Evvelce tesis edilmiş had ve plâfon gibi sınırlardan kurtarılarak açılan banka kredileri tam bir serbestlik içinde daha ziyade Tarım, ihracat, sanayi ve küçük sanat gib desteklenmeye muhtaç faaliyet kollarına çevrilmiştir.

Bu arada bu kürsüden yapılan muhalefet iddialarının aksine muvazene ve istikrar esasları da aynı hassasiyetle korunarak geçmiş yıllarda görülmeyen bir şekilde paramızın iç ve dış değeri artık sağlam bir esasa bağlanmıştır.

Ticari krediler meyanında, geçen yıla nazaran ihracat finansman kredileri, reeskont ve senet üzerine avansa kabul edilmiş senetlerin tutarı ve fiilen kullanılan miktarlarında önemli gelişmeler olmuştur. Ayrıca tütün kredisi Limiti 250 den 400 milyon liraya çıkarılmış, Ziraat Bankasınca Tarım satış kooperatiflerine açılmış geçen yılki, krediler tamamen tasfiye edilmiş, 1962 - 1963 mahsul devresi için yeniden 500 milyonluk bir limit konmuştur. Tarım kredi kooperatiflerine açılan kredilerin yekûnu 400 milyon liraya çıkarılmıştır.

Sanayici ve madenci kredileri ile ilgili senetlere, küçük sanat ve esnaf teşekküllerine, Halk Bankası ve halk sandıkları ile açılan kredilere, Şeker Şirketine(Konsolidasyon dışı kalan eski kredilerine ilâveten) hep yeni geniş limitler tanınmıştır.

Merkez Bankasınca Toprak Mahsulleri Ofisine, Et - Balık Kurumuna, Tekel Genel Müdürlüğüne Hazine bonoları karşılığında bu yıl 75 milyon lirası ile 377 milyonluk bir kredi imkânı sağlanmıştır.

Geçen yıla nazaran 1,5 milyon liraya yakın bir artış gösteren banka kredileri ise 1961 Mayısında kaldırılan tahdit kararlarından sonra plâsmanları iktisadi, ticari icap ve ihtiyaçlara göre değişme ve gelişme yoluna geçmiştir.

Bütün bunlar, bu imkânlar kalkınma halinde olan memleketimizde vâkı zorlamalara rağmen, acısını geçmiş yıllarda milletçe çektiğimiz enflâsyon çukurunun halledilebilmiş olan kıymetli gerçekleridir.

Plân gereğince % 7 kalkınma hızını temin için bütçeye sağlanması istenen 1 200 000 000

geliri elde etmek üzere getirilen vergi reform kanunlarının sosyal adalet içinde ve daha az külfetle netice alacağından iş hayatımız ve plân hedeflerine varma konusunda müspet tesirlerinin olacağına kaniiz.

Sayın Milletvekilleri,

Bu münasebetle 4 Ocak 1963 tarihinde ilân edilen dış ticaret rejimimizin esaslarını şöylece özetliyebiliriz.

İthalât rejiminde: Yatırım malları, ithalât ihtiyacı ve hammadde ithalinde tasarruf esastır. Bu bakımdan yerli malı kullanmayı teşvik ile elde kalan dövizi yatırım mallarına tahsis etmek şarttır.

Ancak bu, iç piyasada fiyat istikrarını bozacak ve spekülâtif neticeler doğuracak seviyede olmamalıdır. Kanaatimizce yerli sanayii koruyacağız diye onun şımarmasını değil ithal kapısını biraz aralıyarak biraz da rekabet şartları içinde daha güçlü yetişmesini ve bu arada müstehlikin de menfaatini korumayı düşünmeliyiz.

Temin edilecek ucuz yabancı sermayenin özel sermayemizle birlikte müstahsıl ve kalkınma hedeflerine uygun yatırımlar yapması ekonomimize fayda getirecektir. Bu düşünüş içinde hazırlanan 1963 ithalât miktarı 613 milyon dolâr tesbit edilmiş normal fire sonunda da plânın istediği 567 milyon dolârla fiilî ithalin mümkün olacağı hesaplanmıştır. Bu meyanda rejim esasları içinde ithalâtçıya ve iş hayatımıza ihtiyaç düştükçe Bakanlığın göstermekte olduğu anlayış ve alâkadan dolayı memnuniyetimizi ifade etmek isteriz.

İhracat rejiminde;zirai mahsul ve iptidai madde ihracatçısı olarak bilhassa münasebette bulunduğumuz birçok memleketlerin para ve pazar mevzuundaki teşkilâtlanmaları karşısında ciddî zorluklar içinde bulunduğumuzu belirtmek isteriz.

Kalitenin düzelmesi, maliyet düşüklüğü ve istihsal artışı başlı başına halli gereken konulardır. Ancak bu şartlar gereğince plân hedeflerine ulaşmak ve dış ticaret muvazenemizdeki büyük açığı kapatmak imkânını bulabiliriz.

Tediye muvazenemize göre ihracatımız, yıllardan beri müzmin bir şekilde ithalâtımızın ancak yarısını karşılıyabilmektedir. Buna göre mevcut açığımızı kapatmak ve borçlarımızı ödemek için ihracatımızı artırmak, yeni döviz kaynakları bulmak zorundayız.

Bu yıl ilk defa zeytinyağı ihracatından 20 milyon dolârdan fazla bir döviz elde etmiş durumdayız. Pahalı olan, dışarıda daima aranan zeytinyağını daima ihracetmek onun yerine daha ucuz nebati yağları ikame etmek hem döviz temini, hem yıllardan beri düşünülmiyen bu müstahsıl malının değerlendirilmesi bakımından önemlidir. Bu mevzuda ihtiyacımızı ve istihsal fazlalığını temin için ciddî çalışmalar yaparak bu günkünden çok daha fazla zeytinyağı istihsal ve ihraçla döviz kazanmanın zirai imkânlarımızın bir hazine zenginliği içinde çok müsait imkânlara mâlik olduğunu ilâve etmek isteriz.

Üzerinde, önemle durulması gereken bir konu da «Deniz mahsulleri» mizdir. Memleketimizin üç tarafı denizle çevrilidir, dünyanın birçok balık cinsleri bizde mevcuttur. Fakat, istihsalin artırılması mevzuunda ne teşkilâta ve ne de tesislere malik bulunmaktayız.

Ne yazık ki, gerek beslenme ve döviz kaynağı olan, gerekse ekonomik alanda işsiz kalan nüfusun iş sahibi olmasını temin eden bu mühim mevzu Vekâletin bir masasında ve memleket balıkçılığı da 80 yıl evvelki 1882 tarihli Zâbıtai Saydiye Nizamnamesi ile idare edilmektedir. Şimdi memnuniyetle öğreniyoruz ki, geniş bir teşkilât kurmak yolunda bu mevzuda bakanlık hazırlığını yapmış ve hazırladığı tasarıyı kanunlaştırmak üzere ilgililere sunmuş bulunmaktadır.

Ayrıca ekonomimizin nâzım vazifesini ifa eden iç ve dış ticaretimizin plân hedefleri içinde yürümesini teminle ödevli bulunan Ticaret Bakanlığı bu büyük yükü çok az kadro ve tahsisatla yürütmeye gayret etmektedir.

Gerek iç gerek dış ticaret ile teşkilâtlandırma sahalarında yeni ihtiyaçlara hem memleket, hem de beynelmilel ölçüler içinde hizmetlerini daha faydalı kılmak için yeni teşkilât kanununun bu arada kooperatif mevzuunu da içine alan ve hazırlanan yeni bir tasarının da bir an evvel Yüksek Meclise sevkini beklemekteyiz.

Kıymetli arkadaşlarım,

Memleketimizde 1 milyar 200 bini bulan esnaf ve küçük sanatkârın, Ticaret ve Sanayi odalarına muvazi olarak teşkilâtlanmasını,

onların meslekî ahlâk ve tesanüdünü koruyan hak ve vecibelerinin, kredi imkânlarını tanzim eden çırak, kalfa ve ustalık müesseselerini getiren yeni bir tasarı Hükümet tarafından Ticaret Komisyonuna verilmiştir. 137 nci maddeyi ihtiva eden tasarı bu komisyonda titizlikle incelenmiş tadilleri ile birlikte çalışma komisyonuna Yüce Meclise sunulmak üzere gönderilmiştir. Bu tasarının Yüksek Mecliste kanunlaşması ile büyük bir boşluğun ve özleyişin doldurulacağına inanıyoruz.

Bundan başka 15 yıldan beri tütün müstahsılının teşkilâtlanması için kendilerinden toplanan paralarla kurulması düşünülen ve bir türlü yıllardan beri gerçekleştirilemiyen müessese için güzel bir tasarı Bakanlıkça hazırlanmış ve kanunlaşmak üzere Meclise sevk edilmiştir. Tahakkukunu beklediğimiz birçok faydaları yanında tütünün pazarlanması konusunda borsa gibi yeni bir satış sistemi getiren ve tütün müstahsılının kendi arasında kooperatifleşmesini temin edecek olan bu tasarı yıllardır süren derin bir arzuyu gerçekleştirecek büyük bir ihtiyacı karşılayacaktır. Kanaatindeyiz.

Sayın milletvekilleri,

Son olarak Ticaret Bakanlığı bütçesi üzerinde konuşulurken C. H. P. Meclis grupumuz adına Ziraat Bankası konusundaki görüşlerimizi de kısaca arz etmek istiyorum.

Sevgili arkadaşlarım;

Memleketimiz esas karekteri ile bir ziraat memleketidir, nüfusumuzun % 70 i çiftçilikle iştigal etmekte, millî gelirimizin %45 - 48 i ziraatten sağlanmaktadır. Bundan başka, sanayi, ticaret, ulaştırma ve sair ekonomik sektörlerin de çokluk faaliyeti hep temel unsur olan ziraate dayanmaktadır.

İstihsal artışında kredi imkânları bakımıdan Ziraat Bankasının yaptığı hizmet gerek doğrudan doğruya gerekse kooperatifler vasıtasiyle inkâr edilemiyecek kadar geniştir. Bu hizmetin bugün için miktarı 1,5 milyar lira civarındadır. Halbuki yapılan hesaplara göre memleket çiftçisinin ihtiyacı 6 milyar lira olarak tesbidedilmektedir.

Ayrıca geçmiş yıllarda başıboş bir gidişle ve suiistimal edilirecesine açılan kredilerden dolayı donmuş bulunan ve bankanın hesabında görülen alacaklar ile senet yenileme şeklinde verilen krediler hakikaten yerinde kullanılması gereken imkânları kat kat olmuş bir kanbur haline getirmiştir.

Bu arada arazi kıymet baremlerinin düşüklüğü ve Hükümetçe müstahsıl lehinde alınan kararların banka teşkilâtınca çiftçiye ulaştırılmasında barikatlara çarparcasına erimekte oluşu, maksat ve gayesinden uzak, kolaylık yerine adeta müşkülât ve zorluk haline geldiği görülmektedir.

Kanaatimiz odur ki müstahsıl lehine alınan kararların merkezden çiftçinin köyüne ulaşıncaya kadar adım adım memleketin her türlü şartlarına göre hiç aksamadan, kıymet ve süratinden zerrece kayıp etmeden götürülmesi Ziraat Bankası ve teşkilâtının önde gelen en önemli vazifesidir.

Bu yolda meydana gelen şikâyetleri ve haksızlıkları gidermeyi beklemek hakkımızdır sanırız.

Bu vesile ile 1963 Ticaret Bakanlığı bütçesinin memlekete hayır ve uğur getirmesini candan diler C. H. P. Meclis grupu adına Yüce Meclisi ve güzide milletvekili arkadaşlarımızı saygı ile selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Açık oya sunulmuş olan tasarıya oy kullanmamış arkadaşımız varsa lûtfen kullansın.

Söz sırası Yeni Türkiye Partisi Meclis Grupu adına Sayın Ali Köymenindir.

Y. T. P. MECLİS GRUPU ADINA ALİ KÖYMEN (Giresun) — Muhterem arkadaşlarım:

Ticaret Bakanlığı bütçesi üzerindeki görüş ve temennilerimizi Y. T. P. grupu adına arz ediyorum.

Teşkilât Kanunu hükümlerine göre, Ticaret Bakanlığının ifa etmekle mükellef olduğu vazifelerin gayesi, iki esaslı noktada toplanmaktadır. Müstakar bir piyasa meydana getirmek, ve Ticaret Blânçomuzun denk bir duruma gelmesini temin etmektir.

Hayat standardı düşük, iktisaden az gelişmiş Türkiye'mizin Kalkınma Plânının tahakkuk etmesinde, Ticaret Bakanlığının bu vazifeleri yerine getirmesinin büyük ehemmiyetini belirtmek isteriz. Halen, vekâlet, bütçesi ve teşkilâtiyle, bu ödevlerin lâyıkı veçhi-

le ifa edilmesinin mümkün olmadığını kabul etmek mecburiyeti vardır.

Bu husus, her yıl Ticaret Bakanlığı bütçesinin görüşülmesinde, sayın bakan da dahil olmak üzere birçok hatipler tarafından tenkid edilmiş ise de, büyük yatırımların başlayacağı bu seneye kadar halen yeni teşkilât kanunu Yüce Heyetinize intikal ettirilememiştir. Bu gecikmenin başı boş bir düzen arz eden ticarî ve iktisadi hayatımızı yatırımların başlaması ile daha da sıkıntılı bir vaziyete sokacağından haklı olarak endişe duymaktayız.

Son senelerde yükselmeye başlıyan fiyatlar, geçirdiğimiz yıl içerisinde de yüksemeye devam etmiştir. Bu yükselmenin sebeplerinin başında, Ticaret Vekâletinin üzerine aldığı ödevleri imkânsızlık içerisinde, yapmaması gelmektedir. Memleketimizde fiyatlar çeşitli faktör ve mercilerin etkisi altında bulunup büyük bir kısım emtianın fiyatı Hükümet tarafından tesbidedilmekte, birçok sınai mamüller üzerinde tesis edilmiş inhisarlar bulunmaktadır.

Vekâletin hazırlamakta olduğu yeni teşkilât kanununda, fiyatlara tesir eden faktör ve merciler arasında müşterek bir çalışma ahenginin meydana getirilmesini temenni etmekteyiz. Ancak bu suretle müstahsil ve müstehliki tatmin edecek bir piyasanın meydana geleceğini ümidetmekteyiz.

Y.T.P. Meclis Grupu esas itibariyle fiyat mekanizmasının çalışmasını idari müdahalelerle, narh ve fiyat tesbiti gibi gayri tabiî iktisadi tedbirlerle değil, iktisadi münasebetleri bozmıyacak normal iktisat kaideleriyle temin etmeyi bir iktisadi görüş olarak kabul etmektedir. Tevzi, kontenjan, lisans, gibi ticaret serbestîsini bozacak usulleri faydasız telâkki etmekteyiz. Fiyatlar karşı karşıya bulunan ekonomik kuvvetlerin serbest tesiri altında teşekkül etmelidir. Ancak, iktisadi ve ticari hayatımızı ideal olarak tanzim edeceğine inandığımız bu kaidelerin harekete geçebilmesi, muayyen bir iktisadi ve siyasi ortamın mevcudiyetine bağlıdır.

Çok muhterem arkadaşlar,

Maalesef bu zemin Türkiyemizde, birçok emtia piyasasında halen temin edilememiştir. Bu itibarla, serbest rakabet ve ticaretin normal seyrine çevrilmiş olan manevraların önlenmesi zaruridir. Bu zaruretin, arz ve talebin serbestçe karşılaşacağı, serbest rekabetin yapılacağı zemin hazırlanıncaya kadar devamı kaçınılmaz bir neticedir.

1962 yılı içerisinde fiyatlarda umumi olarak bir yükselme olmuştur. Bilhassa memleketimizin kalkınmasında baş rolü oynıyacak demir ve çimento fiyatlarının âni olarak yükselmelerinin önüne geçilememiştir. Halbuki, piyasada istihsal edilen emtia talebi rahatça karşılamış hiçbir ihtiyaç sahibi demir ve çimento temin etmekte müşkülât çekmemiş, sadece fâhiş bir fiyat ödemiştir. Sebebi, Sanayi Bakanlığı ve fiyatlara tesiri olan diğer Bakanlıklar arasında müşterek çalışma düzeninin kurulamamış olmasıdır. Bu hususu bir misalle teyidetmek istiyorum.

Piyasada ince betonarme demiri büyük miktarda prim yapmış, diğer demir cinslerinde her hangi bir yükselme kaydedilmemiştir. Fabrikalar piyasanın şiddetle aradığı demir cinsini değil, piyasada daha az aranan demiri imal etmeye aylarca devam etmiş, neticede ince demirin fiyatı normalinin iki misline yükselmiştir. Bu hususu önleyici tedbirler, piyasanın ihtiyacını tesbit ve imalâtların ihtiyaca göre ayarlanmasını temin edecek tedbirler olacaktır.

Yeni teşkilât kurulurken bu hususların da nazarı itibara alınmasını temenni etmekteyiz.

Düne kadar ithal edilip memleketimiz için döviz kaybına sebebolan birçok sınai mamullerin, bugün memleketimizde imal edilmesinden büyük bir memnuniyet duymaktayız. Ayrıca bu sanayi kollarının himaye edilmesinde ve bu mamullerin ithaline mâni olunmasında büyük bir isabet bulunduğunu ifade etmek isterim.

Ancak, bu şeklin de himaye edilen birçok müteşebbisler, kendi istihsal kollarında fiilî bir inhisar yaratmış olmanın pervasızlığı içerisinde mamullerinin fiyatını diledikleri gibi tesbit edip, ve böylece kazanç arzularını tatmin ederek imalâtlarının kalitesini düzeltmeyi lüzumsuz saymaktadırlar. Bakanlığın kolay para kazanma şeklinde tezahür eden bu duruma müdahalesi yerinde bir hareket olur. Şu anda bu müdahalenin iktisadi usullerle yapılmasının mümkün olmadığını takdir ediyoruz. O halde meslek teşekküllerini taazzuv ettirmek ve bu teşekküller vasıtasiyle gerek fiyat tesbiti ve gerekse kalite kontrolü yapmayı temin icabet-

mektedir. Bu müdahalenin serbest rekabetin başlıyacağı ana kadar devamını, müstakar bir fiyat politikasının tahakkuku bakımından lüzumlu görmekteyiz.

Arkadaşlarım,

Millî kaynaklarımızın işletilmesi için gerekli envestismanların finansmanında hususi tasarrufun kâfi olmadığı malûmunuzdur. Bu itibarla tabiî kaynaklarımızın harekete geçmesinde mevcut sınai ve ticari teşebbüslerimizin âzami kapasite ile çalışmasında ve iş hacmının artırılarak tam istihdamın sağlanması için ucuz ve bol kredinin ehemmiyetine işaret etmek istiyorum. Türkiye'de bugünkü iktisadi ve siyasi şartlar, kredi mekanizmasının iyi çalışmasına mânidir. Tacirlerin birbirlerine kredi açmaktaki müştereddit hareketleri, banka kredilerinin ehemmiyetini bir kere daha da artırmıştır.

Bu itibarla iktisadi ve ticari hayatımızın tanziminde büyük bir rol oynıyan bu para ve kredi siyasetinin bir numaralı icra vasıtasını, bu iktisadi durgunluk içerisinde harekete geçirmek mecburiyeti vardır.

Her şeyden evvel banka kredilerinin fezyidinde memleketimizin ihtiyacını tesbit etmek ona göre krediyi ayarlamak lâzımgelir. 1960 yılından beri tedavüldeki para ve banka kredilerinde büyük bir artma mevcudolduğu halde piyasada para ve kredi sıkıntısı çekilmektedir. Kanaatimizce içerisinde yaşadığımız siyasi şartlar tüccarların esnafa açmış olduğu cari hesap veya ticari senetler karşılığındaki krediler büyük bir miktarda azalmıştır. Piyasaya birçok iflâsların gelmesi ve protosto edilmiş tüccar ve esnaf miktarlarının artması bu nevi krediyi büyük ölçüde piyasadan kaldırmıştır. Diğer taraftan paranın tedavül hızı azdır, vâdesiz ticari mevduatın meydana getirdiği kaydi para bir senede 119 milyon lira eksilmiştir. Bu azalma bütçe gerekçesinde faiz ve ikramiye cazibesiyle tasarruf mevduatına kayma şeklinde izah edilmiştir. Hiçbir tacirin böyle düşünmesi ikramiye cazibesine kapılması realiteye uygun bir izah tarzı değildir.

Arkadaşlarım,

Millî ekonomimizi içerisinde bulunduğu durunluktan kurtarıp harekete getirebilmek ancak, piyasadan eksildiğini izah ettiğimiz bu nevi kredilerin piyasaya tekrar avdet edinceye kadar, meydana gelen kredi boşluğunu banka kredileriyle doldurulmakla mümkündür. Bunun için cesaretle gerekli tedbirler alınmalıdır. Ekonomimizin ihtiyacı olan kredilerin bu şartlar altında genişletilmesinden, kredi enflâsyonu şeklinde tecelli edeceğini düşünmek kanaatimizce yanlış bir görüştür. Çünkü ihtiyaçtan fazlası ancak enflâsyona yol açabilir. Hülâsa olarak temenni ederiz ki, zaman içerisinde millî ekonomimizin ihtiyaçlarına uygun dirije bir para ve kredi politikası güdülsün ve bunu temin etmek için gerekli tedbirler alınsın.

Muhterem arkadaşlarım,

Bu mevzuda iki noktaya daha temas etmekle fayda mülâhaza etmekteyim. Banka kredilerini kullanmakta, esnaf ve bir kısım tüccarlarımız müşkülât içerisindedirler. Kredilerin kullanma tarzı, tatbikatta % 90 hatır bonolarının kırdırılması şeklinde tecelli etmektedir. Bu tarzın kredi veren müesseselerin rizikosunu azaltması ile alâkası dahi yoktur.

Esasında bankalar bu yolu, rizikolarını azaltmak maksadiyle değil, mer'î kararnamedeki hükümlere tatbikatı uydurarak, faiz nisbetlerini yükseltmek gayesiyle seçmektedirler. Millî ekonomimizin krediden istifadesi ancak ucuz ve nisbeten uzun vâdeli olmasiyle mümkündür. Onun için açılan krediler asgari riziko ile nisbeten borçlu carihesap şeklinde tevzi edildiği takdirde hem ucuz olacaktır hem de gayriticari, ahlâki olan ve piyasada çeşitli ihtilâflar doğuran, hatır bonolarının ortadan kalkmasını temin edecektir.

Arkadaşlar,

Resmî faiz haddi %10,5 olarak resmen tesbidedilmiştir. Gerek Merkez Bankasının reeskont haddi gerekse bu nisbet pahalı değildir. Ancak, bütün bankalar bu nisbeti, tabir caizse kitabına uydurarak % 20 civarına yükseltmektedirler.

İhtiyaç sahibi için faiz haddi, temin ettiği kredi için ödediği miktarın nisbet olarak ifadesidir. Bu nisbet ise, bilhassa küçük esnaf için muamele vergisi, damga resmi, muhabere masrafı ve komsiyon ilâvesi suretiyle % 20 ye çıkarılmaktadır. Bugün her hangi bir ticari ve sınai işletmeden bu nisbette kâr ancak öz sermaye ile temin edilmesi mümkündür. Bu meselenin üzerinde önemle durulmalıdır. Aksi tak-

dirde krediden beklediğimiz fayda sağlanamıyacak tüccar ve esnafın ağzında gene bu yılda bankaya çalıştık sözü tekrar edilip gidecektir. İktisadi cüzütamların zafa uğraması millî ekonomimizi sarsacağında şüphe yoktur.

Arkadaşlarım,

Bu bahisde üzerinde durmak istediğimiz bir nokta daha vardır. İster zirai ister ticari olsun kredilerin açılmasında memleketimizin istihsal ve ticari gücünün artılması gaye edilmelidir. Ziraat Bankasını çiftçiye çeşitli namlar altında vermiş olduğu kredilerin bu gayeye ulaştığını hepimiz biliyoruz. Verilmiş olan kredilerin istihlâk kredisi olmaması için gerekli tedbirler alınmalı aksi takdirde vatandaşın lüzumsuz yere masraf temayülünü artırmak borçlu duruma getirmek millî ekonomimize her hangi bir fayda getirmiyecektir.

Çok muhterem arkadaşlarım son, olarak şu noktayı işaret etmek isterim:

Döviz kaynaklarımızın içinde çok mühim yeri olan fındık mahsulünün, müstakar bir fiyat seviyesini muhafaza etmesi hususunda bakanlığın daha dikkatli olması lüzumuna işaret etmek isteriz. Fiskobirliğin, uhdesine düşen vazifesini her türlü parti mülâhazalarının dışında yerine getirmesi lâzımdır.

Yegâne geçim kaynağı olan fındık Giresun, Ordu, Trabzon ve kısmen Rize vilâyeti halkının mahsül almadığı devreler içinde müşkülâta mâruz kalmaları zarureti ortadadır. Fiyat istikrarı ve geçim imkânları teminat altına alınmalı, kooperatifler yeni gelişme ve ortaya çıkan şartlara intikâl ettirilmelidir. Hürmet ve selâmlarımı sunarım (alkışlar)

BAŞKAN — Açık oylarınıza sunulmuş olan tasarıya oyunu kullanmamış arkadaşlarımız lûtfen kullansınlar.

Sayın Ekrem Dikmen.

EKREM DİKMEN (Trabzon) — Muhterem Heyet; sözlerime başlarken evvelâ, C. H. P. grupu adına konuşan arkadaşımın 1953 ve 1958 seneleri arasında ticari hayatın başı boş bir hale getirilmesi ve feci bir şekilde baltalanması hususundaki iddiasına kısa bir cevap vermek istiyorum.

İktisadi alanda Şarktan Garba geçişimiz 1948 yılında olmuştur. Bu seneye kadar yapılan tecrübelerin kifayetsizliği anlaşılmış ve 1948 senesinde Marshall Plânı memleketimizde tatbika başlanmıştır. 1953 - 1958 arasındaki tatbikat ise bu 10 senelik plânlı tatbikatın bir parçasıdır. Bu itibarla 1953 ve 1958 arasında başıboş bir durumdan bahsetmek, bu 10 senelik plânlı çalışmanın ve bilhassa Amerikan uzmanlarının hazırladıkları projelerin asılsız olduğunu iddia etmek kadar gülünç bir ifade olur. Ancak, 1948 den 1950 ye kadar bu plânlı çalışma o zamanki iktidarın ataleti yüzünden tatbik edilememiştir. Bugün ise içerisinde bulunduğumuz iktisadi durum ve dış itibarımızın sarsılmış olması, bu itibarla da Müşterek Pazara iştirakimiz hususunda bir hazırlık devresinin kabul edilmiş bulunması, iç piyasadaki fiyat istikrarsızlıkları ve ticari hayatın temel unsuru olan itimat ve emniyetin temini hususunda Hükümetin lâkayt kalışı, iki sektör arasındaki hattı kesin olarak tâyin etmiyen karma ekonominin mevhum tâbiri içerisinde saklı ve zararlı neticeleri tecrübe edilmiş, ataletin tâ kendisi olan koyu devletçilik zihniyetinin tesiri ile çıkarılan son kanunlardan da anlaşılacağı üzere, özel sektöre, memleket realitelerine uygun teşvik ve himaye usulünün tanınmaması, bu itibarla da özel sektörün mahremiyetini ihlâl eden servet beyannamelerine kadar gidilmesi, bu sebeplerden ötürü özel sektörün insiyatifinin akamete uğratılmış olması, Hükümetin bir politika olarak piyasada suni bir para hareketi göstermek için Banknot Matbaasını muayyen fâsılalarla çalıştırarak para miktarlarını yuvarlak hesap 5,5 milyar liraya çıkarmasına rağmen, paranın devir süratinin bire bile yükselememesi ve bu paranın neticede bir gün bir sel gibi mal piyasasına akması halinde elindeki paranın 100 kuruştan 90 kuruşa, 90 kuruştan 80 kuruşa düştüğünü gören vatandaşların likit parasını elinden çıkarmakta tehacüm göstererek kalay, lâstik ve saire mallara yatırması suretiyle karaborsanın ve enflâsyonun meydana geleceği ve ticari hayata büyük tesirler icra edeceği kuvvetle muhtemeldir. Bu bakımdan Ticaret Vekâleti gibi vazifesi ve sorumluluğu ağır bir vekâletin de bütçesi üzerinde yapılan tenkidlerde, Adalet Partisi realitelere uygun hareket etmeyi ve insaflı davranmayı vazife bilmiştir.

Tüccarımızın büyük bir derdi olan kredi meselesine de kısaca temas etmek isteriz :

Bugünkü iktisadi hayatımızda kredinin ehemmiyeti aşikârdır. Bu mevzuda 1963 yılı bütçe tasarısı gerekçesinde (Sayfa 55 te aynen) kredi bünyesinde, hacmından daha titizlikle gözetilmesi lâzımgelen kredi seyyaliyeti sağlanmış ve bu sayede çok nazik devreler, alınan isabetli tedbirlerin de yardımı ile büyük buhranlara mâruz kalınmadan savuşturulmuştur, denilmektedir.

Bizim görüşümüze göre hakikat maalesef bu satırların ifadesinden çok uzaktır. Banka kredilerimizin % 60 nın seyyaliyetini kaybettiğini ve hattâ sermaye hesabına dahi intikal etmeyip tamamen kaybedilmiş durumda olduklarını söylemek bir vâkıanın ifadesidir. Bankalarımızın bilânçolarında görülen meşkûk alacaklılar, kanuni takibe intikal etmiş alacaklar gibi muhtelif hesap isimleri altında ifade edilen rakamların azlığı, banka idarecilerimizin hissedar umumi heyeti önüne parlak bilânçolar görmek arzularının bir neticesidir. Kabul etmek gerekir ki, hiçbir banka idarecisi hakikatte batmış olan paraları hissedarlara bildirmek istemez, kâr ne kadar fazla gözükürse, idare edenler o kadar muvaffak olmuş kabul edilirler. Kısacası, bilânçoda kâr olarak gözüken miktarın mühim bir kısmı aslında batmış paralara usulen tahakkuk ettirilen faizlerden ibarettir. Bu mevzuda mevhum kârın vergisinin ödendiği de bir vâkıadır. Ticari hayatımızın tanziminde Ticaret Bakanlığının, yeni bir teşkilâtla, âmme müessesesi rolünü oynıyan bankaları bu bakımdan kontrol etmesi için tesirli bir tedbir alması gerektiğine inanıyoruz. Yukarda izahına çalıştığımız mevzuun ciddiyeti, son senelerde piyasadan çekilen bankalarımızın adedlerinin artması ile kendini göstermiştir. Bu durumu (Doğubank, Türk Ekspres Bank. Muhabank ve Sanayi Bankası) gibi bankaların gözlerini yummalariyle ortaya çıkmıştır.

Bütçe gerekçesinde sayfa 61, 62 de; 1961 yılı sonunda 8 324 000 000 lira olan banka kredilerinin 1962 yılının yalnız 9 ayında 1 397 000 000 lira artarak 9 721 000 000 liraya yükseldiği mesut bir hâdise olarak belirtilmektedir.

Banka kredilerinin ticari hayatın icaplarına göre ayarlanması esas olduğuna göre ve memleketimizde ticari hayatı çok ağır gittiği, Hükümetin mesul âzaları tarafından sık sık tekrarlandığı bir devrede kredi hacmında bir buçuk milyara yakın bir artışın ticari hayatın icabı değil, ancak donan kredilerin tazyiki neticesinde olduğuna kaaniiz ve üzülecek bir hâdise olarak mütalâa ediyoruz.

Bütçe hakkındaki görüşümüzü bu şekilde arz ettikten sonra, dış ticaret muvazenesine kısaca temas edeceğiz.

Hepimizin bildiği üzere dış ticaret muvazenemiz daimî surette açık vermekte ve bu açık ancak muhtelif dış yardımları ile kapatılmaktadır. Yardımla kapatılan bir açığın memleketimiz menfaatleri bakımından ne derece zararlı olduğu da izahtan vârestedir. Bir muvazeneye gidilebilmek için, ithalâtın azaltılması ve ihracatın çoğaltılması fikri ise yeknazarda cazip görünür ise de, bu fikrin tam bir hakikat payı taşıdığını kabul etmeye de imkân yoktur. Ticaret Vekâletinin bütçe raporunda (sayfa 3) ithalâtla tasarrufa riayet edileceği işaret edilmekte ise de kanaatimizce bugün için esasen asgari hadde indirilmiş olan ithalât plâfonunun daha fazla indirilmesi birtakım mahzurlara yol açacaktır. Böyle bir halin tahakkuku halinde meselâ :

a) Zaruri istihlâk maddelerinin kısılması ile (İlâç ve saire gibi) halkın büyük ıstıraplara katlanması yanında iktisadi bir realite olan karaborsanın meydana geleceği bir vâkıadır.

b) İhracatımızın artırılması için zaruri olan istihsal vasıtalarının (Makina ve saire gibi) az ithal edilmesi ile ihracatımız baltalanacaktır.

c) İç piyasa ihtiyacı olan zaruri sanayi iptidai ve yardımcı maddelerinin ithalinin azaltılması ise henüz emekleme devresinde bulunan sanayimizi yıkacağı gibi müstehlik üzerinde tamiri imkânsız tesirler bırakacaktır.

Esasen bütün ithalâtımızı teşkil eden ve Ticaret Bakanlığı bütçe raporunun 3 ncü sayfasında detayları bulunan 613 milyon dolârlık 1963 yılı ithalâtını yukarda açıkladığımız maddeler teşkil etmektedir. Kaldı ki, bugün çok taraflı anlaşmalar ithalâtımızın arzumuza göre azaltılması imkân bırakmaz.

Şu halde ithalâtımızın elâstikiyeti az olduğuna göre muvazenenin temini için yegâne çare ihracatın artırılması ve ithalât hacmında değişiklik yapmadan daha rasyonel bir ithalât sistemine gidilmesi mecburiyetidir.

Muhterem milletvekilleri,

Dış ticaret muvazenesindeki açığın kapatılması mevzuunda esasen çareler bellidir ve bu

mevzuda; edebiyata lüzum yoktur. Bu, ancak istihsalin artırılmasiyle mümkündür, yardımlar müstesna, bu mevzuda Türkiye'de durum nedir? Bizim kanaatimiz Türkiye'de zirai istihsali artırmak yanında bilhassa hayvancılığa ve ikinci olarak da balıkçılığa ehemmiyet vermek icabetmektedir.

Bugün dünyada medeniyet seviyesi protein miktarı ve sarf edilen kâğıt miktariyle ölçülmektedir. Bu itibarla bizde de 1953 - 1954 seneleri arasında Türkiye'ye dünya otoritelerinden 18 uzman getirtilmiş bunlara balıkçılık mevzuunda her türlü etüt yaptırılmıştır. Bugün plânlama uzmanlarının özel ihtısas komisyonlarına hazırlandıkları raporda bu esastan mülhem olarak hazırlanmıştır. Zaten (Su Ürünleri Kanunu) Meclise gelmek üzeredir, fakat bunun yanında ilmî araştırmanın ehemmiyeti büyüktür.

Türkiye'de balıkçılığın hangi sahalarda hangi suretlerle yapılacağını anlıyabilmek için bu raporları genişçe okumak icabetmektedir. Bugün Ticaret Vekâletinin bütçesinde İlmî Araştırma Enstitüsü için ancak 400 bin lira ayrılmıştır. İlmin ışığı altında ve yapacağımız işler muvacehesinde bu mevzuda sembolik bir rakamdan başka bir şey değildir.

Devlet Plânlama Dairesi ihracat özel ihtısas komisyonu raporunda balıkçılık mevzuu için kadrosiyle plânlanmış bir araştırma enstitüsünün malî portesi 8 819 000 lira olarak tesbit edildiği halde araştırma ve eğitim için 1963 senesine 12 milyon liralık bir yatırım ayrılmış buna mukabil bizim önümüze getirilen sembolik rakam 400 bin liradan ibaret kalmıştır.

BAŞKAN — Sayın hatip lûtfen cümlenizi tamamlayın.

EKREM DİKMEN (Devamla) — Plânın 59 numaralı tablosunda 5 senelik plânlı devre için balıkçılık sektörüne 295 bin milyon liralık bir yatırım yapıldığı halde Ticaret Bakanlığı bütçesinde bu yatırımların 1963 senesine aidolan miktarlarını görememekteyiz.

Şöyle ki, plân, balıkçılık politikasının yürütülmesi için 126 ncı sayfasında alınması gereken tedbirler arasında tesbitetmiş olduğu maddelerden balıkçılığımızın can ve mal güvenliğini sağlamak dolayısiyle, Rumeli, Karaburnu, İğneada, Rumeli Feneri, Poyraz köyü ve Şile'de kurulacak barınakları hedef tutarak 303 numaralı tabloda 9 200 000 liralık bir yatırım ayırmıştır. Bu yatırımın da Bayındırlık bütçesine konmamış olmasını, Ticaret Bakanlığı bünyesini ilgilendiren bir konu da Bayındırlık Bakanlığı ile koordine çalışılmadığı ve bu hususu tahakkuk ettirmediği için Hükümeti ve Ticaret Bakanlığını sorumlu görüyoruz.

Şimdi soruyoruz, üzerinde gürültüler kopan Kalkınma Plânının bütünlüğünün korunması ne oldu? Kalkınma Plânını 1963 bütçesi tatbikatı balıkçılık sektörüne intikal ettirilmediğine göre kaybedilen bu bir sene nasıl telâfi edilecektir? Hükümet, plâna göre balıkçılığın geliştirilmesine temel olacak hissesine düşen hizmetleri ve yardımı yapmaz da hususi sektörden bugünkü iktisadi şartlar altında ve ona hiçbir himaye tanımadığı halde nasıl yatırım bekler? Beklense bile koordineli gayretlerle ulaşılması ancak mümkün olan bir hedefe tek taraflı gayretlerle ulaşılabilir mi?

Aziz milletvekilleri, bir hususa daha dikkatlerinizi çekmek istiyorum :

Balıkçılığa 1952 senesinde verilmiş olan ehemmiyete binaen memleketimize Marshall Yardımından faydalanılarak Almanya'da intişar ettirilip 1952 senesinde getirilmiş bulunan modern balıkçı gemilerimizden Et - Balık Kurumunun faydalanamadığı hususu aylarca evvel resmî muameleye intikal etmiş bulunmaktadır. Bu millî servetimizin bağlı bulunduğu yerde çürüyüp göçmelerini beklemeden, malî formalitelerini bir an evvel halledip, bu tekneleri balıkçı cemiyetlerine ve kooperatiflerimize (eğer misal isteniyorsa Trabzon'daki Balıkçı Kooperatifinin de şümulü olması dolayısiyle bunu misal verebilirim.) devredilmesinin sağlanmasını, bir millî servetin heba olmaması bakımından, Sayın Ticaret Vekilinden rica etmekteyim.

BAŞKAN — Sayın hatip müddetiniz bitmiştir. Lûtfen cümlenizi tamamlayınız.

EKREM DİKMEN (Devamla) — Bunun yanında Trabzon'da Yunus Balığı Yağ Fabrikası maalesef boş durmaktadır. Bu fabrikaya bu kadar yatırım yapılmıştır. Bu memlekette bu fabrikanın işletilmesi için Sayın Vekâlet ne düşünmektedir?

Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın İhsan Ataöv.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Muhterem arkadaşlar, Ticaret Bakanlığının bütçesi üzerinde, Meclisimizdeki grup sözcülerini dinledikten sonra, şöyle bir neticeye vardım : Bâzı gruplar memleketin Ticaret Bakanlığı konusunda çok dalgalı bir denizdeki gemi halinde sallanmakta olduğunu ifade ettiler. Bu arada bir grupumuz da memleketi öyle rehavet içerisinde, öyle huzur içerisinde gösterdi ki, bu dağınıklık arasında şu bütçeyi çıkarırken hangi neticeye varacağımı şaşırdım.

Arkadaşımız, bütün ticari hayatın fevkalâde genişlediğini ve memlekette büyük hamleler yapıldığını, âdeta, başka bir dünyada yaşadığımızı bize gösterdi. Buna mesnet bulurken de bermûtat tabiî eski devirlerin üzerinde bir hayli durdu. Nedense âdet oldu, Mecliste, eski devir derken şu geçen 10 seneden bahsederiz. Nedense biraz daha aşağıya doğru inmiyoruz. 1950 den evvelki o meşhur kararların alındığı, 7 Eylül kararlarının fâlân alındığı devirlere hiç inmiyoruz, orası âdetimiz değil. Yalnız bir 1950 den sonra var, bir de Tedbirler Kanunu var, bir de 27 Mayıs var, dayan artık dayan alabilirsen, gidiyoruz, Allah selâmet versin. (Soldan, bravo sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, bu arada Ziraat Bankasından bahsedilirken krediler partizanca dağıtıldı diye bir şeye dokunuldu. Bizde bu öyle bir hastalıktır ki, işin başına gelen, nedense, kendi anladığı şekilde tatbik ediyor. İhtilâlin mesnedolduğu büyük hâdiselere rağmen ihtilâlden sonra asla cevaz olmıyacak o devirde çok büyük gösterilen hâdiseler ihtilâlden sonra daha büyük olarak tecelli ediyor ama nedense görmek istemiyor arkadaşlar... Biz getirirsek eskiye hasretiniz var diyorlar. O bakımdan insan cesaret edip de - Tedbirler Kanunu da var - getirmek istemiyor.

Fakat, şu kürsünün vermiş olduğu hürriyet havası içinde boş duramıyor, bir iki dokunuyoruz. Onun için kusura bakmayın.

Nitekim geçenlerde verdiğim sözlü sorum sırasında bir kota yolsuzluğundan bahsetmiştim. Muhterem Vekilimiz de çıkmış, burada benimle hemfikir olduğunu ifade etmişti ve 15 Ekim seçimlerinden sonra ilk defa Parlâmentomuzda bir muhalefet mebusu ile bir iktidar Bakanı aynı mevzuda birleşmişti ve bu da matbuata geçmişti. Aradan aylar geçtiği halde bu kota yolsuzluğunun sonuncunu bir türlü alamadık. O zaman Vekil Beye demiştim, bunun nihayetini bırakmış değiliz; fakat size zaman veriyoruz. Biran evvel tahkikatını yapın ve Meclise bir netice getirin diye.

Yine kendi zaviyemizden yaptığımız takiplerde mütaaddit müfettişlerin İstanbul'da tahkikat yaptırılmaktadır. Yalnız şikâyet edilen bürolarında oturmak suretiyle delil topladığına muttali oluyoruz. O bakımdan o müfettişler, yine Ticaret Vekilimizin veya Bakanlık ileri gelenlerinin büyük anlayışı suretiyle geri çekilmekte ve şimdi Ticaret Bakanlığı Teftiş Heyeti Reisinin bizzat bu işe el koymuş olduğunu büyük bir memnuniyet ve huzur içinde öğrenmiş bulunuyoruz; temennimiz odur ki, biran evvel bu kota yolsuzluğunun neticesi alınsın ve bu memlekette artık ya bir suiistimal yapılmıştır, matbuata intikal eden, veyahut da yapılmamıştır. bu iş meydana çıksın. («Kota ile ne alâkası var» sesi) Evet kotalarla da alâkalı, Ticaret Bakanlığı bütçesi görüşülüyor, beyefendi. Sağlık bütçesi biraz sonra konuşulacak. (Soldan, «bravo» sesleri)

Fakat muhterem arkadaşlarım, kotaların verilmiş olduğu, hudutsuz salâhiyetle emre 2 500 dolârı tahsis ettiğimiz, bu dolârlarla karabiber ve Hindistancevizi getirten bu meşhur konfederasyonumuz iki yıldır hâlâ kongresini yapmamakta ve Ticaret Vekâletimiz de bu işin arkasını takibetmemektedir.

Memnuniyetle muttali olduğumuz bir şey varsa onuncu kotadan 400 bin dolâr bu konfederasyon eliyle esnafa intikal edecek iken Vekâletiniz çok yerinde olarak bu işi Bakanlığa alıkoymuş ve gayrimeşru görünen, hukukî bir yönü bulunmıyan bu konfederasyona bu parayı verdirmemiş, memnuniyetle muttali olduk. Yalnız, koridorlarda geçen gün Sayın Bakan konuşuyorlardı : «Pek çok imzalı müracaat alıyorum, galiba bunu yine vereceğiz» diye bir lâf sarf etti. Bu müracaatlar esnafla hiç ilgisi olmıyan aynı şahısların kurmuş olduğu, sekiz on esnaf derneği adına yapılan müracaatlardır. Sayın Vekile, aman bir kotaya düşmemesini, çünkü elimizde birçok dokûmanlar vardır, bu işin sonunda bir Meclis tahkikatı olması ihtimali de çok

muhtemeldir, bu bakımdan bir kere daha ikaz etmek isteriz.

BAŞKAN — Bir dakikanız kaldı.

İHSAN ATAÖV (Devamla) — Bir dakika da sizden rica edeceğim, iki dakika konuşayım.

BAŞKAN — Karar Meclisindir.

İHSAN ATAÖV (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, şimdi, bir Et - Balık Kurumumuz var, bu Et - Balık Kurumumuz bugün maalesef âdeta mezbahacılık yapmaktan ileriye gidemiyor. Çünkü, sabun imalâtı için Amerika'dan bir yağ getirtiyordu ve bununla da sabun imalâthanelerine bir yardımı dokunuyordu, onun ithalâtı da son zamanlarda yapılamadığı için yakında imalâtçılar müşkül durumda. Bu yüzden sabun pahalılanacaktır. Kurum bu bu işi de bıraktı. Şimdi, Et - Balık Kurumumuz elindeki balıkçılık tratalarını kiraya vermek ve mezbahalarda hayvan kestirmek suretiyle mezbahacılık yapmakta. Elinde Balıkesir'de, Antalya'da olduğu gibi soğukhava depoları bulunmaktadır. Bu depolar her gün biraz daha bakımsızlıktan, sahipsizlikten ölmektedir. Bu müesseselere belediye de hissedardır, o da sahip değildir, Et - Balık Kurumu hissedardır, o da sahip değildir. Yani iki sahibi vardır, hiç sahibi yoktur, ara yerde kalmıştır bu depoları, bunlara biran evvel elkonmalıdır.

Devlet dairelerinin vasıtaları ihtiyaçlarını Petrol Ofisten almadığı takdirde faturaları Hazinece ödenmemektedir. Yani daha ucuza verdiği halde Mobil Oil, British Petrol ve Shell gibi müesseselerden resmî daireler petrol alamamaktadır. Bu da Petrol Ofisin açığını kapatmak için Hazinenin aleyhine kullanılan bir formüldür ve Anayasaya dahi aykırıdır.

Muhterem arkadaşlarım;

Ziraat Bankası katiyen rasyonel çalışmamaktadır. Ziraat Bankasının çalışma sistemi hakkında vermiş olduğum bir sözlü soru vardır, o sözlü soru burada konuşulurken bu müessese hakkında topladığım bütün dökûmanları ve delilleri huzurunuza getireceğim. 30 milyon lira ticari kredi verilen müesseselerden, 400 milyon lira zirai kredi verilen müesseselerden, bahisle - hısım akraba kayrılmak ne varsa hepsini size göstereceğim - yalnız şunu da ifade edeceğim :

Gelirinin, 3 milyar lirasını vatandaşın yatırdığı para ile temin eden bu müessese yüzde 1 kâr dahi alsa bundan en aşağı 30 milyon lira kâr sağlaması iktiza eder. Halbuki geçen sene Ziraat Bankasının sağladığı kâr 6 milyon liradır. Buna mukabil 30 milyon lira sermayeli Evkaf Bankasının kârı da aşağı - yukarı buna yakındır. Bu bakımdan Ziraat Bankasının allayıp pullayıp gökyüzüne çıkarmıyalım. Bu imkânlar içinde müessesenin rasyonel çalışmadığına, personel politikasının bulunmadığına ve memleketteki büyük fonksiyonunu yerine getiremediğine inanalım ve müesseseyi bu yola sevk edelim, muhterem arkadaşlarım. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın İhsan Kabadayı («O da İhsan» sesleri)

İHSAN KABADAYI (Konya) — Gitti Gülsüm, geldi Gülsüm, ne yapalım?

Muhterem arkadaşlar; Ticaret Bakanlığı, bugün halkın, esnafın, tüccarın arzuladığı kolaylığı sağlamaktan çok uzaktır. Halbuki ticaret; anlayış, sürat, pratiklik bekler. Bu şartlar altında esnaf, tüccar Ticaret Bakanlığından beklediği kolaylığı görmemektedir. Her nereye gidersek demin saymış olduğum ilgililer Ticaret Bakanlığındaki işlerinin sıkıntısından dert yanmakta... Sebebi? 1939 senesinde çıkan Teşkilât Kanunu ile çalışan Ticaret Bakanlığı, elbetteki bugünkü şartlara göre ilgililerin arzuladığı kolaylığı vermekten çok uzaktır. Birçok bakanlıkların teşkilât kanununun çıkacağını hep duyar dururuz. Dua ederiz Allah'a, yalvarırız ilgililere ki, teşkilât kanununu bir an evvel sevk etsinler. İlgililer de bu dertlerden bir an evvel kurtulsun. Muhterem arkadaşlarım, Ziraat Bankası köylünün tekmil ihtiyaçlarını karşılıyan ve onu finanse eden yegâne teşekküldür. Halbuki, bugünkü haliyle ve mevcut kanunlar dolayısiyle köylünün ihtiyaçlarını karşılamaktan ve takat vermekten çok uzaktır. Üstelik kredi şartları, paranın para olduğu zamana göre ayarlanmış, bugün verilegelen paralar da köylünün evirme, çevirme gibi işlerini görmekten çok uzak bulunmaktadır. Ziraat Bankasına bu yolda üzüntülerimizi beyan ederken, bir hususu da apaçık söylemek lâzımdır : Mütemadiyen Ziraat Bankasından almak ,köylüye dağıtmak yolunda bütün politikacılar he-

vesliyiz, fakat, bir türlü bankanın bugün içinde bulunduğu şartları düşünmeyiz. Hattâ bankanın köylüden 500 milyon alacağını da taksitlere bağlarsak tamamen bankanın iş yapma güç ve takati kalmıyacaktır.

Geçen sene bütçeden Ziraat Bankasına 101 milyon lira yardım yapılacağını kâğıtlarda gördük. Fakat, ne garip tecellidir ki, ancak 21 milyon lira yardım yapılmıştır.

Ziraat Bankasından hep isterseniz, bankaya yük yükleriz. Fakat yükleri taşıyacak kudret ve kuvveti vermeyi düşünmeyiz. Bunun yanısıra Ziraat Bankasının personelinin gezebildiğim yerde Türkiye sathında vatandaşlara göstermiş olduğu anlayıştan, yakınlıktan memnunuz. Fakat bankaya imkân vermenin zaruretini belirtmek isterim.

Toprak Mahsulleri Ofisi, geçmiş yıllarda millete şerefli hizmetler etmiş, milleti kıtlık ve yokluk yıllarında açlıktan, perişan olmaktan kurtarmış, madrabazlara, fakir fukaranın lokmasından zengin olma kapılarını menetmiştir. Köylünün ürünlerini günün her türlü hal ve şartlarına ayarlıyarak alınterini değerlendirmesini bilmiştir. Teşekkür edilir.

Fakat bugün bu müessese de geniş bir memur kadrosu ile çalıştığından maalesef miktarı yüz milyonları geçen zarar etmektedir.

Eğer zirai sahada arzuladığımız teknik zirai reform yapılmazsa, Baade'nin raporunda belirttiği gibi, keçi ile balta ormanları tahribeder, erozyon toprakları bir vilâyet genişliğinde her yıl denizlere akıtmakta devam ederse, Toprak Mahsulleri Ofisinin memleket içi ürünlerle alış - veriş yapması zararını karşılıyamaz. Depoları boş, memurları işsiz kalacaktır. Amerikan buğdayını alıp satmakla bu müessese zararını kurtaramıyacaktır. Müesseseyi, bünyesinde ve teşkilâtlarda bâzı geniş ıslahat yaparak kârla işler bir müessese haline getirmenin zamanı gelmiş ve geçmektedir.

Petrol Ofis İktisadi Devlet Teşekkülleri içinde yüzaklığı sağlıyan, kârla işliyen yegâne müessesedir. Ancak, Petrol Ofisin İpraşla yapmış olduğu anlaşmaya göre ticari kredi limiti 30 ilâ 31 milyon lira civarındadır. Fakat Ofisin İpraşa halen borcu 21 milyon liradır. Fakat son defa İpraş müessesesi, Petrol Ofise kredi limitinin 10 milyon olduğunu, yapacağı alış - verişi peşin para ile yapacağını, veresiye alış - veriş yapmıyacağını bildirmiştir.

Halbuki Petrol Ofis müessesesi malının çoğunu resmî müesseseye verir ve özel sektöre mal satmaya, rotatif kredi sistemine göre piyasaya mal vermeye devam etmektedir. Mal vermesi ve karşılığında bedelini alamaması Petrol Ofisi müşkül duruma sokmuştur. Petrol Ofisin resmî sektörden tam 100 milyon alacağı vardır.

Bir misal olarak arz edeyim : Denizyollarında 17 milyon, Ankara Belediyesinde 7,5 milyon, Karayollarında 10 milyon, Millî Müdafaada 10 milyon alacağı vardır. Bu alacağını bir türlü alamamaktadır ve ağır faizlere ve borca girmektedir. İpraş'a bu borcunu vermezse İpraş'ın çalışmaları da sekteye uğrıyacaktır. Şunu da açıklamak isterim ki, Devletle mevcut anlaşmaya göre İpraş rafineri tesislerini işletmez, aksatır, tatil ederse bundan doğacak tekmil zararı Devlet vereceğine göre, ilgililerden istirham ediyorum, Petrol Ofisin büyük zarara uğramaması, Devletin de zarara girmemesi için, umum müdürler mevzuundan çıkmış, tamamiyle Bakanlık mevzuu olmuş olan bu meseleye Bakanlığın el atması, Petrol Ofisin alacağını bitirerek kendisine vermesi lâzımdır. Aksi halde İpraş da, Petrol Ofis de müşkül duruma girecektir.

Bu arada ben Et-Balık Kurumu mevzuunda İhsan Beyin fikirlerine iştirak edemiyeceğim. Şuraya bir yüzbaşı olarak geldiğim günleri hatırlıyorum. O gün de Et-Balık Kurumu ve satış müesseseleri olmasaydı bütün memur zümresi fakir fukara eti rüyasında görecekti. Hizmet ettiği günler iyi de, zarara başladığı günler mi kötü? İyi günlerde gül, kötü günleri kül mü oldu 1961 yılına kadar 358 milyon zararla çalıştığı malûmdur.

Evet bu yıldan itibaren Et-Balık Kurumu 1,5 milyon lira kâra geçmiştir. Sebebi?

İlgili mevzularda zecri tedbirlerini almış, rasyonel çalışmayı bulmuş, kâra geçmiştir. Buna takat vermek, içinde bulunduğumuz imkânlara göre, Et-Balık Kurumunu faydalı hale getirmek en hayırlı yol olur.

BAŞKAN — Cümlenizi tamamlayın efendim.

İhsan Kabadayı (Devamla) — Bir cümlem kaldı.

Ben Ekrem Dikmen arkadaşımı çok severim. Güzel konuştular, takdir ederim. Bu ticari politika böyle devamederse enflâsyona, yokluğa, kıtlığa, vesikaya bağlanacağını söyledi. 1952 - 1955 yılını mı saydı, yoksa kehanettemi bulundu, bilmiyorum. O zaman Hayvan yemini dahi ithal etmiştik. Şimdi artık eski ile karşılaştırmakta fayda yoktur. Basın burada, millet burada, sizler buradasınız. Ben, iyi veya kötü, dün kapansın artık diyorum.

Mevlânanın dediği gibi «Gün gelip geçti, hizmet iyi veya kötü ne olursa olsun gelip geçti, bugün yeni bir gün!» Bugüne güzel söz yapalım. Güzel söz getirelim, iyi hizmet gösterelim diyorum. Dediğim bundan başka bir şey değil. Dünü karıştırdık, ne çıkar, ne anlıyorsunuz? Aklım almıyor bunu.

Hürmetlerimle. (Ortadan, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Asım Eren... Yoklar.

Halûk Nur Bâki, söz sırasını Asım Yılmaz'a vermiştir. Buyurun.

ASIM YILMAZ (Afyon Karahisar) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, Ticaret Bakanlığı bütçesi münasebetiyle kısaca Et-Balık Kurumundan bahsetmek istiyorum.

Biraz evvel İhsan Kabadayı arkadaşımızın 1,5 milyon lira kâr ettiğini söylediği Et-Balık Kurumu, filhakika sadece Devlet eliyle ticaret yapan bir müessesedir.

Kurum, sadece müstehliki himaye etmek ve et fiyatlarında anormal artışlara mâni olmak, ucuz ve kaliteli et temin etmek amaciyle, Milli Korunma Kanunu hükümlerine göre kurulmuştur. Milli Korunma Kanununu ilga eden 79 sayılı Kanunun hükümlerine göre mevcudiyetini idame ettiren kurum, halen hukuki bünyeden mahrum, hususi hukuk hükümlerine tâbi iktisadî bir Devlet kuruluşudur.

İdarecileri, kurumun tedbirli bir tüccar gibi hareket etmek durumunda bulunduklarını söyler ve borsada takarrür eden fiyatları geriden takibederek toptan canlı hayvan alıcılarının, hayvan borsası oyunlarına Devlet teşekkülü olarak iştirak ederler.

15 - 20 gün kadar evvel, et fiyatlarının artırılması için Belediyelerle kasaplar arasındaki mücadelede müstehlik vatandaşlar, Et-Balık Kurumunu ortada görmemişlerdir. Kuruluşundanberi müstehliki himaye gayesini gerçekleştiremediği gibi, hayvan üretici ve besicilerinin de şikâyetlerini daima üzerinde toplamış; büyük merkezlerdeki celeplerin himayecisi olduğu intibaını veren davranışlarını tevali ettirmiştir.

Muhterem arkadaşlarım,

Zirai mahsullerimizin mühim bir kısmı Devlet müdahale ve mübayaaları ile himaye edildiği halde, milli gelirimizde çok mühim bir hissesi olan hayvancılığımızı ticari sahada himaye edecek ciddi bir teşebbüsümüz, teşekkülümüz mevcut değildir. Hayvan üreticileri devamlı şekilde zararlar içindedir. Piyasa oyunları ile bol miktarda büyük şehirlere sevki temin olunan hayvanların, geri dönmesi ve normal bir fiyatla satışı anına kadar beslenme imkânsızlıkları sebebiyle müzayaka haline düşürülen yetiştirici veya besicinin elinden maliyetinden de ucuz bir fiyatla alınmaktadır. Şimdiki haliyle Et-Balık Kurumu, bu durumun yaratılmasında, çaresiz olarak, toptancı tüccarlarla iştirak halinde görülmektedir.

İmkânları ve çalışma tarzı ile tamamen kifayetsiz durumda bulunan Kuruma, Beş Yıllık Kalkınma Plânında mühim vazifeler tahmil edilmiştir. Bu arada:

1. Serbest bırakılan et fiyatlarında anormal ve suni artışları önliyecek bir satın alma politikası uygulıyacaktır.

2. Hayvan üretici ve besicilerini himaye maksadiyle hububatta ve tütünde olduğu gibi, aracı ticarete geniş ölçüde karışarak piyasada normal rekabet şartlarının hüküm sürmesini sağlıyacaktır.

Plânda gösterilen bu amacı gerçekleştirmek için süratle Kurumun bünyesi ıslah edilmeli, lüzumlu imkânlar sağlanmalı ve Toprak Mahsulleri Ofisinde olduğu gibi ciddî ve hukukî bir bünyeye sahip kılınmalıdır.

Aksi halde, hem müstehlik ve hem de yetiştirici zümrenin devamlı şikâyetlerine, zararlarına sebebiyet verilecek, mutavassıt durumunda bulunan bir avuç insan ise, büyük menfaatler sağlama imkânlarını rahatlıkla devam ettireceklerdir.

Sayın Ticaret Bakanına bu yoldaki çalışmalarında başarılar dilerim. Saygılarımla (Alkışlar)

BAŞKAN — Kifayet önergesi gelmiştir.

Sayın Bakana söz veriyorum, buyurun.

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım, yapılan samimî tenkid ve temennilere teşekkürle sözlerime başlıyacağım.

Mâruzatımı iki ana kısımda teksif etmeye çalışacağım.

Birinci kısım, doğrudan doğruya Bakanlığın bünyesiyle ilgili işler; ikincisi, Bakanlığa bağlı İktisadi Devlet Teşekkülleri ve ona benzer âmme müesseselerini alâkadar eden işler hakkındadır.

Birinci kısım hakkında izahat vermezden evvel, Bakanlığımın belli başlı politikalarını kısaca arz etmekte fayda mülâhaza ediyorum.

Bakanlığın, dış ticaret politikası, iç ticaret politikası, pazarlar politikası, ticaret şirketleri, yabancı sermayeler kooperatifler politikası, sigorta politikası, fiyat politikası, mahsuller politikası, istihlak politikası, banka politikası, zirai krediler politikası, sanayi dolayısiyle esnaf kredileri politikası ve hattâ, hattâ iaşe politikasının bir kısmiyle de uğraşması icabeden ve uğraşmaya çalışan bir Bakanlıktır. Bunu belirtmekte fayda görüyorum. Çünkü Bakanlığın yapması gereken işlerle, yaptığı işler arasında fark vardır ve bu politikalar yalnız Bakanlık tarafından değil, Türkiye'de bu ekonomiye iştirak eden şahıslar ve meslekî teşekküller tarafından yapılması icabeder onun için. Çünkü Türkiye iktisadiyatının hemen bütün problemlerini Bakanlığım hallediyor dersem, zannediyorum ki doğruyu söylememiş olurum. Zaten hiçbir memlekette Ticareti İktisat Bakanlığı, ticaret ve iktisada taallûk eden bütün işlerle re'sen uğraşmaz. Bunların ana prensiplerini kor ve bunların umumi olarak sevk ve idaresiyle, murakabesi ile meşgul olur.

Şimdi sırayla Bakanlığın, dolayısiyle, ona bağlı teşekküllerin yaptığı işleri, burada yapılan tenkidlerin ışığı altında mütalâa ederek, cevap vermeye çalışacağım.

Muhterem arkadaşlarım, Bakanlığımın en ağır ve en mühim işlerinden birisi dış ticaret rejiminin tanzimi meselesidir. Dış ticaret münasebetleri yalnız emtia hareketlerinden ibaret değildir, sermaye hareketleri, hizmet hareketleri de bu işin içine girmektedir.

Türkiye'de tediye muvazenesinin ancak mühim bir kısmını teşkil eden ticari münasebetler ithalât ve ihracat şeklinde tecelli eder. Arkadaşlarım, geriye doğru gitmiyeceğim, arkadaşlarımın da yapmış oldukları tenkidler üzerinde durarak, bu sene, geçen seneye nazaran, şüphesiz ki Cenabı Hakkın da yardımiyle neler yaptığımızı kısaca belirtmeye çalışacağım.

Geçen sene muhalefet partisindeyken, arkadaşlarımın da dediği gibi, dış ticaretin terkibinin değiştirilmesinin mümkün olduğu kadar ihracatın cins ve miktar itibariyle artırılmasiyle kabil olacağı üzerinde durulmuştu. Gerçekten geçen seneden bu yana Türkiye ihracatı 34,5 milyon dolâr nisbetinde artmıştır. Bunu 10 la çarparsak aşağı - yukarı 345 milyon Türk Lirasını buluruz. Şu halde ihracat politikasında aldığımız tedbirler neticesinde, muhakkak ki tabiî şartların da müsait gitmesi dolayısiyle, ihracatımız gelişmiştir. Bu gelişen ihracat arasında; bilhassa hayvan ihracatı ağır yağların ihracatı, bu gelişen ihracat arasında son zamanlarda memleketimizin yüzünü güldüren zeytinyağı ihracatı vardır. Bu itibarla geçen seneye nazaran, bu sene ihracımız farklı olmuştur. Farklı olmasa da belirtebilirdik. Yalnız ihracattaki bu gelişmeye mukabil ithalâtta da artma olmuştur. İthalâtın artmasının sebebi, memlekette gün geçtikçe kalkınmaya müteveccih hareketlerin olması ve ithalâtın kalkınma istihsal vasıtalarında ve hizmet artmasında büyük rol oynamış olmasıdır. Bu sebeple dış ticaret açığımız 241 milyon dolârı bulmuştur. Memleketimiz az gelişmiş bir memleket olduğu için bütün az gelişmiş memleketlerde olduğu gibi ticaret muvazenesinde ve dolayısiyle tediye muvazenesinde açık vardır. Bu, bünye icabından doğmaktadır. İktisadi bünye kuvvetlendikçe iktisadi münasebetler geliştikçe şüphesiz ki bu açıklar yavaş yavaş azalacaktır.

İhracat meselesine temas etmişken bilhassa bu sene içinde aldığımız tedbirlerle belli başlısı olarak, ihracat mahsullerimize piyasa bulmaya muktedir olduğumuzu arz etmek isterim. Yalnız şunu da belirtmek yerinde olur ki, Türkiye piyasası kapitalist bir memleketin piyasasından farklıdır. Önemli bir unsuru olan kooperatif, yani ne tam mânasiyle tüccar istediğimiz fonksiyonu ifa edebilmekte, ne de piyasada

tüccarın yanında kaim olan kooperatiflerimiz, bilhassa Tarım Satış Kooperatiflerimiz matlup derecede inkişaf etmediği için, ortaklar istediğimiz şekilde kooperatiflerine teslimat yapamadıkları için ihraç maddelerimiz istediğimiz şekilde kıymetlenememektedir.

Bununla beraber, bu sene yerinde aldığımız tedbirlerle Ege'deki zirai mahsullere destekleme yapılmış, bu suretle zirai mahsullerin mühim bir kısmı değer pahasiyle ihracedilmiştir. Gerek pamuk, gerek üzüm, gerek incir ürünlerimiz bakımından ve gerekse Fisko birliğe yapılan desteklemeler fiyatları yükseltmiştir.

Şu hususu da arz etmek isterim ki, fındık mahsulünün yarısından fazlası satıldığı halde maalesef bâzı spekülâtif hareketler neticesinde gene kendi tüccarlarımız bu mahsule zarar vermek suretiyle, fındık fiyatlarını düşürmüşlerdir. Fakat, Fındık Tarım Satış Kooperatiflerine yapmış olduğumuz yardımlar ve desteklemeler neticesinde son günlerde fiyatlar gene yükselmiştir, esasen yükselmemesi için de hiçbir sebep yoktur. Dünya piyasasında istihlâk vardır, talep vardır. Bundan başka bize karşı olan rakiplerimizin de mahsulü bizim derecemizde değildir. Mahsulümüzün tekrar kıymetlenmesini bugünlerde beklemek mümkündür.

İthalât meselesine gelince : Şüphesiz ki, bahsettiğim kalkınma hamlelerine rağmen ithalâtı ölçülü olarak kısmak mecburiyetindeyiz. Çünkü ihracat gelirimizle ithalâtımızı karşılıyamamaktayız. Bu sebepten dolayıdır ki; istemediğimiz halde bir kota sistemiyle karşı karşıyayız. Kota sistemi; muayyen mahsulleri, muayyen şekilde, muayyen miktarda yurda getirir. Biz bu kota sistemini tatbik ederken, aynı zamanda yerli sanayiimizi de nazarı dikkate alarak, kalite bakımından, kantite bakımından ve fiyat bakımından eğer memleket sanayii bunu yapabiliyorsa, hariçten mal ithal etmemekteyiz. Bunu resmî sektör bakımından vekâletlerden aldığımız malûmattan, hususi sektör bakımından hususi sektörün birliği olan Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği vasıtasiyle tesbit ederiz. Yani bu birlikler ve diğer meslek teşekkülleri bize ihtiyacını bildirecek, resmî sektör de alâkalı Bakanlıklar vasıtasiyle ihtiyaç bildirecek; bu suretle yapılan çalışmalar sonunda kotalar doğar. Yalnız şunu arz edeyim ki, bütün gayretlerimize rağmen, kotalar şahıslara verdiğimiz halde, şüphesiz bâzı yanlışlıklar olabilir. Bu yanlışlıkları müracaatlerde tashih etmek vazifemizdir. Nitekim tashih de etmekteyiz. Yalnız dikkat edilecek bir husus, tahditli bir rejim yaşamamıza rağmen şikâyetler sanıldığı kadar çok değildir. Ve bu şikâyetlerin büyük bir kısmı, Ticaret Bakanlığına tevcih edilmektedir. Bu bakımdan, kota sisteminin, ithal sisteminin hususiyeti budur. Bir tahdit rejimidir, her tahdit rejiminde olduğu gibi bâzı mahzurları vardır. Gönül arzu eder ki, Türkiye dış ticareti hakikaten tahdidedilmesin, ihracat ve ithalât sistemimiz bu şekilde yapılabilsin. O zaman zaten bu şikâyetler kendiliğinden ortadan kalkar. İnşallah, hep beraber o günleri de görürüz.

Dış ticaret konusunu bitirmeden evvel şunu da söylemek isterim ki, mallarımızın hepsi standardizasyona tabi değildir. 12 madde ancak standardizasyona tabidir. Memleketteki bütün ihtiyaç maddeleri henüz standardize edilmemiştir. Devamlı olarak bu konuda çalışmalar yapılmakta ve ihracat kontrolörlerimiz muhtelif bölgelerde standardizasyona tabi olan bu maddelerin kontrolu yapılmaktadır. Yalnız her vakit söylediğim gibi, bugün de söylememe müsaadenizi rica edeceğim, Türkiye'nin dış ticaretinin gelişmesi, yalnız Ticaret Bakanlığının alacağı tedbirlere bağlı değildir. Asıl ihracatla meşgul olan vatandaşlarımızın, komşumuz Yunanistan'da olduğu gibi, dış memleketlerde bürolar tesis etmesi ile bu gelişmenin mümkün olabileceği kanaatindeyim. Ayrıca muhtelif memleketlerde çalışmakta olan ticaret müşavirlerimiz ve ticaret ataşelerimiz ellerinden geldiği kadar çalışmaktadırlar. Şu hususu itiraf etmek lâzımdır ki, bu ataşelerimizin bugünkü tahsisatları kâfi değildir. İlk üç aylarda muhabere masrafları bile bitmektedir. İnşallah daha iyi günler yaşar ve bunlara iyi imkânlar temin edersek vazifelerini daha kolaylıkla ve daha süratli bir şekilde yaparlar. Şimdi müsaadenizle iç ticaret mevzuuna geçiyorum :

İç ticaret meselesi, Türkiye'nin belki dış ticaret meselesi kadar mühimdir, muhterem arkadaşlarım. Çünkü, Türkiye'nin ticareti, dış ticaretten ziyade iç ticarete müteveccih bir ticarettir. Bu ticaretin gelişebilmesi için, fiyat

mekanizmasının iyi işliyebilmesi için, pazarların kurulabilmesi için daha çok çalışmamız icabeder. Ve zaten sıkıntımızın büyük bir kısmı buradan doğmaktadır. Malın, istihsalinden istihlâkine kadar bütün fonksiyonların iyi bir şekilde işlemesi için muhakkak ki, birçok halkaların sağlam olması lâzımdır. Hep beraber itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki; Türk ekonomisi daha yüzde yüz piyasa ekonomisi değildir. Yani memleketin her tarafında pazarlar istediğimiz şekilde gelişmiş değildir. O itibarla fiyat farkları buradan doğmaya başlıyor. Ambalâj, nakliye, sigorta, ticaret gibi birçok meseleler daha halledilmiş değildir. Piyasalar teşekkül edemediği için fiyat istenildiği şekilde teşekkül edemiyor. Bütün bu memleket ekonomisinin bünyesinden doğan aksaklıklardır ve bir müddet daha böyle devam edecektir. Bunu bilmek lâzımdır, bunu göz önünde tutmak lâzımdır. Bir fiyat hareketini genel bütçeye göre binde iki nisbetindeki bir tahsisatla bir bakanlık acaba tanzim edebilir mi, tetkik edebilir mi, murakabe edebilir mi? Gerçekten birçok mevzularda fiyatlar realitelere uymıyan sebeplerle yükselmektedir.

Meselâ son zamanlarda zeytinyağının ihracedilmesinden dolayı zeytinyağı fiyatlarının yükseldiği bir vakıadır. Biz bunun önüne geçebilmek için, bir fiyat murakabesi yapmakla, bu iş bitmez. Bunu belediyenin yapmasiyle de iş bizmez. Çünkü kâfi miktarda murakıbımız yoktur. Belediyelerin kâfi derecede murakıbı yoktur. Kaldı ki bu meseleye nâfiz olabilmek için, hâkim olabilmek için bu memlekette Bakanlığının ve mahalli idarenin murakabesi ile birlikte, muayyen bir stoka dayanmak lâzımdır. Aksi takdirde, bu murakabe verimsiz semeresiz olur. Yalnız bu murakabe konusunda bir noktaya dokunmak lâzımdır, mallarımızın stokları zannedildiği kadar az değildir. Hattâ zeyinyağında memleket piyasalarını az çok tagdiye edecek bir stok vardır. Fakat ne yapalım ki, bu malların bir kısmı istife tabi olmakta, çok çabuk elden çıkarılmakta, saklanmakta, piyasaya aksetmemektedir. Belediyelerin de yeter derecede kontrolleri olmadığı için, bunun önüne tam mânasiyle geçmek mümkün değildir. Bu işi tam mânasiyle yapabilmek şu şekilde olabilir, Ya piyasaya kâfi derecede aynı mahiyette eşya koymak veyahut da bu sefer bizim yaptığımız gibi, zeytin yağını lüks madde ilân etmektir. Zeytin yağı lüks bir maddedir, ihracı bizim yüzümüzü güldürmektedir. Şimdi zeytin yağının yerine kaim olmak üzere bugünden itibaren Amerika'dan gelen ve hakikaten sıhhate de nafi olan çift rafineli soya yağını piyasaya sürmüş bulunuyoruz. Kilosunu 464 kuruştan piyasaya verilmiş bulunuyoruz. Bu itibarla piyasalardan uzaklaşmaya mütemayil olan maddelerin yerine başka maddeler ikame etmek suretiyle bu fiyat tereffüünün ve yokluğun önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Bu yolu her konuda tutmaktayız. Gene iç ticaretin gelişebilmesi için, pazarların gelişmesine yardım etmekteyiz. Bugün, Bakanlığıma, muhtelif vilâyetlere mensubolan muhterem arkadaşlarım geldi. Antalya, Gaziantep, Bursa ve geçen hafta Konya'da olmak üzere 4 millî fuar ihdas etmiş bulunuyoruz. Temenni edelim ki diğer bölgelerimizde de bu şekilde millî fuarlar tesis etme imkânına malik olalım.

Gene iç ticaretle alâkalı olan, yabancı sermayenin toplanması meselesi vardır. Bu mesele de vekâletime mevdu bir meseledir. Arkadaşlarımdan birisi sordu; neden 600 küsur milyonluk bir talep var da, bunun ancak 1/3 nisbetinde bir kısmı Türkiye'ye geldi.. Bu talep bâliği, Yabancı Sermaye Kanununun kabul edildiği tarihten bu yanadır.

Muhterem arkadaşlarım, yabancı sermayenin bir memlekete gelmesi ve bir memleketten kaçması için türlü sebepler vardır. Bunları ayrı ayrı sayarak başınızı ağrıtacak değilim. Yabancı sermayenin müracaat etmemesi veya gelmemesinin sebebi memlekette yerli sanayiin gelişmekte olmasındandır. Vatandaşlar kendiliğinden birtakım sanayi kurmuş ve yabancı sermaye de bu sanayi ile ilgili taleplerinin bir kısmından vaz geçmiştir. Buna rağmen her ay birkaç müracaatla karşı karşıyayız. Geçen hafta bir film şirketi kablo için, birkaç ay evvel de Antalya'da bir otel kurmak için Krup Firması müracaat etti, her ikisini kabul ettik. Bugünlerde Amerika'dan 40 milyon dolâr sermayeyi yatırmak üzere bir kimya şirketi müracaatta bulundu, bunlar üzerinde ehemmiyetle durmakta ve gereken tetkikleri süratle yaptırmaktayız. Tahakkuk ettirmek suretiyle, kabul

etmek suretiyle bunların daha fazla celbine gayret sarf edilmektedir.

Bakanlığıma tevdi edilmiş olan sigorta politikasında, bâzı servislerimizde olduğu gibi maateessüf bu servis de tam mânasiyle mücehhez değildir. Fakat önümüzdeki aylarda vücuda getirilecek olan bir sigorta murakabe heyeti vasıtasiyle hususi sigortaları daha teknik bir murakabeye tabi tutmak için bir karar aldık. Bu teşkilâtın nüvesi teşekkül etmiş bulunmaktadır.

Bakanlığa ait bir politika da istihlâk politikasıdır. Şimdiye kadar hemen hemen pek az ele alınan bir politikadır. İstihlâk politikasının bir kısmı gıda maddelerine taallûk eder, bir kısmı kredi politikasına taallûk eder. Bu sefer ne Millet Meclisinde, ne de Senatoda istihlâk kredisi mevzuuna temas etmek istiyorum. Yani menkul mallar karşılığında avans para verilmesi meselesi. Rahmetli Mithat Paşa bu işe 1880 de başladı, o günden bu yana bu politika inkişaf etmemiştir. İstanbul'da kurulmuş olan Emniyet Sandığı Bakanlığıma bağlı bir teşekküldür. Onun kanununu değiştirmek, onun yerine esaslı bir kanun tasarısı yapmak suretiyle, bir taraftan istihlâk kredisine verdiğimiz önemi artırmak ve bu kredinin yapılmasına çalışmak, diğer taraftan da, tasarruf politikasında Emniyet Sandığının fonksiyonunu daha mükemmel bir hale getirmek için bu tasarıya yeni hükümler koymuş bulunuyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, akşamın geç saatlerinde sizleri daha fazla yormak istemiyorum. Fakat Bakanlığımın önemli bir politikası olan kooperatifler, meslekî teşekküller, esnaf ve küçük sanatlar mevzuu üzerinde de kısa bir izahta bulunmakta fayda mülâhaza ederim. Aynı zamanda bu izahatımla arkadaşlarımın suallerine cevap vermiş olacağımı zannediyorum.

Muhterem arkadaşlarım; en son konuşan arkadaşlarımdan biri esnaf, Ticaret Bakanlığından memnun değildir, müşkülât görmektedir, dedi. Sanıyorum bu sözlerde tam bir isabet olamaz. Çünkü, esnafla meşgul olan ve esnafın en fazla itimat bağladığı bakanlıklardan bir tanesi de Ticaret Bakanlığıdır ve Ticaret Bakanlığı, arkadaşlarımın dediği gibi, bu sene üzerinde daha fazla bir ilmî seminer yapmak suretiyle, orta sınıfa ehemmiyet vermek suretiyle, esnaf ve küçük sanatların birçok ihtiyaçlarını halletmeye çalışmaktadır. Hangilerinin halledildiğini arz edeyim.

Muhterem arkadaşlarım, esnafın en büyük derdi, bilhassa imalâtçının derdi, kredi derdidir. Esnaf ve küçük sanatkâr işletmelerine kredi vermek için bir müessesemiz vardır. Biraz sonra geleceğim. Bu müesseselerimiz Türkiye Halk Bankası halk sandıkları ve bunların kurmuş oldukları kefalet kooperatifleridir. Şu hususu da belirteyim ki, büyük bir esnaf kütlesinin bütün kredi ihtiyacını temin etmek için Halk Bankasının sermayesi müsait değildir. 100 milyon liralık sermayeden ancak 73 milyonu ödenmiştir. Halbuki istenen kredi, ihtiyaç bunun çok fevkindedir. Bütün dertlerimiz memlekette sermaye piyasasının teşekkül etmemiş olması ve dolayısiyle yeter derecede kredi temin edememizden ileri gelmektedir. Bu işletme kredisinin temini güçtür. Amerikalıların yardımından, bilhassa imalâtçı esnafın torna, matkap, dikiş makinası ve saire gibi avadanlık kredisi ismi verilen, bir krediden istifade edebilmeleri, bilhassa imalâtçı esnafın işine yaramaktadır. Esnafın bu ihtiyaçlarından başka, bir de sosyal ihtiyaçları, meslekî ihtiyaçları, kalfa, çırak, usta temasları vardır. Bunun için de bir kanun tasarısı hazırlanmış ve bu kanun tasarısı muhtelif encümenlerden geçtikten sonra zannediyorum pek yakında Heyeti Umumiyeye intikal ettirilecektir. Binaenaleyh, esnafın bu ihtiyaçlarını, meslekî teşekküllerin ihtiyaçları meselesini halletmiş bulunuyoruz. Bunun dışında bâzı teknik ihtiyaçları Sanayi Vekâleti Küçük Sanatlar Umum Müdürlüğü tarafından halledilmeye çalışılmaktadır. Ne Sanayi Bakanı arkadaşım, ne de ben yapılan bu mahdut işlerle esnafın bütün ihtiyaçlarını karşılamış vaziyette değiliz.

Gönlümüz isterdi ki, esnafın bütün ihtiyaçları en az bundan yüz sene evvelki gibi karşılanmış olsun, Esnafın meslekî ahlâkı da yüz sene evvelki gibi olsun... Bunun için hep birlikte çalışmaktayız. Bu mevzuda bütün ihtiyaçların tatmin edildiğini iddia edecek vaziyette değilim.

Muhterem arkadaşlarım, üzerinde ehemmiyetle durulması lâzımgelen bir mesele de kooperatifçiliktir. Uzun zaman hayatını bu mevzua vermiş bir arkadaşınızım. Son zamanlarda bu mevzuda Yüksek Heyetinize malûmat vermiştim. Fakat kooperatifcilik meselesi, geçenlerde,

Senatoda da arz ettiğim gibi yalnız kanun çıkarmakla olmaz muhterem arkadaşlarım.

Eğer bu memlekette kooperatifçilik zihniyetini aşılamaya muktedir olamazsak, hiçbir vakit tam mânasiyle ideal kooperatifçiliği kuramayız. Şuna da işaret etmek isterim ki; kooperatifçilik, Sovyet Rusya'da, Birleşik Amerika'da ve daha birçok milletlerde kökleşmiş ve her memlekette himaye edilmiş, geliştirilmiştir. Biz de orta sınıfı geliştirmek, orta sınıfı himaye etmek istiyorsak, kooperatifçiliğe daha fazla ehemmiyet vermemiz icabeder. Bu iş, kanun çıkarmakla mı olabilir, kredi temin etmekle mi olabilir? Bunlar da lâzımdır. Fakat her şeyden evvel kooperatif tabyesini, kooperatifçilik ahlâkını tesis etmekle olur. Kooperatifçilikte arzu edilen bu serbestîyi temine çalışan arkadaşların sayısı mahduttur. Bakanlığımızda bu işe ayırdığımız servislerde çalışan arkadaşların sayısı çok mahduttur. Fakat istiyoruz ki; bâzı teşekküllerin elemanlarından istifade etmek suretiyle, Türkiye'de kooperatifçilik işletmesi ve murakabesini yaratacak elemanların yetiştirilmesi ve bunların 5 bini aşan kooperatiflere tevzi olunması sağlansın. Bunda büyük fayda görmekteyim. Türkiye'de bugün en fazla kooperatif sahası zirai kredilerdedir ve zirai krediler sahasında 1 500 küsur, tarım satış sahasında 200 dür. Esnaf kefalet kooperatifleri de 250 - 300 civarındadır. Fakat bunların hepsi tam mânasiyle birleşmeye mecburdurlar. Bugün tam mânasiyle bunların kapasitelerinden istifade edilememektedir. Bütün kooperatiflerin ortakları kendi kooperatifleriyle alış - verişe başladıkları ve bütün kooperatifler finansman ihtiyaçlarını daha ziyade kendi kaynaklariyle sağladıkları gün Türkiye'de kooperatifçilik gelişecektir. Yoksa kooperatifçilik için önceden Devlet para versin, oraya memur göndersin, bu kooperatif olmaz. O zaman bu teşekküle Devlet teşekkülü denir, buna kooperatif diyemeyiz. Bu bakımdan kooperatif eğitimi ve kooperatif zihniyetinin teşekkülü üzerinde çok önemle durmak mecburiyetindeyiz. Ve yine Senatoda arz ettiğim gibi, muhtelif partilere mensubolan arkadaşlar, eğer Türk kooperatifçiliğine yardım etmek isterlerse, kooperatifçilikte partizan zihniyeti benimle beraber söküp atmaları icabeder arkadaşlar. (Alkışlar) O itibarla ,kooperatifçilikte, her şeyden evvel, hizmet lâzımdır, mütekabil sevgi lâzımdır. Bunu sağladığımız gün kooperatifçiliğimiz muvaffak olmuştur arkadaşlarım. Bilhassa bu sözlerimi, kooperatifçiliğin yüzüncü yılına, daha doğrusu teşkilâtımızın kendisinin yüzüncü yılına rastlıyan bugün söylemiş olmak, aynı zamanda büyük kooperatifçi, büyük Devlet Adamı Mithat Paşayı bu vesile ile bir kere daha anmış olmak benim için bir bahtiyarlıktır. (Alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım; yine arkadaşlarım «Balıkçılık mevzuunda neler yaptınız?» diye sordular. Bunu da arz edeyim. Türkiye'de bu hususta bugüne kadar mevcudolan bir nizamname vardır : Zabıtai Saydiye Nizamnamesi... Demek oluyor ki 80 seneden beri balıkçılığımıza yeni bir mevzuat getirememişiz. Bakanlığa geldiğim günden beri arkadaşlarımla birlikte, bu mevzuda çalışarak onların yardımı ile çok kısa zamanda, muhtelif yerli ve yabancı mütehassısların raporlarından da istifade etmek suretiyle bir Su ürünleri kanunu tasarısı hazırlamış ve Başbakanlığa tevdi etmiş bulunuyoruz. Zannediyorum ki, huzurunuza 80 yıl zarfında ilk defa bir su ürünleri kanun tasarısı gelecektir. Bu tasarının yanıbaşında bir iş daha yapılmış oluyor; o da : Su ürünleri teşkilâtını derli toplu bir mevzuata raptetme durumu...

Muhterem arkadaşlarım, benden evvel konuşan hatip arkadaşların haklı olarak söyledikleri gibi balıkçılık mevzuu, üç tarafı su ile çevrili olan memleketimiz için, üzüntü verici bir durumdadır. İhracatımızdaki nisbeti, ifade edildiği gibi % 4 değil, % 0,4 tür. Bir balıkçılık politikası tedvir etmek üzere Et ve Balık Kurumunun balıkçılık kısmından, Maliye Vekâletinin dalyanlarından, ve Nafıa Vekâletinin baraj ve göllerinde yetiştirilen balıklardan, velhasıl denizlerimizin, göllerimizin ve akarsularımızın haiz olduğu kıymetli ürünlerden faydalanarak balıkçılıkla ilgili bütün faaliyetleri lâyıkı veçhile tanzim ve tedvir etmek, balıkların durumunu tetkik ve bunların tutulmalarına nezaret edecek ve faaliyetleri idare edecek insanları belli etmek, balıkçılarımıza ağ temin etmek, bunlara motor temin etmek, bunlara kredi temin etmek velhasıl, bâzı yabancı memleketlerde balıkçılık ne şekilde inkişaf ettiriliyorsa, bizdeki balıkçılığın da aynı şekilde inkişafını sağlamak

için meselelerin tümü Devlet yönünden ele alınarak bir Su Ürünleri kanunu tasarısı bir de su ürünleri teşkilâtı ile ilgili olmak üzere iki kanun tasarısı Meclise sevk edilmiştir. Zannederim, bu kanun tasarıları, şimdiye kadar bir hayli ihmale uğramış ve çok gecikmiş olan bu problemi sizlerin yardımı ile, çok kısa bir zamanda, halledecektir. Balıkçılığımız yüzümüzü bu şekilde güldürecektir.

Bu mesele ile beraber, üzerinde durduğumuz başka bir husus ki, zaman zaman burada da üzerinde durulmaktadır, tütüncülerimizden kesilen % 5 ne olduğu ve ne olacağıdır... Bunu bilhassa Ege bölgesinden gelen arkadaşlarım soruyorlar?. Bu mevzuu uzun boylu tetkik ettim. Yılan hikâyelerinden biri de budur. Bu mesele mühimdir ve kanaatimizce, bu işi tütün kooperatifleri ve tütün kooperatifleri birliklerine maletmek, onların Ziraat Bankasındaki 80 milyon liralarına 120 milyon lira daha ilâve etmek, gerek kendi sermayelerini, gerek Ziraat Bankasının temin edeceği paraları kullanmak suretiyle meselenin finansmanını temin etmek lâzımdır. Diğer taraftan, tütün kooperatiflerine, şimdiye kadar lâzımgelen satış yerlerinin teminini de derpiş eden bir kanun tasarısı meydana getirdik. Zannederim, bundan memnun olacaklar ve tahakkukuna yardım edeceklerdir.

Bir arkadaşım, «Nasıl bir iştir bu? Bir taraftan demir ithal ediyorsunuz, diğer taraftan ihracediyorsunuz» diye sordular. Muhterem arkadaşıma şu cevabı vereyim ki, hemen hemen birçok memleketlerde aynı mamulün hem ithal ve hem de ihracedildiği görülür. Meselâ kâğıt istihsal eden bâzı memleketlerde aynı zamanda kâğıt ithal edildiği görülür. Fakat üzerinde durulan nokta madenlerimizi kıymetlendirelim daha fazla ihraç imkânını bulalım. Zaman zaman aynı mal ithal edilir ve zaman zaman da ihracedilir. Esasen bizim ihracatımız demir cevheri ve demir piritleridir. İthalâtımız ise mamul demirdir.

Sayın arkadaşlarım; kredi politikasına, faiz politikasına ve fiyat politikasına da işaret eden arkadaşlar oldu; faizlerin bu memlekette yüksek olmasının başlıca sebebi, sermayenin kıt oluşudur. En iktisadi izahı budur. Bunun haricinde bâzı bankaların, muhtelif nam altında faiz, komüsyon, masraf ve saire şeklinde faizleri yükselttiklerine biz de esefle şahidoluyoruz. Hemen işaret edeyim ki, bu faiz nisbetlerinin yükselmesinin bir diğer sebebi de, bizdeki ikramiyelere, piyangolara, pek fazla masraf sarf edilmekte oluşudur. Bildiğim ve gördüğüm bütün memleketlerde, ikramiye ve piyango gibi bir mevzua tesadüf etmedim. Yalnız, halkımız buna o kadar alışmıştır ki, bunun birden bire kaldırılması da mümkün değildir. Mahaza, Maliye Bakanı arkadaşlarımla birlikte bulunduğum Bankalar Kredi Tanzim Komitesinde bu mesele üzerinde durmaktayım. Kredilerin asgari ve elverişli bir halde bulunmasına dikkat ediyoruz, fakat henüz bu meseleyi halletmiş vaziyette değiliz.

Kredi politikası ve bankaların mukarabesi mevzuuna temas ettiler. Bilhassa bankaların murakabesi mevzuunda Maliye Bakanlığı ile birlikte çalışmaktayız. Esasen bu, Maliye Bakanlığına ait bir meseledir. Maliye Bakanlığında yeminli murakıplar bulundukça, bunların murakabesi devam edecektir ve etmektedir. Bunun murakabesinin kolay olmadığını da arz etmek isterim.

Sermaye piyasası hakkında bir arkadaşım sorduğu için söyliyeyim. Türkiye'de sermaye piyasası gelişmemiştir. Bunun bellibaşlı vasfı, İstanbul'da sermaye borsası olan Menkul Kıymetler Borsasında muamele gören, hisse senetlerinin ve tahvillerin sayısından bellidir.

Avrupa'daki borsalarda, 1 000 sayıda kâğıt, 2 000 sayıda kâğıt, 3 000 sayıda kâğıt yani, muhtelif şirketlerin aksiyon ve obligasyonları muamele görmektedir. Bununla, sermaye piyasası doğmaktadır. Halbuki, bizim biricik borsamız olan İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında, bu neviden muamele gören kâğıtların sayısı, zannediyorum ki, 50 yi geçmez. Bunların adedi de Türkiye'de sermaye piyasasının henüz inkişaf etmediğini gösterir. Gerek Maliye Vekâleti, gerek zaman zaman vekâletimiz, bu mevzuda beraber çalışmaktadır. Bu esaslar Beş Yıllık Plânda da vardır, Hükümet programında da vardır. Bu memlekette sermaye piyasasının geliştirilmesi hususunda, muhtelif çarelere başvurulmaktadır. Fakat bugünden yarına hallolunacak mesele değildir. Hemen düzeltilmesi de kabil olmıyan bir durumdur. Türkiye teknik, ticaret ve istihsal bakımından az gelişmiş bir memlekettir ve bugünden yarına bunun kısa zamanda halledilmesi imkânsızdır. Vadetmekle de bu iş olmaz.

Müstehlikin himayesi ile uğraşıyor musunuz, diye soruldu. Müstehlikin himayesini belediyelerle, dolayısiyle Dahiliye Vekâletiyle iş birliği yapmak suretiyle, bilhassa, sebze ve meyva hallerinin daha iyi bir şekilde işlemesiyle sağlamak istiyoruz. Bu doğrudan doğruya vazifemiz değil fakat, iktisadi bir mevzudur. Bu mevzuda da çalışmakta ve iş birliği yapmakta fayda vardır. Bu hizmetleri de bugünden sonra zannederim, hal yoluna gideceğiz.

Buraya kadar arz ettiklerim, Bakanlık bünyesine taallûk eden bilgilerdir ve aynı zamanda arkadaşlarımın sordukları suallerin ekserisinin de cevabıdır. Eğer eksik kalan kısımlar varsa sorsunlar bunları da cevaplandırmaya elimden geldiği kadar gayret sarf edeceğim.

BAŞKAN — Sayın Bakan, siz izahatınızı bitirin, ondan sonra arkadaşlar suallerini soracaklardır, devam buyurun efendim.

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Devamla) — İkinci kısım, Bakanlığımıza tabi olan İktisadi Devlet Teşekküllerine aitti. Kısaca bu hususta da malûmat arz etmek isterim.

Bu teşekküllerin başında, sık sık huzurunuza gelen T. C. Ziraat Bankası vardır. Ziraat Bankası, Türkiye'nin teşkilâtlı, zirai krediyi idare eden tek müessesesidir. Yalnız hemen arz edeyim ki, bu müesesenin, Türkiye zirai kredi ihtiyacını karşılıyabilmesi için, yani, 6 - 7 milyarlık bir kredi ihtiyacını karşılayabilmesi için, bu şekilde mücehhez olması ve malî imkânlara sahip bulunması lâzımdır. Zirai kredi haddizatinde orta ve hattâ uzun vâdeli bir kredidir. Bunun için Ziraat Bankasının, öz kaynaklara ihtiyacı olacaktır. Ziraat Bankası öz kaynakları ise daha ziyade, Devletçe temin edilen kaynaklardır. Dolayısiyle, kendi ödenmiş sermayesidir. Muhtelif senelerde, bilhassa son senelerde, Ziraat Bankasına, zirai kredi bütçesinden verilen % 1 ler verilmediği için, halen içinde bulunduğumuz sene, Ziraat Bankasına verilmesi gereken 141 milyondan ancak 20 milyonunun verilebilmiş olması dolayısiyle geri kalanının alınabilmesi meselesidir. Şimdi, Maliyenin de vaziyeti güçtür. Binaenaleyh, Ziraat Bankası kâfi derecede öz kaynaklarını sağlamış değildir. Bu durumda, uzun vâdeli zirai kredi ihtiyaçları ancak öz kaynaklarla karşılanabildiğine ve bu öz kaynaklar da kâfi derecede olmadığına göre, Ziraat Bankasının Türkiye ölçüsünde kredi ihtiyacını temin edememesi normal telâkki edilmektedir. Buna rağmen, Zirat Bankası, kuvvetli bir mevduat siyaseti takibetmek suretiyle, belki, memleketimiz bankaları içinde en fazla mevduat toplamaya muvaffak olmuş bir bankadır. Ve bu tevdiat paralarının çok uzun vadelillerinden aşağı - yukarı bir milyarını tahsis suretiyle, zirai kredi ihtiyacını, elindeki imkânlar dâhilinde karşılamış bulunmaktadır. Gönül arzu eder ki, Ziraat Bankası, bundan daha fazlasını karşılayabilsin; fakat karşılayamamaktadır. Çünkü malî imkân yoktur. Bu hakikatler her sene bütün İktisadi Devlet Teşekkülleri gibi, Ziraat Bankası için tanzim edilen Yüksek Murakabe Heyeti raporlarında da mevcuttur. Zaten Yüksek Murakabe Heyeti, Muhterem Meclisinize bağlı bir Heyet olduğu için, teknik, ticari ve diğer bakımlardan bu müesseseleri tetkik eder. Bu hakikatler burada da vardır. Bu bakımdan ihtiyaçlar bu sebepten temin edilememektedir. Zannedilmesin ki, Ziraat Bankası ticari krediyi daha iyi temin ediyor da zirai kredi ihtiyacını temin edemiyor. Eğer ticari krediyi verebiliyor ise bunu sırf kısa vâdeli ve vâdesiz paralarla yapmaya muvaffak olduğu için veriyor. Zaten bu nevi mevduatla uzun vâdeli ve hattâ orta vâdeli zirai kredi ihtiyacını karşılamaya banka prensipleri müsait değildir.. Ve bankaca da yapılamaz. Bu bir.

İkincisi; Ziraat Bankası, neden bu sene geçen senelere nazaran, daha az kâr etmiştir?.. Gerçekten, muhterem arkadaşlarım, Ziraat Bankası, geçen seneye nazaran, daha az kâr etmiştir. Yalnız, bilhassa bankacılıkla meşgul olan arkadaşlar bilirler. Ziraat Bankası, bu sene şüpheli alacaklara faiz tahakkuk ettirmediği için bilânçoda kârı az olmuştur. Bu sefer Banka hakiki bir bilânço yaparak, istirdadı mümkün olmıyan paralar üzerine, faiz tahakkuk ettirmemiştir. Muhtelif senelerde Ziraat Bankası kuruluş gayesine uygun olmıyarak, birçok mevzulara zorlanmak ve birçok iştiraklere zorla katılmak suretiyle, parasını, yani, zirai krediye tahsis etmesi gereken, öz kaynaklarını bu nevi iştiraklere, meselâ Kromit gibi, vesaireye tahsis etmiş ve bir taraftan bu nevi öz kaynaklardan mahrum kalmış olmakla beraber, diğer taraftan bu alacaklara da faiz yürütmüştür. Bu bakımdan, bu sene banka daha dikkatli olmuş, bu

nevi şüpheli alacakları ayıklamış, geri kalan kısmına yani, hakikaten faizin işlemesi lâzımgelen kredilere faiz yürütmüştür. Bu bakımdan, zannederim ki, Zirat Bankasını tebrik etmek icabeder.

İkinci müessesemiz Emniyet Sandığıdır. Ondan bahsettim, zaten kimsenin şikâyeti yoktur.

Üçüncü teşekkülümüz Toprak Mahsulleri Ofisidir.

Muhterem arkadaşlarım, Toprak Mahsulleri Ofisinin kuruluşunun sebebi; müstahsılın mahsulünü değer pahası ile almaktı. Bu kurulan teşekkül o günden bugüne kadar müstahsılın mahsulünü almış ve bunları müstehlike intikal ettirmiştir. Fakat son senelerde Türkiye nüfusu o kadar artmıştır ki, gıda ihtiyacı, ihtiyaç o kadar çoğalmıştır ki, Toprak Mahsulleri Ofisi yalnız yerli mubayaa ile bu ihtiyacı karşılıyamamış ve Amerika'dan mütemadiyen mal getirtmek mecburiyetinde kalmıştır. Böylelikle Toprak Mahsulleri Ofisi Türkiye'nin ihtiyacını her sene karşılamaya muvaffak olmuştur. Bir fikir vermek için bir iki rakam arz edeyim; 1962 takvim yılında Amerika'dan ithalât 952 bin ton, dahilî mubayaa 486 bin tondur. 1961 senesinin dahilî mubayaası yalnız 17 bin ton, ithalât bir milyon küsur ton. Demek oluyor ki, mahsulün artmasına rağmen ihtiyacımız o kadar artmıştır ki, bunun bir kısım buğdayı, mısırı, yağı da Amerika'dan getirtmek mecburiyetindeyiz. Şunu da memnuniyetle arz edeyim ki; Toprak Mahsulleri Ofisinin yaptığı birçok tasarruflar neticesinde önümüzdeki sene kâra geçmiş durumda olacağız.

Dördüncü bir müessesemiz olan Et ve Balık Kurumu, hakikaten üzerinde çok tenkid yürütülen bir müessesedir. Bu kurum, et ve balık kısımlarından mürekkeptir. Balıkçılık kısmından daha evvel bahsetim; bu kısmı yeni teşkil edilecek müesseseye rapdedeceğiz. Et kısmı ile şöyle meşgul olmaya başladık : Evvelâ Ziraat Vekâleti ile sıkı iş birliği yapmak suretiyle et mevzuunda Ticaret Vekâleti ne rol oynayabilir, Ziraat Vekâleti ne rol oynayabilir, hususi teşebbüs ne rol oynayabilir. Çünkü, muhterem arkadaşlarım, bir devlet teşkilâtının yapamıyacağı işlere girişmesi kadar noksan bir şey olamaz ve bu zararların çoğu da yapamıyacağı işlere girişmesinden dolayı olmuştur. Memnuniyetle söyliyeyim ki, 1962 senesinde ilk defa olarak Et ve Balık Kurumu kâr etmiştir. (Bravo sesleri)

Et - Balık Kurumunun gemilerine gelince; gerçekten Et - Balık Kurumunun elinde birtakım gemiler vardır ve bunlar her zaman tenkid edilir. Bunlar; nakliye gemileri, av gemileri ve araştırma gemileridir. Nakliye gemilerini çalıştırmaktadır. 1962 yılında bir milyon lira kâr sağlamıştır. Av gemileri kiraya verilmektedir. Av gemilerinin müstahsıl kooperatiflerle birlikte işletilmesine çalışılmaktadır. Bir araştırma gemisi üniversitenin Hidro - Biyoloji Enstitüsüne Hidro - Biyolojik tetkiklerde bulunulmak üzere tahsis edilmiştir. Bir araştırma gemisi de Millî Savunmanın Seyir ve Hidrografi Dairesine verilmiştir. Bu gemileri Et ve Balık Kurumundan daha iyi işleten resmî ve hususi müesseselere devretmek suretiyle bu bahsettiğim kârı sağlamış bulunuyoruz.

Ziraat Bakanlığı ile yaptığımız iş bölümü meselesi, et mevzuunda, hangi kısımlarda bizim çalışacağımız, hangi kısımlarla Tarım Bakanlığının meşgul olması gerektiği hususudur. Şunu peşinen arz edeyim ki, vazifeyi kıymetlendirme bakımından bizim vekâlete düşen kısım, ticari safha, Ziraat Vekâletine düşen kısım istihsal safhasıdır. Mümkün olduğu kadar perakende satışa gitmek taraftarı değiliz. Çünkü, perakende satış bir devlet işi değildir, hususi teşebbüs işidir. Biz işe girersek hem kötü hizmet ederiz, hem de pahalı satarız. Bu itibarla mümkün olduğu kadar perakendecilikten Et ve Balık Kurumu elini çekmektedir. Fakat prensibolarak, muhterem arkadaşlarım, et fiyatının ve ete konan narhın kaldırılmasına taraftarız. Narhı kaldırma teşebbüslerine İzmir ve İstanbul'da girişildi ve büyük bir fiyat tereffüü ile karşılaşılmadı. Binaenaleyh en müsait ayda Ankara'da da belediye ile narhı kaldırmak suretiyle müstahsılın biraz daha ferahlığa kavuşmasına ve müstehlikin daha fazla müteessir olmamasına çalışmakta isabet görüyoruz. Serbest rekabet neticesinde, yani bir taraftan canlı hayvan mevzuunda ve bilâhara et mevzuunda iyi bir ihracat politikası ile uğraşırken diğer taraftan da iyi bir istihlâk politikasını buna bağlamak suretiyle hem ihracatı, hem istihlâki göz önünde tutmaktayız. Bu da Et - Balık Kurumu hakkında kısa izahat.

Petrol Ofis hakkında arkadaşım sordu. Petrol Ofis neden resmî dairelere satış yapıyor. Mobil Oil gibi, Shell, British petrol gibi müesseselerden resmî daireler almıyor da, Petrol Ofisten alıyor, dedi. Bunun izahı çok basit, Resmî daireler Petrol Ofise para vermiyor da, tâbir caizse takıyor da onun için. Petrol Ofisin muhtelif müesseselerden 130 milyon lira alacağı vardır. İnhisar mevzuubahis değildir, serbest rekabet vardır. Kim nereye müracaat ederse oradan da benzin almak mümkündür. Başka sebepleri de vardır. Petrol Ofisin çalışması, gelişmesi, gelişmemesi, diğer taraftan son günlerde mevzuubahsedilen Türkiye Petrolleri Ananim Ortaklığı ile birleşmesi gibi, zamanla önümüze gelecek meselelerdendir, dâva bitmiş değildir, dâva devam etmektedir.

Bu mâruzatımla, belli başlı teşekküller hakkında, bir gecede verilecek olan asgari malûmatı vermeye çalıştığımı zannediyorum. Beni sükûnetle dinlediğinizden dolayı hepinize ayrı ayrı teşekkür etmek isterim. Tenkidlerden gerek arkadaşlarımın, gerekse benim hisse alacağım noktalar vardır. Bunlar not edilmiştir. Önümüzdeki günlerde mümkün olduğu kadar tahakkuk ettirmeye çalışılacaktır. Şimdi, sorulacak suallere ayrıca cevap vermeye çalışacağım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sual sormak istiyen arkadaşlarımız :

Ruhi Soyer,
Ziya Uğur,
Ahmet Üstün,
Reşit Önder,
Süreyya Öner,
İlyas Kılıç,
Talât Oğuz.

Tesbit edemediğimiz var mı?

Daha başka söz istiyen vahsa not ettirsin.

Buyurun Sayın Ruhi Soyer. Lûtfen kısa olarak suallerinizi sorunuz.

RUHİ SOYER (Niğde) — 1. Halk arasında âdeta panik yaratan bir dedikodu çıktı. Vita yapan fabrikanın, muayyen bir fiyattan yukarı satamadığı için yaptığı taahhüdü değiştirmek maksadiyle ismini ve firmasını değiştirmek suretiyle başka bir nam altında kilosunu 9 liraya çıkardığı söylenmektedir. Bu doğru mudur? Hükümet ne düşünmektedir?

2. Yatırım politikası tatbikatı sebebiyle bir karaborsa hazırlığı olarak şurada burada inşaat malzemesi stoklarının yapılmasına başlandığı ve bu sebeple inşaat şirketlerinin ileride vukua gelecek fiyat artışından endişe ederek tereddüde düştükleri haber alınmaktadır. Hükümet bu mevzuda ne düşünmektedir?

3. Kota sistemi devam edecek midir, yoksa Bakanlığınız bu sistemin yerine başka bir sistemin ikamesini düşünüyor mu?

4. Muhtelif kotalarda mevcut tanzim faslındaki kontenjandan ne miktar kullanıldığı, ne gibi esaslar dâhilinde tâyin ve tevzi edildiğini açıklamak lûtfunda bulunurlar mı? (Dokuzuncu kotadaki bu fasıl epifüze edilmiştir.)

BAŞKAN — Sayın Bakan bütün sualler sorulsun mu, yoksa ayrı ayrı mı cevap vereceksiniz?

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara) — Müsaade ederseniz ayrı ayrı sorulacak suallere cevap arz edeyim.

Nebati yağ imal eden firmaların başında gelen, Ünilever Firmasının istihsal politikası ve fiyat politikası çok düzgündür. Sırf fiyat farkından istifade edebilmek için piyasaya başka bir yağ sevk ettiği doğru değildir. Vita bulunamamasının sebebi bu fabrikalar değildir. Vita Fabrikası müracaat etmiştir, icabında bir müfetiş bulundurunuz, çünkü muayyen zamanlarda ve muayyen miktarda piyasaya tevzi etmemize rağmen buna kendim de şaşıyorum, tevzi ettiğimiz miktarlar bundan evvelki aylara nazaran birdenbire piyasadan kaybolmaktadır. Bu bir vakıadır, bunun murakabe işini biz maatteessüf yapmamaktayız, korkarım ki, belediyeler de bu murakabeyi yapamıyacaklardır. O bizim istifçilerin şahane bir hareketidir.

— Her maddenin azlığında bizim müteşebbisler hakikaten stoka gitmektedir. Nitekim bu mevzularda da derhal stoka gitmek suretiyle fiyat tereffüüne sebebiyet vermektedirler. Tabiî bütün mütaahhitler değildir, ama bir kısmıdır. Bugün bilhassa demir mevzuunda ve inşaat malzemesi mevzuunda tanzim kotalarımız vardır. Alâkalı Vekâlet ve alâkalı teşekkül bize bildirir, bu mevzuda sıkıntı başlıyacaktır, diye. Biz de bu kotalar yolu ile musluğu biraz açarız ve bu mallar içeri girer, bu suretle de sıkıntı bertaraf edilmiş olur.

3. Kota sistemi, ithalâtı ihracatımızdan fazla olduğu müddetçe, ithalâtı kendi ihracatımız-

la finanse edemediğimiz müddetçe devam edecektir.

Geçen sene tanzim kotasından bir şey kalmış mıdır, diyorlar. Bunu rakam olarak belki ifade edemiyeceğim ama, önemlice bir şey kalmadığını da söyliyebiliriz.

RUHİ SOYER (Niğde) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Ziya Uğur.

ZİYA UĞUR (Bursa) — Bursa'da birkaç seneden beri hazırlığı yapılan sentetik iplik fabrikasının temelleri atılmıştıştışr.

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara) — Koza Birliğinin mi?

ZİYA UĞUR (Devamla) — Koza Birliği ile müştereken yaptıkları. İşittiğimize göre yabancı sermayenin iştirak edeceği ve aynı istihsal maddesini çıkaracak olan bir fabrikanın yapılması mutasavver mi? Bu, konu Sanayi Vekâletini ilgilendirirse de, netice itibariyle Ticaret Vekâletinin bünyesi ile alâkalı bir iştir.

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara) — Mevzuubahsedilen fabrika, Koza Birliğinin de yüzde 45 iştiraki ile, Kalkınma Bankasının ve bir İtalyan firmasının iştiraki neticesinde kurulacak fabrika ise, bu hususlaki teşebbüslerimizi arz edeyim.

Hakikaten Koza Birliği bize getirdiği bir pproje ile bizden kredi istedi. Bir taraftan bâzı ithal maddeleri gelmiş, haczedilmişti galiba, biz de bu işi, sanayi ile meşgul olmamakla beraber, evvelce çalıştığım Yüksek Murakabe Heyetinden bir ekip teşkil etmek suretiyle oraya yolladık. Bu fabrikanın gayet modern bir fabrika, hattâ Türkiye'de eşi olmıyan bir fabrika olduğu hakkında bir rapor verdi. Bunun üzerine bu fabrikaya kredi temin etmezden evvel, bu fabrikaya iş bulmak meselesi ortaya çıktı. Bunun için Sanayi Bakanlığı ve Sümerbankla çalıştık. Buna emprimelerini yaptırmalarına bugünlerde karar verildi, iş temin edilirse Bursa'daki...

ZİYA UĞUR (Devamla) — Efendim yabancı sermayenin Türkiye'de mevcudolan her hangi bir istihsalin karşısına çıkarda teklifte bulunursa, kabul eder misiniz?

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara) — Kapıları kapıyoruz, eğer mevzuat müsait ise ve aynı şartları da haizse, sizi istemiyoruz, diyemeyiz, bu doğru olmaz, rekabet serbesttir. Şunu da söyliyeyim ki; yerli sanayiin başladığı mevzua yabancı sermaye gelmez. Ama; bu, memlekette yapılıyor, gelme diyebiliriz. Fakat buna rağmen yaparsa, hayır sen yapma, da diyemeyiz, rekabet serbestîsi vardır.

BAŞKAN — Sayın Ahmet üstün.

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Zirai kredilerin geçmiş devirde hangi zihniyetle tevzi edildiği malûm. Bu krediler dondurulmuş vaziyettedir, adaletsizlik devam ediyor. Bunların yeni baştan ele alınması düşünülmekte midir?

Et - Balık Kurumunun aynı zihniyetle, yağma şeklinde dağıtılan paralarının tahsiline başlanması düşünülmekte midir?

Ticaret rejimimizde takas usulü devam ediyor mu?

Piyasadaki durgunluğu gidermek için, ticaret erbabına yardım olmak üzere 1962 yılı içinde yeniden açılan 350 milyonluk kredinin bankalarda bulunmazken, Merkez Bankasının tuttuğu doğru mudur, sebebi nedir? Faiz nisbetlerinin çok yüksek olduğu malûmdur. Bunları yükselten bâzı muameleler vardır, faiz nisbetlerinin düşürülmesi düşünülmekte midir?

1962 yılı içinde kullanılan tanzim kotası dolâr miktarı ne kadardır, hangi mallar hangi kimselere verilmiştir?

Esnaf teşkilâtı tarafından ithal edilen aynı cins ve aynı kalitedeki malları piyasadaki fiyatları Odalar Birliğinin ithal ettiği mallardan daha ucuzdur. Odalar birliği malının yüksek olması sebebi nedir?

BAŞKAN — Sayın Ahmet Üstün, suallerinizi tevali edecek mi? Yani sözlü soru şeklinde sorulması mümkün olacakları lûtfen tehir ediniz çünkü bütçe geç kalıyor.

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara) — Ankara Mebusu olduğunu tahmin ettiğim arkadaşımızın Bakanlığa gelmesi zaman tasarrufunu temin bakımından çok daha iyi olurdu, bundan sonra sık sık gelmesini ve bizzat malûmat almasını temenni ederim. Rahatsız etmemek için gelmemiştir, sesleri)

Zirai kredilerin hangi zihniyetle tevzi edildiğini, arkadaşlarım metin olurlarsa bunu açıkca söyliyeyim.

Arkadaşlarım, zirai krediler nasıl tevzi edilir? Zirai krediler, Kredileri Yüksek Nazım Heyeti vardır. Bu heyet Maliye Vekili, Ticaret Ve-

kili ve Ziraat Vekilinin bir araya geldiği bir heyettir. Ziraat Vekâleti zirai ihtiyaçlar bakımından, Ticaret Vekâleti ticari ihtiyaçlar bakımından, Maliye Vekâleti finansman bakımından, bu kurulda ihtiyaçları tesbit eder. Esas politika tesbit edildikten sonra, Ziraat Bankası bir faaliyet programı ve bir de plâsman programı yapar. Burada her mıntakaya ne kadar kredi verileceğini tesbit eder. Fakat, Meclis açılır açılmaz, muhtelif siyasi partilere mensubolan arkadaşlarımız, herkes kendi mıtakasına daha fazla kredi verilmesini arzu eder. Çok kere vekâlete teşrif ederler, veyahutta bankaya giderler. Sivas'a daha fazla, Erzurum'a daha fazla verin ve bunların derecelerini artırın, hiç olmazsa 50 bin lira artırın derler, banka müdürlerine bu suretle tazyik yaparlar, şu vilâyetin lehine, bu vilâyetin lehine ısrarda bulunurlar. Bunun karşısında banka müdürleri mukavemet ederlerse antipati, şayet muvafakat ederlerse sempati duyarlar. Aynı şey Ticaret Bakanlığı içinde varittir. Ziraat Bankasının kredi tevziatındaki durumu budur. Ziraat Bankasının kredi sistemini bozan, politikadır. O itibarla metin misiniz dedim. (Sağdan, bravo sesleri)

Arkadaşlarıma şurasını bilhassa açıklamak isterim ki, Ziraat Bankası hakkında Yüksek Murakabe Heyetinin raporları vardır. Bu heyetin raporunda sorduklarınızın hepsini bulursunuz. Acaba arkadaşım Murakabe Heyetinin 22 seneden beri yazdığı bu raporları bir kere gözden geçirmişler midir?

Ziraat Bankası Türkiye'nin her tarafına dağılmış bir bankadır. Muhtemeldir ki, her insan gibi banka müdürleri de bazan şu veya bu tesirler altında kalabilir. Fakat Banka Umum Müdürü bunu duyduğu vakit, Teftiş Heyeti bunu duyduğu vakit, Vekâlet Teftiş Heyeti bunu duyduğu vakit muhakkak ki, harekete geçerler. Ama buna rağmen hiç mi iltimas edilmemiştir? Bunu söylemek biraz güçtür. Zira bu müesseseler de insanlar tarafından idare edilmektedir. Yeri gelmişken şu hususu ifade edeyim ki, Ziraat Bankası kadar üzerinde durulan, konuşulan ve muamelâtı açığa vurulan bir müessese yoktur. Ve bir bankanın her şeyden evvel bir banka sırrı olacaktır. Bütün bankalar fevkalâde dürüst çalışıyorlar da Ziraat Bankası çalışmıyor... Bunu ifade edemem. Her memleketin bankası o memleketin bünyesine ve zihniyetine göre çalışır. Meselâ piyango sistemini başka memleketlerde söylediğim zaman gülünüyor, büyük banka müdürleri ecnebi bankalar böyle gayriciddî işlerle Avrupa bankaları meşgul olmazlar diyorlar. Bu itibarla ben buradan, Meclis kürsüsünden bu usuller değişmiş midir diye bir şey söyliyemem. Arkadaşlarım müşahede ederlerse elbette ki alâkalı Bakanlık olarak tesbit eder. Yüksek Murakabe Heyeti, teftiş heyetlerine malûmat veririz. Benim bildiğim, mümkün olduğu kadar objektiftir. Bu memleket ne kadar objektif olursa o kadar iyi olur.

Et - Balık Kurumunun da çalışmaları aynı merkezdedir. Et - Balık Kurumu muhtelif kooperatifler kurarak muhtelif teşkilât vasıtasiyle muhtelif kimselerden hayvan almıştır. Buna mukabil tahsil etmesi gereken alacaklarından bir kısmının tahsilâtını yapmış, bir kısmını zaruri sebeplerden dolayı yapamamıştır. Kurum imkânlarının genişletilmesi, tediye şartlarının kolaylaştırılması için Bakanlıkta bir çalışma yapılmış ve Bakanlar Kuruluna sevk edilmiştir. Bilhassa et kısmı daha kuvvetli bir malî bünye ile çalışacaktır. Teferruatı üzerinde duramıyacağım, çünkü hatırımda da değildir.

Dış ticaret rejiminde takas sistemi devam edecek mi, diye sordular. Bizim ticaret rejimimiz takas rejimine yani karşılıklı mal mübadelesine müsait değildir ve müsait olmıyacaktır. Çünkü takas sistemi bizim bütün dış ticaret münasebetlerimizi bozabilir. Biz seviniyoruz ki, dış ticarette ithacatımız daha ziyade sert paralı, sağlam paralı memleketlere doğru günden güne teveccüh etmektedir. Bu bizim döviz antreleri bakımından faydalıdır. Takasın tarafları değiliz, bu rejimi devam ettirdiğimiz müddeçe de olmıyacağız.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım sualler için 10 arkadaşımız sıradadır. Lûtfen sualleri çok kısa, hattâ sözlü soru suretiyle sorulması mümkün olanlardan ferağati rica ediyorum. Buyurun Sayın Reşit Önder.

REŞİT ÖNDER (Tokat) — Demirperde memleketleri bizden küçümsenmiyecek miktarda mal ithal ediyorlar, fakat bunların ithalâtı kredi olarak oluyor. Meselâ, bu sene bizim Hükümetimizden 12 milyon dolârlık bir kredi

talebetmişler. Hükümet bunlara ancak 4,5 milyon dolârlık kredi tanımıştır. Hükümetimizin bu memleketlerle ihracatı geliştirmesi bakımından kendi memleketlerinden ithal etmek için bir düşüncesi var mıdır?

Bankalarımız tüccarlara emtia karşılığı kredi tâyin etmektedir. Tüccar bu kredilerin ağırlığından müştekidir. Buna karşılık sigorta alıyor, buna karşılık ekispertiz ücreti üzerinden murakabe ve bakım ücreti alıyor % 1 olarak. Karma Bütçe Encümeninde de bu hususu rica etmiştim. Çünkü ithal kararnamesinde bu hususu tâyin eden bir şey varsa bu murabake, bakım ve ücretin kaldırılması için, Vekil bir şey düşünmekte midir? Bunu rica ediyorum.

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Ankara) — Birinci sualiniz, Demirperde memleketleriyle olan ticaret politikamıza aittir. Umumiyetle dış ticaret rejimimiz ve dış ticaret münasebetlerimiz Müşterek Pazar ve diğer APA sahası memleketlerine müteveccihtir. Bunun yanında muayyen nisbetlerde demirperde arkası memleketlerle de ticaret yapmaktayız. Bunun kısmen faydasına da inanıyoruz. Bir tek sisteme bağlanmamak için. Çünkü Rusya başta olmak üzere diğer memleketlere de ham maddelerimizin mühim bir kısmını satıyoruz. Bu sene sattığımız canlı hayvanların mühim bir kısmı Rusya'ya idi. Arap memleketleriyle beraber. Bu memleketlerden müstağni kalamayız. İzmir'de 30 milyon kilo kuru üzüm stokumuz vardır. Bunu bu memleketlere satmak suretiyle mal almaktayız. Bu memleketlere ihraç mallarımızı yetiştirmek suretiyle, tevzi etmek suretiyle buralarddan ithâl malı almaktayız. Hattâ biz alacaklı vaziyetteyiz. Çünkü onlardan almayı vâdettiğimiz maddeleri lâyıkıyle alamıyoruz. Ticarette hassasiyet yoktur, ticarette milliyet yoktur. Karşılıklı ticaret yapıyoruz. İki tarafın da taahhüdünü yerine getirmesi lâzımdır. Fakat temas edeceğim bir mesele var, onların daima bize verecekleri daha fazladır. Geçen sene alacaklarımız 20 milyondu, bu sene 10 milyona yaklaştırdık.

Bankalar, demin de arz ettiğim, bankalar, hususi bankalar, muhtelif isimler altında masraflar aldıkları için fiilen ödenen faiz miktarı yüzde 20 yi tecavüz etmektedir. Biz de birleşip Maliye Vekâletiyle beraber çalışıyoruz. Bunu tesbit etmek için bankaları kuvvetli bir murakabeden geçirmek lâzımdır. Bu husus da Maliye Vekâletine mevdudur. Belki, Hazinedeki arkadaşlarım söylediler, belki, 10 taneden fazla murakabe heyeti vardır. Kanuni faiz hadleri tesbit edilmiş bulunduğuna göre bütün bankalar ve şubelerin kuvvetli bir kontrola tabi tutulması icabeder ki, bunların önüne bile geçelim. Fakat asıl mesele kredisizlikten doğmaktadır. Bunları düzene sokalım diye uğraşıyoruz.

SÜRAYYA ÖNER (Siirt) — Türk petrolünün gelişmesini sağlamak için istihsalden dağıtmaya kadar olan bütün faaliyetlerin Türk Petrol Anonim Ortaklığı elinde toplanması için bir çalışma var mıdır? Bu işin intacı dolayısiyle Bakanlık olarak şahsan zatıâliniz faide mülâhaza ediyor musunuz?

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Devamla) — Efendim, bu hususta Birinci Koalisyondan beri çalışmalar vardır. 5 Yıllık Kalkınma Plânında istihsalinden satışına kadar bütün petrol işlerinin bir çatı altında toplanması hakkında bir etüt ve tasarı da mevcuttur. Bu, şu şekilde oluyor; Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı sermayesinin yüzde 80 i Devlete aidolan bir ortaklıktır, Sanayi Bakanlığına bağlı bir ortaklıktır. Bu ortaklık aynı zamanda kuyuların da işletmesi ile meşgul olan bir istihsal müessesesidir. Bir de bunun dışında Ticaret Bakanlığına bağlı olan ve zaten petrol tevzii işleri ile meşgul olan Petrol Ofisi vardır. Diğerlerinin de petrol satacak hükmi şahsiyeti haiz olduktan sonra bu işe dâhil olmaları düşünülmektedir.

Bu iki müessesenin bir çatı altında birleştirilmesi düşünülmüş ve benden evvel de bu yolda bir teşebbüste bulunulmuştur. Yalnız Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının sermayesinin yüzde 80 i Devlete aidolduğu için, fizyon olduktan sonra Petrol Ofisiyle ve hususi petrol şirketleriyle birtakım ihtilâfların zuhur etmesi gibi bâzı mahzurlar ortaya çıkabilecektir. Bu bendenizin şahsi fikrim. Bu mahzurları bertaraf edersek bu iki Devlet teşekkülünün birleşmesinde ve bir çatı altında çalışmasında fayda vardır. Benim şahsi fikirlerim budur.

ASIM YILMAZ (Afyon Karahisar) — Tasarı Başvekâlette midir efendim?

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Devamla) — En son tasarıyı arkadaşlarım, bugün yollamamışlarsa yarın muhakkak Başvekâlete yollıyacaklardır. (Diğerleri vazgeçti sual sormaktan, sesleri,)

BAŞKAN — Vazgeçtilerse ifade etsinler. Arkadaşlarım, daha iki Bakanlık bütçesi var. Sayın Kılıç, sualinizi sormaktan vazgeçtiniz mi?

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Vazgeçmedim efendim.

BAŞKAN — Buyurun, sorun öyleyse.

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Sayın Bakana yazılı bâzı sorular sormuştum. Bütçe Komisyonunda da tekrarladığım bu sorularıma, her nedense cevap vermekten imtina ettiler. Sanıyorum ki, cevap vermek istemiyorlar. Ben de sual sormaktan vazgeçtim.

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Devamla) — Et ve Balık Kurumu meselesi mi efendim?

BAŞKAN — Buyurun Talât Oğuz.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Bâzı arkadaşlarımın iddiası veçhile, Petrol Ofisinin Devlet dairelerine yapmış olduğu mal mubayaasının Anayasaya aykırı olduğu, bu kürsüden, iddia edildi. Biz aynı fikirde değiliz. Sayın Bakan bu hususta ne düşünmektedir. Petrol Ofisi dışında kalanların şikâyetleri ve Devlet dairelerine veresiye suretiyle mal mubayaa etmeleri mümkün müdür?

Diğer taraftan Petrol Ofisinin tesbit ettiği fiyat seviyesi ile, diğer şirketlerin tesbit ettiği fiyat seviyeleri arasında bir fark mevcut mudur?

En son sualim; Devlet Malzeme Ofisinin gayesi itibariyle icra ettiği faaliyetin Devlet Petrol Ofisine teşmil edilmesi mümkün müdür? Bunların cevaplandırılmasını istirham ediyorum.

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Devamla) — Petrol piyasasında bir tek fiyat vardır. Ve bu fiyata bütün petrol şirketleri, ister resmî, ister yarı resmî, ister hususi olsun, bağlıdırlar. Bunun haricinde hususi müşterilerine bilmediğimiz sebeplerden iskonto yapıyorlarsa bunu bizim teker teker tesbit etmemize imkân yoktur.

2 nci sualiniz efendim?.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Devlet Petrol Ofisinin yapmış olduğu mal mubayaasının Anayasaya aykırı olduğu bu kürsüden ifade edildi. Biz aynı kanaatte değiliz.

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Devamla) — Bu, mal mubayaası değil, satışı olacak. Eğer Anayasaya muhalif olsaydı, şimdiye kadar durdururduk. Başka sualiniz var mı? Malzeme Ofisi meselesi, Malzeme Ofisi Maliye Bakanlığına bağlıdır, Devlet dairelerine malzeme mubayaa ve tevzi eden ve muayyen standartlara uyan bir teşekküldür. Petrol Ofisle bunun alâkasını iyi anlıyamadım. Malzeme Ofisi Maliye Bakanlığına bağlı olduğundan, Maliye Bakanı bu hususu daha iyi cevapalndırabilir.

BAŞKAN — Sayın İsmail Yılmaz,

İSMAİL YILMAZ (Bursa) — «İthalât kotalarının tanziminde, memlekette imâl edilen ve memlekette istihsal edilen ve hammadde olarak bulunan maddelerin kotaların dışında bırakılmasını prensibolarak kabul edildiği» tarafımızdan beyan edildi.

İlân edilen kotalarda görmekteyiz ki, hammaddesi memlekette bulunan bâzı maddeler, tebeşir, amyant, boya gibi, mevaddı iptidaiyesi memlekette milyonlarca ton olarak bulunduğu halde, ithal edilmektedir. Kotaların tanziminde, ön çalışmalarla alâkalı olarak, parlâmentodaki Ticaret ve Sanayi komisyonlarının alâkalı parlâmento içindeki Ticaret ve Sanayi komisyonlarının fikirleri nedir?

İkincisi; krom ve manganez madenlerimizin ocakları muattal bir vaziyettedir. Bu madenleri satamamaktayız. Amerika'ya karşı NATO Anlaşması gereğince stratejik madde olan Borasit madenlerimizi demirperde gerisi memleketlerine satamamayı taahhüdetmekteyiz. Fakat, dostumuz Amerika krom, manganez ve diğer madenleri demirperde gerisinde serbestçe ithal edebilmektedir. Bu bakımdan gerek stoklarımızın hemen ihracı bakımından dövize...

MEHMET SAĞLAM (Kayseri) — Sayın Başkan, beş dakika oldu, bu sual değil, izahat veriyor. Lûtfen müdahale edin efendim.

BAŞKAN — Efendim, siz de bu şekilde müdahale etmeyin, usul dışında bir hareket varsa söz ister konuşursunuz. Bunlar da zaman uzatıyor.

İSMAİL YILMAZ (Devamla) — Bu memleketin ana dâvasıdır. Madenlerin çalışması demek, ormanların kurtulması demektir. Binaen-

aleyh, bunların çalışması lâzımdır. Vekilimiz lûtfetsin izahat versinler.

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Devamla) — Kotalarla yapılan ithalât, yerli sanayie göre tanzim ediliyor. Sanayi için hammadde ve yatırım malları ve sair mevzularda, vekâletimizi tenvir eden Sanayi Vekâleti ile Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğidir. Yani, bir madde memlekette yapılmıyorsa, yahut muayyen kalitede yapılmıyor da ihtiyaç hâsıl oluyorsa, bu takdirde, muayyen miktarda ithalât yapıyoruz. Meselâ beyaz çimentoyu memleketimizde yapıyoruz. Fakat bunun fiyatı çok anormal şekilde yüksekse, ihtiyaca kâfi gelmiyorsa, kalitesi düşükse, ihtiyacı karşılamıyorsa, o zaman, Sanayi Vekâleti, Sanayi Odaları ve Ticaret Odaları Birliğinin isteği ile kotalara koyuyoruz. Çünkü, onlar bize bildiriyorlar. Biz Ticaret Bakanlığı olarak, yüzlerce, binlerce maddeyi bilemeyiz. Nasıl istihsal ediliyor, nasıl imal ediyor? Bu tetkikleri yapmak imkânına haiz olmadığımız içindir ki, biz bunu Devlet sektöründe Sanayi Vekâleti ile, hususi sektörde Odalar Birliği vasıtasiyle yapıyoruz. Eğer bize hatalı malûmat geliyorsa bu iki taraftan geliyor. Arada sırada böyle şeyler vâkı oluyor, biz düzeltiyoruz. Ama, biz bunu Vekâlet olarak teker teker tesbit edemiyoruz. Biz endirekt bir şekilde kotalara buna göre yer veririz.

Krom ve manganez mevzuunda arkadaşım hakikaten mühim bir mevzua temas etti. Türkiye kromları son zamanlarda Afrika'da, Rodezya kromları ile ve şimdi de Sovyet Rusya kromları ile rekabet halindedir.

Rodezya kromları ile iktisadi rekabet, Rusya kromları ile siyasi rekabet halindeyiz. Bu vaziyet karşısında esasen, maliyet masrafları yüksek olan kromcular ellerindeki kromlarını satamamaktadırlar, ve bu her mevzuda olduğu gibi yine bizim vekâletimize gelmektedir. Hadddizatında madenle Sanayi Vekâleti meşgul olur. Fakat, piyasadaki tahin helvasına kadar her şey bizim bakanlığımıza gelir. Arkadaşlarımızın yardımlariyle, kromcuların kromlarını ellerinden çıkarabilmeleri için iki yola müracaat ettik. Birinci yol iktisadi yoldur, yani, kendileriyle dış ticaret rejimine uyan bir anlaşma yaptık ve kromlarını elden çıkarmalarını temin ettik. Bu, bizim vekâletin doğrudan doğruya yaptığı bir iştir. 2 nci yol olarak Amerika ile, krom ihtiyacını, bu az gelişmiş müttefikinden temin etmesi bakımından, temaslara geçtik. Ümit ediyoruz ki, bu temaslarımız muvacehesinde, kromcularımız kromlarını ellerinden çıkarabilececkler, hem kendi işlerini geliştirmiş olacaklar, hem de mühim bir ihraç maddesi kıymetlenmiş olacaktır.

İSMAİL YILMAZ (Bursa) — Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sualler hakkında da kifayet gelmiştir. Son söz olarak, Şadi Binay'a söz veriyorum. Sayın Bakan, söz Şadi Binay'ındır. (Alkışlar)

TİCARET BAKANI MUHLİS ETE (Devamla) — Efendim, hiçbir arkadaşımızı gücendirmek istemem. Bana tariz eden İlyas Kılıç arkadaşımızın yazılı sorularına bende yazılı cevap vereceğim. Hiç kimseyi gücendirmek istemiyen bir arkadaşınızım. (Alkışlar)

MEHMET SAĞLAM (Kayseri) — Efendim, kifayet var diyorsunuz. Kifayet varsa, oylamaya zaruret yok mudur?

BAŞAN — Sorular soruldu, bakan cevaplarını verdi. Şimdi, son söz milletvekilinin olduğu için Şadi Binay arkadaşımıza söz verilmiştir. Bundan sonra kifayeti oya arz edeceğim. Buyurun, Şadi Binay.

ŞADİ BİNAY (Bilecik) — Sayın Başkan.. (Gürültüler)

BAŞKAN — Arkadaşlar, huzursuz olmayınız. Hem söz, hem de suallerin kifayeti hakkında iki tane önerge gelmiştir. Vekilden sonra son söz milletvekilinindir kaidesince son sözü milletvekili arkadaşıma verdim. Arkadaşımız ister iki dakikada konuşur, isterse beş dakikalık söz hakkını tam olarak kullanır. Mesele bu. Biraz sonra da kifayeti okutup oylarınıza arz edeceğim.

Buyurun Şadi Binay.

ŞADİ BİNAY (Bilecik) — Sayın Başkan, aziz arkadaşlarım, bende sizler gibi sayın bakanı dinledim, birçok bakımlardan da tatmin edildim. Fakat bâzı hususlar var ki, müsaadenizle kısaca onları da arz etmek istiyoru.

Dış ve iç ticari politikamızı tâyin ve tatbik eden Ticaret Vekâleti dar bütçesi kifayetsiz teşkilâtı yanında bizzat Devletin Hariciye, Maliye, Gümrük ve Merkez Bankası gibi dairelerinden müşküller görmekte ve bu hal muvaffakıyetini gölgelemektedir.

Bu memleketin ekonomisini zayıf hale sokmuş alan faktörler arasında takas, kredili ithalât ve bedelsiz ithalâtı da sayabiliriz. Resmî mânada Hükümet ekonomik bir sisteme malik değildir. Hükümetin piyasa müdahaleleri ise bazan yetersiz bazan da isabetsiz olmaktadır.

Ekonomi politikası tâyin edilirken Ziraat, Sanayi ve Ulaştırma Bakanlıklariyle daha yakın iş birliği yapılmalıdır.

Ekonomi tablosundan bâzı acı misaller vermek istiyorum. Kooperatifçilikte Avrupa'da bizden daha geri bir memleket yoktur.

Halk Bankası, 150 sene evvelki Osmanlı İmparatorluğu devrinde bile çok daha faydalı olmuştur. Belirli bir esnaf politikamız da mevcut değildir. Yer yüzünün artık insanları doyuramaması karşısında su ürünlerine el atmak zaruri olmuşsa da, mevzuatımız, teşkilâtımız ve teçhizatımız maalesef çok iptidaidir. Piyasada helâldan kâr zihniyeti kalkmış, ticari ahlâk bozulmuştur. İleri memleketler ise normal bir istihsal ve ticaret muvazenesi içerisinde faaliyetlerini muntazam bir seyirle geliştirmektedirler. Serbest mübadele bölgesi ile Müşterek Pazar arasındaki yakınlaşma kendini hissettirmektedir. Bu pazarın dışında kalmanın riskleri gittikçe ağırlaşmaktadır.

Biz ise hâlâ müzakere, izah ve tetkik safhalarındayız.

Dış ticaretimizde kendine göre tesirli bir yeri olan İsrail memleketinin mahdut imkânlarına rağmen dış ticaretinde 300 milyon dolârlık ihracat yapan muazzam bir inkişaf kaydetmiştir. Bizler sadece onu gıpta ile seyrediyoruz.

Sınai imalâtımızda hemen her sahada bir artış var ise de bâzı imalât ve ithalât emtiasında alıcıya fiyat dikte etme zihniyeti maalesef yine devam etmektedir.

Fazla maliyetli piyasa kredileri keza devam edip gidiyor. Borç için haciz ve satış ilânları gazetelerde en fazla raslanan yayınlar haline geldi. En büyük firmaların bile konkordatoya gittiğini duyuyor ve okuyoruz.

Geçim endeksleri yine yükselmiştir.

BAŞKAN — Bir dakikanız var.

ŞADİ BİNAY (Devamla) — Peki efendim. Kotaların tanziminde bazan resmî sektörün korunması için daha imalâtın artış programı tahakkuk etmeden memleket sanayiinin en büyük ham maddelerinden bâzılarının tahdidi gibi hatalara düşülmüştür. AID tahsislerine inhisar ettirilen bir kısım maddelerin ithalindeki kayıtlar da bâzı sanayiin işlemesini aksatmıştır.

Kotalarda müracaatteki yükseklik tevziat hisselerini düşürmüş ve bâzı ihtiyaç maddelerinde lisans ticareti önlememiştir.

İhracatla ithalât kıymetleri arasında muvazene teessüs etmediği müddetçe tediye bilânçosunun za'fı maalesef devam edip edecektir.

Son olarak muhterem arkadaşlar iç politikadaki huzursuzluk iç ve dış ticaretimize aktif ve menfî tesirler icra etmektedir. İç piyasada alınan kararlar esnaf ve müşteriyi memnun edememektedir.

BAŞKAN — Zamanımız bitmiştir. Cümlenizi tamamlayın.

ŞADİ BİNAY (Devamla) — Peki efendim. İç politikada yakın dostlarımızı ürküten bâzı tezahürler yüzünden Müşterek Pazar Gümrük Birliğine alınmamız dahi gecikmiştir.

Zira 20 nci asırda artık politika ile ekonomi birliğinden ayrılmaz hale gelmiştir.

Geçen yılki bütçe raporlarında Sayın Bakanın bu dertleri samimiyetle temenni arz ettiğimi biliyorum.

İşte şimdi Bakan oldu. Kendilerine başarılar dilerim.

Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Önergeleri okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte bulunan Ticaret Vekâleti bütçesinin tümü üzerindeki konuşmaların kifayetini arz ve teklif ederim.

İstanbul
Ziya Altınoğlu

Yüksek Başkanlığa

Yapılan görüşmeler muvacehesinde Bakanlık bütçesine yöneltilen tenkid ve temennilerden tenvir edilmiş bulunuyoruz.

Bu itibarla müzakerelerin kifayetini arz ve teklif ederim.

Gümüşane
Necmeddin Küçüker

Millet Meclisi Başkanlığına

Ticaret Bakanlığı bütçesi Karma Komisyonda enine boyuna görüşülmüş ve milletvekillerinin soruları Bakan tarafından cevaplandırılmıştır.

Bu itibarla soruların gündemin yürütülmesini sekteye uğratmakta olduğuna kaaniim. Soruların yeterliğinin oya arzını saygılarımla rica ederim.

Eskişehir
Celâlettin Uzer

BAŞKAN — Bütün önergeleri birlikte oylarınıza sunuyorum. Yeterliği kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Ticaret Bakanlığı bütçesinin tümü üzerinde görüşmeler bitmiştir. Bölümlere geçilmesini oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Açık oya sunulmuş bulunan kanun tasarısı hakkında oyunu kullanmıyan arkadaşımız var mı efendim?. Oylama muamelesi bitmiştir.

Bölümleri okuyoruz efendim.

B.		Lira
	Birinci kısım - Ödenek ve benzeri özlük haklar	
101	Bakan ödeneği	12 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	İkinci kısım - Personel giderleri	
	I - Maaşlar ve ücretler	
201	Maaşlar	10 915 002
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
202	Ücretler	3 420 680
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	II - Başka haklar	
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar	79 001
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
207	Yabancı dil bilenlere 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı	6 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
209	5434 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin (D) fıkrasiyle 34, 38 ve 39 ncu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler	603 525
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
210	Temsil ödeneği	4 200
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Üçüncü kısım - Yönetim giderleri	
301	Merkez daireleri büro giderleri	159 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
302	İller büro giderleri	98 500
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
303	Basılı kâğıt ve defterler	30 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
304	Posta, telgraf ve telefon ücret ve giderleri	185 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
305	Kira bedeli	302 500
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
306	Giyecekler	15 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
307	Yolluklar	825 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
308	4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi gider ve yollukları	45 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
309	Taşıt giderleri	18 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
310	Yabancı memleketlerdeki teşkilâtın büro giderleri	1 315 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

B.		Lira
	Dördüncü kısım - Daire hizmetleri	
403	Temsil giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	25 000
408	6224 ve 6973 sayılı kanunların 8 nci maddeleri gereğince yabancı sermayeyi teşvik komitesine verilecek ücretler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	50 400
418	Laboratuvarlar giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	20 000
420	İhracatın murakabesine dair tüzükler gereğince yapılacak sondaj giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	10 000
421	Su mahsullerine ait ilmî araştırmalar giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	400 000
422	Pamuk işleri standardizasyonu giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	500 000
451	Yayın giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	75 000
452	4489 sayılı Kanuna göre staj için yabancı memleketlere gönderileceklerin yolluk ve giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	5 000
453	Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği giderler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	477 000
458	İştirak edilecek dış sergiler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	6 406 100
476	Kurs giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	5 000

B.		Lira
	Beşinci kısım - Borçlar	
501	Geçen yıl borçları BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	15 000
502	Eski yıllar borçları BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	12 001
	Altıncı kısım - Yardımlar	
653	Ticaret Bakanlığı Memur ve Hizmetlileri Yardımlaşma Derneğine (Memur ve müstahdemlerin öğle yemeklerine yardımda kullanılmak üzere) BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	42 000
	Yatırımlar I - Onarımlar	
701	Bina onarımı BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	5 000
703	Makina ve techizat onarımı BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	10 000
	IX Makina ve teçhizat alımları ve esaslı onarımları	
781	Makina ve teçhizat satınalma onarımı BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	45 000

Ticaret Bakanlığı Bütçesinin görüşülmesi ve kabulü bitmiştir.

Açık oylarınıza sunulmuş olan, Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe Kanun tasarısının oylama sonucunu okutuyorum;

Oy sayısı	:	304
Kabul	:	235
Ret	:	49
Çekinser	:	20

Tasarı kanunlaşmıştır.

Sağlık Bakanlığı 1963 yılı bütçesinin görüşülmesine devam etmek üzere saat 00,30 a kadar birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati : 24,10

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 0.30

BAŞKAN — Başkanvekili Ferruh Bozbeyli

KÂTİPLER : Nevzat Şener (Amasya), Nurettin Akyurt (Malatya)

BAŞKAN — Bütçe görüşmelerine devam ediyoruz.

E — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Bütçesi

BAŞKAN — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesinin tümü üzerinde Millet Partisi Meclisi Grupu adına Sayın Halit Fikret Aka.

MİLLET PARTİSİ GRUPU ADINA HALİT FİKRET AKA (Nevşehir) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, kıymetli Sağlık Bakanı ve mesai arkadaşları;

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1963 bütçesi hakkındaki görüş ve temennilerimizi Millet Partisi Meclis Grupu adına arz ediyorum.

Sağlık hizmetlerinin ana hedefi, tabiatın en müstesna ve mütekâmil eseri olan insanın maddi ve mânevi bilûmum ıstırapları ile alâkalanmak, ferdi ve cemiyeti tehdideden canlı ve cansız binlerce âmil ile mücadele ve bunların zararlı tesirlerini bertaraf etmektir.

İnsan hayatını tehdit ve tahribetmek istiyen âmillerin bir kısmı bünyevidir ve daha ziyade ferdi ilgilendirdiğinden toplum için mühim sayılmıyabilir ve tedavi edici hekimliğin hududu içindedir. Bir kısmı ise hem ferdi, hem de cemiyeti geniş ölçüde alâkalandıran ve bilhassa insanları kütle halinde mahvetme kabiliyetinde bulunan dış âmillerdir ki, bu geniş saha ile koruyucu hekimlik meşgul olmaktadır.

Muhterem arkadaşlar, insanlar hayatın ilk devirlerinden itibaren kendilerini hastalandıran ve yok etmek istiyen muhtelif müessirlerle mücadele etmişler ve devirlerin anlayışlarına göre çeşitli tedavi prensipleri de ortaya atmışlardır. Fakat bu davranışları daha ziyade tedavi edici hekimlik sahasına munhasır kalmıştır.

Son zamanlara kadar insanlar hasta oldukları zaman hekimi aramışlar ve doktor ile hastanın münasebeti ancak hastalık zamanına inhisar etmiştir. Hekimler âdeta insanları bir bütün olarak mütalâa etmeyi unutmuşlardır. Bu anlayışın halk sağlığı bakımından zararları pek büyük olmuştur. Bu görüş aşağı - yukarı İkinci Dünya Harbine kadar devam etmiş fakat bu tarihten sonra ise hâdiselerin icbarı altında tamamen değişmiştir.

Artık fert, içinde yaşadığı cemiyetin ayrılmaz bir parçası odarak düşünülmektedir.

Bugün teşhis ve tedavide bütün faaliyeti hastanın yatağı başına teksif etmenin yani çevreyi hiç nazarı itibara almamanın kifayetsizliği ve hattâ zararlı olabileceği katî olarak anlaşılmıştır. Bu bakımdan insanı hastalıklardan, daha geniş bir tâbir ile her türlü dış tesirlerden muhafaza etmenin fert ve cemiyet için daha önemli bulunduğu ve daha da ucuza mal olduğu gerçeği meydana çıkmıştır.

Bu görüş ve kanaatle koruyucu hekimliğin iştigal sahası daha ehemmiyet kazanarak süratle genişlemiş ve kendisinden yüzlerce sene eski bulunan tedavi edici hekimliğe tekaddüm etmiş bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlar;

Epidemiyolojideki hızlı ilerleme epidemi tehlikesini ciddî bir kontrol altına almış ise de bu defa kütlevî ölümlere sebebolan yeni muhiti faktörler oraya çıkmıştır. Bunlar arasında beslenme bozuklukları, gıda zehirlenmeleri, sanayi zehirlenmeleri, romatizma, meslek hastalıkları, kardiyovasküler hastalıklar, trafik kazaları, endüstri kazaları, akıl ve ruh hastalıkları zikredilebilir. Ayrıca mühim ölümlere sebep olan kalb infaktüslerinin zuhurunda daha ziyade meslek hayatı beslenme bozuklukları ve

sosyal münasebetler gibi muhiti faktörler rol oynamaktadır. Hele enfeksiyöz hastalıkların gelişmeleri tamamen muhiti faktörlere bağlı bulunmaktadır.

Bugünkü kütlevî faktörlerden ve bunların ihtilâtlarından korunmak için derin epidemiyolojik emek ve mesainin yanında doğru bir istatistiğe, umuma şâmil hijiyen ve sanitasyon tetbirlerine ve âcil bir tedaviye ihtiyaç vardır.

Bunlardan başka ana, emzik ve okul çocuğu sağlık ve bakımı, genç ve yetişkinlerin sağlık ve bakımı, yataklı müesseseleri ile tedavi edici hekimlik hizmetleri, hususi hastaneler mevzuu, sağlık propagandası, halk eğitimi, korunmaya muhtaç çocukların bakım ve yetiştirilmesi, suçlu çocukların cemiyete faydalı bir unsur haline getirilmesi, sakatların işe alıştırılmaları ve meslek sahibi olmalarını temin edecek olan rehabilitasyon müesseselerinin kurulması, güçsüzlerin ve ihtiyarların sağlık ve bakımları ve barınacakları müesseselerin çoğaltılması gibi çeşitli koruyucu ve tedavi edici hizmetler yanında geniş sosyal problemleri de süratle halletmek mecburiyetindeyiz.

Daha kısacası insanları daima bir kül olarak mütalâa emek suretiyle, onların hasta ve sağlam olmaları düşünülmeden beşikten mezara kadar tedavi edici ve bilhassa koruyucu hekimliğin ve sosyal hizmetlerin etkisi altında bulundurmak zaruretindeyiz.

Muhterem arkadaşlar.

Hudut ve şümulü bakımından fevkalâde geniş bir sahaya yayılmış bulunan bütün bu koruyucu ve tedavi edici hekimlik hizmetlerini ve diğer sosyal problemlerin ifasını beklediğimiz Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına acaba Hükümet ve Meclis olarak bugüne kadar verdiğimiz kanuni ve malî imkânlar ne kadardır? Yahut da beklediğimiz hizmetin ağırlığı ile mütenasip midir?.

Hizmette muvaffakiyetin temel unsuru kabul edilen faktörlerin halihazır durumlarını birkaç paragraf içinde gözden geçirmek suretiyle yukardaki soruları cevaplandırmak mümkün olacaktır. Şimdi bu hususları kısaca arz edelim.

A) Para durumu :

En ileri ve kâfi derecede gelişmiş yani bütün hizmetleri organize edilmiş memleketlerde dahi sağlık işlerine ayrılan ödenek umumi bütçenin en az yüzde onu kadardır.

Az gelişmiş memleketlerde bu nisbet yüzde on beş civarında olduğu zaman ancak istenilen netice elde edilebilmektedir.

1963 Sağlık bütçesi ise umumi bütçenin ancak yüzde 4,89 'u kadardır. Her ne kadar geçen seneye nazaran yüzde yirmi civarında adedî bir fazlalık göze çarpmakta ise de 1962 Sağlık bütçesinin umumi bütçeye oranının yüzde 4,58 olduğu hatırlanırsa artışın sadece binde üç gibi cüzi bir nisbette olduğu hemen anlaşılacaktır.

Bu küçük artışın da ihtiyacımızı karşılamaktan uzak olduğu meydandadır.

Bu itibarla hizmetin ağırlığı ile mütenasip bir Sağlık bütçesinin ilk ulaşacağı hedef umumi bütçenin yüzde onu olmalıdır.

İmkânlarımızın zorlanması suretiyle de olsa, Sağlık hizmetlerinin en küçük halk topluluklarına kadar intikal ve inkişafı bakımından bu oranın zaruretine inanmaktayız.

B) Teşkilât durumu :

Bu bölümde sıhhi müesseseler, malzeme, ilâç, sosyal hizmetler ve mevzuatı kanuniyeden bahsedilecektir.

Bilindiği gibi yurdumuzda tedavi edici hekimlik hizmetinin hemen hemen bütün ağırlığı Devletin omuzlarına tahmil edilmiş bulunmaktadır. Bu itibarla sıhhi müessese ve malzeme bahis konusu olduğu zaman Devlet elindekiler akla gelmektedir. Halen Türkiye'de (otuzyedi bin yüzon) u Sağlık Bakanlığına aidolmak üzere ceman 49 382 hasta yatağı mevcuttur ki bu da ihtiyacımızın ancak yarısı civarındadır. Türkiye'de 10 bin kişiye 17 yatak isabet etmesine mukabil ileri memleketlerde 100 - 150 yatak Yunanistan'da ise 36 yatak düşmektedir.

Bu hesaba göre daha dün Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış bulunan komşumuz Yunanistan'ın seviyesine ulaşabilmek için 40 - 50 bin yatağa ihtiyacımız vardır.

Bunun hemen yanında tıbbi âlet ve malzemenin kifayetsizliği de malûm olan bir keyfiyettir.

Yatak ve malzeme noksanlarımızı telâfi ederek süratli bir başarı elde edebilmek için bilhassa tedavi edici hekimlik sahasında yükün mühim bir kısmının özel sektöre devredilme-

sini zaruri görmekteyiz. Bunun için de hususi hastane küşadı mevzuuna öncelik verilmesi, müteşebbislere uzun vâdeli az faizli krediler temin edilmesi, ayrıca vergi muafiyetinin tanınması gibi tedbirlerle özel sektörün teşvikı mümkündür.

İlâç durumu :

Memnuniyetle kaydetmek icabeder ki yerli ilâç sanayiimiz inkişaf yolunda devam etmektedir, hattâ tam kapasiteli çalıştırıldığı takdirde ihiyacımızı karşıladıktan başka ihraç maddesi olarak döviz getirme istidadı dahi göstermektedir. Bu terakki temposunun daha da süratlenmesi için bu sanayi kolumuz her nevi teşvika mazhar olmalıdır. Ayrıca küçük firmaların birleşmeleri temin edilerek standart kontrol imkânı sağlanmalıdır.

Yurtta imali mümkün olmıyan ilâçların ise ithali bittabiî zaruridir. Fakat yurda sokulacak ilâçların lüzum ve ehemmiyetini Sağlık Bakanlığının takdir etmesi kadar tabiî bir yol düşünülemezken, halen meri mevzuata göre bu takdir keyfiyeti maalesef Ticaret Bakanlığına ait bulunmaktadır.

Bu sakat durum lüzumsuz döviz sarfını mucibolduğu gibi yerli ilâç sanayiimizin köstoklenmesine ve bilhassa yurtta imali mümkün olmıyan bâzı ilâçların ihtiyacı karşılayacak derecede ithal edilmemeleri yüzünden karaborsaya intikal etmesine ve vatandaşların geniş ölçüde ıstırap çekmelerine meydan ve sebebiyet vermektedir.

Memleketimizin ve halkımızın nef'i bakımından mevzuattaki bu aksaklığın düzeltilmesini temenni etmekteyiz.

Sosyal hizmetler :

Bundan bir kaç sene evveline kadar Sağlık Bakanlığı Sosyal hizmelere ya hiç iltifat etmemekte veya ancak senbolik mahiyette ve dağınık bir tarzda yer vermekte idi.

Fakat iki sene evvel Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurularak dağınık mahiyetteki bu hizmetler bir araya toplanmış ve şekillendirilmiştir.

Teferruata dalmadan arz etmek isteriz ki Sosyal Hizmetler Enstitüsünün kısa zamanda derlenip toplandığını ve hedefine doğru yöneldiğini ve kendisine müsait imkânlar sağlandığı takdirde daha da verimli çalışabileceğini memnuniyetle müşahade etmekteyiz.

Mevzuatı kanuniye :

Şurasını itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki başta Teşkilât Kanunu olmak üzere Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve diğer birçok mevzuatı sıhhiye fonksiyonunu tamamen kaybetmiş ve günün ihtiyaçlarını karşılayamaz bir hale gelmişlerdir.

Yeni görüş ve imkânların ışığı altında sağlık mevzuatında toptan ve esaslı bir reformun lüzumuna kaani bulunmaktayız.

C) Personel :

Bugüne kadar tıp ve yardımcı tıp personeli probleminin âdil bir tarzda halline maalesef hiç önem verilmemiştir. Bu yüzden meselenin en had safhasına erişilmiş bulunulmaktadır.

Türkiye'de tecili yapılmış 14 630 tabibten ancak 3 488 inin Bakanlık emrinde çalıştığını arz edersem durumun nezaketi daha iyi anlaşılır.

Cemiyetin ve bilhassa bugüne kadarki hükümetlerin hekime karşı az alâka göstermeleri yüzünden 4 bin kadarının mesleki terk ettikleri bir bu kadarının da dış memleketlere dağıldıkları bakıye cüz'i bir kısmının da şurda burda serbest tababet icra ettikleri bilinmektedir.

Halen 100 leri çok aşan Hükümet tabiplikleri ve sağlık merkezleri münhal bulundukları gibi kabarık bir hizmet grupu da ek görevlerle idare edilebilmektedir.

Ayrıca Devlet emrinde veya serbest çalışan hekimlerin mühim bir çoğunluğunu büyük merkezlerde toplanmış oldukları malûmdur. Esefle arz etmek icabeder ki bâzı mahrumiyet bölgelerinin bugüne kadar hekim yüzü görmedikleri de bir vakıadır.

Yardımcı personel durumu da yüz güldürücü olmaktan çok uzak bulunmaktadır. 60 bin yardımcı tıp personeline ihtiyacımız olduğu halde mevcudumuz ancak 9 bin küsurdur.

Normal olarak 2 buçuk ile üç yatağa bir hemşire düşmesi icabederken bizde güçlük ile 40 yatağa bir hemşire ancak bulunabilmektedir.

Bu kısa mâruzatımızın açık mânası şudur :

Bugün memleketin % 80 nini teşkil eden köylü, fakir ve orta halli zümre hekim ve tedaviden mahrum olarak kaderi ile başbaşa yaşamakta ve binlerce hasta imkânsızlıklar içinde maalesef ölüm ile pençeleşmektedirler.

Türkiye'deki senelik ölüm miktarının seferi bir ordu tutarında olduğunu arz edersem durumun vahamet ve ciddiyeti kendiliğinden meydana çıkar.

Muhterem arkadaşlar :

Yukarda memleketimizde müseccel hekim adedinin 14 630 civarında olduğu arz edilmiş idi. Nüfusumuz tescil edilmiş bulunan bu hekim adedine bölündüğü takdirde ortalama 2 100 kişiye bir doktor isabet ettiği memnuniyetle görülmektedir. Bu nisbet en medeni memleketler ile boy ölçüşecek mahiyettedir. Yani Türkiye'deki hekim adedi az değildir, aşağı - yukarı ihtiyacımızı karşılayacak bir seviyededir.

Şu halde personel problemlerindeki hastalık hekim azlığı olmadığına göre acaba nedir? Tedavi ve ıslahı hangi tedbirlerle mümkün olacaktır. Bu hususta en salâhiyetli bir ağız olan Sağlık Bakanımız Yusuf Azizoğlu'nun Bütçe Komisyonundaki konuşmalarını ehemmiyetine binaen aynen naklediyoruz.

(Hekimler için tatbik ettiğimiz ücret baremi adalet ile hizmet ile alâkası olmıyan gülünç bir baremdir.

Liseden sonra 10 yıl okuyan bir hekimi 460 lira maaşla tâyin ediyoruz, benim şoförümün bile maaşı 900 liradır. Bu durumda elbette 4 bin doktorumuz dışarıya hicret edecek ve burada kalanlardan çoğu da Bakanlıkta hizmet görmiyecektir.

Tedbir almazsak Sağlık hizmetleri duracaktır. Çalışmakta olan hekimlerimizin yarısı da dışariyle muhabere halindedirler, müspet cevap aldıkları zaman gideceklerdir.

Bir hekim en az yarım milyon liraya mal olmaktadır. Bu durumda dışarıya kaçırdığımız millî servetin miktarı 2 milyar liradır.

Halen 120 ilçede Hükümet tâbibimiz yoktur. 82 sağlık merkezi tek pratisyen tabip ile idare edilmektedir. 40 yatağa ancak bir hemşire düşmektedir.

Malî imkânsızlıklarımız vardır. Medeni memleketlerde sağlık hizmetlerinde harcanan para umumi bütçenin % 10 nu bulmaktadır. Türkiye'de ise % 5 in üzerine çıkmamıştır.

Muhterem arkadaşlar :

Görülüyor ki, hizmetin sorumluları hastalığı katî olarak teşhis etmiş bulunmaktadırlar.

Binaenaleyh kendilerinden isabetli ve muvaffakiyetli bir tedavi beklemek, bu sahada çok ıztırap çekmiş bulunan bu memleketin en tabiî hakkıdır.

Bakanlık, hizmetle alâkalı her müspet adımının yanında feragat ve fedakârlığın eşsiz örneklerini vermekte devam eden vatanperver hekim ve yardımcılarını bulacağından katiyen emin olmalıdır.

Kanaatimizce muvaffakiyetin en güvenilir teminatı da budur. Vatanperverlik ve fedakârlık bakımından erişilmez bir mertebeye ulaşmış bulunan Türk hekim ve yardımcılarına bu kürsüden şükranlarımızı arz etmeyi kutsi bir vazife telâkki etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar :

Türkiye'nin içtimai, iktisadi, askerî ve bilhassa çalışma gücünün artmasını meydana getirecek olan sağlık seviyesinin hazırlanması, fert, aile, cemiyet, iş ve muhit şartlarının düzenlenmesi suretiyle halkımızın refah ve saadet içinde yaşaması Millet Partisinin en samimî arzu ve temennisidir.

Bu arzu ve temennimizin tahakkuku için tıbbi sosyalizasyonun yanında yıllık plândaki sağlık hedeflerine ulaşabilmek için lüzumlu görülen genel ve özel tedbirlerin zaruretine inandığımızı arz etmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar :

Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1963 bütçesi hakkındaki fikir ve kanaatlerimize gelince : Bunlar aşağı - yukarı Sağlık Bakanlığı hakkındaki görüşlerimize yakındır.

Bütün dünya için birinci derecede tehlike arz eden Kolera, Veba, Çiçek, Sarı Humma, Tifüs ve Raci Humma gibi hastalıkların hava ve deniz limanlarımızdan yurda girmesine mâni olmaya çalışan bu teşkilâtın yaptığı hizmetler pek mütevazi bütçesine nisbetle oldukça ehemmiyetli mahiyettedir. Bununla beraber personel ve araç bakımından takviyeye muhtaçolduğunu ve Sağlık Bakanlığındaki ıslah edilmesi icabeden hususların burada da mevcut bulunduğunu görmekteyiz.

Bu mevzuda şu noktayı memnuniyetle kaydetmek isteriz.

Katî teşhisin konulmuş olduğunu bildirdiğimiz sağlık hizmetlerindeki hastalıkların tedavisinde Bakanlık oldukça ileri adımlar atmış ve teşkilât, mevzuat ve personel rejimini günün şartlarına uygun olarak halledeceğini salâhiyet

ve katiyetle Bütçe Komisyonunda ve Senatoda ifade etmiş bulunmaktadır. Hizmetin yapılması bakımından bu sarih ve katî ifadeyi sevk telâkki etmekte ve takdirle karşılamaktayız. Malûmdur ki, hizmette muvaffakiyetin paradan sonraki en mühim şartları arasında bahsi geçen reformlar yer almaktadır. Bunların süratle tahakkukunu zaruri addetmekteyiz.

Netice itibariyle her iki bütçenin de hâlen hizmete kifayetli olduğu hususunun iddia edilemiyeceğini fakat istikbal için ümitli adımlar atılmakta olduğunu, her halûkârda da bu bütçelerin vatan ve milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını gönülden temenni ettiğimizi arz ederken Millet Partisi Meclis Grupu adına hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grupu adına Sayın Ahmet İhsan Kırımlı.

ADALET PARTİSİ GRUPU ADINA AHMET İHSAN KIRIMLI (Balıkesir) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, bütün politik düşüncelerin üstünde, millî dâvalarımızdan biri olan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesi bugün huzurunuza gelmiş bulunuyor.

Aziz Milletimizin bekasiyle ilgili bu bütçe üzerinde Adalet Partisi Sözcüsü olarak, düşüncelerimizi tamamen yapıcı bir istikamette söyliyeceğiz. Sağlık ve sosyal yardım meseleleri, bütün dünyada daima millî bir mesele olarak ele alınmıştır. Bu, bir bakıma insanlığın müşterek bir dâvasıdır. (Sağlam vücutta sağlam kafa bulunur.) vecizesi hedefimizin en güzel ifadesidir.

Memleketin kalkınması, müesseselerin kurulması, sağlığa bağlı olduğu gibi en modern imkânlar içinde de yine sağlık lâzımdır. Aksi halde bir baş ağrısı huzuru kaçırmaya kâfidir. Yine bir ata sözünü söylemeden geçemiyeceğiz. (Her şeyin başı sağlıktır.) Acaba biz, milyarlık bütçemizde bu realiteye eğilebilmiş miyiz?

Hayır! Her zaman olduğu gibi yine bu mevzuda çok kısır davranılmıştır. O kadar ki, birkaç ay evvel Yüksek Meclisimizden geçen plân esaslarına bile sadık kalınmamış ve kesintiler yapılmıştır. Beş yıllık plânın bu ilk adımındaki kısıntıya, gelecek yıllarda da daha fazlası eklenerek bir çığ gibi yürüyecektir.

Bir memleketin medeni seviyesi evvelâ sağlık durumu ile ölçülür. Dünyaya şöyle bir göz atacak olursak, imrendiğimiz memleketler sağlık ve sosyal problemlerini halletmiş memleketlerdir. İlk nazarda bunları maddi imkânlara bağlamak kolaysa da doğru değildir. Bu mevzuda bina veya malzeme dâvanın sadece yardımcısı olabilir. Elemanları ve halkın seviyesi itibariyle bugün Türkiye'de istenilen şartlar oldukça mevcuttur. Fakat istenen organizasyon realitelere eğilme yoktur. Teşkilât muayyen bir sistemin içine giremeniş, noksanlar herkesçe bilinmesine rağmen, idari ve politik sebeplerden dokunulmamakta, müdafaaları yapılmamaktadır. Alınan tedbirler esas meselenin bir cüzüne konup bir kanserliyi morfinle uyutup, ağrısını muvakkat zaman için durdurmaktan başka bir şey değildir. Biz artık bu derdin hakiki çaresini bulup, bu urun çıkarılıp temizlenmesini istiyoruz. Bunun için de dâhi olmaya hiç lüzum yoktur. Önümüzde çok güzel misaller, yapılmış işler vardır.

Türk milletinin muasır medeniyet seviyesine çıkabilmesi, evvelâ medeni insan gibi yaşıyabilme imkânlarını, tedbirlerini, muayyen seviyeye çıkarabilmesi ile mümkündür.

Kanaatlerimize uygun çareleri saymadan evvel bugünkü durumumuza kısaca, Hükümetin kendi verdiği rakamlar üzerine bir göz atalım.

Halk sağlığı hizmetleri çok kifayetsiz olup, medeni anlayıştan çok uzaktır. Bu sebepten bulaşıcı hastalıklardan sıtma hariç hiçbiri kontrol altına alınamamıştır. Memlekette 750 000 veremli, birbuçuk milyon trahomlu, 20 000 cüzamlı vardır. Hiçbir bölgede eksik olmıyan kancalıkurt, tifo, paratifo, difteri, tetanos, hele son sene zarfında tesbit edilen 1 145 çocuk felci vakası memleketin manzarasını iptidai korkunç bir hale getirmiştir. Koruyucu hekim kadroları alabildiğine boştur. Ana Çocuk Sağlık Teşkilâtı ancak muayyen yerlerde kurulabilmiş, istenilen kapasitede çalışamamaktadır. Memleketimizde çocuk ölümü başta gelmektedir. Birleşmiş Milletler istatistiklerine göre bu hususta dünyada ikinci gelmekteyiz,. Geçen yıl 132 mütehassıs kadrosu boş iken bu yıl 240 a çıkmıştır. Pratisyen hekimlik kadromuzda 469 noksan olup bir o kadar vazife de ek görevle çalıştırılmaktadır. Hemen ilâve edelim ki, bu kadrolar plân gereğince kadrolar olmayıp, mevcut kadrolardır. Geçen yıl 49 iken bu yıl 120 ilçemizde hiç doktor yoktur. Böylece dört milyon civarında Türk vatandaşı sağlık hizmetlerinden tamamen mahrumdur.

Türkiye'de yatak adedi 62 000 diye gösterilmesine rağmen % 30 zunun muhtelif sebeplerden dolayı kullanılmadığı söylenmektedir. Yani hakiki mânada 10 000 kişiye onbeş buçuk yatak düşmektedir.

Yardımcı personel yok denecek kadar azdır. Mevcut hastanelerimizde 37 yatağa bir hemşire düşmektedir. Koruyucu hekimlikteki boşluklar hesapsızdır. Hastanelerin kısmı âzamında yatak temini ve bakım maalesef şartlı hale gelmiştir. Halk arasında büyük söylentilere ve şikâyetlere sebebolmaktadır. Hastane vasfında temizliğe dikkat edilmemekte, hele ilmî çalışma pek az yerde görülmektedir. En basit labratuvar muayenelerinin bile yapılamadığı veya tedbirlerin alınamadığı hastanelerimiz mevcuttur. Bilgi ve görgüyü artıracak bir sistemden mahrum hastanelerimizde, ilmî teftiş diye de bir şey yoktur. 100 gram fasulyenin hesabı sorulurken diğer taraftan ölüm sebepleri, tedavi sistemleri, gelişen tababete ayak uydurulup uydurulmadığı, böylece heba olan can ve mal kaybı aranmaz bile. İşin garibi şudur ki, bu teftişi bir muhasebeci değil de bir doktor yapar. Poliklinik muayeneleri hakiki hizmetten çok uzaktır. Saatte 60 - 70 hastaya bakılan bir poliklinikte, isimlerin bile nasıl yazılabildiğine hayret etmemek elden gelmez.

Tıbbi malzeme başı boş denecek kadar bakımsızdır. Tamir imkânları sağlanmadığından milyonlar değerinde malzeme yatmaktadır. Keza malzeme standart olmadığı için gerek bakım, gerek tamiri çok müşkül olmaktadır. Bâzı hastanelerde milyonlar değerinde birçok âletler tecrübesizlikten veya bilmediğimiz veya bilmek istemediğimiz sebeplerden, alındığından beri hiç kullanılmamıştır. Bunların da hesabını soran yoktur.

Bu sistem ve anlayış içinde göze çarpan vatanperverane ferdî gayretleri takdirle anmak isterim.

Bu dramatik manzara karşısında düşüncelerimiz nelerdir?

1. Evvelâ Hükümet olarak her şeyin başı sağlık olduğuna inanıp, yukarıdaki realiteleri kabul edip, yapılacak tasarrufları bu bölümde aramamak lâzımdır. Sağlık plânı esasen en fedakâr en kanaatkâr şartlara göre hazırlanmıştır. Bir de bundan kısıntı yapmak, meşhur tâbiriyle bir koyundan ikinci deriyi çıkarmak oluyor.

Sağlık ve sosyal yardım hizmetleri en rantabil yatırımlar olup, neticeleri en kısa zamanda kalkınmamıza hız ve zenginlik verecek işlerdir. Bütçede bu bapta yapılan tasarruf tamamen yersizdir.

2. Sağlık Bakanlığı ilke ve yolunu tesbit etmelidir. Bu husus plânda gösterilmiş halk sağlığına (koruyucu hekimliğe) öncelik verilmiş, tedavi edici hizmetler ise tamamlayıcı olarak kabul edilmiştir. Halbuki bütçe kanaatimizce bu karekteri göstermemektedir.

Bakanlığın Teşkilât Kanunu, bu ilkeye göre yeniden tanzim edilmelidir.

Bakanlığın, sağlık konusunu halk sağlığı (koruyucu) ve tedavi edici diye ikiye ayırdıktan sonra, uygulanacak yol, karma sistem olmalıdır.

a) Halk sağlığı hizmetlerinde (koruyucu tababette) sosyalizasyon sistemi,

b) Tedavi edici hizmetlerde sigorta ve döner sermaye sistemi.

a) Halk sağlığında (Koruyucu tababette sosyalizasyon Kanunu tatbik etmek ve koruyucu hizmetleri bir devlet vazifesi olarak vatandaşın ayağına götürmek lâzımdır. Zira bu hizmetlere, halk ferdi olarak hiçbir zaman itibar etmez. Esasen, maddi kudreti içinde de değildir.

Ana Çocuk Sağlığı Teşkilâtı bütün yurtta süratle kurulmalıdır. Nüfusun % 70 ine hitabeden, eğitim ve kontrol sistemleriyle halk sağlığının temelini teşkil etmektedir. Sağlam anne ve yarının gürbüz nesli bu çalışmalara bağlıdır.

Salgın hastalıklarla seferberlik halinde mücadeleye geçmek elzemdir. Bunların başında, Refik Saydam Enstitüsünün genişletilmesi, bilgili ellerde ciddî mecburi aşı tatbikatı şarttır.

Sosyal hastalıklarla mücadele, çevre hijiyeni, gıda bilgisi ve kontrol büyük değer taşımaktadır.

Verem tarama ekiplerinin büyük bir feragatle çalışmalarına mukabil, Verem Dispanser ve hastanelerinin randımanlı olduğunu iddia edemeyiz. Açık tüberkülozlu bir hastanın hastanede bir ay yatıp çıkması ile yatmaması arasında bir fark yoktur. Hiç olmazsa bölge göğüs cerrahisi klinikleri ve iyileşebilenleri hayata hazır-

lamak için rehabilitasyon tesisleri mutlaka kurulmalıdır. Aksi halde verem hastaneleri muvakkat müsafirhanelerden ileri gidemez. Koskoca memlekette bir veya iki yerde değil de, her verem hastanesinde ufak da olsa çocuk servisi açmak lâzımdır. Esasen medikal tedavi ile en iyi netice bu grup hastalarda alınır.

Verem hastanelerinin diğer hastanelerden farklı olarak, sosyal tarafları olmalıdır. Hastaların moralman durumları büyük değer taşır.

B) Tedavi edici hekimlik,

Bu bölümde Sağlık Sigortası ve döner sermaye esas olmalıdır.

İyi tatbik edildiği takdirde hasta ve hekim münasebetleri bilgi ve itimada dayanan bir esas içinde tanzim edilmiş olacaktır. Bu da daha fazla öğrenme ve hastaya fark gözetmeden daha fazla itina etmek hevesini doğuracaktır. Türk tıp ilmi yükselecek, Türk vatandaşı en muztarip anında huzur ve sağlığını bulacaktır.

Bugün Sağlık Sigortası yüksek primlerle ve en kötü şekliyle tatbik edilmektedir. Sigortalının, kendi hekimini kendisi seçmesi, hususi müesseselerden şartlı ve rekabet esaslarına göre istifade edilmesi başta gelen tedbirlerdendir. Ancak bu şekilde işçi ve iş verenin verdiği sigorta primleri değerlendirilmiş, hasta hem piskolojikman hem de ilmen tatmin edilmiş olacaktır. Sigorta sistemimiz ıslah edildikten sonra, sırasiyle iş verene, esnafa, tüccara, memura hattâ kredi ile çalışmaya alışmış mühim bir çiftçi grupu vatandaşa teşmil etmek mümkündür. Esasen sağlık sigortası genişliği nisbetinde faydalı olur. Temin edilecek primler Devlet bütçesinden mühim bir yükü % 60 ilâ % 70 ni kaldırabilir. Bu arada, muhtaç vatandaş da daha müsait şartlar içinde tedavi edilme imkânını bulacaktır.

Buna mukabil, tedavi edici hekimlikte sosyalizasyonun tatbiki, hem Devlet bütçesine tahammül edilmez, altından kalkınmaz masrafları yükleyecek, serbest tebabeti öldürecek, tıbbi gelişmeleri durduracaktır. Bu sebepten pilot bölgelerin bu şartlara göre başarısını merakla beklemekteyiz.

Mevcut hastanelerimizde % 30 nisbetinde kullanılamadığı iddia edilen yataklar süratle ıslah edilmeli mümkün olduğu kadar yatak adedi artırılmalıdır.

Hastaneler ilmi teftişe tabi tutulmalı, ziyaretçi ekiplerle ve kurslarla ilmi gelişmeler bütün hastanelere götürülmeli, hastaneler arasındaki ilmî seviye farkı asgariye indirilmelidir.

Dış memleketlerle münasebeti çok artmış Türk hekimleri kurulacak ihtısas hastanelelerini ehliyetle çevirebilecek kudrettedir. Kurulacak bu tesislerin kısa zamanda birer ilim merkezi olacağına hiçbir şüphemiz olmamalıdır.

Hastane personelini hastaneye maddi ve mânevi bağlamak ve bütün gün çalıştırmak çarelerini aramak lâzımdır. Muayyen bir zaman içinde hudutsuz işi yapmakla görevli hekim veya yardımcı personelden randıman beklemek çok fazla iyimserlik olur.

3. Personel.

Memleketimizde en mağdur durumda olan sağlık personelidir. Bunun neticesidir ki, yakın bir istikbalde telâfisi gayrikabil bir sağlık personeli sıkıntısı içine gireceğiz.

Halen 13 975 Türk hekimi olmasına rağmen Türkiye'de meslekte çalışanı 6 317 dir. Geri kalanın 3 658 i geçim sıkıntısından mesleki terk etmiş ve takriben 4 000 i de dış memleketlerde hekim olarak çalışmaktadır. Hekimlerin muayyen merkezlerde toplanması fazla izam edildiği kanaatindeyiz. Çünkü, İstanbul, Ankara, İzmir gibi yerlerde üniversiteler, assitan yetiştiren büyük hastaneler, enstitüler ve büyük müesseseler bulunmaktadır. Buralarda tabiî olarak hekimler toplanmış olmasına rağmen yine bu bölgelerde bâzı devlet kadroları boştur. Hususi müesseseler kanun icaplarına tam riayet ettirilebilse bu rakamlar daha da yükselebilir. Mühim olan buralarda serbest olarak çalışan hekimlerin adedidir. Bu da yok denecek kadar azdır. Esasen bu müesseseler karşısında serbest olarak dayanabilmesine maddeten imkân da yoktur.

Hekim yetiştirmek hem büyük masraf hem de zaman işidir. Bir mütehassıs en az liseden sonra 10 yılda devlete yarım milyon liraya mal olarak yetişir. Bunlardan istifade edememek tamamen bizim hatamızdır. En uzun, en yorucu bir tahsili yaptıktan sonra hayatımızdan sağlığımızdan sorumlu tuttuğumuz bir kimseyi ayda 380 liraya çalıştırmaya çalışma en azından insafsızlık ve kendi hayatımıza kıymet vermemek olur. Bu anormal statü dü-

zeltilmediği takdirde, sadece bir zümreden fazilet ve feragat beklemek, kendimizi aldatmaktan başka bir şey değildir. Yukarda arz ettiğimiz karma sistemle tabiplerin tatmin edileceğine ve vazifelerini seve seve yapacaklarına inanıyoruz.

Her an korkunç hastalıklarla mücadele halinde olan sağlık personelinin mutlak bir teminatı, sigortası olmalıdır. Her meslekte olduğu gibi, fazla mesainin yıpranmasının karşılığını almalıdır.

Sağlık personelinin ilmî seviyesini yüksek tutabilmek için imkânlar sağlanmalı, yardımlar yapılmalıdır.

Geçen yıl bütçede teklif ettiğimiz internin müessesesinin kanun halinde teklif edilmesini memnunlukla karşıladık.

Yıllardır kadrosuzluktan hak kazandıkları terfileri bekliyen yüzlerce hekimin bu bütçede yüzlerinin güleceğini öğrenmek bizi bilhassa sevindirmektedir.

Sağlık teşkilâtında, asıl sıkıntısı görülen yardımcı sağlık personelidir. Bununla beraber, bütçede plânın gerektirdiği tedbirler alınmamış, ilerdeki yıllara bırakılmıştır. Bu büyük bir hatadır. Medenî memleketlerde her hastanenin yanıbaşında mutlaka hemşire veya hastabakıcı okulu vardır. Zaten bu teşkilât olmadığı takdirde hastane işlerini normal olarak yürütebilmek imkânı yoktur. Yardımcı personel bir taraftan yetişirken diğer taraftan da hastane işlerini görmekte büyük yardımları olur. Hattâ bu okullar Amerika'da ücretli olduğundan hastanelere bir gelir kaynağıdır.

Bugünkü hemşire ve hatabakıcı statümüz yeni baştan ele alınıp, daha fazla sosyal imkânlar sağlanıp cazip hale getirilmelidir.

4. İlâç :

Bütün sağlık tedbirlerinin nihayet ilâça dayanması meselenin ehemmiyetini göstermeye kâfidir. İlâç ithalinde ticari gayeler son plânda kalmalıdır. Bugün tıbbın ağırlığını taşıyan antibiyotiklerin artık memleketimizde yapılması lâzımdır. Yerli ilâç sanayii bilhassa bu hususta teşvik edilmelidir.

İlâç mevzuu da standardize edilmelidir.

İlâç fiyatlarını en az % 25 yükselten lüks ambalâj sisteminden vazgeçilmeli, hekim reçetesinde istenen miktar ve adedde verilmelidir. Böylece birçok ilâç israfı da önlenmiş, döviz tasarrufu yapılmış olacaktır.

Refik Saydam Enstitüsü genişletilerek ilâç, kontrolü esaslı bir şekilde ele alınmalıdır.

Koruyucu ve tedavi edici ilâçlarda istismar ve inhisarcılığa katiyen meydan verilmemelidir.

Hususi sağlık müesseseleri mutlaka maddi ve mânevi teşvik edilmelidir.

İstatistik işleri ilmî bir şekilde ele alınmalı ve üzerinde titizlikle durulmalıdır.

Memleketimizde pek bâkir olan hidroloji şubesini ele almakla, emsalsiz tabiî kaplıcalarımızı içte ve dışta kıymetlendirmek mümkündür.

Tabip Odaları Birliği imkânsızlıklar içinde âdeta fonksiyonunu kaybetmiştir. Yenibaştan ele alınacak bir kanunla düzenlenmeli, tabip topluluğu gerek sosyal, gerek ilmî bakımdan organize edilmelidir. Bugün hekim topluluğunda görülen nahoş meslek haysiyetini rencide eden hâdiselerin sebebi Tabip Odaları Birliği Kanununun kifayetsizliğidir.

Sosyal hizmetler :

Bu konuda bir yıl içinde atılmış bâzı ümit verici adımlar olmakla beraber, memleket çapındaki organizasyonu bakımından henüz daha çok yetersizdir.

Ana ilkeler olarak kimsesiz yavruların, zavallıların, sakatların sıcak bir yuvada veya rehabilitasyon merkezlerinde kimseye muhtaç olmadan korunmalarını görmek en büyük isteğimizdir. Bu, milletimizin, ulvi hislerimizin, şanına yakışan bir arzudur. Şefkatli hamiyetperver halkımızın da el vermesi ile yapılamıyacak bir iş değildir. Yakın tarihimize kadar bu müesseselerin bütün dünyaya en güzel numunelerini vermiş bir milletiz.

Aziz arkadaşlarım;

Sözlerime son vermeden evvel kendilerini insanlık hizmetine atayan meslektaşlarıma, bütün yardımcı sağlık personeline en derin saygı ve şükranlarımı arz eder, bakanlık erkânı ve tatbikatçılarına başarılar diler, 1963 yılı bütçesinin milletimiz ve memleketimiz için hayırlı olmasını temenni ederim. Sonsuz hürmetlerimle (Alkışlar.)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grupu adına Sayın Ali İhsan Balım, buyurun.

CEVAD ODYAKMAZ (Sivas) — Efendim, grupların yirmişer dakika konuşacaklarına dair Yüce Meclisin kararı vardır.

BAŞKAN — İçtüzük hükümlerine göre grupların söz istemelerine bir mâni yoktur. Bu sebeple iki kişi söz istemiş. İki kişiye veriyorum.

Buyurun, Sayın Balım.

CEVAD ODYAKMAZ (Sivas) Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

CEVAD ODYAKMAZ (Sivas) — Muhterem arkadaşlarım, filhakika İçtüzükte grupların söz haklarının tahdidine dair bir hüküm yoktur. Ancak, bütçe müzakereleri dolayısiyle verilen bir takrir üzerine, Meclisinizce grup sözcülerinin 20 dakika konuşması hakkında bir karar alınmıştır. Binaenaleyh, Adalet Partisi Grup Sözcüsü 20 dakikadan fazla bir müddetle konuşmuştur. Tekrar ikinci defa Adalet Partisi Grupu adına söz alınması karşısında, Yüce Meclisin almış olduğu karar muvacehesinde söz verilmemesi iktiza etmektedir. Başkanlığın bu ciheti nazarı itibara almasını istirham ediyorum.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, evvelâ Adalet Partisi Grup Sözcüsü arkadaşımız 18 dakika konuşmuştur, 20 dakikadan fazla konuşmuş değil. Biz burada saat tutuyoruz. İkincisi;.. (Gürültüler) Müsaade buyurun arkadaşlar. İkincisi; grupların kendi aralarındaki anlaşmaları Riyaset Divanını ilgilendirmez. (Meclisin kararı var sesleri) (20 dakikayı geçemez sesleri)

İçtüzük bakımından; gruplar, istediği zaman, istediği adedde söz istiyebilir ve verilecektir. Verilmiş olan takrir, grup sözcülerinin 20 dakika konuşması hakkındadır. Bir grupa 20 dakika zaman verilmesi hakkında değildir. Bu itibarla takririn de hilâfına bir muamele yapılmış değildir, usule riayet edilmiştir.

Buyurun, Ali İhsan Balım.

RUHİ SOYER (Niğde) — Bir grup adına iki kişi konuşur mu?

BAŞKAN — Arkadaşlar, lûtfen müsaade buyurun, hatip sözlerine devam edecektir.

RUHİ SOYER (Niğde) — Her grup iki defa konuşur mu?

A. P. GRUPU ADINA ALİ İHSAN BALIM (İsparta) — Usul hakkında bir şey arz edeceğim. Bundan evvelki bakanlık bütçelerinin müzakeresinde gruplar adına ikişer arkadaş konuşmuşlardır. Ama...

BAŞKAN — Sayın Ali İhsan Balım, siz Bakanlık bütçesi hakkında söz istediniz. Lûtfen o hususta konuşun. Usul hakkındaki cevabı Riyaset vermiştir.

ADALET PARTİSİ GRUPU ADINA ALİ İHSAN BALIM (Devamla) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; Sayın Bakan ve değerli Bakanlık erkânı; ben, benden önce söz alan arkadaşımın temas ettiği konulara temas etmiyeceğim, mümkün olduğu kadar, kıymetli vakitlerinizi bu geç saatlerde israf etmemeye çalışacağım.

Sağlık hizmetlerimizin yürütülmesinde, sağlık lâboratuvarlarının büyük hissesi olduğu malûmdur. Bu lâboratuvarlara olan büyük ihtiyacımız senelerden beri mesul Bakanlık mercileri tarafından her vesile ile ifade edildiği, plânda da derpiş olunduğu ve iki seneden beri bütçeye bu maksatla sarf edilmek üzere ödenek konulduğu halde Diyarbakır ve Adana'da kurulması, şimdiye kadar taazzuv etmesi gereken Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü tipindeki lâboratuvarları nedense ikmal edilmemiş ve faaliyete geçirilmemiştir.

Memleketimizi kasıp kavuran tifo, boğmaca, kuşpalazı ve emsali hastalıklara karşı korunmakta en önemli yeri alan koruyucu aşıların hazırlanmasında sıkıntı çekildiği ilgililer tarafından ifade edilmektedir. Bulaşıcı hastalıklara karşı savaşta kütlevi aşılamaların olağanüstü önemi haiz olduğunu ve Sağlık Bakanlığının ilk işinin salgın yapan bulaşıcı hastalıklarla savaşmak ve vatandaşların hastalanmalarına mâni olucu tedbirler almak olduğunu düşünürsek bu hususta gösterilen ihmal gerçekten affedilir cinsten değildir. Kaldı ki, lâboratuvarlar, bakteriyoloji ve hayati kimya lâboratuvarları veya mütehassısları bulunmıyan pek çok Devlet hastanelerimiz ve sağlık merkezlerimizin Hükümet ve belediye hekimlerimizin bulaşıcı hastalıkların teşhisi ve çevre sağlığının kontrolü için ve yurdumuzda imal veya dışardan ithal edilen ilâçların şimik ve biyolojik terkiplerinin ve tesirlerinin kontrolü bakımından başvurulacak lâboratuvarlardır. Sağlık lâboratuvarlarının sayılarının hızla artırılması ve mevcutlarının ıslahı ve gerekiyorsa yabancı uzmanlarla, ithal malı cihazlarla takviyesi zaruridir. Halbuki bütçede bu bö-

lüme isim tasrih edilerek konulan ödenek, üç milyonu Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsüne aidolmak üzere, 200 bini Diyarbakır ve 100 bini de Adana şubesi için olmak üzere, hepsi üç milyon 300 bin Türk lirasından ibarettir. Bu da gösteriyor ki, Diyarbakır ve Adana şubeleri bu sene de Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsünün faaliyetleri seviyesinde yaklaşır bir faaliyete kavuşamıyacaklardır. Bu, yurt sağlığını ilgilendiren mühim bir kusurdur, dikkatinize arz ediyorum.

İkinci olarak arz edeceğim husus; ilâç istihsal ve imali sanayiimizin ihtiyacımızın yüzde doksanını karşılıyabilecek kadar ilerlemiş olduğunu Sayın Bakan Karma Bütçe Komisyonunda tefahürle ifade buyurdular ve fiyat kontrolü hususunda Bakanlığın fazla müdahalekâr davranmasının bu sanayiin inkişafına menfi tesir edebileceği endişesini izhar ettiler, ancak biz kendilerinden geçen kotada 154 kaleme kadar indirilebilen ilâç ithal listesinin bu defa 334 e çıkartılmasının sebebini öğrenmek isterdik. Lüzumsuz ilâç ithalinin hem de döviz kaybı pahasına yerli ilâç sanayiimiz inkişafı üzerine menfi tesir yapacağından endişe ederiz. Bu hususta müstakar bir politika takibedebilmek ve her türlü şahsi, indî tesirlerden ilâç ithali politikamızı kurtarmak için bir ilâç şûrası kurulmasını tavsiye ederiz. Beslenme dâvamızın esaslı olarak ele alınmasını gerektiği ve bu hususta işin A sı mesabesinde olan çocuk mamaları imali ve kontrolunu önemle üzerinde durulmaya değer buluruz. Memleketimizde imal edilen veya dışardan ithal edilen ilâçların şimik ve biyolojik kontrollerinin lâyıkı ile yapılmadığına da işaret etmek isteriz.

Bakanlığın yatırımları hakkındaki tenkidlerimizi arz etmeden evvel Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1963 malî yılı bütçesinin bu sağlık problemlerimizin halli yolunda yeterli olup olmadığını tetkik edelim : Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesi geçen seneye göre 130 971 580 T. L. fazlalık ile 577 952 052 T. L. olarak bağlanmıştır. Bu artışı memnuniyetle karşılamak gerekir. Kalkınma plânımız Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı harcamalarına Millî Eğitim ve Tarım Bakanlığı yanısıra gelişme ile ilgili harcamalar olarak öncelik tanımıştır. Sağlık bütçesinde geçen seneye nazaran % 18 oranında bir artış vardır. Mamafih genel bütçeye nisbet edildikte sağlık harcamaları % 4,8 nisbetindedir ki, gelişmiş memleketler için asgari limit olarak tanınan % 10 nisbetinin çok altındadır. Yani bu haliyle dahi sağlık bütçemiz harcamaları yükselmesi lâzımgelen seviyeye ulaşmamıştır. Yetersizdir, denilebilir. Kaldı ki, cari masraflar adı altında topladığımız ödenek ve benzeri özlük hakları, personel giderleri, daire hizmetleri, borçlar, sair ve yardımlar tutarı 472 123 612 T. L. ile harcamaların % 80 den fazlasını teşkil etmektedir. Bu seneki sağlık bütçesinde en büyük artış yatırımlar bölümündedir; 118 550 207 T. L. ile geçen seneye nazaran % 163 üstünde bir artış görülmektedir ki, bunu rının bölümleri tetkik edildikte % 75 in inşaat ve onarıma, % 18,5 inin makina ve teçhizata ve % 3,5 inin taşıt satınalmaya ve % 4,1 inin de istimlâk ve atelye masraflarına harcanacağı derpiş olunmaktadır. Yatırımların dağılışında Sağlık Bakanlığı tesislerini (hastane ve sağlık merkezi) ve bulaşıcı hastalıklar ile savaş teşkilâtlarını daha müessir hale getirecek makina ve teçhizat mubayaası, taşıt satınalımı gibi harcamalara daha fazla nisbette yer verilmiş olmasını temenni ederdik. Bu hususta bir değiştirge önergemizi oylanmak üzere Başkanlığa takdim edeceğiz. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı teşkilâtının 224 sayılı Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkındaki Kanunun rehberliği altında âdeta yeni bir taazzuva gitmekte olduğunu bu yılki bütçenin tetkikinden de anlıyoruz.

224 sayılı Kanunun derpiş ettiği teşkilâtı sayarak vaktinizi almak istemem. Hemen şunu belirtelim ki, hekimlikte sosyalizasyonda ileri Batı memleketlerinde görüldüğü üzere, sağlık hizmetlerini fakir ve köylü vatandaşların ayaklarına kadar götürebilmek, onların sağlığını korumak ve hastalıklarını iyi etmek gayesi ile taraftarız. İnsani hekimlik hizmetlerinin ticarî bir zihniyet ile istismarını asla terviç etmeyiz. Hekimliğin haysiyet ve itibarını kurtarmak bakımından da bunda faydalar mülâhaza ederiz. Tabiidir ki bu sosyalizasyon demokratik düzene yaraşır, yakışır bir şekilde olmalı, ferdin hak ve hürriyetlerini kısıtlamamalıdır. Serbest hekimlik ve özel hastaneler de yaşıyabilmeli, vatandaşların hekim ve hastane seçmek hakkı baki kalmalıdır.

224 sayılı Kanun bu hususlara riayeti teminat altına alır. Bizim gibi sosyal ve ekonomik bakımlardan geri kalmış, fert başına düşen

gayrisafi millî hâsılası, değil sadece Avrupa memleketleri ile kıyaslandıkta ve fakat bütün dünya memleketleri arasında sondan iki veya üçüncü sıralarda gelen bir memlekette zarurî bir hazırlık devresi geçirmeden, bu iş için lüzumlu sâbit tesisler, sıhhi tesisler ve malzeme, ilâç, aşı ve saire ve özel eğitim görmüş personel hazır olmadan ve bunların yeterliği riyazi olarak hesaplanmadan hekimlikte sosyalizasyona gidilemez. Şayet gidilirse beklenilen netice alınamaz ve sosyalizasyondan büyük ümitler bekleyen halkımız hayal inkısarına uğrar.

Sağlık bütçesinde sosyalizasyon için bu yıl, geçen bütçe yılında ayrılan, Muş pilot bölgesi için ayrılan on milyona ilâve olarak otuz milyondan fazla bir harcama gösterilmiştir. Bunun yirmialtı milyonu Sağlık ocaklarının yapımına sarf edecektir. Karma Bütçe Komisyonunda Bakan tarafından verilen izahata göre, bu Sağlık Ocakları inşaatı 15 ve 16 ncı bölgelere inhisar etmiş olacaktır. Zira bu bölgeler hudut bölgeleri olmak itibariyle bulaşıcı hastalıkların yurdumuza girmesi bakımından önem arz etmekte ve geri kalmış Doğu bölgelerinden madud olarak sağlık tesislerine daha fazla muhtaç durumda bulunmaktadır.

Muş pilot bölgesindeki sabit tesislerin ihalelerinin yapılmış olduğu ve sosyalizasyona bu pilot bölgemizde en geç yaz ortasında başlanacağı tebşir edilmiştir, bunu memnuniyetle karşılarız. Fakat bu pilot bölgelerden sosyalizasyonun tatbikatı hakkında kesin bir kanaat edilmeden, bunun riyazi hesaplarını yapmadan süratle hekimlikte sosyalizasyona gitmenin zararlı olabileceğine de işaret etmek isteriz. Sosyal hekimlik için zaruri asgarî çevre sağlığı temin edilmemiştir. Sağlık Ocaklarının yapılacağı pek çok yerlerde köyler arasında ve köyleri ilçe ve illere bağlıyan, her mevsim geçit veren yollar yoktur. Haberleşme kolaylıkları ve imkânları tam değildir. Pek çok yerlerde okul yoktur, elektrik yoktur, su tesisatı yoktur. Böyle bir çevrede, böyle bir zeminde sadece bina yapmakla sosyalizasyon mevzuunun halledilebileceğini beklemek gerçekten çok büyük iyimserlik olur.

Kaldı ki bulaşıcı hastalıklarla savaş işlerinde görev alacak hekim personelinden bugün Bakanlığımız % 60 nisbetinde yoksundur. Hemşire sayısı 37 yatağa bir hemşire isabet edecek kadar yetersizdir. Mevcut hastane ve sağlık merkezlerinin tam mânasiyle teçhiz edilip tam randımanla çalıştırılıp çalıştırılamadığı da şüphelidir. Nitekim bunlardan, sağlık merkezlerinden 82 tanesi hekimsizlik sebebiyle kapalıdır. Yeteri kadar tıbbî ve cerrahî malzeme, lâboratuvar cihazları yoktur. Hattâ koruyucu hekimlikte ve bulaşıcı hastalıklarla savaşta pek lüzumlu olan yeteri kadar aşı ve köylerde çalışmayı ve buralarda çalışan sağlık personelini kontrol etmeye kifayetli taşıtlardan mahrumuz. Makina ve techizat satın alma işine 21 milyon 899 bin 160 lira ayrılabilmiş olmasına ve taşıt satın alınması için ise ancak 4 milyon lira tefrik edilmiş bulunmasına rağmen 224 sayılı Kanun gereğince Sağlık Ocakları inşasına 26 milyon lira ayrılmış olması yurdumuzun sağlık hizmetlerinin yürütülmesi bakımından realist bir tutum telâkki edilemez.

BAŞKAN — İki dakikanız var, Sayın Balım.

ALİ İHSAN BALIM (Devamla) — İngiltere gibi bizden her alanda fersah fersah ileri bir memlekette sosyal hekimlik tatbikatına geçilmeden evvel 1941-1946 arasında tam dört sene ince tetkikler, hesaplar yapılmıştır. Sir William Beveridge Planı hemen uygulanamamıştır. Bizim kanaatimiz o merkezdedir ki iktisaden çok güç durumda bulunduğumuz şu sıralarda Sağlık Bakanlığı bütçesine yatırım olarak ayrılabilmesi mümkün olmuş bu ödenek ile memleket sathında bulaşıcı hastalıklarla mücadele ve koruyucu hekimliği çok daha müessir bir şekilde tatbik etmek için gerekli araç gereçler satın alınabilir, personel temin edilebilir ve kısa zamanda yurt sağlığına çok daha büyük hizmetler sağlanabilirdi. Bulaşıcı hastalıklar eradikasyon noktasına getirildikten ve diğer bayındırlık ve eğitim durumları düzeltildikten sonra hattâ mevcut Devlet hastane ve sağlık merkezleri ve mücadele teşkilâtı tabipleri bu kanun muvacehesinde sosyalize edildikten ve bunların çalışmaları daha müessir hale getirildikten sonra sosyalizasyon tatbikatına ferahlıkla geçilebilirdi. Sadece bina yapmanın fazla bir şey ifade etmediğini 224 sayılı Kanunun gerekçesi mahiyetinde etüt ve raporlar meyanında şu sözleri hatırlatmak kabilinden okumakta fayda mülâhaza ediyorum:

«Geçmiş iktidar mensuplarının memleket idaresine yaptığı en büyük hatalardan biri hizmetin insan tarafından yapıldığı hususunu kavrıyamıyarak bina inşa etmek ve malzeme satın almak ile hizmetin yapılmış olacağına kaani bu-

lunmaları ve daima bu fikri yapmaları idi. Halbuki hizmetlerin ve bilhassa sağlık hizmetlerinin gelişmesinde temel prensip personelin iş gücünü ve şevkini artırmaktır. Geçmişte sağlık merkezlerinin işletilmesinde uğranan müşküllerin sebebi bu noktanın göz önüne alınmamasını ve köylerde hizmet görecek ekiplerin kurulamamasıdır.»

Dikkat buyurulursa biz yine ekip kuramıyor ve fakat binalar, binalar inşa ediyoruz. Ekonomik bakımdan terviç edilmiyen geniş enfrastrüktür yatırımlar yapıyoruz. Dün kınadığımız icraatı bugün kendimiz tekrar ediyoruz.

Bu vesile ile gerçekten çalışkan, azimkâr Sağlık Bakanının şahsında feragatkâr Sağlık Bakanlığı mensuplarını hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

RUHİ SOYER (Niğde) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

RUHİ SOYER (Niğde) — Çok muhterem arkadaşlarım, Büyük Meclis sabahleyin saat 11,00 den saat 1,5 a kadar, yani yemek fâsılası hariç tutulacak olursa, 12 saatten beri hiçbir fâsıla vermeden içtima halindedir. Gecenin bu saatinde Sayın Başkanlık Divanının bir partiye mensup iki sözcüyü arka arkaya 20 şer dakika konuşturmasını bu bütçenin çıkmasında müşkülâtı artırma olarak telâkki ediyorum. Durumun bu şekilde tesçili için söz aldım, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, arkadaşımın şahsı hesabına söylediği bu sözleri üzüntü ile karşıladığımı ifade etmek isterim. Hiç böyle bir maksat taşıdığımız yok.... Esasen usul dışına da çıkılmış değildir. Eğer usulü iyi bilseydik böyle bir itiraz da yapmazdık.

Söz sırası C. K. M. P. Grupu adına Cemil Karahan'da...

TURHAN BİLGİN (Erzurum) — 5 kişi ayağa kalkar, ekseriyetin olmadığı iddiasında bulunabilir...

(Devam edelim sesleri.)

TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Biz de devamını istiyoruz ki, burada bulunuyoruz.

BAŞKAN — Arkadaşlar müsaade buyurun, devam edelim. Lûtfen sükûneti muhfaaza edelim.

TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Bu şekildeki konuşmalar, bizi tahrik ediyor. (Gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lûtfen efendim sükûneti muhafaza edelim. Herkes kendi zamirindekini söyler. Bir maksat taşımayan insan, başkasına bir maksat izafe etmez. Bu hususun cevabı verilmiştir. Müsaade buyurun efendim. Buyurun Sayın Karahan.

C. K. M. P. GRUPU ADINA CEMİL KARAHAN (Sinop) — Sayın Başkan ve sayın arkadaşlar, C. K. M. P. Meclis Grupu adına Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının 1963 yılı Bütçesi üzerindeki görüşlerimizi arz ediyorum.

Yurdumuzda bir milyona yakın açık ve faal durumda veremli ve bir milyonun üstünde trahomlu bulunması 28 milyonu aşan nüfusumuzun büyük bir kısmını çeşitli hastalıklara müptelâ kimselerin teşkil eylediğini açık olarak ortaya koymaktadır.

Üzüntü ile beyan ederiz ki, yılda 5 000 kişinin yalnız veremden öldüğü memleketimizde Sağlık Bütçesinin umumi bütçeye nisbeti % 4,58 i teşkil etmektedir.

Bu bütçenin plânlı devreye girişimizin ilk bütçesi bulunması karşısında insan gayriihtiyari irkilmektedir.

Sizlere bundan 14 - 15 yıl önce aynı bütçenin tenkidinde bu kürsüden söylenmiş sözlerin bir hulâsasını nakledeceğim :

(Sağlık dâvası içtimai bünyemizi dikkate almak ve istikrarlı bir plân, bir programa bağlamak suretiyle yürütülebilir. Büyük kütle gıdasızdır. Her şeyden evvel hayatı ucuzlatmak lâzımdır. Memlekette bir âfet halinde bulunan verem, mücadele mevzuu yapılamıyan kanser ve keyif verici zehirlerin büyük tahribatına mâruz bulunmaktayız. Verem mücadelesinde fantazi ve gösterişe kaçılmamalıdır. Bu mevzuda yalnız birkaç tane büyük hastane yapmak kâfi değildir. Mesken inşaatını kolaylaştırmak, ucuz gıdalanmayı mümkün kılmak, havası müsait bölgelerde basit pavyonlar inşa ederek çok çok sayıda yatak temin etme yoluna gitmek lâzımdır.)

İşte 14 - 15 yıl önce ifade olunan bu sözler bugün de hâlâ tazeliğini muhafaza edegelmektedir.

Şu halde Vekil ne kadar hüsnüniyetle hareket ederse etsin Türkiye'de mesuliyetsizlik

ve bürokrasi hâlâ hükmünü icra etmektedir. Sağlık Bakanlığı bu kadar önemli ve önemli olduğu kadar da şümullü vazifeyi başarabilmek için neler yapmıştır ve daha neler yapmalıdır. Bunlara bir göz atabilmek için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında ki, işleri vekâletin adından da anlaşılacağı gibi, sağlık hizmetleri ve sosyal yardım hizmetleri diye ikiye ayırmamız gerekmektedir.

Sağlık hizmetleri :

Sağlık hizmetlerinin en başında koruyucu hizmetler gelmektedir. Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur. Veremden, trahomdan, kanserden cüzzamdan, frengiden, sıtmadan ve daha sayılamıyacak birçok çeşitli hastalıktan kıvranan bir millet yerine, bütün gücü ile kalkınabilme dâvasına baş koymuş gürbüz ve sıhhatli bir millet olmak istiyorsak halk sağlığını hizmetlerin en mühim unsuru olarak kabul etmemiz lâzımdır.

Tetkik ettiğimiz istatistikler göstermektedir ki, koruyucu tedbirlerle alınan neticeler hasalık halinde alınan tedbirlere nazaran çok daha müspet olmaktadır.

Bunun yanıbaşında vatandaş sıhhatine zarar vermesi mümkün olan gıda maddelerinin kontrolu, sosyal hastalıklarla mücadele hijyen mevzuu başta gelen şartlardandır. Vekâletin esas gayesi bu olmak lâzımgelir ki, Sayın Vekilin bu husus benimsemiş bulunması takdirle karşılanır.

Sağlık hizmetleri kadar tedavi edici hizmetler de mühimdir. Vatandaşlarımıza mühim bir hizmet olarak kabul ettiğimiz tedavi edici hekimlik hizmetleri devletin görev ve sorumluluğu altında bulunmaktadır. Şu halde birçok yerlerde, hastaneye yatacak hastalarımızın evvelâ klinik şefinin hususi muayenehanesinde muayene yaptırmasına lüzum kalmaması gerekir.

Tedavi edici hizmetler yönünde karşılaştığımız meseleler personel meselesi, sağlık tesisleri meselesi, tıbbi malzeme ve ilâç meselesi başta gelen mevzulardandır.

Sağlık personeli aded itibariyle çok kifayetsiz olup yurdumuzun ihtiyacına göre elem verici mahiyettedir. Türkiye'de kayıtlı 15 000 kadar (onbeşbin) hekim mevcuttur. Bunun 5 500 nü terki meslekte bulunmuşlarla dış memleketlerde olanlar teşkil etmektedir.

Ancak, yedibin civarında faal hekime malik bulunmaktayız. Bugün için 30 bin hekime ihtiyacımız olduğunu söylersek durumun fecaati meydana çıkar.

Mevcut 7 bin hekimin memleketimizin muhtelif bölgelerine dağılış tarzı da ayrı bir derttir. Gelişmiş 15 ilimizde 2 800 kişiye bir doktor düşerken diğer 51 ilimizde on bin kişiye bir doktor düşmektedir. Bunlar içinde müstesna olarak yalnız istanbul'da 650 kişiye bir doktor isabet eder ki, bununda sebepleri hepinizce malûmdur. Bu durumu önlemek için vekâletin mukaveleli hekimlik ihdasını çok yerinde bulmaktayız. Bütçe Komisyonunda da belirtildiği gibi bu hekimlerin zaruri bölgelerde kullanılmasından da iyi neticeler beklemekteyiz. Ancak, zaruretler karşısında ihdas olunan bu usulün ihtiyacımızı karşılayacak bir usul olmadığını da bilmek lâzımdı. Mevcut hekimlerimizin büyük bir kısmı maddi tatminsizlik içindedir. Sağlık merkezlerinde her gün 80 - 100 hastanın muayenesini yapan bir doktorun kendisini tamamiyle hastalarına verebilmesi için kafasını her gün kemiren geçim endişesi olmaması lâzımdır.

Hekimlerimizin, sağ kolu mahiyetinde bulunan hemşire, hastabakıcı ve ebe gibi yardımcı sağlık personeli ihtiyacımız da çok kifayetsizdir. 60 bin civarında olması gereken bu personelin bugün için mevcudu 9 738 olup, çalışan hemşire adedi ise, 2 362 kişiden ibarettir. Her ne kadar mezkûr bakanlığa bağlı 37 adet çeşitli meslek okulları bu kolda lüzumlu personeli yetiştirmekte ise de hakiki ihtiyacımızı karşılayabilmek için daha çok uzun senelere ihtiyaç vardır. Bu sebeple 1961 - 1962 ders yılında açılan ve daha ehil hemşire yetiştirecek olan sosyal hizmetler Akademisi gibi birkaç okulun daha açılmasına gayret gösterilmesini temenni etmekteyiz. Gerek ücretli ve gerekse ücretsiz olarak hastanelerimize yatan hastalarımızın hepsi bakımsızlık ve ilgisizlikten şikâyetçidirler. Bu şikâyetlerin tamamı hastalara şefkat ve ihtimamla bakması icabeden bu personelin üzerinde toplanmaktadır. sabahın 7 sinden akşamın yedisine kadar bütün gününü çeşitli hastaların içinde geçiren yardımcı personelin aldığı ücretler hepimizin malûmudur. Maddi yönden kendilerini tatmin edemediğimiz müddetçe bu halin düzelme-

sini beklemek biraz hayalperestlik olur. Sayın vekilin ve muhterem bakanlık müntesiplerinin mağdur durumda vazife gören doktorlarımızın ve yardımcı personelin artık bu mağduriyetlerinin giderilmesi yolunda lüzumlu gayretler sarf edeceğine kaani bulunuyoruz.

Sağlık tesisleri :

Muhterem arkadaşlar,

Binbir türlü hastalığa müptelâ 28 milyonluk Türkiye'de hastanelerimizin yatak adedi de çok kifayetsizdir. 49 382 yatak mevcudumuz vardır. Bu duruma göre her onbin kişiye 17 yatak yüşmektedir. Dünya Sağlık Teşkilâtının az gelişmiş memleketler için kabul etmiş olduğu seviyeye ulaşabilmemiz için daha 40 bin yatağa ihtiyacımız vardır. Nüfus artışımızı da nazarı itibara alırsak bu mevzuda daha ne kadar gayret sarf etmemiz gerektiği kendiliğinden meydana çıkar komşumuz Yunanistan'da bile 10 bin kişiye 36 yatak isabet ederken ileri memleketlerde bu nisbet 150 ye kadar çıkmaktadır. Memleketimizdeki hasta yatağı adedlerinin süratle artırılması için özel sektörün de bu sahaya yöneltilmesi yolunda vekâletin lüzumlu kolaylıkları göstermesini zaruri addetmekteyiz.

İlâç meselesi ve tıbbi malzeme :

Muhterem arkadaşlar,

İlâç meselesinin de sağlık personeli kadar mühim bir mesele olduğunda hiç şüphe yoktur.. İnkişaf yolunda bulunduğunu memnuniyetle müşahede ettiğimiz yerli ilâç sanayiimizin daha çok teşvik edilmesini arzu ederken imal edilen ilâçlar üzerinde daha ciddî bir kontrolun yapılmasını da talep etmekteyiz. Bunun yanında imal edilen ilâç fiyatlarının tesbitinin de çok sıkı bir kontrola tabi tutulması gerekmektedir. Fakir halkımızın büyük bir kısmının reçetelerindeki ilâçları alamadan eczanelerden geri döndükleri bu sebeple muayene ettirdiği hastasını kendi kaderine terk ettiği her gün görülen acı hâdiselerimizdendir.

Mevcut hastanelerimizin büyük bir kısmında tıbbi malzemeler de çok kifayetsizdir. En basit bir misalle : Ambalajından çıkarılıp bir hastaya yutturulan mide tüplerinin kullanıldıktan sonra atılması gerekirken bizde doktor veya hemşirelerimize çantalarında mevcut bir aded tüpün yıkanıp yıkanıp her hastaya kullanılması âdeta teamül haline gelmiştir.

Hastalarımızı ve onlarla meşgul olan doktor ve personelimizi bulaşıcı mikroplardan korumak keza teşhise medar olacak lâboratuvar çalışmalarının sıhhat ve selâmetini temin edebilmek için tıbbi malzemelere çok önem verilmesi gerekmektedir.

Halkımızın kendi sağlığını korumak maksadiyle verem dispanserleri ve saire gibi kurdukları dernekler vasıtasiyle yaptırmaya kalkıştıkları ufak tefek binalara yardım gayesi ile Vekâletin bu çok mütevazi bütçesine koyduğu 6 milyon lirayı sembolik bulmakla beraber takdirle karşılıyoruz. Aslında mevcut derneklerin tamamına lüzumlu faideyi teminden uzak olan bu meblâğın dağıtımı yapılırken binalarını bitirip faliyete geçirebilecek olan derneklerin durumlarını ön plâna almasını alâkalılardan beklemekteyiz.

Anadolu'da mevcut birçok sağlık merkezleri bugün artık lüks sayılmıyan ve ifa ettiği vazife itibariyle çok önemli olan ambulânslardan mahrumdur. Ambulânsların tedariki mümkün olamadığı ahvalde bunların yerine her sağlık merkezinde hiç olmazsa bir jeep bulundurmak zaruret halindedir. Zira, köyden sağlık merkezine inene kadar veya sağlık merkezinde tedavi imkânı olmayıp en yakın bir hastaneye acele sevkı gereken birçok hastalar vasıtasızlık yüzünden yollarda da can vermektedir. Bizzat birçok defalar müşahede ettiğimiz bu kabîl elem verici vakaların önlenmesini temin maksadiyle bu hususun dikkate alınmasını alâkalılardan istirham ederiz.

Muhterem arkadşalarım,

Görülüyor ki, millet nezdinde oldukça mühim ve mühim olduğu kadra da şümullü bir vazife yüklenmiş bulunan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının ifa etmek mecburiyetinde olduğu vazifelerinin cümlesinin 500 milyonluk mütevazi bir bütçe ile başarmasına imkân yoktur. Bu sebeple eldeki mevcut imkânların çok büyük bir titizlikle maksada masruf olması en büyük temennimiz olacaktır.

Sıtma Erodikasyon Teşkilâtının muvaffakiyeti yüz güldürücü görülmektedir. Vekâletin bütün teşkilâtlarının başarılı olmasını gönülden arzularız.

Sayın Vekilin şahsında Vekâlet müntesiplerini ve birçok mahrumiyetlere katlanarak vazi-

fe ifa eden doktor ve yardımcı personelini selâmlarken mezkûr bütçenin Türk Milletine hayırlı olmasını dilerim. Hürmetlerimle. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Söz sırası C. H. P. Meclis Grupu adına Sayın İbrahim Bulanalp'ındır.

C. H. P. GRUPU ADINA İBRAHİM BULANALP (Uşak) — Sayın Başkan; muhterem arkadaşlar;

Sağlık Bakanlığı bütçesinin müzakeresi dolayısiyle sağlık meselelerimiz hakkında C. H. P. Grupu adına Muhterem Heyetinize genel görüşlerimizi arz etmek isterim.

Sağlık, genel olarak ferdin şahsi mutluluğunun bir kaynağı olduğu kadar toplum hayatının onun ekonomik gücünün Devlet varlığının temel unsurlarından en önemlisidir. Bu görüşlerimizin teferruata inmeden plânlı bir çalışma devrinin özellikleri içinde ele almayı ve meseleleri bu açıdan mütalâa etmeyi uygun bulmaktayız.

Topyekûn bir kalkınma hamlesine giriştiğimiz bu devrede vatandaşın ferdî sağlığının ve dolayısiyle toplum sağlığının korunması Devletin bellibaşlı ödevlerinden birisi olarak mütalâa edilmelidir. Bu bütçe yılında tatbika konulan 5 yıllık sağlık plânında, toplumun sağlık seviyesini yükseltmek, bir ana prensibolarak ele alınmaktadır. Ve bu sebeptendir ki, koruyucu hekimlik hizmetlerinin geliştirilmesine öncelik verilmektedir. Tedavi edici hizmetler ise koruyucu hekimlik çalışmalarını tamamlıyan bir unsur olma ölçüsü içinde ele alınmıştır. Aslında en çok harcamaya ihtiyacolan sağlık hizmetlerinde Devlet imkânları sarf edilecek gayret ne olursa olsun uzun zaman yetersiz kalmaya mahkûm bulunduğundan bütçe dışında gür membalar bulmak zarureti vardır. Diğer taraftan sağlık hizmetlerinin teknik ve ilmî vasfı bu hizmetleri görecek personelin sayı ve kalite olarak yetersizliği bir gerçektir. Bu iki ana sebepten dolayı plânda tesbit edilen sağlık hedeflerine ancak, uzun sürede erişilebileceğini ifade etmek lüzumunu duymaktayız.

Muhterem arkadaşlar,

İçinde bulunduğumuz duruma genel olarak bir göz atmakta fayda vardır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra birinci Hükümetinde sağlık hizmetleri ilk defa bir bakanlık teşkilâtı içinde ele alınmıştır. O gün, bugün, bu sahadaki hizmetler Devlet eli ve harcaması ile yürütülegelmiştir. İftiharla söylenebilir ki, birçok sosyal hizmetler yanında bu sahada daha başlangıçtan itibaren modern hizmet anlayışı esas alınmaya çalışılmıştır. Yalnız değişen hükümetler ve bakanlıklara hâkim olan değişik idare ve anlayış zihniyeti, sarf edilen gayretlerde gerekli verimliliği temin edememiştir. Her hizmet kolumuzda olduğu gibi sağlık konusunda da uzun vâdeli bir plânın mevcudolmayışı sarf edilen para ve gayretler nisbetinde netice alınmasına ciddî bir engel teşkil ettiği daima görülmüştür. Netice olarak da halk sağlık şartlarının ve hizmetlerinin seviyesi düşük kalmıştır. Diğer taraftan bu düşük seviye bile bölgeler arasında da büyük farklar göstermektedir. Ayrıca, bu hizmetlerin görülmesinde beraber çalışması gereken çeşitli kamu kuruluşları arasında da gerekli iş birliği mevcut değildir. Umumiyet itibariyle bulaşıcı hastalıklarla yapılan savaştan memnuniyet verici sonuçlar alınmaktadır. Sağlık kurumları durumu ise, hem sayı ve hem de hizmet vasıfları itibariyle bir hayli eksiktir. Sağlık lâboratuvarlarının sayısı çok mahduttur.

Hasta yatak sayısı ise, geri kalmış memleketler normundan da düşüktür. Bu nisbetin düşüklüğü yanıbaşında hazin olan vaka odur ki, mevcut yataklarımızın % 30 u çeşitli sebeplerden dolayı kullanılamamakta ve kullanılanlardan da tam olarak faydalanılamamaktdır. Bundn başka yatak sayısının iller ve bölgeler arası dağılması da tamamen dengesizdir. Türkiye'mizin iktisaden çok geri mıntakaları ile oldukça ileri mıntakaları arasındaki bu nisbet fakir mıntakalar aleyhinde olmak üzere son derece üzücü ve sosyal adalet duygusunu rencide edecek mahiyettedir.

Esas sağlık personeli ve yardımcı personel sayısı da hizmetle kıyaslanamıyacak kadar yetersizdir. Genel olarak Sağlık Bakanlığı kadrolarında % 30 civarında münhaller vardır. Burada da mevcudolan dengesizlik o kadar bâriz dir ki, bu nisbet Doğu bölgelerimizde % 45 i aşmaktadır. Halk sağlığı konusunda, Sağlık Bakanlığı dışında, çeşitli kamu kuruluşları mevcudolmakla beraber ayrı idare, sistem ve anlayışları yüzünden ahenksizlik ve verimsizliği artırmaktadır.

Muhterem arkadaşlar,

Şematik olarak özetlediğimiz bu durum karşısında beş yıllık kalkınma plânının da sağlık hedefleri şöyle teşkil edilmiştir. Yeter sayı ve

kalitede personel yetiştirilmesi, köylere kadar yayılan sağlam bir halk teşkilâtı kurulması, çevre sağlık şartlarının düzeltilmesi, halkın sağlık eğitimi, bulaşıcı hastalıklarla daha tesirli bir şekilde savaşma, ana ve çocuk sağlığı, ruh sağlığı, sağlık lâboratuvarlarının geliştirilmesi, okul sağlığı, nüfus plânlaması, beslenme ve tedavi durumlarını, kurulma ve işletilmesi ile sağlık tesis ve malzemelerinin depo, onarım ve bakım işlerinin yürütülmesi.

Yatırım olarak da :

5 yıllık plân devresi itibariyle 1 358 900 000 lira yatırım harcamaları ile sağlık hizmetlerinin görülmesi için bu süre içinde yapılacak cari gelişme giderleri için de 4 268 000 000 lira derpiş edilmiştir. Bu miktarların 500 000 000 lirası döviz tediyesini icabettirmektedir.

Aziz arkadaşlar,

5 yıllık plân hedeflerini elde etmek için ön görülen tedbirlerin çok ciddî prensiplere dayandığını ve bugüne kadar elde edilen tecrübelerden gereği gibi istifade edileceğini görmekle bahtiyarlık duyuyoruz. 1963 yılı Sağlık Bakanlığı bütçesi umumi hatlarında gözden geçirildiği zaman 1963 plân tatbikatında ön görülen yatırım ve hizmetlere ayrılması düşünülen miktardan % 34 noksanı ile bağlanmış olduğu görülmektedir. İleri memleketlerin sağlık bütçeleri genel bütçelerinin % 15 ini geçmekte olmasına mukabil sağlık kalkınmasının çabası içinde bulunan memleketimizde bu nisbet geçen senelere nazaran yatırımlarla beraber % 3 nisbetinde bir farkla ancak bütçenin % 8 ine tekâbül etmektedir. Umumi bütçe zaruretleri içinde girişilmiş bulunan bu kısıntının gelecek dört yıl içinde telâfi edilmesi en büyük temennimiz olacaktır. 1963 yılı sağlık bütçesinin geçen yıl bütçesine nazaran hizmet olarak üç esaslı fark taşıdığı görülmektedir. Bunlardan birincisi yardımcı personel yetiştirilmesine daha büyük önem verilmiş olmasıdır. Diğeri sağlık hizmetlerinin zamanında ve her iklim şartları içinde vatandaş ayağına kadar götürülmesinde son derece müessir olan taşıt konusuna oldukça yer verilmiş olması teşkil etmektedir. Üçüncü fark da sağlık hizmetlerini sosyalleştirme ve bilhassa kadro münhalleri en geniş olan mahrumiyet mıntakalarında da bu boşluğu doldurmaya imkân verecek mukaveleli hekim kullanma imkânını getirmesidir.

Sağlık Bakanlığı hizmetlerinde istihdam ile birinci plândaki personel yani tabip ve mütehassıs tabiplerle diğer teknik hizmetleri gören personelin sahiboldukları esaslı vasıf teknik vasıftır. Bunların yetişmesi büyük emek mahsulü olduğu gibi serbest hayatta da kolayca kazanç imkânı yaratmaktadır. Sağlık Bakanlığı kadrolarının darlığı bu neviden teknik personeli tatminden uzak olduğu için aslında sayı bakımından küçümsenmiyecek bir miktara varan hekim sayısı Sağlık Bakanlığı hizmetleri yerine serbest çalışmayı veyahut da harice giderek kendilerini kıymetlendirmeyi tercih etmektedir. Herkesin malûmudur ki, memlekette yetişen Türk hekimi bugün hariç piyasa için bellibaşlı ihraç unsurları halindedir. Bu mukaveleli hekimlik imkânlarının daha da genişletilerek aranılan evsafta hekime hariçte çalışmaktan müstağni kalacak ve kendisini tamamen sağlık hizmetlerine bağlamayı imkân verecek tatminkâr bir ücret politikası zarureti kendisini her geçen gün daha fazlası ile hissettirmektedir.

Personel meselesinin bir diğer kanadı da yardımcı personel meselesini teşkil eder. Sağlık hizmetlerinde yardımcı personelin önemi çok büyüktür. Bu personel gerekli bilgi ile teçhiz edilerek hizmete bağlanmalarını teşvik eden maddi ve mânevi imkânlar kendilerine temin edilirse dünyanın ileri memleketlerinde olduğu gibi bu hizmetlerin en verimli şekilde yürütülmesi sağlanmış olacaktır. Büyük harcamalar gerektiren sağlık hizmetlerinin randımanını arttırmada buna mukabil harcamaları azaltmada bu sınıf personelin değeri ölçüsüzdür. Sağlık Bakanlığının bu konuya gereken önemi vereceğine inanmak isteriz.

Bu konuyu bitirmeden evvel bir mühim hususa işaret etmek isteriz. Sağlık personelinin tâyininde, terfiinde bugün yürümekte bulunan usulleri başka memleketlerinki ile kıyasladığımız zaman bir hayli iptidai kaldığı görülecektir. Sağlık personelinin bilgisini artırma mecburiyetini göz önünde tutarak bilgiyi ve çalışmayı mükâfatlandıran, teşvik eden bir sisteme her idareden daha ziyade Sağlık Bakanlığı idaresinde ihtiyaç vardır. Bu açıdan bugünkü teftiş usullerinin de yetersizliğini tenkid etmemek mümkün değildir.

Yukarda da kısmen ve uzun olarak arz etti-

ğimiz mütalâaların ışığı altında bâzı hükümlere varmak lüzumu aşikârdır.

5 yıllık plânın, derpiş ettiği çalışmaların yürütülmesi ve verimli olabilmesi için varidat bünyesinde ve politikasında esaslı tedbirlere ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.

Her şeyden evvel Teşkilât Kanunu bütünü ile ele alınarak içine girdiğimiz plânlı çalışma ve sosyalizasyon sisteminin gerekli kıldığı değişiklikleri en kısa zamanda gerçekleştirilmelidir. 40 yıl önce kurulan bu vekâletin kuruluş zamanının şartları ile bugünkü şartlar değişik olduğu gibi prensiplerde de bu değişikliği takibetmek lâzımgelir. Merkez ve mahallî teşkilât da günün değişen prensip ve sistemine uygun bir mahiyete irca edilmeli ve mahallî teşkilâtı koyu merkeziyetçiliğin yarattığı hareketsizlikten kurtarmalıdır. Merkez teşkilâtı da muhtaç bulunduğu yüksek bir seviyeye çıkarılmalıdır.

Tedavi edici müesseselerle koruyucu hekimlik müesseselerinin idaresinde de yeni bir düzene ihtiyaç olduğu kanısındayız. Burada da müesseseler idaresine geniş yetkiler tanımak, bunun karşılığında mesuliyetleri kovalamak ve bu müesseselerin kendi aralarında koordinasyonu temin edici bir sisteme gitmenin faideli olacağına kaaniiz.

Hastane işletmeciliği özellikleri olan bir konudur. Mahallî sağlık âmirlerinin çoğu defa bilgisiz ve anlayışsız ve biraz da rekabet düşüncesi içindeki dar davranışları bu müesseseler üzerinde menfi etki taşımaktan hali kalmamaktadır. Bunun yanıbaşında mevcut yataklarımızın kifayetsizliği ve vatandaşın ihtiyacını tatminden uzak olmasına rağmen bizzat Bakanlığın itiraf ettiği şekilde mevcut yatakların % 30 unun muattal kalmasını önlenme çareleri ne yapıp yapıp bulunmalıdır.

Muhterem arkadaşlar;

Plânlı sağlık kalkınmasının belli başlı dayanaklarından birisinde vatandaşın yarıdan bir hayli fazlası okuma - yazmadan ve iptidai sağlık bilgilerinden mahrum bulunduğu bir gerçektir. Bütün vatandaşların okuma - yazma bilmeleri zamanını beklemeye hiç de tahammülü olmıyan vatandaşa muhtacolduğu sağlık bilgisinin süratle verilmesi hususu maalesef bu yıl bütçesinde çok önemsiz bir yer almış bulunmaktadır. Aslında asgari sağlık bilgisi ile teçhiz edilecek vatandaşların hastalıklardan korunmak suretiyle bu dâvaya getirecekleri fayda ölçüsüz olacaktır. Sağlık Bakanlığının zaman zaman broşür dağıtmaktan öteye gitmiyen bu hizmet alanında seyyar sinema imkânlarından istifade etmek suretiyle bilhassa köylerimizde sağlık bilgisini artırmakta başarı kazanacağına inanmış bulunuyoruz. Maarif Bakanlığı ile anlaşarak ilk mekteplerden itibaren orta tahsil süresince okuyan kuşakların bu konuda daha geniş bilgi ile mücehhez olmalarını sağlamak lâzımdır.

Çevre sanitasyonu bilhassa Türkiye'mizde büyük önem taşır. Köylerimizin hiçbirisi çevre sanitasyonundan nasip almamaktadır. Mahallî idareler ile iş birliği yaparak Sağlık Bakanlığı bu konuyu en kısa zamanda ele almalı ve önümüzdeki yıl bütçesinde buna önem veren tekliflerle gelmelidir.

Muhterem arkadaşlar;

Bize ayrılan vaktin yetersizliği dolayısiyle sağlık dâvasının mahdut fakat belli başlı konularından bâzılarına temas etmiş bulunuyoruz. Yalnız çok önemli saydığımız bir noktaya işaret etmeden geçmek istemiyoruz. Bu mühim nokta Türkiye gibi fakir ve membaları zayıf bir memleketin muazzam harcamaları gerektiren sağlık hizmetlerinde yalnız Devlet membaına dayanarak çare bulması imkânsızdır. Artan nüfus yapılan gayretlerin ve harcamaların mühim bir kısmını kendiliğinden massetmesi yüzünden bu dâvayı arzu edilen seviyeye Devlet eliyle ulaştırmayı gittikçe geciktirecektir. Vatandaşın kendi sağlığının korunmasında, tedavisinde hissesine düşen gayreti yapmasını temin edecek yollara başvurmak lâzımdır. Bütün medeni ülkelerde başvurulan yollardan en verimlisi genel hastalık sigortası olmuştur. Uzun senelerden beri bahis konusu edilmesine rağmen bir türlü tatbikine geçilmiyen aslında tatbikine girişildiği takdirde dahi bütün memlekete teşmil edilebilmesi için çok seneye muhtacolan böyle azametli bir harekete girişilmesinin geciktirilmesi asla tecviz edilemez. Bugün yürürlükte bulunan 244 sayılı Sosyalizasyon Kanununun koruyucu hekimliğin ve bunun yanıbaşında tedavi edici hizmetlerin yurt ihtiyaçlarını karşılar bir duruma getirilebilmesi böyle gür bir membaın yaratılmasına bağlı bulunduğunu unutmamak lâzımdır.

Bu arada sağlık hizmetlerinde hususi teşebbüsün iştirakine de büyük önem vermekteyiz.

Hemen hemen bütün medeni ülkelerde hususi teşebbüs bu sahada müessir hizmetler görmektedir.

Yurdumuzda hususi teşebbüsün iştirakini sağlamak üzere teşebbüs erbabının teşvik edilmesi, himaye edilmesi ve hattâ malî müesseselerce uzun vâdeli küçük faizli kredilerle beslenilmesi çok yerinde bir hareket olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım;

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bir önemli hizmeti daha omuzlarında taşımaktadır. Bu da sosyal yardım hizmetleridir. Sağlık ve ekonomik şartlarının geri olduğu Türkiye'mizde rehabilitasyon hizmetlerinden tutunuz da süt çocuğundan başlamak üzere yaşlı vatandaşlara kadar Devletin sosyal yardım elini devamlı surette uzatacağı geniş bir hizmet sahası vardır. Bakanlığın bu konuda son senelerde ciddî bir gayret sarf ettiğini yakından bilmemize rağmen bu gayretleri yetersiz bulmaktayız.

Bakanlık dışındaki bütün sosyal yardım kurumlarını koordine etmek ve bunların idaresini tanzim etmek esaslı ödevlerinden birisi olmalıdır.

Sağlık bütçesinin sağlık dâvamızda başarılı sonuçlar vermesi dileği ile Yüksek Heyetinizi saygı ile selâmlarız. (Alkışlar)

BAŞKAN — Yeni Türkiye Partisi adına Sayın Halit Rıza Ünal.

YENİ TÜRKİYE PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA HALİT RIZA ÜNAL (Bingöl) — Muhterem Milletvekilleri,

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1963 yılı bütçesi hakkındaki Y. T. P. nin düşünce, tenkid ve temennilerini arz etmek üzere huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum.

Elbette ki, insan sağlığına hizmet, hizmet telâkki edilen bütün mevzuların en ulvisidir. Bu itibarla fedakârlık ve feragat istiyen bu hizmet kolu her türlü politik düşünüş ve anlayış dışında tutulduğu ve her türlü istismardan uzak bırakıldığı müddetçe ulviyetini muhafaza edecek, beşere hizmet yolunda lâyık olduğu neticeye varmak imkânı hâsıl olacaktır.

Sağlık mevzuuna gerekli ehemmiyeti vermemiş bulunan bütün cemiyetler bugünleri için olduğu kadar yarınlarını da ıstırap içinde geçirmeye mahkûm kalacaklardır.

Bu hale göre samimiyetle ve üzüntü ile arz etmek mecburiyetinde bulunduğumuz en önemli hususlardan birisi de bugün muasır milletler hattâ az gelişmiş memleketler de dâhil, bu yönde yapılacak her türlü mukayesede bu ana dâvanın halli hususunda diğerlerinden çok daha gerilerde olduğumuz hususudur. 20 nci asrın en modern imkânlarından mahrum bir memleket olarak vatandaşın sağlık yönünden karşılaştığı müşküller, hattâ yokluklar elbette ki, çalışma kabiliyetine, dolayısiyle millî kalkınmamıza müessir olacak, millî gelirin teminine engel olmakta ve binnetice milyarların kaybına sebep olmaktadır.

Sağlık dâvasının tam mânasiyle ele alınmadığı ve bu dâvanın gerektiği kadar halledilmemiş olması sebebiyledir ki, bugün Türkiye'de vefiyat umumi nüfusa nisbetle medeni memleketlerin 2,5 mislidir. Bu nisbet çocuklarda büyüklere nazaran daha büyük fark arz etmektedir. Amerika'ya nazaran süt çocuğu vefiyatı bizde 7 - 8 misli fazla bulunmaktadır. İleri memleketlerde veremden yıllık ölüm nisbeti 100 bin nüfusta 4,54 olduğu halde bu nisbet Türkiye'de 100 binde 100 civarındadır.

Muhterem arkadaşlar; muasır milletlerin her türlü salgınlar ve hastalıklar karşısında ilmî tedbirlerle elde ettikleri neticelerle bizim durumumuz arasındaki bu muazzam farkın yanıbaşında sağlık müesseselerimizin ve bu müesseselerde çalışan personelin modern âlemle yapılan mukayesesi bizi hayli üzücü ve farklı neticelere ulaştırmaktadır. Bu farkı salgın ve bulaşıcı hastalıklarla savaş, ana ve çocuk sağlığının korunması, trahom, sıtma, cüzam, frengi ve verem gibi sosyal bünyeyi kemirmek suretiyle toplumun varlığını tehdideden hastalıklarla mücadele, akıl ve ruh hastalığı, hıfzıssıhha lâboratuvarlarının kurulması, hudut ve sahiller hıfzıssıhhası gibi çeşitli halk sağlığı hizmetleriyle, yataklı müesseselerdeki tedavi edici hekimlik hizmetleri, tıbbi ecza lâboratuvarlarının, hususi hastanelerin, yurda sokulan ilâçların kontrol ve murakabe hizmetleri, sağlık propagandası ve korunmaya muhtaç çocukların bakım veya yetiştirilmeleri, sakatların işe alıştırılıp birer meslek sahibi kılınmaları, ihtiyarların bakımı ve daha birçok sosyal hizmetleri vazife ve mesuliyeti altına almış bulunan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı hizmetlerine giren bütün tmüesseselerde müşahede etmiş bulunmaktayız. Bu hale göre aradaki farkın kapatılması daha doğrusu azal-

tılması yukarda vazifelerini arz ettiğim Bakanlığın hayli yüklü olan vazife ve mesuliyet duygularını müdrik olarak malî portenin de buna göre tâyin ve tesbitiyle mümkün olabilecektir. 5 Yıllık Kalkınma Plânında sağlık ve sosyal harcamaları, gelişme ile ilgili harcamalar olarak kabul edildiği ve bunlara öncelik verildiği ve buna göre Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının Devlet Plânlama Teşkilâtı ile vardığı mutabakata nazaran cari harcamaların da bu yıl yüzde 28 bir artış ümidedilmekte olduğu halde, Hükümet gider bütçesini gelir bütçesine göre ayarlarken yine sağlık hizmetlerinden büyük tasarruf yapmış bulunmaktadır. Üstelik plâna göre cari harcamalarda öncelik almamakla beraber Hükümetin bâzı Bakanlık ve dairelere Sağlık Bakanlığından daha fazla önem vermiş bulunduğu da mevcut bir hakikattir. Hal böyle olunca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığında yapılan bu tasarruf, plânın sağlık hizmetlerine verdiği önceliğe uymamaktadır. Dünyanın ileri ve geri bütün memleketlerinde sağlık bütçeleri umumi bütçenin % 10 undan aşağı tutulmadığı halde Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu son derece gayrimüsait sağlık ve ona paralel problemlere rağmen elimizdeki bütçe umumi bütçenin %4,89 mesabesindedir.

Muhterem arkadaşlar; Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının iç bünyesine ait meselelerin evvelâ haledilmesi için yıllarca evvel o günün şartlarına göre hazırlanmış bulunan ve halen cari olan Teşkilât Kanununun bugünkü şartlara göre yeniden gözden geçirilerek sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinde bir reform yapılması zamanı artık gelmiş ve hattâ gecikmiştir. Bunun yanıbaşında Bakanlığın birçok hizmetlerini kapsıyan tababet ve şuabatı sanatlarının tarzı icrasına dair olan Kanunun yepyeni bir anlayışla ve günün icaplarına göre tertip ve tanzim edilerek ihtiyacı önler hale getirilmesi gerekmektedir.

Bugün hassasiyetle üzerinde durulması lâzımgelen ve Bakanlığın vazifelerinin önemli bir kısmını işgal etmekte bulunan halk sağlığı hizmetleri, başka bir deyimle koruyucu hekimlik hizmetleri de maalesef yurdumuzda lâyık olduğu önemli seviyeye ulaşamamıştır. Bugün Türkiye'de koruyucu hekimlik henüz bir ihtısas branşı haline gelmediğinden ve bu hizmetlerde çalışan personel de devamlı mesai sebebiyle meslekleri serbest icra edememelerinden dolayı rağbet görmemiş ve bir türlü inkişaf edememiştir. Koruyucu tedbirlerle alınan neticeler, hastalık halinde alınan neticelere nazaran daima daha çok iktisadi olmasına rağmen halk sağlığı yönünden son derece önemli bulunan bu hususa Sağlık Bakanlığı bütçelerinde lâyık olduğu önem ve öncelik verilmelidir. Bugün halk sağlığı hizmetlerinden olan sıtma ile savaş muvaffak olmuş bir mücadeledir. Frengi kontrol altına alınmış fakat trahomla cüzam üzüntü ile arz edeyim ki, tedavileri mevcudolan bu hastalıklardaki temin edilen netice yurdumuzda memnuniyet verici durumda değildir. Bâzı bölgelerimizde yaygın halinde bulunan bu nevi hastalıklara karşı lüzumlu tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Ana ve çocuğun sağlığının korunması ve veremle savaş hususunda ise Bakanlığın büyük bir gayret içinde bulunduğunu takdirle arz etmeden geçemiyeceğiz.

Bakanlığın yine hizmetleri arasında bulunan yataklı müesseselerdeki tedavi edici hekimlik hizmetleri hususunda da en mühim mevzu birinci plânda : Sağlık tesisleri mevzuudur. Memleketimizde mevcut sağlık tesislerindeki hasta yatağı 49 bin civarındadır. Nisbet olarak 10 bin kişiye 17 hasta yatağı düşmekte olup, komşumuz Balkan memleketlerinde bu nisbet vasati 10 bin kişiye 50, İrak'ta bile 10 bin nüfusa 21 hasta yatağı düşmektedir. Dünya Sağlık Teşkilâtının az gelişmiş memleketler normuna ulaşabilmek için daha 40 000 yatağa ihtiyaç bulunmaktadır. Bugünkü tempo ile bu rakama ulaşmak imkânsız gibi gelir bize.

Bu hususta diğer önemli bir mevzu da; personel meselesidir. Bugünkü durumda sağlık personeli feragat ve fedakârlıkla çalışmaktadır. Uzun ve yorucu bir tahsilden sonra geçim sıkıntısı içinde kıvranan hekim ya dış memleketlere gitmekte, yahut da meslekini terkle başka sahalarda çalışmaktadır. Ay sonunda maaş bordrosuna imza koyan hekimin, mesaisini takdir eden maddi gücü, aynı bordrodaki şoföründen az olunca nisbet acı ve gülünç olur. Bunun neticesi olarak da mahrumiyet bölgelerinde hekim bulunmamakta ve halen de 120 ilçemiz hekimsiz olarak kadere terk edilmiş bulunmaktadır. Bu vaziyet karşısında hekimlere hiçolmazsa emsali mesleklere tanınan hakların tanınması, ted-

bir olarak mahrumiyet bölgeleri için anlaşmalı hekim kullanma yoluna gidilmesi gerekmektedir.

Yardımcı personel olarak çalışan hemşire, ebe, sağlık memuru ve yardımcıları aynı maddi sıkıntı içinde çalışan feragat sahibi kimseler olarak bugün mesailerinin karşılığını göremeyemekte, her an korkunç hastalıkların ve her türlü fedakârlığın ıstırabiyle kıvranan teminatsız insanlar olarak imkân beklemektedirler. Bu itibarla sağlık personeline daha fazla imkânlar tanımak ve mesleki daha cazip hale getirmek zamanını kaybetmek üzereyiz.

Bugün Türkiye'de kayıtlı bulunan tabip sayısı 14 630 olduğu halde bunlardan Sağlık Bakanlığında vazife kabul etmiş bulunan hekim sayısı 3 488 dir. Eczacı sayısı ise 1 400 civarında olup, ihtiyaç 4 - 5 bin civarındadır. Personelin sayı itibariyle kifayetsiz bir durumda bulunmasına karşılık mevcutların yurt içine dağılış tarzı da ayrı bir hususiyet taşımaktadır.

Sanat icra eden 9 911 tabipten :

% 38 i İstanbul'da olup, 503 kişiye bir hekim, % 32 si iktisaden gelişmiş 15 ilde ki, 3 105 kişiye bir hekim, % 29 u diğer 51 ilde olup, 5 396 kişiye bir hekim düşmektedir. Doğu'nun birçok il ve ilçelerinde 30 - 40 bin kişiye bile bir hekim düşmemektedir. Bütün bu rakamlar halli ne kadar müşkül olursa olsun vatandaş ıstırabının asgari hadde indirilmesi gereken muazzam bir sağlık dâvasiyle karşı karşıya bulunduğumuzu göstermektedir.

Bütün arz ettiğim bu hususların yanbaşında en mühim durum içtimai ve beşerî adalet duygularını perişan kılan Şark'ın yıllardır el uzatılmamış olan durumudur. 1963 yılı bütçesiyle ve yatırımlariyle mahrumiyet mıntakalarına el uzatmak bahtiyarlığını vâdeden muhterem Sağlık Bakanına ve kıymetli Bakanlık mensuplarına bu vesile ile en derin şükran ve minnet duygularımı arz ederim. (Alkışlar)

Muhterem arkadaşlar : Y. T. P. nin Sağlık bütçesi hakkındaki temenni ve görüşlerini özet halinde Büyük Meclisin yüksek takdirlerine sunarken, 1963 yılı bütçesinde Sağlık Vekâletinin plâna bağlanmış olarak verimli mesailerini bekliyeceğimizi arz eder, 1963 yılı bütçesinin Türk milletine hayırlı olmasını temenni eder, Y. T. P. adına muhterem heyetinizi saygı ile selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — İki tane kifayet önergesi vardır, bu sebeple Bakana söz veriyorum.

Buyurunuz, Sayın Bakan.

SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM BAKANI YUSUF AZİZOĞLU (Diyarbakır) — Muhterem Başkan; muhterem milletvekilleri, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesinin Yüksek Heyetinizin tasvibine arzı münasebetiyle çalışmalarımız hakkında kıymetli fikir ve mütalâalarını beyan eden parti sözcülerinin, bizzat kendilerinin de ifade ettiği gibi her türlü politik düşünce ve endişelerden âzade olarak sadece hizmetin ulviyeti, memleketin menfaatleri istikametinde burada müzakere cereyan etmesi hakikaten beni ve mensubolduğum Bakanlık camiasını bahtiyar kılmıştır.

Arkadaşlarımın kıymetli fikir ve mütalâalarından son derece istifade ettiğimizi, bu tenkid ve temennilerin çalışmalarımız üzerinde fevkalâde feyizli olduğunu bildirmek benim için zevkli bir vazifedir. Vazife ve mesuliyet deruhde ettiğim ilk günden beri tercih ettiğim itiyat ve metot hakikatleri bütün çıplaklığı ile milletin huzuruna sermek ve hele milleti temsil eden Büyük Meclislerden hiçbir şeyi saklamamak olmuştur. (Bravo sesleri)

Bütçe Komisyonunda böyle konuştum, Yüksek Senatoda bu şekilde mâruzatta bulundum. Ve bu akşam, gayet kısa olarak, aynı üslupla, aynı samimiyetle meseleyi huzurunuza açıkça sermekte tereddüt etmiyeceğim. Yalnız, gecenin bu çok ilerlemiş saatinde gönlümün arzu ettiği nisbette ve genişlikte yüksek huzurunuzda sağlık meselelerini teker teker deşmek imkânını bulamadığım için ayrıca kendimi talihsiz telâkki ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım; memleketimizin umumi sağlık durumunu ve sağlık meselelerini gözden geçirdiğimiz takdirde; manzara ve tesbit edilen netice, maalesef, hiçbirimizi sevindirecek durumda değildir. Arkadaşlarımın da gayet güzel ifade ettikleri gibi, birçok meselelerimiz alâka beklemekte, birçok hastalıklar ve dertler bugün dahi cemiyetimizi tehdideder bir durumda ve seviyede bulunmaktadır. Medeni memleketlerin çoktan hal şekline bağladıkları halk sağlığına mütaallik sayısız meseleler daha birçok yıl millet olarak, Hükümet olarak bizim çalışmamızı, sistemli, programlı ve büyük fedakârlıkları gerektiren bir yolda yürümemizi emretmektedir.

Meselâ çocuk sağlığı, anne sağlığı mevzuu bizim için çok önemlidir. Çocuk ve ana hastalık ve ölümleri bugün Türkiye'de dünyanın hiçbir tarafında tesadüf edilmiyen bir nisbette geniş kayıplara, içtimai felâketlere sebebiyet vermektedir.

Verem, son yıllarda, Bakanlığımızın yaptığı ilmî tetkik ve araştırmalar sonunda, gerilemiş değil, bilâkis artmış olarak cemiyetimizin bünyesinde büyük bir tehlike olarak durumunu muhafaza etmektedir.

Trahom, Lepra memleketimizin bâzı bölgelerinde fevkalâde üzücü, yüksek nisbetler halinde cemiyetin bünyesini kemirmektedir. Tıp literatüründe birer gerilik örneği olarak kabul edilen bu hastalıklar ilerlemiş milletler arasında bizim için son derece üzücü birer vesika olarak ortada durmaktadır.

Tifo, difteri, poliyomiyelit, frengi, brusellös, kancalı kurt, kalb hastalıkları hâlâ, cemiyetimiz içinde halledilememiş, halledilmek çaresi bekliyen ve geniş tahribata, büyük vefiyata sebebiyet veren hastalıklar halindedir. Sıtma mevzuunda gönüllerimize ferahlık veren bir durum olduğunu memnuniyetle söylemek isterim. Hakikaten plânlı, programlı, medeni metotlar içerisinde ele alınan, hekimler ve sağlık personelinin büyük feragatle çalıştıkları sıtma, bugün Türkiye'de önemini kaybetmiş bir hastalık durumundadır. Fakat önemini kaybetmiş olması işin terk edilmesini, programın burada kesilip bırakılmasını değil; tesbit edilen muayyen bir zaman içerisinde aynı nisbetlerin aynı fedakârlıkla devam ettirilmesini gerektirmektedir. Kısaca işaret ettiğim sağlık meselelerinin ciddî ve tehlikeli birer mesele halinde devam etmesinin sebepleri nelerdir?

Bu halin elbette ki, birtakım ciddî sebepleri olması lâzımgelir. Bu sebepler arasında bellibaşlıları şunlardır :

Birinci sebep; halk sağlık hizmetleri yeter seviyede değildir. Çünkü, Sağlık Bakanlığı politikasında medeni memleketlerin yürüdükleri ve müspet neticeler almakta oldukları bu noktaya yeterince dikkat ve itina gösterilmemiştir. Halk sağlığına, koruyucu hekimlik çalışmalarına kâfi miktarda yer verilmemiştir. Bugün bütün dünya sağlık bakanlıkları, bilhassa birinci plânda koruyucu hekimlik vazifesinin düşünülmesi icabettiği hususunu artık kabul etmiştir. Bu mesele artık bir münakaşa mevzuu olmaktan çıkmıştır. Bununla tedavi hekimliği sahasının ihmal edilmesi yahut bâzılarının anladıkları şekilde bir hükümet mevzuu olmaktan çıkarılmasını kasdetmiyorum. Fakat, Sağlık Bakanlığı temin edeceği yeni imkânlarla bütün gayretini halk sağlığı hizmetine yöneltmeye mecburdur ve bu yönelmede çok geç kalmıştır.

İkinci sebep, yeter sayıda ve matlûp vasıfta elemana sahip olmamamızdır.

Üçüncü sebep; iktisadi şartlarımızın gayrimüsait oluşu, milletçe beslenmemizin kifayetsizliği ve malî imkânlarımızın bu hizmetin icabettirdiği nisbette temin edilememesidir.

Bu çeşit gayrimüsait vaziyetlerin bulunması muvacehesinde sağlık hizmetlerinin kifayetsiz, aksak ve durumun kötü oluşu biraz da tabiî bir neticedir.

Muhterem milletvekilleri, sağlık hizmetlerinin baş meselesi, arkadaşlarımın da çok güzel ifade ettikleri gibi, hiç şüphesiz personel meselesidir. Personel meselesi halledilmeden sağlık hizmetlerini kemâle erdirmeye, millete karşı borçlu olduğumuz vazifeyi iyi şekilde yürütmemize imkân olmadığı gibi, hizmeti de devam ettirmeye bile imkân yoktur. Bilhassa bu nokta üzerinde Büyük Meclisin alâkasını çekmek mecburiyetindeyim. Bugün, memleketimizin içinde bulunduğu vaziyet dolayısiyle sağlık hizmetleri tarihimizde görülmemiş bir durumla karşı karşıyadır. Sağlık hizmetleri personel yönünden son derece ciddî ve vahim bir buhranla karşı karşıyadır. Rakamlarla zamanınızı almak istemem. Adalet Partisi Sözcüsü arkadaşım Bütçe Encümenindeki sözlerimi burada okudular, söyledikleri gibi hakikaten arkadaşlarım, Sağlık Bakanlığı kadroları muntazaman boşalmaktadır. Personel yönünden gayet ciddî şekilde, gayet tehlikeli şekilde bir gerileme ile karşı karşıyayız. Bunun sebepleri Yüksek Heyetinizin de malûmudur. Meseleyi arz ettiğim gibi iş başına geldiğim ilk günden itibaren bütün ciddiyetiyle, bütün açıklığı ile efkârı umumiyenin gözü önüne serdim. Türk hekimleri dışarıya gitmektedir; Türk hekimleri içinde bulunduğumuz personel rejimi dolayısiyle hizmet kabul etmemektedirler. 14 600 hekimimizden yalnız 3 000 küsurunu Sağlık Bakanlığı hizmetine çekebilmiş, diğerlerinden faydalanamamış durumdadır. Bunun sebepleri meydandadır, benden çok daha iyi bilmektesiniz. Bu sebepler üzerinde uzun izahata

girişmeden tedbirleri üzerinde sizlerle konuşmak, sizin dikkatinizi, alâkanızı, yardımınızı temin etmek mecburiyetindeyim. Yataklı tedavi müesseselerimizin kifayetsizliğini rakamları ile daha evvel Yüksek Senato huzurunda da ifade ettim ve arkadaşlarım da burada tekrar ettikleri için müsaadenizle üzerinde durmayayım. Yalnız şunu ifade edeyim ki, bugün yataklı tedavi müesseseleri yüzünden vatandaş hizmetlerinin lâyıkıyle görülememesinin hakiki sebebi; yatak sayısının azlığından ziyade, mevcut yatakları tedvir edecek sayıda ve durumda elâmana malik olmayışımızdır. Binaenaleyh, müesseselerimizin arzu ettiğimiz şekilde çalışmamasının sebebi de, yine dönüp dolaşıp personel meselesine bağlanmaktadır.

Özel hastaneler, maalesef Türkiye'de yeterince inkişaf edememiştir. Bugün birçok Garp memleketlerinde tedavi hizmetinin yüzde 80 nini, hattâ 90 nını özel teşebbüs hastaneleri tedvir ettiği, bu hizmeti yüklendiği halde, Türkiye'de özel yataklı müesseseler yüzde 3 ile yüzde 5 nisbetindedir. Biz sağlık hizmetlerine bütçeden ayırabildiğimiz bu yüzde 5 civarındaki bir ödenekle hiçbir zaman 30 milyon vatandaşı tedavi edebileceğimiz iddiasında bulunamayız. 30 milyon insanı tedavi etmek mecburiyeti de ortada bulunduğuna göre, buna başka çareler, başka yollar aramak lâzımdır. Bu yol da arz ettiğim gibi, Garp memleketlerinin, medeni dünyanın yaptığı gibi özel teşebbüsü bu sahaya davet etmek ve sağlık hizmetlerinin mühim bir kısmını da bunlara devretmektir. Başka bir çare mevcut değildir. (Bravo sesleri) Yüksek tasvibinize arz ettiğimiz Hükümet programında bu mesele üzerinde durduğumuzu hatırlıyacaksınız. Hükümet programında «özel teşebbüs hastanelerini teşvik ve himaye edeceğiz» demiştik. Bu meseleyi Bakanlar Kuruluna götürmüş bulunuyorum. Heyeti umumiyesi itibariyle arkadaşlarının tasvibini, iştirakini sağladım. Vazife bir şekle bağlanmak üzere Sağlık Bakanlığı ve Maliye Bakanlığına verilmiştir. Bütçenin çıkmasını müteakip hakikaten son derece önem verdiğim bu meseleye bütün ciddiyet ve hassasiyetimizle eğilmek ve bu sahada bugüne kadar inkişaf edememiş olan bu sektörü memleket hizmetine çekmek kararındayız.

Sosyal hizmetler büyük himmet bekliyen meselelerimizden birisidir. Ecdadımızın tarih boyunca kurduğu müesseseler ile tedvir etmekte olduğumuz bu hizmeti bugün yeni görüşlere ve yeni anlayışlara adapte etmek cemiyetimizin muhtacolduğu seviyeye çıkarmamız icabetmektedir. Bugün tetkikimize sunulan bütçede sosyal hizmetlere ayırmış olduğumuz para maalesef imkânlarımızın kıtlığı yüzünden, kifayetsiz durumdadır. Sosyal hizmetlere bütçede 1962 yılında 14 milyon lira konmuş iken, 1963 yılında ise 22 milyon liraya ancak çıkarılmıştır. Himayeye muhtaç çocuklar, işe alıştırılması gereken mâlûller, bakıma muhtaç ihtiyarlar, her çeşit geçim imkânından mahrum fakir ve âciz vatandaşlarla ve daha birçok sosyal problemlerle karşı karşıya bulunmaktayız. Bu kadar âzim dâvaları 22 milyon gibi küçücük bir bütçe ile tedvir etmenin mümkün olmadığı meydandadır. Yalnız ufak bir ferahlık vesilesi olarak bu mevzua Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının yönelişinin bir işaret olarak bu seneki bütçemizin bu sene bu sahaya tahsis ettiğimiz imkânın geçen seneye nazaran yüzde 55 nisbetinde bir fazlalık gösterdiğini söylemekle iktifa etmek isterim. Bu sahada mevcut müesseselerimiz şunlardır :

0 - 6 yaş arası çocuklara bakan 8 yuvamız vardır. Bu yıl Konya ve Kütahya yuvaları bitmiş ve hizmete açılmıştır. 1963 programı içerisine 6 yuvanın yeniden açılması için gerekli tahsisat konmuştur.

Bu yuvalar Erzurum, İstanbul, İzmir, Hatay, Ankara ve İçel yuvalarıdır. Halen çocuk bakım yuvalarımız Sağlık Bakanlığının baktığı iki bin ilâmlı çocuk mevcuttur, 120 ilâmlı çocuk da sıra beklemektedir. Türkiye'de bakıma muhtaç çocuk saysının, maalesef bu sahada elimizde tam güvenilir rakamlar mevcudolmadığından, katî bir rakam ifade etmek durumunda değiliz. Yalnız mevzii araştırmalar sonunda 100 bin civarında bakıma muhtaç, el uzatılması icabeden çocuk bulunduğu tahmin edilmektedir. Ankara'da 25 - 30 kişilik bir ihtiyar bakım evi vardır. Bizim ve bizimle iş birliği yapan derneklerin 15 reabilitasyon müessesesi vardır. Ayrıca yine sosyal hizmetler cümlesinden olarak 1 200 tıp talebesine burs vermekteyiz.

Okul durumumuza gelince : İki yüksek hemşire okulu, 11 sağlık koleji, 22 köy ebe okulu ve muhtelif hastanelerimizde yardımcı hemşire kursları mevcuttur. Bu okullarların binaları yoktur, yalnız dört tanesi müstesna, diğerlerinin binaları yoktur. Öğretmen kadro-

ları geniş mikyasta boştur, meslekî ders kitapları mevcut değildir. Sosyelleştirme işimize, bildiğiniz gibi, 1962 yılı bütçesinden aldığımız 10 milyon liralık bir tahsisatla pilot bölge olarak seçtiğimiz Muş vilâyetinden başlamış buulnuyoruz. Geçen sene inşaat mevsimi olarak geçmiştir. İhale ettiğimiz inşaatlar bitirilmemiştir, ikmali 1963 yılı başlarına kalmıştır.

Arz ettiğim gibi İlkbaharda ikmal edilecek bu inşaattan sonra, Yaz ortasında Türkiye'de ilk defa Muş vilâyetinde sağlığın sosyalleştirilmesi tatbikatına girişeceğimizi ümidetmekteyiz. Sosyalleştirme mevzuu, Bakanlığımızın büyük ümitle bağlı bulunduğu yepyeni bir çalışma sistemimizdir. Bu mevzua temas eden Adalet Partisi sözcüsü arkadaşımın biraz tenakuz içinde bulunduğunu söylememe müsaade etmelerini bilhassa rica ederim. Sözlerinin başında, partimiz, sağlığın sosyalleştirilmesine taraftardır, dediler. Bu sözü pek içten söylemediler gibi geldi bana. Çünkü bu bir zarurettir, partilerinin programlarında böyle bir kayıt mevcuttur. Adalet Partisi sağlığın sosyalleştirilmesine bugün içinde bulunduğumuz tatbikat şekline taraftardır. Arkasından da sosyalleştirme işinde bir netice alınmadan birdenbire yeni pilot bölge ilâve etmek suretiyle bu işe girişilmesi acele olmuştur, yanlış olmuştur, tehlikeli olmuştur, dediler.

Biz Sağlık Bakanlığı olarak kendileri gibi düşünmüyoruz. Bizim kanaatimize göre sosyalleştirilme programı Türkiye için ideal bir programdır. Ama her program bütün idealliğine, gayet iyi ve sağlam prensiplere dayanmasına rağmen kötü bir tatbikata sahne olursa elbetteki neticesi hüsran olur. Eğer Türkiye'de sosyalleştirme projesi tahakkuk etmez, tasarlanan neticeler alınmazsa şu anda arkadaşlarıma peşinen ifade edeyim ki, bunun bütün günah ve vebali tatbikatçılara ait olacaktır. Biz bu projeye yeteri kadar imkân verdiğimiz, gerekli çalışmaları ve hazırlıkları yaptığımız takdirde bu projenin muvaffak olmaması için hiçbir sebep mevcut değildir. Bu proje Türkiye için idealdir, dedim. 40 yıllık tecrübeler göstermektedir ki, normal usuller ve normal kaidelerle birçok bölgelere bu hizmeti götürmek mümkün olmamıştır. Hâkkari'nin, Muş'un ve Ağrı'nın 40 yıldan beri kadroları devamlı olarak yüzde 70 - 80 nisbetinde boş bulunmaktadır, sağlık hizmetleri oraya götürülememiştir. Ancak, böyle fevkalâde bir proje ile imkânları bol olan bir proje ile bu hizmetleri oraya götürmek ve şimdiye kadar yalnız lâfzda kalmış, hizmeti halka köye ve köylünün ayağına götürmek bu proje sayesinde mümkün olabilir.Aksi takdirde hiçbir zaman ideal bir sağlık hizmetini memleketin bölgelerine, bütün vatan sathına götürmek mümkün olamıyacaktır. Bunun ispatı 40 senelik tatbikatttır. Arkadaşım beyanlarının sonunda gayet haklı ve isabetli sözler de söylediler; personel hazırlığı yapılmadan, gerekli tedbirler almadan muvaffak olmak mümkün değildir. Çok doğru. Ama biz bunu yaparken, hiç şüphe etmesinler ki, personel hazırlığı yapıyoruz. Yeni yeni okullar açtık. Mevcut okullarımızla yetinmedik. Bu sene bütçemizde görecekler ki, 6 tane ebe okulu, 7 tane sağlık kolejini, memleketin muhtelif bölgelerine açmak, inşa etmek, ele almak bahis konusudur. Bu kolejlerimizden yeter miktarda yardımcı personel bulacağız. Sağlık hizmetini tedvir edecek doktor meselesine gelince; hekim bulma imkânı hususundaki düşüncelerimizi, yine aynı partiye mensup diğer bir sözcü arkadaşım gayet güzel ve haklı olarak ortaya koydular. Sayın arkadaşlarım, Türkiye'de doktor sayısı ihtiyaçların altında değildir. Türkiye'de bu hizmeti görebilecek sayıda doktora malikiz. Bütün müşkülâtımız, bütün imkânsızlığımız mevcudolan doktoru hizmete çekememektir. Bu doktorları hizmete getirebilecek imkânları ve müsait bir zemini temin ettiğimiz takdirde kâfi miktarda doktora sahibolmak ve hizmetimizi gördürmek imkânına sahibolabileceğiz. Bu hususu da hallettiğimizi konuşmamın sonunda tedbir olarak, pek yakında huzurunuza getireceğim maddeleri arz ederken, izah edeceğim.

Sağlığın sosyalleştirilmesi tatbikatı bakanlığımızın benimsediği, arkadaşlarımızın fikirleriyle mutabık halde olduğumuz gibi, halk sağlığının önceliği prensibine istinadetmektedir. Tesis olarak kurmakta olduğumuz sağlık ocaklarının göreceği fonksiyon en başta ana ve çocuk sağlığı, halk sağlığı olacaktır Bu sağlık ocaklarında görev alacak doktor, hemşire, ebe, sağlık memurları ve bunların emrinde bulunacak bir vasıta ile kendilerine

saha olarak verilmiş yedi bin nüfuslu bir çevreyi devamlı olarak tarayacaklar. Bu suretle halk sağlığının kontrolunu, yapacaklar, icabeden aşı tatbikatını yapacaklar ve nihayet tedaviye muhtacolanlarla ayakta ve evde tedavileri yapacaklardır. Bugün sosyalleştirme tatbikatında halk sağlığı, koruyucu hekimlik başta gelmektedir. Ocakta hasta yatağı mevcut değildir. Ancak, büyük kaza merkezlerinde bölge nüfusuna göre ayarlanmış olarak tesis edilmiş sağlık merkezlerindeki, vilâyet hastanelerindeki yataklarda bu tedavi işi tahakkuk ettirilebilecektir. Sağlık ocaklarının, sosyalizasyon tatbikatında temel görevinin başında, koruyucu hekimliktir. Şimdi buralara bu personelin nasıl gönderilebileceği hususundaki mukadder suale derhal cevap vermek isterim.

Bakanlar Kuruluna 224 sayılı kanunla verilmiş olan yetkiye istinaden, sosyalleştirme bölgesinde çalıştırılacak doktor ve yardımcı personel için Bakanlar Kurulunca kabul edilen ücret, sayın arkadaşlarım, memleketimiz ölçülerine göre normalin çok üstünde, oldukça tatminkârdır, Personel temini bakımından hiçbir zaman müşkülâtla karşı karşıya kalmıyacağımızı zannettiğimiz bir nisbet içindedir. Size bir fikir vermek için rakam söyliyeyim : En yukarı derecede bir doktora vereceğimiz brüt ücret miktarı 5 400 liradır. Eline geçen kesintisiz miktar 4 000 liradır. En alt kademedeki bir doktora vereceğimiz net 2 136 liradır. Bu para ile her yere rahatça doktor bulabileceğimizi zannetmekteyiz. Diğer yardımcı sağlık personeli için de durum böyledir. Ellerine geçecek ücret üç bin liraya kadar tesbit edilmiş bulunmaktadır. Bunun için sevgili arkadaşlarım, bütçeye de yeteri kadar tahsisat konulmuştur.

Bütçemizin rakamlarını kısaca arz edeceğim. 1963 yılı bütçemiz geçen yıldan devam eden sâri taahhütlerimiz de dâhil 590 milyon liradır. 1962 yılı bütçesine göre 124 milyon liralık bir artış sağlamış bulunuyoruz. Yatırımlarımız 118 milyon liradır. Yalnız bütçede mevcudolan bu artıştan 1963 yılı içerisinde hemen istifade edemiyeceğimizi söylemek isterim. Çünkü, bu artışın mühim bir payı yatırımlara aittir. Takdir buyuracağınız gibi yatırımlar ancak iki - üç sene içerisinde hizmete arz edilebileceği için 1963 yılı içinde bu artışın mühim bir kısmı ileriki senelerde semere verecektir. Cari hizmetlerdeki artışımız da 65 milyon liradır. Verem savaş ödeneğinde artış miktarı 8 milyon liradır. Eskiden 20 milyon lira idi, bu sene 28 milyon liralık bir tahsisat ayrılmış bulunmaktadır. Sıtma ödeneği 6 milyon lira artmıştır. Trahoma verilen tahsisat 9,5 milyon lira artmıştır. Bu yüzde 48 nisbetinde bir tahsisat artışı mevcuttur. Lepra'da yüzde 35 bir artış vardır.

Muhterem arkadaşlarım, bu seneki çalışmalarımız içinde önemle ve hassasiyetle üzerinde duracağımız mevzuların başında verem, trahom ve lepra gibi hastalıklarla mücadele gelmektedir. Biz gayet sıkı ve büyük bir imkân ve gayretle bu istikamete yöneldiğimiz takdirde bu üç hastalığın kısa bir zaman içinde Türkiye'de, eradike edilmese dahi, büyük nisbette önemsiz hastalıklar haline getirilebileceği kanaatindeyiz. Tıpkı Sıtma Savaşında aldığımız neticelerin, bu hastalıklarda da temin edilmesinin mümkün olduğuna inanıyoruz.

Birçok meseleleri atlıyorum, zaman müsait değil, bir mühim konu var ona temas etmek mecburiyetindeyim. Sağlık sigortaları meselesi. Hatip arkadaşlar gayet isabetli olarak bu mevzu üzerinde durdular.

Hakikaten modern bir müessese olan bu müesseseyi artık Türkiye'ye getirmek hizmetimizle mürtebit bir halde faaliyete geçirmek zamanı geldiği inancı içindeyiz. Yalnız bu inancımızı ifade ederken, bu meselede şartlarımız muvacehesinde kolay olmadığını da arkadaşlarımın takdir etmelerini rica ederim. Biz şu anda bu büyük mevzuu tetkik içindeyiz. Bunun Sağlık Bakanlığı tarafından tedviri düşünüleceği gibi bir müddet sonra Yüksek Heyetinize getirilecek olan sosyal sigortalar mevzuu kanununda olduğu gibi Çalışma Bakanlığına verilmesi de düşünülebilir. Çünkü Yüksek Huzurunuza gelecek olan Soysal sigorta kanunu tasarısında hakikaten birçok önemli konular üzerinde durulmuştur. Bu proje ile Türkiye'de beş milyon nüfuslu bir vatandaş kütlesi sigorta çerçevesi içine alınmaktadır. İhtiyarlık Sigortası da bu proje içinde mevcuttur. Sağlık Bakanlığı bir taraftan kendi cephesinden bu hizmeti tetkik ederken, aynı zamanda İşçi Sigortaları tarafından tedvir edilecek olan bu sosyal sigortalar tatbikatını da yakından takibedecektir. Arz ettiğim gibi, çok muhtemeldir ki, İşçi Sigortaları vasıtasiyle sigorta işleri yürütülürken, tedavi hizmetleri de

Sağlık Bakanlığına verilmek suretiyle yürütülmesi imkânı mevcuttur. Ama, biz müstakilen Sağlık Bakanlığı bu işi yürütebilecekmiş gibi, tetkikat ve hazırlıklar içinde bulunacağız. Henüz nihai bir karara varmamış olmamıza rağmen, bunun hazır bölgelerde ve tatbika müsait topluluklarda, faraza, memurlardan, tüccardan ve esnaftan başlamak suretiyle yavaş yavaş ve memleketin şartları ve imkânları da göz önünde bulundurulmak suretiyle tatbikının mümkün olabileceğini düşünüyoruz. Arz ettiğim gibi henüz bu mevzu üzerinde nihai bir karara varmış değiliz. Mevzuun ciddiyetini, chemmiyetini, nezaketini idrak ederek meseleyi ele almış bulunuyoruz. İnşallah önümüzdeki sene Sağlık Bakanlığı bu mevzuda daha geniş hazırlıkla, daha belirli tekliflerle huzurunuza gelmek imkânını bulacaktır.

Bir önemli konumuz da, nüfus plânlaması mevzuudur. (Eyvah sesleri) Pek fazla uzatmıyacağım, gayet kısa geçeceğim.

Bildiğiniz gibi 5 yıllık plânda Türkiye'de yepyeni bir müessese olarak nüfus plânlanması vazifesi Sağlık Bakanlığına ve Sağlık Bakanlığı ile birlikte alâkalı teşekküllere verilmiş ve cemiyetimiz yönünden birtakım müspet neticelerin alınması düşünülmüştür. Biz bunun ilk adımlarını atmış bulunuyoruz. Nüfus plânlanmasının hayırlı neticelerini almak üzere mevzuatımızda bu işe engel olan Hıfzıssıhha Kanununun 152 nci ve Türk Ceza Kanununun 471 nci maddelerinin tadillerini Sağlık Bakanlığı olarak hazırlamış ve Nüfus Plânlama Kanunu olarak sevk etmiş bulunuyoruz. Kısa zaman içinde yüksek huzurunuza gelecek olan bu kanunla Sağlık Bakanlığına bu işte faaliyete geçmek yetkisi ve faaliyet hudutlarını Meclis huuzrunda münakaşa etmek ve karara bağlamak imkânı hâsıl olacaktır. Yalnız peşinen şu hususları ifade etmek mecburiyetindeyim ki, bâzı çevrelerde söylendiği gibi nüfus plânlanması, ailenin üreme hürriyetine müdahale plânı değildir. Tamamen insan haklarına, üreme hakkına riayet prensibi muhafaza edilmektedir. Ancak ailenin imkânları dışına taşan ve istenmiyen gebeliklerde, Devletin, imkânı bulunmıyan aileye elini uzatması, yardım etmesi, onu eğitmesi ve ona doğru yolu göstermesinden ibarettir.. Hiçbir zaman bir müdahale bir kısırlaştırma veya bir çocuk düşürtme mevzuubahs değildir. Bu mesele tıpkı eski Ceza kanunlarımızda mevcut olduğu gibi, ana rahmine düşmüş bir canlıya müdahale suçtur ve ceza olarak devam edecektir.

Muhterem arkadaşlarım, sözlerimi bağlamadan evvel 1963 tatbikatı ile Sağlık Vekâletinin yıllardan beri malûm olan, teşhis edilen, fakat bir türlü tedavi tedbirleri alınmayan meseleleri hakkında fikirlerimi söylemek isterim :

Ele aldığımız hususları düşündüğümüz tedbirleri, bulduğumuz çareleri madde madde huzurunuzda arz ederek sözlerimi bitireceğim.

Bu seneki çalışmalarımızdaki yeniliğin başında, arz ettiğim gibi, sağlığın sosyalleştirilmesi ve nüfus plânlanması gelmektedir. Üçüncü mevzuumuz, özel hastanelerdir. Pek yakında bir özel hastaneler kanunu yüksek huzurunuza gelecektir.

Devlet hastanelerinin iyi çalışması ve idarede reform yapılması için Sağlık Bakanlığı çalışma ve hazırlık içindedir. Bilhassa muayenehanesiz hekim mevzuu, üzerinde ciddiyetle ve chemmiyetle duracağımız bir konudur. Çünkü büyük bir vatandaş kütlesi resmî hizmetle muayenehane durumunun kabili telif olmadığından, resmî hizmette bulunan birtakım insanların muayenehanelerde resmî hizmeti bir vasıta olarak kullanmakta olduklarından, muayehaneye gitmeden hastaneye yatmanın müşkül olduğundan, hastaneye yatıldığı takdirde kâfi derecede alâka ve ihtimam görmediklerinden şikâyet etmektedirler. Bunun haklı olanları da vardır, haksız olanları da vardır. Artık bu meselenin halledilmesinin zamanı geldiğine kaaniim. Fakat bu meselenin de tıpkı sağlık sigortaları gibi birçok müşkülât arz edecek bir husus olduğunu söylemek mecburiyetindeyim. Biz yakında huzurunuza getireceğimiz Döner Sermaye Kanunu tadil tasarısı ile yeni yetkiler talep edeceğiz. Tasavvurumuz; büyük hastanelerden başlamak üzere çalışan hekimleri fultaym çalıştırmak ve onlara muayenehane hakkı vermemek, yalnız Döner Sermayeden bir tazminat vermek suretiyle tatmin cihetine gitmektir. Bütün mesailerini halk hizmetine hasrütahsis etmek suretiyle umumi hizmetimizin seviyesini yükseltmek imkânı hâsıl olacaktır. Aynı zamanda hekimlik mesleğinin icabettirdiği birtakım hususi vaziyetler de teminat altına alınmış olacaktır. Çünkü arkadaşlarım, sabahleyin saat 8 den, öğleden sonra saat 14,00 e kadar resmî hizmette,

öğleden sonra akşam saat 20,00 ye kadar hususi muayenehanesinde çalışan bir hekim, lâyıkıyle meslekini takibetmek, araştırmak, dünya tıp âleminde kaydedilen ilerlemeleri takibetmek imkânını bulamaz. Hekimlik meslekinin böyle bir duruma, sureti katiyede tahammülü yoktur. Hekimi, hizmetinde verimli kılmakla beraber mesleğinde de üstün seviyeli ve ilmî kifayet içinde bulundurmak için büyük hastanelerimizde ful tayn çalıştırmanın lüzumuna kaaniiz ve bunu behemehal tahakkuk ettirmek kararındayız. Hastane idarecilerine, bir kısım arkadaşlarımızın da ifade ettiği gibi, yetki vereceğiz, bu yetkilerin mesuliyetlerini de dikkatle takibedeceğiz. Çalışma tarzında bir ıslah gerektiği kanaatindeyiz. Döner sermayeyi verimli kılmak için yeni bir teklifle huzurunuza geleceğiz.

Arz ettiğim gibi bu sene verem trahom, lepra ve çocuk sağlığı çalışmaları için gerekli programlarımız hazırlanmıştır ve 1963 yılında bu hizmetlerde şimdiye kadar kifayetsiz bir durumda devam eden çalışmaları gidermek zaruretini kabul etmiş bulunuyoruz. 1962 yılı sonunda ve 1963 yılında yepyeni bir hizmet olarak Türkiye'de 2 ruh sağlığı müessesesi faaliyete geçmiştir. Bu müesseseleri medeni memleketlerdeki usuller içerisinde çalıştırıp halkımızın hizmetine arz etmek ve bu çeşit müesseseleri memleketimizin muhtelif yerlerinde de tesis etmek Sağlık Bakanlığının üzerinde duracağı konulardan biri olacaktır.

Personel tedbirlerimiz :

Personel tedbirlerimizi, iki kısımda mütalâa ediyoruz. Birisi sayısını artırmak ve personeli hizmete adapte etmek, seviyesini yükseltmek. Bunu yeni açılacak meslekî okullarla, temin edeceğiz. Arz ettiğim gibi, bu seneki programımızda, önümüzdeki beş yıllık programda fevkalâde tatminkâr sayıda personel ile girmek için Türkiye'de yeniden Ebe okulları, meslekî kolejler açmak prensibi kabul edilmiş ve bu vazife Sağlık Bakanlığına verilmiştir. Önümüzdeki senelerde bu sahada bu sene attığımız adımlardan çok daha hızlı adımlarla memleketin muhtacolduğu ilk beş senelik plânda vazife olarak verilen 20 000 yardımcı sağlık personeli yetiştirilmesi işi plânlanmıştır. Açılacak kurslarla hekim ve sağlık personelinin meslekî seviyelerini yükseltmek, tatbikatına da önem vereceğiz. Bilhassa bugün sıtma sahasında, diğer bulaşıcı hastalıklar sahasında çalışmakta olan elemanlarımızı diğer hizmetlere de adapte etmek için kurs tesis etmek, Bakanlığımız tarafından kabul edilmiş ve bunun için tatbikata geçilmiştir. Adalet Partisi Sözcüsü arkadaşımızın tavsiye ettiği ve bütün kalbimizle iştirak ettiğimiz meslekî murakabe mevzuu 1963 yılında behemahal ele almak kararındayız. Sağlık Bakanlığına bağlı eğitim hastanelerinde çalışmakta olan üstün dereceli 50 civarında mütehassıs tesbit etmiş bulunuyoruz. Bu mütehassısları Anadolu'nun muhtelif hastanelerinde muayyen bir müddet için göndermek, ilmî murakabelerde bulundurmak, tıbben yeniliklerini oralara götürmek ve muhtelif sebeplerle büyük merkezlere gelemeyip de bir büyük mütehassısa tedavi olma hasretinde bulunan vatandaşlarımıza yüksek seviyede hizmeti götürmek için, bu hekim arkadaşlarımızı tavzif etmek kararındayız. Bu arkadaşlarımız, Anadolu'nun muhtelif hastanelerinde, tanzim edilecek bir program dâhilinde gideceklerdir, muayyen bir müddet orada kalacaklar ve arz ettiğim hizmetleri ifa edeceklerdir. Bundan başka, 5 yıllık plânımızın âmir bir hükmü olan Türkiye'nin sağlık hizmetleri yönünden 16 bölgeye ayrılması tatbikatına da geçilmiştir. Türkiye'yi 16 bölgeye ayırmakla temin edeceğimiz neticeler; ademimerkeziyet sistemini tatbik etmek, muhtelif sağlık teşekkülleri, sağlık vazifelileri arasında koordinasyon kurmaktır. 16 bölgeye Sağlık Bakanlığının teftiş heyeti teşkilâtından en az bir müfettiş vermek suretiyle üç aydan beri vazifeye başlatılmışlardır. Bu müfettişlerin, yaptıkları çalışmalar hakkında vekâlete tavsiye mahiyetinde olarak göndermiş oldukları raporlar daha şimdiden bu tutumun fevkalâde müspet bir çalışma yolu olduğunu göstermektedir.

Personel tedbirlerimizin ikinci kısmı hizmeti câzip kılmak ve personelin terfii tedbirleridir.

Mukaveleli Hekimlik Kanununu tetkik ettim. Mukavele sosyalleştirme bölgesinde tatbik edilecektir. Bundan başka şimdiye kadarki mevzuatımızda ve tatbikatımızda mevcudolmıyan yepyeni bir müessese getiriyoruz. Sağlık Bakanlığının lüzum gördüğü mahal ve hizmetlerde çalışacak personele tazminat verilmesi.. Bütçemiz fasılları yüksek huzurunuza arz edilirken göreceksiniz ki 8 milyon

lira tahsisat almış bulunuyoruz. 8 milyon liranın 2 - 2,5 milyon lirası, hesaplara göre Muş iline, bakıye 6 milyon lirası Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde, arz ettiğim gibi zaruri gördüğümüz hizmetlerde ve mahallerde çalışanlara verilecektir. Bu hizmetler, sosyalleştirme bölgesi dışında kalıp da bugünkü halde, hekim arkaadşlarımız sağlık personeli için cazip olmıyan personel göndermekte müşkülât çektiğimiz yerlere ve hizmetlere tahsis edilecektir. Bu yerler, bildiğiniz gibi, mahrumiyet mıntakaları hekim için cazip olmıyan yerler olacaktır. Ama, bu sadece mahrumiyet bölgelerinden ibaret olmıyacaktır. Birçok vilâyet merkezlerimizde, Hükümet tabipliğinin, sağlık müdürlüğünün dahi bir mahrumiyet sayıldığını bu hizmetlere hekim göndermekte müşkülât çektiğimizi de bildirmek isterim. Bundan başka, büyük merkezlerde olduğu halde içinde bulunduğu şartlar dolayısiyle hekimlerin iltifat etmediği birtakım hizmetler, müesseseler vardır. Meselâ Ankara'da bulunan Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü bunların başında gelmektedir. Sağlık hizmetleri yönünden, en büyük ve en kıymetli hizmeti görecek olan bu müessese, bugün perosnel bakımından büyük bir buhran içindedir, kadroları muntazaman boşalmaktadır eleman bulmatka Sağlık Bakanlığı bir çaresizlik içindedir. Burada çalışan ve muayenehanesi bulunmıyan, dışarda kazanç imkânı mevcudolmıyan arkadaşlarımıza bu tahsisattan tazminat vermek suretiyle bu hizmeti de cazip hale getirmek düşüncesindeyiz. Bu tahsisat bize aşağı - yukarı 500 civarında kadro temin edecektir. Maliye Bakanlığı ile vardığımız mutabakata nazaran bu kadrolarla hekimlere 600 - 1 000 lira arasında tazminat verilecektir. Bunun kifayetli ve cazip olduğunu iddia etmiyorum. Ama şimdiye kadar buna benzer bir müessese sağlık hizmetlerine verilmemiştir. İlk defa olarak bu adımı atmış olmakla oldukça müspet bir netice sağladığımız inancı içindeyiz.

Personel bakımından diğer bir tedbirimiz daha var. Arz ettiğim gibi, bâzı mahallere hekim göndermek, hizmeti göndermekte müşkülât vardır. Bu tazminat çok muhtemeldir ki, bu müşkülâtı yenmeye kâfi gelmiyecektir. En mahrumiyet, bölgelerini birinci grup, ikinci derecedeki mahrumiyet bölgelerine gidecekleri ikinci derecedeki grup, üçüncü mahrumiyet bölgelerine gidecekleri de üçüncü grup saymak suretiyle, birinci derecedekilere ayda 5 yüz lira başhekimlik tazminatı, ikinci derecedekilere 300 lira başhekimlik tazminatı, üçüncü dercedekilere de 100 lira başhekimlik tazminatı verilmesi imkânı, önümüzdeki günler içinde, huzurunuza getirilecek olan Kadro Kanunu içinde sağlanacaktır. 50 tane 500 liralık 50 tane 300 liralık, 50 tane de 100 liralık başhekimlik kadrosu, yeni bir imkân olarak sağlık hizmetlerine verilmiştir. Malûmuâliniz, şimdiye kadar verilen başhekimlik ücreti 60 lira idi. Bir diğer imkân da ful taym tazminatı olacaktır. Bildiğiniz üzere hastanelerimizde döner sermaye vardır. Bilhassa büyük hastanelirimizde bu sermayeyi daha verimli kılmak suretiyle temin edeceğimiz imkânlarla, muayenehanelerini kapatmak şartiyle çalışan mütehassıslara tazminat verilecektir.

Asistanlara tazminat verilmesi hakkındaki kanunu Yüksek Heyetiniz kabul etmiş bulunuyor. Sağlık memurları intıbak kanunu yine Yüksek Meclisiniz tarafından kabul edilmiş olmakla bu sahaya yeni bir avantaj getirilmiş olmaktadır. Ayrıca bir kıdem intıbak kanunu hazırladık. Bu kanun da yakında yüksek huzurunuza gelecektir. Bu kanunla çalışma hayatının bir kısmını dışarıda geçirip te hizmetlerimizde bir kıdeme sahibolmıyan 9 bin hekimimizi sağlık hizmetlerimize çekebilmek için dışarıdaki hizmet müddetlerinin 2/3ünü kıdeme saymakla olan hizmete çekme imkânını sağlıyacak olan bu kanun tasarısını hazırladık. Bu tasarıda yakında yüksek huzurunuza gelecektir. Ve nihayet; uzun yıllar, sağlık personeli arasında büyük bir huzursuzluk, bir şikâyet konusu olan kadrosuzluk mevzuunu da halletmiş bulunuyoruz. Sağlık Encümeni tarafından kabul edilen ve Bütçe Encümenine havale olunan portesi, 16 milyon lira civarında bulunan, eldeki bütçenin dışında, bir kadro kanununu huzurunuza getirmek suretiyle, bügüne kadar terfi edemiyen hekimler, sağlık personeli mevzuunu uzun bir zaman için kökten halletmiş bulunuyoruz. Arz ettiğim ve yüksek tasvibinize sunulacak olan bu tedbirlerde Büyük Meclisiniz bize müzaharet gösterdiği takdirde sağlık hizmetlerine yepyeni bir ruh, yepyeni bir zihniyet ve yepyeni bir

hareket getirerek muvaffak olmamak için hiçbir sebep mevcudolmadığını arz eder, sabrınızı fazla suiistimal ettiğim için affınızı istirham eder ve hepinizi derin hürmetlerimle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın İhsan Ataöv (Yok sesleri), Sayın Reşit Ülker (Yok sesleri), Sayın Ahmet İhsan kırımlı, buyurun.

Dr. AHMET İHSAN KIRIMLI (Balıkesir) — Çok muhterem arkadaşlarım, sayın bakanı dinledikten sonra, şahsan ve grupumuz adına hakikaten çok mütehassis oldum. Çünkü, bizim de ısrarla üzerinde durduğumuz noktaların esasların ele alındığını ve ele alınacağını duymuş olmak, Yüksek Meclisin bir üyesi ve bir Türk vatandaşı olarak bizi sevindirmiştir. Kendilerine teşekkür ederiz. (Alkışlar)

BAŞKAN — Kifayet önergeleri var, okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Sağlık Bakanlığı bütçesinin tümü üzerinde parti grupları ve milletvekilleri görüş ve temennilerini etraflıca belirtmişlerdir.

Umumi Heyet kâfi derecede aydınlanmıştır. Bu itibarla esasen yüklü olan gündemin suratle yürütülmesine imkân sağlamak amaciyle görüşmelerin yeterliğinin oya sunulmasını saygılarımla arz ederim.

Eskişehir
Celâlettin Uzer

Sayın Başkanlığa

Hatiplerin vermiş oldukları değerli izahlardan aydınlanmış oluyoruz.

Bu itibarla müzakerelerin kifayeti ve maddelere geçilmesini arz ve teklif ederiz.

Mardin — Seyfi Güneştan
Adıyaman — Arif Atalay

BAŞKAN — Önergeleri oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Hudut ve Sahiller Sıhhat Genel Müdürlüğü bütçeleri tümü üzerindeki görüşmeler bitmiştir. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesinin bölümlerine geçilmesi hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyetler... Kabul edilmiştir.

B.		Lira
	Birinci kısım - Ödenek ve benzeri özlük haklar	
101	Bakan ödeneği	12 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	İkinci kısım - Personel giderleri	
	I - Maaşlar ve ücretler	
201	Maaşlar	144 709 375
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
202	Ücretler	89 464 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
204	Yabancı uzman ve hizmetlilerle bunlara yardımcı personelin ücretleri	1 716 720
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	II - Başka haklar	
206	4178 ve 4598 sayılı kanunlar gereğince yapılacak zam ve yardımlar	2 796 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
207	Yabancı dil bilenlere 3656 sayılı Kanunun 5 nci maddesi gereğince ödenecek para mükâfatı	9 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
209	5434 sayılı Kanunun 14 ncü maddesinin (D) fıkrasiyle 34, 38 ve 39 ncu maddeleri gereğince T. C. Emekli Sandığına yapılacak ödemeler	15 221 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
210	Temsil ödeneği	4 200
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
217	Ek görev tazminatı	629 900
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
220	224 sayılı Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi hakkındaki Kanuna istinaden istihdam edi-	

B.		Lira
	len mukaveleli personel ücretleri	8 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Üçüncü kısım - Yönetim giderleri	
301	Merkez daireleri büro giderleri	171 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
302	Vilâyetler büro giderleri	523 500
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
303	Basılı kâğıt ve defterler	60 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
304	Posta telgraf ve telefon ücret ve giderleri	570 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
305	Kira bedeli	668 300
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
306	Giyecekler	27 450
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
307	Yolluklar	9 981 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
308	4598 sayılı Kanun gereğince ödenecek tedavi giderleri ve yollukları	195 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
309	Taşıt giderleri	4 519 250
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	Dördüncü kısım - Daire hizmetleri	
403	Temsil giderleri	15 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
405	1262 sayılı Kanunun 10 ncu maddesi tatbik giderleri	10 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
408	Huzur ücretleri	37 750
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

B.		Lira
415	Sağlık müzeleri genel giderleri	50 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
416	Okullar, kurumlar genel giderleri	9 610 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
421	Cüzamla savaş genel giderleri	420 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
422	Bulaşıcı ve salgın hastalıklarla savaş genel giderleri	3 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
423	Trahomla savaş genel giderleri	1 250 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
424	Zührevi hastalıklarla savaş genel giderleri	600 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
425	Sıtma ile savaş genel giderleri	6 400 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
426	Veremle savaş genel giderleri	10 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
427	Hastaneler, sağlık ve sosyal yardım kurumları genel giderleri	135 279 500
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
428	Hıfzıssıhha müesseseleri genel giderleri	3 400 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
429	Sosyal hizmetler enstitüsü, akademisi okulu ve merkezi genel giderleri	410 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

B.		Lira
430	Sağlık ocakları genel giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1 000 000
432	1593 sayılı Kanun gereğince çok çocuklu analara verilecek mükâfat BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	1
450	Üniversite ve yüksek okullarda okutulacak öğrencilere verilecek burslar BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	3 660 000
451	Yayın giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	270 000
452	Staj giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	80 000
453	Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği giderler BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	6 170 965
457	Kongre ve konferanslar BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	85 001
476	Kurs giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	500 000
	Beşinci kısım - Borçlar	
501	Geçen yıl borçları BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	17 000
502	Eski yıllar borçları BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	5 500
	Altıncı kısım - Yardımlar	
601	Readaptasyon müesseseleri tesis ve işletme giderleri BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	600 000
603	Özel kurum ve derneklere BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	30 000
604	Kan bankası mütedavil sermayesine yardım BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	200 000
606	Cüzzam Savaş ve Araştırma Derneğine yardım BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	800 000
614	Korunmaya muhtaç çocuklar hakkındaki 6972 sayılı Kanun gereğince birliklere yapılacak yardımlar BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	9 107 700
616	Amerikan CARE Teşkilâtı tarafından yapılan ilâve gıda yardımı dolayısiyle Türkiye'de yapacakları idari ve her türlü giderler karşılığı olarak Merkez Bankasındaki CARE'in fon hesabına yardım BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	350 000
653	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Memur ve Müstahdemleri Yardımlaşma Derneğine (Memur ve müstahdemlerin öğle yemeklerine yardımda kullanılmak üzere) BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	11 162 700
	Yatırımlar I - Onarımlar	
701	Bina onarımı BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	5 500 000
	II - İstimlâk ve satınalmalar	
705	Arazi ve bina satınalınması BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	3 386 000
	III - Transfer edilen yatırım fonları	
716	Hastane, hemşire okulları ve sağlık merkezi yaptırmak üzere teşekkül etmiş müteşebbis	

B.		Lira
	derneklere yardım	6 000 000
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
781	Makina ve teçhizat alım ve onarımı	23 649 160
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bütçesinin müzakeresi bitmiştir.

4. — Hudut ve sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/330, C. Senatosu 1/160) (M. Meclisi S. Sayısı: 72, C. Senatosu S. Sayısı: 25) (1)

BAŞKAN — Hudutve Sahiller Sıhhat Umum Müdürlüğü bütçesinin tümü üzerindeki müzakereler bitmiştir. Maddelere geçilmesini oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Vakit gecikmiş olduğundan, bugün, 19 Şubat 1963 Salı günü saat 11,00 de toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saatı : 03,40

---

(1) 72 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonundaki aynı tasarı ile ilgili C. Senatosunun 25 S. sayılı basmayazısı ise C. Senatosunun 4. 2. 1963 günlü 39 ncu Birleşim tutanağı sonuna bağlıdır.

M. Meclisi B : 53 18 . 2 . 1963 O : 4

Sürekli görevlerle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısına verilen oyların sonucu

(Kanun kabul edilmiştir.)

Üye sayısı :	450
Oy verenler :	295
Kabul edenler :	257
Reddedenler :	23
Çekinserler :	15
Oya katılmıyanlar :	149
Açık üyelikler :	6

[Kabul edenler]

ADANA
Kasım Gülek
Ahmet Karamüftüoğlu
Melih Kemal Küçüktepepınar
Cavit Oral
Kemal Sarıibrahimoğlu
Ahmet Topaloğlu

ADIYAMAN
Arif Atalay
Mehmet Özbay
Ali Turanlı

AFYON KARAHİSAR
Halûk Nur Bâki
Veli Başaran
Asım Yılmaz
Şükrü Yüzbaşıoğlu

AĞRI
Rıza Polat

AMASYA
Reşat Arpacıoğlu
Mustafa Kemal Karan
İsmail Sarıgöz
Nevzat Şener

ANKARA
İsmail Rüştü Aksal
Burhan Apaydın
Hüseyin Ataman
Nihat Berkkan
İsmail Gence
İbrahim Sıtkı Hatipoğlu
İbrahim İmirzalıoğlu
Emin Paksüt
İlyas Seçkin
Ahmet Üstün

ANTALYA
Etem Ağva
Rafet Eker
Nihat Su

ARTVİN
Nihat Ata
Sabit Osman Avcı
Saffet Eminağaoğlu

AYDIN
Orhan Apaydın
Hilmi Aydınçer
Nedim Müren
Reşat Özarda
İsmet Sezgin

BALIKESİR
Kaya Bulut
Cevat Kanpulat
Ahmet İhsan Kırımlı
Süreyya Koç
Cihat Turgut

BİLECİK
Şadi Binay
Orhan Tuğrul

BİNGÖL
M. Sıddık Aydar

BİTLİS
Müştak Okumuş

BOLU
Ahmet Çakmak
Kemal Demir
Kâmil İnal

BURDUR
Mehmet Özbey

BURSA
Hikmet Akalın
Edip Rüştü Akyürek
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem
Ekrem Paksoy
Cevdet Perin
İsmail Yılmaz
Baha Cemal Zağra

ÇANAKKALE
Burhan Arat
Süreyya Endik
Şefik İnan

ÇANKIRI
Rahmi İnceler
Şaban Keskin

ÇORUM
Nuri Ahıskalıoğlu
Faruk Küreli
İhsan Tombuş

DENİZLİ
Sinan Bosna
İsmail Ertan

DİYARBAKIR
Adnan Aral
Şehmus Arslan
Recai İskenderoğlu
Vefik Pirinççioğlu

EDİRNE
Talât Asal
Süleyman Bilgen
İlhami Ertem

ELÂZIĞ
Nurettin Ardıçoğlu
Naci Güray
Hürrem Müftügil
Kemal Satır

ERZİNCAN
Hüsamettin Atabeyli
Naci Yıldırım

ERZURUM
Ertuğrul Akça
Nihat Diler
Cevat Dursunoğlu
Gıyasettin Karaca
Şerafettin Konuray
Adnan Şenyurt
Tahsin Telli

ESKİŞEHİR
Şevket Asbuzoğlu
İbrahim Cemalcılar
Seyfi Öztürk
Celâlettin Uzer
Aziz Zeytinoğlu

GAZİANTEP
Osman Orhan Bilen
Muzaffer Canbolat
Ali İhsan Göğüş
Hüseyin İncioğlu
Mithat San

GİRESUN
Ali Cüceoğlu
Mustafa Kemal Çilesiz
Nizamettin Erkmen
Ali Köymen

GÜMÜŞANE
Halis Bayramoğlu
Necmeddin Küçüker
Sabahattin Savacı

HAKKÂRİ
Ahmet Zeydan

HATAY
Bahri Bahadır
Ali Muhsin Bereketoğlu
Abdullah Cilli
Ahmet Sırrı Hocaoğlu
Şekip İnal

İÇEL
Mehmet Ali Arslan
Burhan Bozdoğan
Yahya Dermancı
Celâl Kılıç
Sadık Kutlay

İSPARTA
Lokman Başaran

İSTANBUL
Cihad Baban
Suphi Baykam
Ratip Tahir Burak
Orhan Eyüboğlu
Fahrettin Kerim Gökay
Hilmi Oben
Şahabettin Orhon
Naci Öktem
Vahyi Özarar
Selim Sarper
İsmail Hakkı Tekinel
Hüsamettin Tiyanşan
Sabri Vardarlı
Zeki Zeren

İZMİR
Osman Sabri Adal
Şeref Bakşık
Muzaffer Döşemeci
Ragıp Gümüşpala
İhsan Gürsan
Ziya Hanhan
Nihat Kürşat
Necip Mirkelâmoğlu
Şinasi Osma
Kadri Özek
Lebit Yurdoğlu

KARS
Hasan Erdoğan
Kemal Güven
Kemal Kaya
Sırrı Öktem

KASTAMONU
İhsan Şeref Dura
Sabri Keskin
Osman Zeki Oktay
İsmail Hakkı Yılanlıoğlu

KAYSERİ
Mehmet Göker
Hüsamettin Gümüşpala
Vedat Âli Özkan
Mehmet Sağlam
Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ
Abdurrahman Altuğ
Mehmet Alâeddin Eriş
Hasan Tahsin Uzun

KIRŞEHİR
Ahmet Bilgin

KOCAELİ
Şahabettin Bilgisu
Nihat Erim

KONYA
Kemal Ataman
Ahmet Gürkan
Ömer Kart
Mekki Keskin
Abdüssamet Kuzucu
Fakih Özfakih
Fakih Özlen
Vefa Tanır
Cahit Yılmaz

KÜTAHYA
Ahmet Bozbay
Ali Erbek
Rauf Kıray
Sezai Sarpaşar

MALATYA
H. Avni Akşit
Mehmet Delikaya
Ahmet Fırat

MANİSA
Süleyman Çağlar
Muammer Erten
Şevket Raşit Hatipoğlu
Yakup Kadri Karaosmanoğlu
Nusret Köklü
Hurrem Kubat
Hilmi Okçu

MARAŞ
Kemal Bağcıoğlu
Kemalî Bayazıt
Adnan Karaküçük

MARDİN
Vahap Dizdaroğlu

MUĞLA
Adnan Akarca
Hilmi Baydur
Cevdet Oskay
Turan Şahin
İlhan Tekinalp

MUŞ
Sait Mutlu
Sami Öztürk

NEVŞEHİR
Halit Fikret Aka

NİĞDE
Asım Eren
Haydar Özalp
Ruhi Soyer
Oğuzdemir Tüzün

ORDU
Yusuf İzzettin Ağaoğlu
Refet Aksoy
Ata Bodur
Ferda Güley
Orhan Naim Hazinedar
Ata Topaloğlu

RİZE
Cevat Yalçın

SAKARYA
Burhan Akdağ
Nuri Bayar
Hami Tezkan
Yusuf Ulusoy

SAMSUN
Nurettin Ceritoğlu
Fevzi Ceylân
Fevzi Geveci
Hâmit Kiper
İlyas Kılıç

SİİRT
Süreyya Öner
Hayrettin Özgen

SİNOP
Mahmut Alicanoğlu
Cemil Karahan

SİVAS
İbrahim Göker
Rahmi Günay
Sebati Hastaoğlu
Ahmet Kangal
Güner Sarısözen
Reşat Turhan

TEKİRDAĞ
Fethi Mahramlı
Hayri Mumcuoğlu

TOKAT
Sabahattin Baybura
H. Ali Dizman
Zeyyat Kocamemi
Bekir Şeyhoğlu
Ali Rıza Ulusoy

TRABZON
Ekrem Dikmen
Ahmet Şener
Ali Rıza Uzuner

TUNCELİ
Vahap Kışoğlu

URFA
Osman Ağan
Atalay Akan
Kemal Badıllı
Bekir Sami Karahanlı
Sabri Kılıç

UŞAK
Ali Rıza Akbıyıkoğlu
İbrahim Bulanalp

VAN
İhsan Bedirhanoğlu
Şükrü Kösereisoğlu

YOZGAT
İsmail Hakkı Akdoğan
Mustafa Kepir
Veli Uyar

ZONGULDAK
Ahmet Fuat Ak
Kenan Esengin
Ramiz Karakaşoğlu
Suphi Konak
Yusuf Ziya Yücebilgin
Mehmet Ali Pestilci

[Reddedenler]

ADANA
Hasan Aksay
İbrahim Tekin

AFYON KARAHİSAR
Mehmet Turgut

ANTALYA
İhsan Ataöv
Hasan Fehmi Boztepe
Nazmi Kerimoğlu

AYDIN
Melâhat Gedik

BALIKESİR
Cihat Bilgehan

BURSA
Ahmet Türkel

ÇORUM
Muzaffer Dündar

EDİRNE
Nazmi Özoğul

İÇEL
Mazhar Arıkan

İZMİR
Şükrü Akkan
Ali Naili Erdem

KAYSERİ
Abdülhalim Aras

KIRŞEHİR
Memduh Erdemir

KOCAELİ
Hâldan Kısayol

KONYA
Sait Sına Yücesoy

MANİSA
Neriman Ağaoğlu

RİZE
Arif Hikmet Güner

SAKARYA
Muslihittin Gürer

SAMSUN
Hüseyin Özalp

ZONGULDAK
Sadık Tekin Müftüoğlu

[Çekinserler]

ADANA
Yusuf Aktimur
Mehmet Geçioğlu
Ahmet Savrun

AĞRI
Nevzat Güngör

ANKARA
Mehdi Mıhçıoğlu
Zühtü Pehlivanlı

ANTALYA
Ömer Eken

BURSA
Ziya Uğur

ÇANAKKALE
Refet Sezgin

İSTANBUL
Ferruh Bozbeyli

KIRKLARELİ
Fikret Filiz

MANİSA
Yakup Yakut
Nahit Yenişehirlioğlu

TOKAT
Mehmet Kazova

YOZGAT
Turgut Nizamoğlu

[Oya katılmıyanlar]

ADANA
Ali Bozdoğanoğlu

ADIYAMAN
Mahmut Deniz

AFYON KARAHİSAR
Hasan Dinçer (B.)
Şevki Güler

AĞRI
Kerem Özcan

ANKARA
Raif Aybar (B.)
Osman Bölükbaşı
Fuat Börekçi
Bülent Ecevit (B.)
Mustafa Kemal Erkovan
Muhlis Ete (B.)
İhsan Köknel
Ferhat Nuri Yıldırım
Abdülhak Kemal Yörük (B.)

AYDIN
Mustafa Şükrü Koç

BALIKESİR
Ahmet Aydın Bolak
Mithat Şükrü Çavdaroğlu
Gökhan Evliyaoğlu
Fennî İslimyeli
Mehmet Tiritoğlu

BİNGÖL
Halit Rıza Ünal

BİTLİS
Nafiz Giray

BOLU
Zeki Baltacıoğlu
Turgut Çulha
Fuat Ümit

BURDUR
Fethi Çelikbaş (B.)
Nadir Yavuzkan

BURSA
Mustafa Tayyar

ÇANAKKALE
Ahmet Nihat Akay

ÇANKIRI
Kâzım Arar
Nurettin Ok (Bşk. V.)

ÇORUM
Abdurrahman Güler
Hilmi İncesulu
Necmi Ökten (B.)

DENİZLİ
Mehmet Çobanoğlu
İbrahim Kocatürk
Hüdai Oral
Remzi Şenel
Âtıf Şohoğlu

DİYARBAKIR
Yusuf Azizoğlu (B.)
Hilmi Güldoğan
Alp Doğan Şen

EDİRNE
Fahir Giritlioğlu

ELÂZIĞ
Ömer Faruk Sanaç

ERZİNCAN
Zeynel Gündoğdu
Sadık Perinçek

ERZURUM
Turhan Bilgin
Cevat Önder

ESKİŞEHİR
Ertuğrul Gazi Sakarya

GAZİANTEP
Kudret Mavitan
Süleyman Ünlü (İ.)

GİRESUN
İbrahim Etem Kılıçoğlu
Naim Tirali

GÜMÜŞANE
Nureddin Özdemir

HATAY
Sâki Zorlu

İÇEL
İhsan Önal

İSPARTA
Ali İhsan Balım
Sadettin Bilgiç
Mustafa Gülcügil

İSTANBUL
İbrahim Abak
Ziya Altınoğlu

Mahmut Rıza Bertan
Nurettin Bulak
Tahsin Demiray
Ömer Zekâi Dorman
Saadet Evren
Muhiddin Güven
Ali Coşkun Kırca
Ahmet Oğuz
Oğuz Oran
İlhami Sancar (B.)
Reşit Ülker
Abdurrahman Yazgan
Malik Yolaç

İZMİR

Mehmet Ali Aytaş
Arif Ertunga
Saim Kaygan
Mustafa Uyar

KARS

Necmettin Akan
Lâtif Aküzüm
Kemal Okyay
Bahtiyar Vural
Rıza Yalçın

KASTAMONU

Avni Doğan
Fethi Doğançay
Ali Özdikmenli

KAYSERİ

Turhan Feyzioğlu (B.)
Bahri Yazır

KIRŞEHİR

Halil Özmen

KOCAELİ

Cemal Babaç
Süreyya Sofuoğlu

KONYA

Selçuk Aytan
İrfan Baran
İhsan Kabadayı
Kadircan Kaflı
Rüştü Özal
Faruk Sükan

KÜTAHYA

Mehmet Kesen
Sadrettin Tosbi

MALATYA

Nurettin Akyurt
İsmet İnönü (Başbakan
Halit Ziya Özkan

MARAŞ

Hasan Fehmi Evliya
Ali Hüdayioğlu
Enver Kaplan

MARDİN

Mehmet Ali Arıkan
Esat Kemal Aybar
Şevki Aysan
Seyfi Güneştan
Talât Oğuz

NEVŞEHİR

Ramazan Demirsoy
Ali Baran Numanoğlu

NİĞDE

Mehmet Altınsoy

ORDU

Arif Hikmet Onat
Şadi Pehlivanoğlu

RİZE

Erol Yılmaz Akçal
Fuad Sirmen (Başkan)

SAKARYA

Ekrem Alican (B.)

SAMSUN

Ali Fuat Alişan
Mehmet Başaran
Bahri Cömert
Kâmran Evliyaoğlu
Osman Şahinoğlu

SİİRT

Cevdet Aydın
Adil Yaşa

SİNOP

Mustafa Kaptan
Haşim Tarı

SİVAS

Adil Altay
Rahmi Çeltekli
Cevad Odyakmaz
Tahsin Türkay
Mahmut Vural

TEKİRDAĞ

Turhan Kut
Orhan Öztrak (B.)

TOKAT

Reşit Önder

TRABZON

Ali Şakir Ağanoğlu (B.)
Selâhattin Güven
Ahmet Cemil Kara
Nazmi Ökten
Kâmuran Ural
Zeki Yağmurdereli

TUNCELİ

Fethi Ülkü

URFA

Kadri Eroğan
Celâl Öncel

UŞAK

Ahmet Tahtakılıç

VAN

Muslih Görentaş (İ. Ü.)

YOZGAT

İsmet Kapısız
Celâl Sungur (İ. Ü.)

ZONGULDAK

Feyzi Fırat

[Açık üyelikler]

Aydın	1	Muş	1
Hatay	1	Zonguldak	1
İstanbul	1		
Manisa	1	Yekûn	6

5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısına verilen oyların sonucu

(Kanun kabul edilmiştir.)

Üye sayısı	:	450
Oy verenler	:	286
Kabul edenler	:	235
Reddedenler	:	32
Çekinserler	:	19
Oya katılmıyanlar	:	158
Açık üyelikler	:	6

[Kabul edenler]

ADANA
Yusuf Aktimur
Kasım Gülek
Ahmet Karamüftüoğlu
Melih Kemal Küçüktepepınar
Cavit Oral
Kemal Sarıibrahimoğlu
Ahmet Savrun
Ahmet Topaloğlu

ADIYAMAN
Arif Atalay
Mehmet Özbay
Ali Turanlı

AFYON KARAHİSAR
Halûk Nur Bâki
Asım Yılmaz
Şükrü Yüzbaşıoğlu

AĞRI
Rıza Polat

AMASYA
Reşat Arpacıoğlu
Mustafa Kemal Karan
İsmail Sarıgöz
Nevzat Şener

ANKARA
İsmail Rüştü Aksal
Burhan Apaydın
Nihat Berkkan
İbrahim Sıtkı Hatipoğlu
İbrahim İmirzalıoğlu
İlyas Seçkin
Ahmet Üstün

ANTALYA
Etem Ağva
Rafet Eker
Nihat Su

ARTVİN
Nihat Ata
Sabit Osman Avcı
Saffet Eminağaoğlu

AYDIN
Orhan Apaydın
Hilmi Aydınçer
Nedim Müren
Reşat Özarda
İsmet Sezgin

BALIKESİR
Cevat Kanpulat
Süreyya Koç
Cihat Turgut

BİLECİK
Orhan Tuğrul

BİNGÖL
M. Sıddık Aydar

BİTLİS
Müştak Okumuş

BOLU
Ahmet Çakmak
Kemal Demir

BURDUR
Mehmet Özbey

BURSA
Hikmet Akalın
Edip Rüştü Akyürek
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem
Ekrem Paksoy
Cevdet Perin
Mustafa Tayyar
İsmail Yılmaz
Baha Cemal Zağra

ÇANAKKALE
Burhan Arat
Süreyya Endik
Şefik İnan

ÇANKIRI
Rahmi İnceler

ÇORUM
Nuri Ahıskalıoğlu
Faruk Küreli
İhsan Tombuş

DENİZLİ
Sinan Bosna
İsmail Ertan

DİYARBAKIR
Adnan Aral
Şehmus Arslan
Recai İskenderoğlu
Vefik Pirinççioğlu

EDİRNE
Talât Asal
Süleyman Bilgen
İlhami Ertem

ELÂZIĞ
Nurettin Ardıçoğlu
Hürrem Müftügil
Ömer Faruk Sanaç
Kemal Satır

ERZİNCAN
Hüsamettin Atabeyli
Naci Yıldırım

ERZURUM
Ertuğrul Akça
Nihat Diler
Cevat Dursunoğlu
Gıyasettin Karaca
Şerafettin Konuray
Adnan Şenyurt
Tahsin Telli

ESKİŞEHİR
Şevket Asbuzoğlu
İbrahim Cemalcılar
Seyfi Öztürk
Celâlettin Uzer
Aziz Zeytinoğlu

GAZİANTEP
Osman Orhan Bilen
Muzaffer Canbolat
Ali İhsan Göğüş
Hüseyin İncioğlu
Mithat San

GİRESUN
Ali Cüceoğlu
Mustafa Kemal Çilesiz
Ali Köymen

GÜMÜŞANE
Halis Bayramoğlu
Necmeddin Küçüker
Sabahattin Savacı

HAKKÂRİ
Ahmet Zeydan

HATAY
Bahri Bahadır
Ali Muhsin Bereketoğlu
Abdullah Cilli
Ahmet Sırrı Hocaoğlu
Şekip İnal

İÇEL
Mehmet Ali Arslan
Yahya Dermancı
Celâl Kılıç
Sadık Kutlay

İSPARTA
Lokman Başaran

İSTANBUL
Cihad Baban

Suphi Baykam
Ratip Tahir Burak
Orhan Eyüboğlu
Fahrettin Kerim Gökay
Hilmi Oben
Şahabettin Orhon
Naci Öktem
Vahyi Özarar
Selim Sarper
İsmail Hakkı Tekinel
Hüsamettin Tiyanşan
Sabri Vardarlı
Zeki Zeren

İZMİR

Osman Sabri Adal
Şeref Bakşık
Muzaffer Döşemeci
Ragıp Gümüşpala
Ziya Hanhan
Nihat Kürşat
Necip Mirkelâmoğlu
Şinasi Osma
Kadri Özek
Lebit Yurdoğlu

KARS

Hasan Erdoğan
Kemal Güven
Kemal Kaya
Sırrı Öktem

KASTAMONU

İhsan Şeref Dura
Sabri Keskin
Osman Zeki Oktay

KAYSERİ

Mehmet Göker
Hüsamettin Gümüşpala
Mehmet Sağlam
Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ

Abdurrahman Altuğ
Mehmet Alâeddin Eriş
Hasan Tahsin Uzun

KOCAELİ

Şahabettin Bilgisu
Nihat Erim

KONYA

Ahmet Gürkan
Mekki Keskin
Abdüssamet Kuzucu
Fakih Özfakih
Fakih Özlen
Vefa Tanır
Cahit Yılmaz

KÜTAHYA

Ahmet Bozbay
Ali Erbek
Rauf Kıray
Sezai Sarpaşar

MALATYA

H. Avni Akşit
Mehmet Delikaya
Ahmet Fırat

MANİSA

Süleyman Çağlar
Muammer Erten
Şevket Raşit Hatipoğlu
Yakup Kadri Karaosmanoğlu
Nusret Köklü
Hurrem Kubat

MARAŞ

Kemal Bağcıoğlu
Kemalî Bayazit
Adnan Karaküçük

MARDİN

Vahap Dizdaroğlu

MUĞLA

Hilmi Baydur
Cevdet Oskay
Turan Şahin
İlhan Tekinalp

MUŞ

Sait Mutlu
Sami Öztürk

NEVŞEHİR

Halit Fikret Aka

NİĞDE

Asım Eren
Haydar Özalp
Ruhi Soyer
Oğuzdemir Tüzün

ORDU

Yusuf İzzettin Ağaoğlu
Refet Aksoy
Ata Bodur
Ferda Güley
Orhan Naim Hazinedar
Ata Topaloğlu

SAKARYA

Burhan Akdağ
Nuri Bayar
Yusuf Ulusoy

SAMSUN

Nurettin Ceritoğlu
Fevzi Ceylân
Fevzi Geveci
İlyas Kılıç

SİİRT

Süreyya Öner
Hayrettin Özgen

SİNOP

Mahmut Alicanoğlu

SİVAS

Rahmi Çeltekli
İbrahim Göker
Rahmi Günay
Sebati Hastaoğlu
Ahmet Kangal
Güner Sarısözen
Reşat Turhan

TEKİRDAĞ

Fethi Mahramlı
Hayri Mumcuoğlu

TOKAT

Sabahattin Baybura
H. Ali Dizman
Zeyyat Kocamemi
Bekir Şeyhoğlu
Ali Rıza Ulusoy

TRABZON

Ahmet Şener
Ali Rıza Uzuner

TUNCELİ

Vahap Kışoğlu

URFA

Osman Ağan
Atalay Akan
Kemal Badıllı
Bekir Sami Karahanlı
Sabri Kılıç

UŞAK

Ali Rıza Akbıyıkoğlu
İbrahim Bulanalp

VAN

İhsan Bedirhanoğlu
Şükrü Kösereisoğlu

YOZGAT

İsmail Hakkı Akdoğan
Mustafa Kepir
Veli Uyar

ZONGULDAK

Kenan Esengin
Suphi Konak
Mehmet Ali Pestil i
Yusuf Ziya Yücebilgin

[Reddedenler]

ADANA

Ali Bozdoğanoğlu
İbrahim Tekin

AFYON KARAHİSAR

Mehmet Turgut

ANKARA

Hüseyin Ataman
İsmail Gence
Zühtü Pehlivanlı

ANTALYA

Hasan Fehmi Boztepe

AYDIN

Melâhat Gedik

BALIKESİR

Cihat Bilgehan

BOLU

Kâmil İnal

BURSA

Ahmet Türkel

ÇORUM

Muzaffer Dündar

EDİRNE

Nazmi Özoğul

GİRESUN
Nizamettin Erkmen

İÇEL
Mazhar Arıkan

İZMİR
Şükrü Akkan
Ali Naili Erdem

KASTAMONU
İsmail Hakkı Yılanlıoğlu

KAYSERİ
Abdülhalim Aras

KIRŞEHİR
Ahmet Bilgin
Memduh Erdemir

KOCAELİ
Hâldan Kısayol

KONYA
Ömer Kart
Sait Sına Yücesoy

MANİSA
Neriman Ağaoğlu

RİZE
Arif Hikmet Güner
Cevat Yalçın

SAKARYA
Muslihittin Gürer

SAMSUN
Hâmit Kiper
Hüseyin Özalp

ZONGULDAK
Ahmet Fuat Ak
Sadık Tekin Müftüoğlu

[Çekinserler]

ADANA
Mehmet Geçioğlu

AĞRI
Nevzat Güngör

ANKARA
Mehdi Mıhçıoğlu

ANTALYA
İhsan Ataöv
Ömer Eken
Nazmi Kerimoğlu

BURSA
Ziya Uğur

ÇANAKKALE
Refet Sezgin

ÇANKIRI
Şaban Keskin

İÇEL
İhsan Önal

İSTANBUL
Ferruh Bozbeyli

KIRKLARELİ
Fikret Filiz

MANİSA
Yakup Yakut
Nahit Yenişehirlioğlu

MUĞLA
Adnan Akarca

TOKAT
Mehmet Kazova

TRABZON
Ekrem Dikmen

YOZGAT
Turgut Nizamoğlu

ZONGULDAK
Ramiz Karakaşoğlu

[Oya katılmıyanlar]

ADANA
Hasan Aksay

ADIYAMAN
Mahmut Deniz

AFYON KARAHİSAR
Veli Başaran
Hasan Dinçer (B.)
Şevki Güler

AĞRI
Kerem Özcan

ANKARA
Raif Aybar (B.)
Osman Bölükbaşı
Fuat Börekçi
Bülent Ecevit (B.)
Mustafa Kemal Erkovan
Muhlis Ete (B.)
İhsan Köknel
Emin Paksüt
Ferhat Nuri Yıldırım
Abdülhak Kemal Yörük (B.)

AYDIN
Mustafa Şükrü Koç

BALIKESİR
Ahmet Aydın Bolak
Kaya Bulut
Mithat Şükrü Çavdaroğlu
Gökhan Evliyaoğlu
Fennî İslimyeli
Ahmet İhsan Kırımlı
Mehmet Tiritoğlu

BİLEÇİK
Şadi Binay

BİNGÖL
Halit Rıza Ünal

BİTLİS
Nafiz Giray

BOLU
Zeki Baltacıoğlu
Turgut Çulha
Fuat Ümit

BURDUR
Fethi Çelikbaş (B.)
Nadir Yavuzkan

ÇANAKKALE
Ahmet Nihat Akay

ÇANKIRI
Kâzım Arar
Nurettin Ok (Bşk. V.)

ÇORUM
Abdurrahman Güler
Hilmi İncesulu
Necmi Ökten (B.)

DENİZLİ
Mehmet Çobanoğlu
İbrahim Kocatürk
Hüdai Oral
Remzi Şenel
Âtıf Şohoğlu

DİYARBAKIR
Yusuf Azizoğlu (B.)
Hilmi Güldoğan
Alp Doğan Şen

EDİRNE
Fahir Giritlioğlu

ELÂZIĞ
Naci Güray

ERZİNCAN
Zeynel Gündoğdu
Sadık Perinçek

ERZURUM
Turhan Bilgin
Cevat Önder

ESKİŞEHİR
Ertuğrul Gazi Sakarya

GAZİANTEP
Kudret Mavitan
Süleyman Ünlü (İ.)

GİRESUN
İbrahim Etem Kılıçoğlu
Naim Tirali

GÜMÜŞANE
Nureddin Özdemir

HATAY
Sâki Zorlu

İÇEL
Burhan Bozdoğan

İSPARTA

Ali İhsan Balım
Sadettin Bilgiç
Mustafa Gülcügil

İSTANBUL

İbrahim Abak
Ziya Altınoğlu
Mahmut Rıza Bertan
Nurettin Bulak
Tahsin Demiray
Ömer Zekâi Dorman
Saadet Evren
Muhiddin Güven
Ali Coşkun Kırca
Ahmet Oğuz
Oğuz Oran
İlhami Sancar (B.)
Reşit Ülker
Abdurrahman Yazgan
Malik Yolaç

İZMİR

Mehmet Ali Aytaş
Arif Ertunga
İhsan Gürsan
Saim Kaygan
Mustafa Uyar

KARS

Necmettin Akan
Lâtif Aküzüm
Kemal Okyay
Bahtiyar Vural
Rıza Yalçın

KASTAMONU

Avni Doğan (İ.)
Fethi Doğançay
Ali Özdikmenli

KAYSERİ

Turhan Feyzioğlu (B.)
Vedat Âli Özkan
Bahri Yazır

KIRŞEHİR

Halil Özmen

KOCAELİ

Cemal Babaç
Süreyya Sofuoğlu

KONYA

Kemal Ataman
Selçuk Aytan
İrfan Baran
İhsan Kabadayı
Kadircan Kaflı
Rüştü Özal
Faruk Sükan

KÜTAHYA

Mehmet Kesen
Sadrettin Tosbi

MALATYA

Nurettin Akyurt
İsmet İnönü (Başbakan)
Halit Ziya Özkan

MANİSA

Hilmi Okçu

MARAŞ

Hasan Fehmi Evliya
Ali Hüdayioğlu
Enver Kaplan

MARDİN

Mehmet Ali Arıkan
Esat Kemal Aybar
Şevki Aysan
Seyfi Güneştan
Talât Oğuz

NEVŞEHİR

Ramazan Demirsoy
Ali Baran Numanoğlu

NİĞDE

Mehmet Altınsoy

ORDU

Arif Hikmet Onat
Şadi Pehlivanoğlu

RİZE

Erol Yılmaz Akçal
Fuad Sirmen (Başkan)

SAKARYA

Ekrem Alican (B.)
Hami Tezkan

SAMSUN

Ali Fuat Alişan
Mehmet Başaran
Bahri Cömert
Kâmran Evliyaoğlu
Osman Şahinoğlu

SİİRT

Cevdet Aydın
Adil Yaşa

SİNOP

Mustafa Kaptan
Cemil Karahan
Haşim Tarı

SİVAS

Adil Altay
Cevad Odyakmaz
Tahsin Türkay
Mahmut Vural

TEKİRDAĞ

Turhan Kut
Orhan Öztrak (B.)

TOKAT

Reşit Önder

TRABZON

Ali Şakir Ağanoğlu (B.)
Selâhattin Güven
Ahmet Cemil Kara
Nazmi Ökten
Kâmuran Ural
Zeki Yağmurdereli

TUNCELİ

Fethi Ülkü

URFA

Kadri Eroğan
Celâl Öncel

UŞAK

Ahmet Tahtakılıç

VAN

Muhlis Görentaş (İ.Ü.)

YOZGAT

İsmet Kapısız
Celâl Sungur (İ. Ü.)

ZONGULDAK

Fevzi Fırat

[Açık üyelikler]

Aydın	1	Muş	1
Hatay	1	Zonguldak	1
İstanbul	1		—
Manisa	1	Yekûn	6

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe Kanununa verilen oyların sonucu

(Kanun kabul edilmiştir.)

Üye sayısı :	450
Oy verenler :	239
Kabul edenler :	190
Reddedenler :	38
Çekinserler :	11
Oya katılmıyanlar :	205
Açık üyelikler :	6

[Kabul edenler]

ADANA
Mehmet Geçioğlu
Kasım Gülek
Ahmet Karamüftüoğlu
Kemal Sarıibrahimoğlu

ADIYAMAN
Arif Atalay
Mahmut Deniz
Mehmet Özbay

AFYON KARAHİSAR
Şevki Güler
Asım Yılmaz

AĞRI
Kerem Özcan

ANKARA
İsmail Rüştü Aksal
Burhan Apaydın
Hüseyin Ataman
Raif Aybar
Nihat Berkkan
Fuat Börekçi
İsmail Gence
İbrahim Sıtkı Hatipoğlu
İbrahim İmirzalıoğlu
İlyas Seçkin
Ahmet Üstün

ANTALYA
Etem Ağva
Rafet Eker
Nazmi Kerimoğlu

AYDIN
Orhan Apaydın
Hilmi Aydınçer
Nedim Müren

BALIKESİR
Cevat Kanpulat
Süreyya Koç
Cihat Turgut

BOLU
Ahmet Çakmak
Kâmil İnal

BURSA
Edip Rüştü Akyürek
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem
Ekrem Paksoy
Cevdet Perin
Mustafa Tayyar
Ahmet Türkel
Ziya Uğur

ÇANAKKALE
Burhan Arat
Süreyya Endik
Şefik İnan
Refet Sezgin

ÇANKIRI
Rahmi İnceler

ÇORUM
Nuri Ahıskalıoğlu
Faruk Küreli

DENİZLİ
İsmail Ertan

DİYARBAKIR
Adnan Aral
Yusuf Azizoğlu
Recai İskenderoğlu

EDİRNE
İlhami Ertem
Fahir Giritlioğlu

ELÂZIĞ
Hürrem Müftügil
Ömer Faruk Sanaç
Kemal Satır

ERZİNCAN
Hüsamettin Atabeyli
Sadık Perinçek
Naci Yıldırım

ERZURUM
Nihat Diler
Cevat Dursunoğlu
Şerafettin Konuray
Adnan Şenyurt
Tahsin Telli

ESKİŞEHİR
Şevket Asbuzoğlu
İbrahim Cemalcılar
Ertuğrul Gazi Sakarya
Celâlettin Uzer

GAZİANTEP
Osman Orhan Bilen
Muzaffer Canbolat
Ali İhsan Göğüş
Hüseyin İncioğlu
Mithat San

GİRESUN
Mustafa Kemal Çilesiz
Nizamettin Erkmen
Ali Köymen

GÜMÜŞANE
Halis Bayramoğlu
Necmeddin Küçüker

HAKKÂRİ
Ahmet Zeydan

HATAY
Bahri Bahadır
Şekip İnal

İÇEL
Mehmet Ali Arslan
Sadık Kutlay

İSTANBUL
İbrahim Abak
Cihad Baban
Ömer Zekâi Dorman
Hilmi Oben
Naci Öktem
Vahyi Özarar
Hüsamettin Tiyanşan
Zeki Zeren

İZMİR
Osman Sabri Adal
Arif Ertunga
Necip Mirkelâmoğlu
Kadri Özek
Mustafa Uyar
Lebit Yurdoğlu

KARS
Necmettin Akan
Hasan Erdoğan
Kemal Güven
Kemal Kaya
Sırrı Öktem
Bahtiyar Vural
Rıza Yalçın

KASTAMONU
İhsan Şeref Dura
Sabri Keskin
Osman Zeki Oktay
Ali Özdikmenli
İsmail Hakkı Yılanlıoğlu

KIRKLARELİ
Hasan Tahsin Uzun

KIRŞEHİR
Ahmet Bilgin

KOCAELİ
Cemal Babaç
Şahabettin Bilgisu
Nihat Erim

KONYA
İhsan Kabadayı
Kadircan Kaflı
Abdüssamet Kuzucu
Rüştü Özal
Fakih Özfakih
Fakih Özlen
Vefa Tanır
Cahit Yılmaz

KÜTAHYA
Ahmet Bozbay
Ali Erbek

MALATYA
H. Avni Akşit
Ahmet Fırat

MANİSA
Muammer Erten
Yakup Kadri Karaosmanoğlu

MARAŞ
Kemalî Bayazıt
Hasan Fehmi Evliya

MARDİN
Esat Kemal Aybar
Şevki Aysan
Vahap Dizdaroğlu
Seyfi Güneştan
Talât Oğuz

MUĞLA
Hilmi Baydur
Turan Şahin
İlhan Tekinalp

MUŞ
Sait Mutlu
Sami Öztürk

NEVŞEHİR
Ramazan Demirsoy
Ali Baran Numanoğlu

NİĞDE
Asım Eren
Ruhi Soyer
Oğuzdemir Tüzün

ORDU
Yusuf İzzettin Ağaoğlu
Refet Aksoy
Ata Bodur
Ferda Güley
Arif Hikmet Onat
Şadi Pehlivanoğlu
Ata Topaloğlu

SAKARYA
Burhan Akdağ
Yusuf Ulusoy

SAMSUN
Fevzi Ceylân
Kâmran Evliyaoğlu
Fevzi Geveci
İlyas Kılıç

SİİRT
Süreyya Öner
Hayrettin Özgen
Adil Yaşa

SİNOP
Mahmut Alicanoğlu
Mustafa Kaptan

SİVAS
Adil Altay
Rahmi Çeltekli
İbrahim Göker
Rahmi Günay
Cevad Odyakmaz

TEKİRDAĞ
Hayri Mumcuoğlu

TOKAT
Sabahattin Baybura
H. Ali Dizman
Reşit Önder
Ali Rıza Ulusoy

TRABZON
Ali Rıza Uzuner

TUNCELİ
Vahap Kışoğlu
Fethi Ülkü

URFA
Osman Ağan
Kemal Badıllı
Bekir Sami Karahanlı
Sabri Kılıç

UŞAK
Ali Rıza Akbıyıkoğlu
İbrahim Bulanalp
Ahmet Tahtakılıç

VAN
Şükrü Kösereisoğlu

YOZGAT
Veli Uyar

ZONGULDAK
Kenan Esengin
Fevzi Fırat
Ramiz Karakaşoğlu
Suphi Konak
Mehmet Ali Pestilci

[Reddedenler]

ADANA
Yusuf Aktimur
İbrahim Tekin

AFYON KARAHİSAR
Mehmet Turgut

AMASYA
İsmail Sarıgöz
Nevzat Şener

ANTALYA
İhsan Ataöv

ARTVİN
Nihat Ata
Sabit Osman Avcı

AYDIN
Melâhat Gedik
İsmet Sezgin

BİLECİK
Şadi Binay
Orhan Tuğrul

ÇANAKKALE
Ahmet Nihat Akay

ÇORUM
Muzaffer Dündar
Abdurrahman Güler
İhsan Tombuş

HATAY
Ali Muhsin Bereketoğlu

İSPARTA
Ali İhsan Balım
Mustafa Gülcügil

İSTANBUL
Mahmut Rıza Bertan
Şahabettin Orhon

İZMİR
Şükrü Akkan
Muzaffer Döşemeci
Ragıp Gümüşpala
Şinasi Osma

KAYSERİ
Hüsamettin Gümüşpala

KONYA
Sait Sına Yücesoy

KÜTAHYA
Sezai Sarpaşar

MANİSA
Neriman Ağaoğlu
Süleyman Çağlar
Nusret Köklü
Hurrem Kubat

MARAŞ
Kemal Bağcıoğlu
Adnan Karaküçük

RİZE
Arif Hikmet Güner

SAMSUN
Mehmet Başaran
Hüseyin Özalp

YOZGAT
Turgut Nizamoğlu

[Çekinserler]

AĞRI
Nevzat Güngör

ANTALYA
Ömer Eken

BİNGÖL
M. Sıddık Aydar

BURSA
Hikmet Akalın

DENİZLİ
Mehmet Çobanoğlu
İbrahim Kocatürk

KAYSERİ
Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ
Fikret Filiz

MUĞLA
Adnan Akarca

ZONGULDAK
Ahmet Fuat Ak
Sadık Tekin Müftüoğlu

[Oya katılmıyanlar]

ADANA

Hasan Aksay
Ali Bozdoğanoğlu
Melih Kemal Küçüktepepınar
Cavit Oral
Ahmet Sayrun
Ahmet Topaloğlu

ADIYAMAN

Ali Turanlı

AFYON KARAHİSAR

Halûk Nur Bâki
Veli Başaran
Hasan Dinçer (B.)
Şükrü Yüzbaşıoğlu

AĞRI

Rıza Polat

AMASYA

Reşat Arpacıoğlu
Mustafa Kemal Karan

ANKARA

Osman Bölükbaşı
Bülent Ecevit (B.)
Mustafa Kemal Erkovan
Muhlis Ete (B.)
İhsan Köknel
Mehdi Mıhçıoğlu
Emin Paksüt
Zühtü Pehlivanlı
Ferhat Nuri Yıldırım
Abdülhak Kemal Yörük (B.)

ANTALYA

Hasan Fehmi Boztepe
Nihat Su

ARTVİN

Saffet Eminağaoğlu

AYDIN

Mustafa Şükrü Koç
Reşat Özarda

BALIKESİR

Cihat Bilgehan
Ahmet Aydın Bolak
Kaya Bulut
Mithat Şükrü Çavdaroğlu
Gökhan Evliyaoğlu
Fennî İslimyeli (İ)
Ahmet İhsan Kırımlı
Mehmet Tiritoğlu

BİNGÖL

Halit Rıza Ünal

BİTLİS

Nafiz Giray
Müştak Okumuş

BOLU

Zeki Baltacıoğlu
Turgut Çulha
Kemal Demir
Fuat Ümit

BURDUR

Fethi Çelikbaş (B.)
Mehmet Özbey
Nadir Yavuzkan

BURSA

İsmail Yılmaz
Baha Cemal Zağra

ÇANKIRI

Kâzım Arar
Şaban Keskin
Nurettin Ok (Bşk. V.)

ÇORUM

Hilmi İncesulu
Necmi Ökten (B.)

DENİZLİ

Sinan Bosna
Hüdai Oral
Remzi Şenel
Âtıf Şohoğlu

DİYARBAKIR

Şehmus Arslan
Hilmi Güldoğan
Vefik Pirinççioğlu
Alp Doğan Şen

EDİRNE

Talât Asal
Süleyman Bilgen
Nazmi Özoğul

ELÂZIĞ

Nurettin Ardıçoğlu
Naci Güray

ERZİNCAN

Zeynel Gündoğdu

ERZURUM

Ertuğrul Akça
Turhan Bilgin
Gıyasettin Karaca
Cevat Önder

ESKİŞEHİR

Seyfi Öztürk
Aziz Zeytinoğlu

GAZİANTEP

Kudret Mavitan
Süleyman Ünlü (İ.)

GİRESUN

Ali Cüceoğlu
İbrahim Etem Kılıçoğlu
Naim Tirali

GÜMÜŞANE

Nureddin Özdemir
Sabahattin Savacı

HATAY

Abdullah Cilli
Ahmet Sırrı Hocaoğlu
Sâki Zorlu

İÇEL

Mazhar Arıkan
Burhan Bozdoğan
Yahya Dermancı
Celâl Kılıç
İhsan Önal

İSPARTA

Lokman Başaran
Sadettin Bilgiç

İSTANBUL

Ziya Altınoğlu
Suphi Baykam
Ferruh Bozbeyli (Bşk. V.)
Nurettin Bulak
Ratip Tahir Burak
Tahsin Demiray
Saadet Evren
Orhan Eyüboğlu
Fahrettin Kerim Gökay (B.)
Muhiddin Güven
Ali Coşkun Kırca
Ahmet Oğuz (İ)
Oğuz Oran
İlhami Sancar (B.)
Selim Sarper
İsmail Hakkı Tekinel
Reşit Ülker
Sabri Vardarlı
Abdurrahman Yazgan
Malik Yolaç

İZMİR

Mehmet Ali Aytaş
Şeref Bakşık
Ali Naili Erdem
İhsan Gürsan
Ziya Hanhan
Saim Kaygan
Nihat Kürşat

KARS

Lâtif Aküzüm
Kemal Okyay

KASTAMONU

Avni Doğan (İ.)
Fethi Doğançay

KAYSERİ

Abdülhalim Aras
Turhan Feyzioğlu (B.)
Mehmet Göker
Vedat Âli Özkan
Mehmet Sağlam
Bahri Yazır

KIRKLARELİ

Abdurrahman Altuğ
Mehmet Alâeddin Eriş

KIRŞEHİR

Memduh Erdemir
Halil Özmen

KOCAELİ

Hâldan Kısayol
Süreyya Sofuoğlu

KONYA

Kemal Ataman
Selçuk Aytan
İrfan Baran
Ahmet Gürkan (İ)
Ömer Kart
Mekki Keskin (Bşk. V.)
Faruk Sükan

KÜTAHYA

Mehmet Kesen
Rauf Kıray
Sadrettin Tosbi

MALATYA
Nurettin Akyurt
Mehmet Delikaya
İsmet İnönü (Başbakan)
Halit Ziya Özkan

MANİSA
Şevket Raşit Hatipoğlu (B.)
Hilmi Okçu
Yakup Yakut
Nahit Yenişehirlioğlu

MARAŞ
Ali Hüdayioğlu
Enver Kaplan

MARDİN
Mehmet Ali Arıkan

MUĞLA
Cevdet Oskay

NEVŞEHİR
Halit Fikret Aka

NİĞDE
Mehmet Altınsoy
Haydar Özalp

ORDU
Orhan Naim Hazinedar

RİZE
Erol Yılmaz Akçal
Fuad Sirmen (Başkan)
Cevat Yalçın

SAKARYA
Ekrem Alican (B.)
Nuri Bayar
Muslihittin Gürer
Hami Tezkan

SAMSUN
Ali Fuat Alişan
Nurettin Ceritoğlu
Bahri Cömert
Hâmit Kiper
Osman Şahinoğlu

SİİRT
Cevdet Aydın

SİNOP
Cemil Karahan
Haşim Tarı

SİVAS
Sebati Hastaoğlu
Ahmet Kangal
Güner Sarısözen
Reşat Turhan
Tahsin Türkay
Mahmut Vural

TEKİRDAĞ
Turhan Kut
Fethi Mahramlı
Orhan Öztrak (B.)

TOKAT
Mehmet Kazova
Zeyyat Kocamemi
Bekir Şeyhoğlu

TRABZON
Ali Şakir Ağanoğlu (B.)
Ekrem Dikmen
Selâhattin Güven
Ahmet Cemil Kara
Nazmi Ökten
Ahmet Şener
Kâmuran Ural
Zeki Yağmurdereli

URFA
Atalay Akan
Kadri Eroğan
Celâl Öncel

VAN
İhsan Bedirhanoğlu
Muslih Görentaş (İ. Ü.)

YOZGAT
İsmail Hakkı Akdoğan
İsmet Kapısız
Mustafa Kepir
Celâl Sungur (İ. Ü.)

ZONGULDAK
Yusuf Ziya Yücebilgin

[Açık üyelikler]

Aydın	1	Muş	1
Hatay	1	Zonguldak	1
İstanbul	1		
Manisa	1	Yekûn	6

Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe Kanununa verilen oyların sonucu

(Kanun kabul edilmiştir.)

Üye sayısı	:	450
Oy verenler	:	304
Kabul edenler	:	235
Reddedenler	:	49
Çekinserler	:	20
Oya katılmıyanlar	:	140
Açık üyelikler	:	6

[Kabul edenler]

ADANA
Ali Bozdoğanoğlu
Mehmet Geçioğlu
Kasım Gülek
Ahmet Karamüftüoğlu
Kemal Sarıibrahimoğlu

ADIYAMAN
Arif Atalay
Mahmut Deniz
Mehmet Özbay

AFYON KARAHİSAR
Halûk Nur Bâki
Veli Başaran
Hasan Dinçer
Şevki Güler
Asım Yılmaz
Şükrü Yüzbaşıoğlu

AĞRI
Kerem Özcan

ANKARA
İsmail Rüştü Aksal
Hüseyin Ataman
Nihat Berkkan
Fuat Börekçi
İbrahim İmirzalıoğlu
Mehdi Mıhçıoğlu
İlyas Seçkin
Ahmet Üstün
Ferhat Nuri Yıldırım

ANTALYA
Etem Ağva
Rafet Eker
Nazmi Kerimoğlu

AYDIN
Nedim Müren
Reşat Özarda

BALIKESİR
Mithat Şükrü Çavdaroğlu
Cevat Kanpulat
Ahmet İhsan Kırımlı
Süreyya Koç
Cihat Turgut

BİLECİK
Şadi Binay

BİNGÖL
M. Sıddık Aydar
Halit Rıza Ünal

BİTLİS
Nafiz Giray

BOLU
Zeki Baltacıoğlu
Ahmet Çakmak
Kemal Demir
Kâmil İnal

BURDUR
Nadir Yavuzkan

BURSA
Edip Rüştü Akyürek
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem
Ekrem Paksoy
Cevdet Perin
Ahmet Türkel
Ziya Uğur
İsmail Yılmaz

ÇANAKKALE
Burhan Arat
Süreyya Endik
Şefik İnan

ÇANKIRI
Rahmi İnceler

ÇORUM
Nuri Ahıskalıoğlu
Hilmi İncesulu
Faruk Küreli

DENİZLİ
İsmail Ertan
Hüdai Oral

DİYARBAKIR
Adnan Aral
Şehmus Arslan
Hilmi Güldoğan
Vefik Pirinççioğlu
Alp Doğan Şen

EDİRNE
İlhami Ertem
Fahir Giritlioğlu

ELÂZIĞ
Nurettin Ardıçoğlu
Hürrem Müftügil
Ömer Faruk Sanaç
Kemal Satır

ERZİNCAN
Hüsamettin Atabeyli
Zeynel Gündoğdu
Sadık Perinçek
Naci Yıldırım

ERZURUM
Ertuğrul Akça
Nihat Diler
Cevat Dursunoğlu
Şerafettin Konuray
Adnan Şenyurt
Tahsin Telli

ESKİŞEHİR
Şevket Asbuzoğlu
İbrahim Cemalcılar
Celâlettin Uzer

GAZİANTEP
Osman Orhan Bilen
Muzaffer Canbolat
Ali İhsan Göğüş
Hüseyin İncioğlu
Mithat San

GİRESUN
Mustafa Kemal Çilesiz
Nizamettin Erkmen
Naim Tirali

GÜMÜŞANE
Halis Bayramoğlu
Necmeddin Küçüker
Nureddin Özdemir

HAKKÂRİ
Ahmet Zeydan

HATAY
Bahri Bahadır
Abdullah Cilli
Şekip İnal

İÇEL
Mazhar Arıkan
Mehmet Ali Arslan
Sadık Kutlay
İhsan Önal

İSPARTA
Lokman Başaran
Mustafa Gülcügil

İSTANBUL
İbrahim Abak
Cihad Baban
Suphi Baykam
Ratip Tahir Burak
Ömer Zekâi Dorman
Orhan Eyüboğlu

Ali Coşkun Kırca
Hilmi Oben
Naci Öktem
Vahyi Özarar
Hüsamettin Tiyanşan
Sabri Vardarlı
Zeki Zeren

İZMİR

Osman Sabri Adal
Arif Ertunga
Ziya Hanhan
Necip Mirkelâmoğlu
Kadri Özek
Mustafa Uyar
Lebit Yurdoğlu

KARS

Necmettin Akan
Lâtif Aküzüm
Hasan Erdoğan
Kemal Güven
Kemal Kaya
Sırrı Öktem
Rıza Yalçın

KASTAMONU

İhsan Şeref Dura
Sabri Keskin
Osman Zeki Oktay
Ali Özdikmenli
İsmail Hakkı Yılanlıoğlu

KAYSERİ

Mehmet Göker
Mehmet Sağlam

KIRKLARELİ

Abdurrahman Altuğ
Mehmet Alâeddin Eriş
Hasan Tahsin Uzun

KIRŞEHİR

Ahmet Bilgin

KOCAELİ

Cemal Babaç
Şahabettin Bilgisu
Nihat Erim

KONYA

Ahmet Gürkan
İhsan Kabadayı
Kadircan Kaflı
Ömer Kart
Abdüssamet Kuzucu
Fakih Özfakih
Fakih Özlen
Vefa Tanır
Cahit Yılmaz

MALATYA

H. Avni Akşit
Nurettin Akyurt
Mehmet Delikaya
Ahmet Fırat

MANİSA

Muammer Erten
Yakup Kadri Karaosmanoğlu

MARAŞ

Kemalî Bayazıt
Hasan Fehmi Evliya

MARDİN

Mehmet Ali Arıkan
Esat Kemal Aybar
Vahap Dizdaroğlu
Seyfi Güneştan
Talât Oğuz

MUĞLA

Hilmi Baydur
Cevdet Oskay
Turan Şahin
İlhan Tekinalp

MUŞ

Sait Mutlu
Sami Öztürk

NEVŞEHİR

Halit Fikret Aka

NİĞDE

Asım Eren
Haydar Özalp
Ruhi Soyer
Oğuzdemir Tüzün

ORDU

Refet Aksoy
Ata Bodur
Ferda Güley
Orhan Naim Hazinedar
Arif Hikmet Onat
Şadi Pehlivanoğlu
Ata Topaloğlu

SAKARYA

Burhan Akdağ
Yusuf Ulusoy

SAMSUN

Mehmet Başaran
Kâmran Evliyaoğlu
Fevzi Geveci

SİİRT

Cevdet Aydın
Süreyya Öner
Hayrettin Özgen
Adil Yaşa

SİNOP

Mahmut Alicanoğlu
Mustafa Kaptan
Cemil Karahan

SİVAS

Adil Altay
Rahmi Çeltekli
İbrahim Göker
Rahmi Günay
Sebati Hastaoğlu
Ahmet Kangal
Cevad Odyakmaz
Reşat Turhan
Mahmut Vural

TEKİRDAĞ

Hayri Mumcuoğlu

TOKAT

Sabahattin Baybura
H. Ali. Dizman
Mehmet Kazova
Reşit Önder
Bekir Şeyhoğlu
Ali Rıza Ulusoy

TRABZON

Kâmuran Ural
Ali Rıza Uzuner

TUNCELİ

Fethi Ülkü

URFA

Osman Ağan
Atalay Akan
Kemal Badıllı
Bekir Sami Karahanlı
Sabri Kılıç

UŞAK

Ali Rıza Akbıyıkoğlu
İbrahim Bulanalp
Ahmet Tahtakılıç

VAN

İhsan Bedirhanoğlu
Muslih Görentaş
Şükrü Kösereisoğlu

YOZGAT

İsmail Hakkı Akdoğan
Veli Uyar

ZONGULDAK

Kenan Esengin
Fevzi Fırat
Ramiz Karakaşoğlu
Suphi Konak
Mehmet Ali Pestilci

[Reddedenler]

ADANA

Hasan Aksay

AMASYA

İsmail Sarıgöz
Nevzat Şener

ANTALYA

İhsan Ataöv
Ömer Eken

ARTVİN

Nihat Ata
Sabit Osman Avcı

AYDIN

Hilmi Aydınçer
Melâhat Gedik
İsmet Sezgin

BALIKESİR

Cihat Bilgehan

BİLECİK

Orhan Tuğrul

BURSA

Mustafa Tayyar

ÇANAKKALE

Ahmet Nihat Akay
Refet Sezgin

ÇORUM

Muzaffer Dündar
İhsan Tombuş

DENİZLİ
Remzi Şenel

ERZURUM
Cevat Önder

HATAY
Ali Muhsin Bereketoğlu

İSPARTA
Ali İhsan Balım

İSTANBUL
Ziya Altınoğlu
Mahmut Rıza Bertan
Şahabettin Orhon

İZMİR
Şükrü Akkan
Mehmet Ali Aytaş
Muzaffer Döşemeci
Ali Naili Erdem
Ragıp Gümüşpala
Nihat Kürşat
Şinasi Osma

KAYSERİ
Abdülhalim Aras
Hüsamettin Gümüşpala
Vedat Âli Özkan

KONYA
Faruk Sükan
Sait Sına Yücesoy

MANİSA
Neriman Ağaoğlu
Süleyman Çağlar
Nusret Köklü
Yakup Yakut

MARAŞ
Kemal Bağcıoğlu
Adnan Karaküçük

RİZE
Erol Yılmaz Akçal
Arif Hikmet Güner
Cevat Yalçın

SAKARYA
Muslihittin Gürer

SAMSUN
Hâmit Kiper
Osman Şahinoğlu

YOZGAT
Turgut Nizamoğlu

[Çekinserler]

AĞRI
Nevzat Güngör

ANKARA
Mustafa Kemal Erkovan
İsmail Gence

BALIKESİR
Kaya Bulut

BURSA
Hikmet Akalın

ÇANKIRI
Şaban Keskin

DENİZLİ
Mehmet Çobanoğlu
İbrahim Kocatürk

İSTANBUL
Nurettin Bulak
Tahsin Demiray
Muhiddin Güven

KAYSERİ
Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ
Fikret Filiz

KÜTAHYA
Sezai Sarpaşar

MANİSA
Hurrem Kubat
Nahit Yenişehirlioğlu

MUĞLA
Adnan Akarca

TRABZON
Ekrem Dikmen

ZONGULDAK
Ahmet Fuat Ak
Sadık Tekin Müftüoğlu

[Oya katılmıyanlar]

ADANA
Yusuf Aktimur
Melih Kemal Küçüktepepınar
Cavit Oral
Ahmet Savrun
İbrahim Tekin
Ahmet Topaloğlu

ADIYAMAN
Ali Turanlı

AFYON KARAHİSAR
Mehmet Turgut

AĞRI
Rıza Polat

AMASYA
Reşat Arpacıoğlu
Mustafa Kemal Karan

ANKARA
Burhan Apaydın
Raif Aybar (B.)
Osman Bölükbaşı
Bülent Ecevit (B.)
Muhlis Ete (B.)
İbrahim Sıtkı Hatipoğlu
İhsan Köknel
Emin Paksüt
Zühtü Pehlivanlı
Abdülhak Kemal Yörük (B.)

ANTALYA
Hasan Fehmi Boztepe (İ.)
Nihat Su

ARTVİN
Saffet Eminağaoğlu

AYDIN
Orhan Apaydın
Mustafa Şükrü Koç

BALIKESİR
Ahmet Aydın Bolak
Gökhan Evliyaoğlu
Fennî İslimyeli (İ.)
Mehmet Tiritoğlu

BİTLİS
Müştak Okumuş

BOLU
Turgut Çulha
Fuat Ümit

BURDUR
Fethi Çelikbaş (B.)
Mehmet Özbey

BURSA
Baha Cemal Zağra

ÇANKIRI
Kâzım Arar
Nurettin Ok (Bşk. V.)

ÇORUM
Abdurrahman Güler
Necmi Ökten (B.)

DENİZLİ
Sinan Bosna
Âtıf Şohoğlu

DİYARBAKIR
Yusuf Azizoğlu (B.)
Recai İskenderoğlu

EDİRNE
Talât Asal
Süleyman Bilgen
Nazmi Özoğul

ELÂZIĞ
Naci Güray

ERZURUM
Turhan Bilgin
Gıyasettin Karaca

ESKİŞEHİR
Ertuğrul Gazi Sakarya
Seyfi Öztürk
Aziz Zeytinoğlu

GAZİANTEP
Kudret Mavitan
Süleyman Ünlü (İ.)

GİRESUN
Ali Cüceoğlu
İbrahim Etem Kılıçoğlu
Ali Köymen

GÜMÜŞANE
Sabahattin Savacı

HATAY
Ahmet Sırrı Hocaoğlu
Saki Zorlu

İÇEL
Burhan Bozdoğan
Yahya Dermancı
Celâl Kılıç

İSPARTA
Sadettin Bilgiç

İSTANBUL
Ferruh Bozbeyli (Bşk. V.)
Saadet Evren
Fahrettin Kerim Gökay (B.)
Ahmet Oğuz (İ.)
Oğuz Oran
İlhami Sancar (B.)
Selim Sarper
İsmail Hakkı Tekinel
Reşit Ülker
Abdurrahman Yazgan
Malik Yolaç

İZMİR
Şeref Bakşık
İhsan Gürsan
Saim Kaygan

KARS
Kemal Okyay
Bahtiyar Vural

KASTAMONU
Avni Doğan (İ.)
Fethi Doğançay

KAYSERİ
Turhan Feyzioğlu (B.)
Bahri Yazır

KIRŞEHİR
Memduh Erdemir
Halil Özmen

KOCAELİ
Hâldan Kısayol
Süreyya Sofuoğlu

KONYA
Kemal Ataman
Selçuk Aytan
İrfan Baran
Mekki Keskin (Bşk. V.)
Rüştü Özal

KÜTAHYA
Ahmet Bozbay
Ali Erbek
Mehmet Kesen
Rauf Kıray
Sadrettin Tosbi

MALATYA
İsmet İnönü (Başbakan)
Halit Ziya Özkan

MANİSA
Şevket Raşit Hatiboğlu (B.)
Hilmi Okçu

MARAŞ
Ali Hüdayioğlu
Enver Kaplan

MARDİN
Şevki Aysan

NEVŞEHİR
Ramazan Demirsoy
Ali Baran Numanoğlu

NİĞDE
Mehmet Altınsoy

ORDU
Yusuf İzzettin Ağaoğlu

RİZE
Fuad Sirmen (Başkan)

SAKARYA
Ekrem Alican (B.)
Nuri Bayar
Hami Tezkan

SAMSUN
Ali Fuat Alişan
Nurettin Ceritoğlu
Fevzi Ceylân
Bahri Cömert
İlyas Kılıç
Hüseyin Özalp (İ. Ü.)

SİNOP
Haşim Tarı

SİVAS
Güner Sarısözen
Tahsin Türkay

TEKİRDAĞ
Turhan Kut
Fethi Mahramlı
Orhan Öztrak (B.)

TOKAT
Zeyyat Kocamemi

TRABZON
Ali Şakir Ağanoğlu (B.)
Selâhattin Güven
Ahmet Cemil Kara
Nazmi Ökten
Ahmet Şener
Zeki Yağmurdereli

TUNCELİ
Vahap Kışoğlu

URFA
Kadri Eroğan
Celâl Öncel

YOZGAT
İsmet Kapısız
Mustafa Kepir
Celâl Sungur (İ. Ü.)

ZONGULDAK
Yusuf Ziya Yücebilgin

[Açık üyelikler]

Aydın	1	Muş	1
Hatay	1	Zonguldak	1
İstanbul	1		—
Manisa	1	Yekûn	6

Millet Meclisi
GÜNDEMİ

ELLİÜÇÜNCÜ BİRLEŞİM

18 . 2 . 1963 Pazartesi

Saat : 11,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

1. — Sürekli görevlerle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı (1/235) (S. Sayısı : 32)

2. — 5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısı (1/167) (S. Sayısı : 314)

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu. (M. Meclisi 1/323, C. Senatosu 1/323) (M. Meclisi S. Sayısı: 80, C. Senatosu S. Sayısı : 16) [Dağıtma tarihi: 9 . 2 . 1963]

2. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/327, C. Senatosu 1/155) (M. Meclisi S. Sayısı : 71, C. Senatosu S. Sayısı : 24) [Dağıtma tarihi : 9 . 2 . 1963]

3. — Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/333, C. Senatosu 1/158) (M. Meclisi S. Sayısı : 70, C. Senatosu S. Sayısı : 23) [Dağıtma tarihi : 9 . 2 . 1963]

4. — Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/330, C. Senatosu 1/160) (M. Meclisi S. Sayısı : 72, C. Senatosu S. Sayısı : 25) [Dağıtma tarihi : 9 . 2 . 1963]

5. — Tekel Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/336, C. Senatosu 1/159) (M. Meclisi S. Sayısı : 73, C. Senatosu S. Sayısı : 26) [Dağıtma tarihi : 9 . 2 . 1963]

6. — Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyonu Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/328, C. Senatosu 1/162) (M. Meclisi S. Sayısı : 74, C. Senatosu S. Sayısı : 27) [Dağıtma tarihi : 9 . 2 . 1963]

7. — Orman Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri. (M. Meclisi 1/334, C. Senatosu 1/163) (M. Meclisi S. Sayısı : 75, C. Senatosu S. Sayısı : 28) [Dağıtma tarihi : 9 . 2 . 1963]

8. — Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri, (M. Meclisi 1/326, C.

Senatosu 1/165) (M. Meclisi S. Sayısı : 76, C. Senatosu S. Sayısı : 29) [Dağıtma tarihi : 9 . 2 . 1963]

9. — Petrol Dairesi Başkanlığı 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri. (M. Meclisi 1/335, C. Senatosu 1/166) (M. Meclisi S. Sayısı : 77, C. Senatosu S. Sayısı : 30) [Dağıtma tarihi : 9 . 2 . 1963]

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞÜLMESİ YAPILACAK İŞLER

Dönem : 1
Toplantı: 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 314

5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/167)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi
Sayı: 71 - 1686/963

23 . 3 . 1962

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 14 . 3 . 1962 tarihinde kararlaştırılan, «5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Başbakan
İsmet İnönü

GEREKÇE

237 sayılı Taşıt kanunu tasarısını hazırlıyan Bakanlıklararası Komisyonda Dışişleri Bakanlığı temsilcisinin bulunmaması dolayısiyle bu bakanlıkla ilgili olup kanuna girmemiş bulunan bâzı konuların kanuna girmesini sağlamak ve Hükümet programına hâkim olan tasarruf zihniyetine uygun olarak büyük tip makam otomobillerinin, Hazineye külfet tahmil etmeden ve hizmeti aksatmadan, daha ekonomik olanlarla değiştirilmesini sağlamak üzere, bu kanun tasarısı hazırlanmış bulunmaktadır.

Maddelerin izahına gelince :

Birinci madde; kanunun 10 ncu maddesindeki genel bütçeye dâhil dairelerin satınalacakları taşıtların bedellerinin Maliye Bakanlığı bütçesine konulacağı hükmüne bir istisna teşkil etmek üzere, elçilik ve delegeliklere satınalınacak taşıtların bedellerinin Dışişleri Bakanlığı bütçesine konulmasını derpiş etmektedir.

Buna sebep taşıt mubayaalarını da dış memleketlerdeki elçilik veya delegeliklerimiz mensuplarının Diplomatik muafiyetten istifade edebilmelerini sağlamak ve birtakım kanuni formalitelerden kurtulmak içindir.

İkinci madde; kanunun 13 ncü maddesine göre, taşıtların satılabilmeleri sadece memleket içerisindeki taşıtlar düşünülerek yapılmış olduğundan, dış temsilciliklerimizdeki otomobillerden ekonomik ömürlerini dolduranların satılmak veya memlekete getirilmek hususlarını hükme bağlamaktadır.

Üçüncü madde; Hazine için daha ekonomik ve tasarruflu olacağı anlaşılan eski model taşıtların yenileri ile değiştirilmesi imkânını sağlamaktadır.

Bu şekilde gerek fiyat farkı vermek ve gerekse miadı dolmadan satılarak, eski model otomobillerin değiştirileceği memleketler Maliye Bakanlığının mütalâasına istinaden Dışişleri Bakanlığınca tesbit edilecektir.

Dördüncü madde; kanunun hazırlanışı sırasında (1) sayılı cetvele konulmamış olan daimî delegelikler ibaresinin elçilikler kelimesinden sonra konulmasını ve yine (2) sayılı cetvelde Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterliğine tahsis edilen taşıtın, bu memuriyet mevkiinin ehemmiyetine binaen (1) sayılı cetvele alınmasını temin etmektedir.

Beşinci madde ile; kanunun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü birer Devlet dairesi olan elçilik ve delegeliklerimize aidolan taşıtların işletme ve onarma masraflarının elçilerin şahıslarına tahmil edilmesi bâzı esaslı mahzurlar tevlidettiğinden ve taşıtların miadından evvel harabisine ve kullanılmamasına sebeboldığından kanundan çıkarılmasını sağlamaktadır.

Geçici madde ise; bu kanunun yayımı tarihinde Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Bakanlara ait 55 000 liranın üstündeki makam otomobillerinin bu fiyatı geçmemek üzere Devlet Malzeme Ofisinde mevcut yeni veya kullanılmış küçük, tasarruflu ve ekonomik arabalarla değiştirilmesi imkânını vermektedir.

Bütçe Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bütçe Komisyonu
Esas No. : 1/167
Karar No. : 82

11 . 10 . 1962

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısı komisyonumuza havale edilmiş olmakla Dışişleri, Maliye ve Gümrük ve Tekel Bakanlıkları temsilcileri hazır oldukları halde incelendi ve görüşüldü.

Kanun tasarısı, gerekçesinde de belirtildiği gibi, yurt dışında bulunan elçiliklere ve delegeliklere ait taşıtların satınalınmaları için verilecek ödeneğin Dışişleri bütçesine konulması ve bu taşıtların yenilenmesine elçiliklerin teklifi üzerine Dışişleri Bakanlığınca karar verilmesi, hizmetten kalkan taşıtların gerekirse yurda getirilerek Malzeme Ofisince satılması, elçilere ve delegelere ait taşıtların işletme ve onarım giderlerinin diğer Devlet vasıtalarında olduğu gibi bütçeden verilmesi, eski model ve masraflı lüks arabaların ekonomik ucuz arabalarla değiştirilmesi hususlarını ihtiva etmektedir.

Komisyonda cereyan eden müzakerelerden ve alınan izahattan tasarının Hazineye menfaat sağladığı, Bakanlığın bu hususdaki hizmetlerini kolaylaştırdığı, ayrıca hiçbir şekilde kabili izah olmıyan elçilerin ve delegelerin kendi taşıtlarının işletme ve onarım giderlerinin şahsan vermeleri hükmünü kaldırdığı, yeni arabalarla eski masraflı ve lüks arabaların değiştirilmesi imkânını sağladığı anlaşılmış olduğundan kanun tasarısı yerinde mütalâa edilerek maddelerin müzakeresine geçilmiş ve birinci madde aynen kabul edilmiştir.

Ekonomik ömürlerini doldurmuş taşıtların gerekirse yurda getirilmesine Dışişleri Bakanlığı ile Devlet Malzeme Ofisince karar verilmesi hem teknik bakımından ve hem de hizmetin ifası bakımından yerinde görülmüştür.

Ayrıca, bir taraftan yurda getirtilecek taşıtların kolayca girmelerini temin etmek diğer taraftan gümrük mevzuatında bir boşluk meydana getirmemek gayesiyle yurda getirtilecek Devlet Malzeme Ofisince satılacak bu taşıtların gümrük ve her türlü vergi ve resimlerinin satış esnasında tahakkuk ve alınması uygun görülmüş bu maksadı teminen ikinci maddeye bir fıkra eklenmiştir.

Diğer maddeleri ve geçici maddesi aynen kabul edilen kanun tasarısı, Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü	Kâtib
Elâzığ	Elâzığ	Ordu	Balıkesir
Ö. F. Sanaç	*H. Müftügil*	*A. H. Onat*	*C. Bilgehan*
Aydın	Hatay	Hatay	İstanbul
İ. Sezgin	A. S. Hocaoğlu	*Ş. İnal*	*R. Ülker*
	İmzada bulunamadı.		
İzmir	Konya	Konya	Maraş
N. Mirkelâmoğlu	*R. Özal*	*C. Yılmaz*	*E. Kaplan*
Siirt	Sinop	Sivas	Yozgat
A. Yaşa	*M. Alicanoğlu*	*M. Vural*	C. Sungur
			İmzada bulunamadı.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ	BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ
5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısı	*5 . 1 . 1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununa ek kanun tasarısı*
MADDE 1. — 237 sayılı Kanunun 10 ncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir:	**MADDE 1.** — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
«Elçilik ve delegeliklerin ihtiyacı için satınalınacak taşıtların bedelleri Dışişleri Bakanlığı bütçesinde özel bir tertibe konur.»	
MADDE 2. — 237 sayılı Kanunun 13 ncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir:	**MADDE 2.** — 237 sayılı Kanunun 13 ncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir :
«Dış temsilciliklerdeki taşıtların ekonomik ömürlerini doldurmuş olmalarına mahallî temsilciliklerce tanzim ve tasdik edilecek rapor üzerine Dışişleri Bakanlığınca karar verilir.»	«Dış temsilciliklerdeki taşıtların ekonomik ömürlerini doldurmuş olmalarına mahallî temsilciliklerce tanzim ve tasdik edilecek rapor üzerine Dışişleri Bakanlığı ve Malzeme Ofisince karar verilir.»
«Gerek bu suretle hizmetten çıkarılan, gerek hizmet konusu kalmamış veya en az kullanma süresini doldurmuş bulunan dış temsilciliklere ait taşıtların mahallinde veya yurda getirilmek suretiyle satılması hususunda en tasarruflu yolu seçmeye Dışişleri Bakanlığı ile Devlet Malzeme Ofisi yetkilidir.»	«Gerek bu suretle hizmetten çıkarılan, gerek hizmet konusu kalmamış veya en az kullanma süresini doldurmuş bulunan dış temsilciliklere ait taşıtların mahallinde veya yurda getirilmek suretiyle satılması hususunda en tasarruflu yolu seçmeye Dışişleri Bakanlığı ile Devlet Malzeme Ofisi yetkilidir.»
	«Yurda getirilmek suretiyle satılmasına karar verilen taşıtların gümrük ve diğer her türlü İthal Vergi ve resimleri bu taşıtların Devlet Malzeme Ofisince satışları anında Gümrük Kanununa göre tesbit edilecek normal kıymetleri üzerinden Gümrük İdaresince tahakkuk ve satışı mütaakıp Devlet Malzeme Ofisi tarafından ilgili gümrüğe ödenir.»
MADDE 3. — 237 sayılı Kanunla dış temsilciliklere tahsis edilen taşıtların, Hazine için daha tasarruflu olacağı Maliye Bakanlığının mütalâasına istinaden - önceden tesbit edilecek memleketlerde - eski model taşıtların fiyat farkı ödenmek suretiyle, yenileri ile değiştirilmesine veya miadı dolmadan satılarak yenilerinin alınmasına Dşişleri Bakanlığınca karar verilebilir. Bu yenilemenin yapılabilmesi için her yıl bütçesinin ilgili tertibine gereken ödeneğin konulması ve (R) cetveli formülünde gösterilmesi şarttır.	**MADDE 3.** — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 4. — 237 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetveldeki «elçilikler» kelimesinden sonra «ve daimî delegelikler» ibaresi eklenmiştir. Mezkûr Kanuna bağlı (2) sayılı cetvelde	**MADDE 4.** — Tasarının 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hü.	B. Ko.
«Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterliği» ne tahsis edilen binek taşıtı (1) sayılı cetvele nakledilmiştir.	
MADDE 5. — 237 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin 2 nci fıkrası «elçiliklerin taşıt işletme ve onarma masrafları şahıslarına aittir.» hükmü kaldırılmıştır.	**MADDE** 5. — Tasarının 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun yayımı tarihinde Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu Başkanlıklariyle Başbakan ve Bakanlara tahsis edilmiş bulunan ve fiyatları 55 000 liranın üstünde olan makam otomobilleri, Maliye Bakanlığı ile Devlet Malzeme Ofisi arasında varılacak anlaşma esasları dairesinde, Ofiste mevcut yeni veya kullanılmış ve fiyatları 55 000 lirayı aşmıyan otomobillerle değiştirilebilir. Bu değiştirme sonunda hâsıl olacak bedel fazlasından Ofis giderleri çıktıktan sonra bakiyesi genel bütçenin çeşitli belirler bölümüne irat kaydolunur.	**GEÇİCİ MADDE** — Tasarının geçici maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 6. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.	**MADDE** 6. — Tasarının 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 7. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.	**MADDE** 7. — Tasarının 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

14 . 3 . 1962

Başbakan *İsmet İnönü*	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı *A. Eyidoğan*	Maliye Bakanı *Ş. İnan*	Millî Eğitim Bakanı *H. İncesulu*
Devlet Bakanı *T. Feyzioğlu*	Devlet Bakanı *A. Doğan*	Bayındırlık Bakanı *E. Paksüt*	Ticaret Bakanı *İ. Gürsan*
Devlet Bakanı *N. Ökten*	Devlet Bakanı *N. Su*	S. ve So. Y. Bakanı *S. Seren*	Güm. ve Tekel Bakanı *Ş. Buladoğlu*
Adalet Bakanı *S. Kurutluoğlu*	Millî Savunma Bakanı *İ. Sancar*	Tarım Bakanı *C. Oral*	Ulaştırma Bakanı *C. Akyar*
İçişleri Bakanı *A. Topaloğlu*	Dışişleri Bakanı *S. Sarper*	Çalışma Bakanı *B. Ecevit*	Sanayi Bakanı *F. Çelikbaş*
		Ba. Ya. ve Turizm Bakanı *K. Evliyaoğlu*	İmar ve İskân Bakanı *M. Güven*

Dönem : 1
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 72

Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/330, C. Senatosu : 1/160)

(Not : C. Senatosu S. Sayısı : 25)

Cumhuriyet Senatosu
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 1733 - 1/160

6 . 2 . 1963

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 5 . 2 . 1963 tarihli 40 ncı Birleşiminde açık oyla ve aynen kabul olunan Hudut ve Sahiller Sıhhat Genel Müdürlüğü 1963 yılı bütçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Saygılarımla.
Suad Hayri Ürgüplü
Cumhuriyet Senatosu Başkanı

Not : Açık oy neticesi : (123)

Kabul	102
Ret	19
Çekinser	2

Karma Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Karma Bütçe Komisyonu
Esas No. : 1/160
No. : 220

8 . 2 . 1963

MİLLET MECLİSİ YÜKSEK BAŞKANLIĞINA

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 5 . 2 . 1963 tarihli 40 ncı Birleşiminde aynen kabul edilen «Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1963 yılı bütçe kanunu tasarısı» ve Karma Bütçe Komisyonu raporu Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Karma Bütçe Komisyonu
Başkanı
Hatay Milletvekili
Şekip İnal

Dönem : 1
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 71

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/327, C. Senatosu : 1/155)

(Not : C. Senatosu S. Sayısı : 24)

Cumhuriyet Senatosu
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 1715 - 1/155

5 . 2 . 1963

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 4 . 2 . 1963 tarihli 39 ncu Birleşiminde açık oyla ve aynen kabul olunan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 yılı bütçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Saygılarımla.
Suad Hayri Ürgüplü
Cumhuriyet Senatosu Başkanı

Not : Açık oy neticesi : (125)

Kabul	107
Ret	15
Çekinser	2
Boş	1

Karma Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Karma Bütçe Komisyonu
Esas No. : 1/155
No. : 213

8 . 2 . 1963

MİLLET MECLİSİ YÜKSEK BAŞKANLIĞINA

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 4 . 2 . 1963 tarihli 39 ncu Birleşiminde aynen kabul edilen «Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1963 yılı bütçe kanunu tasarısı» ve Karma Bütçe Komisyonu raporu Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Karma Bütçe Komisyonu
Başkanı
Hatay Milletvekili
Şekip İnal

Dönem : 1
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 70

Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon Başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi : 1/333, C. Senatosu : 1/158)

(Not : C. Senatosu S. Sayısı : 23)

Cumhuriyet Senatosu
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 1719 - 1/158

5 . 2 . 1963

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANLIĞINA

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 4 . 2 . 1963 tarihli 39 ncu Birleşiminde açık oyla ve aynen kabul olunan Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 yılı bütçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Saygılarımla.
Suad Hayri Ürgüplü
Cumhuriyet Senatosu Başkanı

Not : Açık oy neticesi : (128)

Kabul	111
Ret	15
Çekinser	2

Karma Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Karma Bütçe Komisyonu
Esas No. : 1/158
No. : 217

8 . 2 . 1963

MİLLET MECLİSİ YÜKSEK BAŞKANLIĞINA

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 4 . 2 . 1963 tarihli 39 ncu Birleşiminde aynen kabul edilen «Karayolları Genel Müdürlüğü 1963 yılı bütçe kanunu tasarısı» ve Karma Bütçe Komisyonu raporu Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Karma Bütçe Komisyonu
Başkanı
Hatay Milletvekili
Şekip İnal

Dönem : 1
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 32

Sürekli görevlerle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu tezkeresi ve Bütçe Komisyonu raporu (1/235)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 71-1787 - 1937

16 . 6 . 1962

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 12 . 6 . 1962 tarihinde karşılaştırılan «Sürekli Görevle Yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Başbakan
İsmet İnönü

GEREKÇE

1. Sürekli görevle yabancı memleketlerde bulunan memurların ayrılıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanunun birinci maddesinde yedi misil ile tahdidolunan emsallerin 4 Ağustos 1958 tarihinde yapılan para operasyonundan sonra tatbik kabiliyeti kalmamıştır.

Bu durum karşısında, yabancı memleketlerde görevli memurlara 4 Ağustos 1958 tarihinden önce ellerine geçen miktarda dövizin tediyesini sağlayabilmek için 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılması gerekirken, bütçe kanunlarına, emsal tesbiti yetkisini Bakanlar Kuruluna tanıyan birer madde ilâvesi ile yetinilmiştir.

2. 4991 sayılı Kanun, maaşın emsalsiz tutarı üzerinden vergi kesilmesine cevaz vermemektedir. Binnetice, Teadül Kanununa göre maaş tutarı meselâ 2 400 lira olan bir memurun Gelir Vergisi uygulanan emsale göre - bilfarz 20 - 30 000 lira üzerinden hesabedilmektedir. Diğer taraftan, aynı memura 4 Ağustos 1958 tarihinden evvel eline geçen döviz tutarının tediyesi matlubolduğu cihetle, emsaller, bizzarure vergi farkını telâfi edecek seviyede tesbit olunmakta ve kesilecek munzam verginin karşılığı olan ödenek farkının tertibine ilâvesi suretiyle gayrisamimî bir vergi tatbikatı ihdas edilmektedir.

3. Mesele bir de tasarruf bonusu tevkifatı bakımından hususiyet arz eder. Şöyle ki :

Halen tasarruf bonusu emsalli tutarlar üzerinden tevkif edilmektedir. Öyleki, maaşının emsalsiz baliğinden ayda bilfarz altmış liralık kesinti yapılması icabeden bir memurun istihkakından, yabancı memlekette görevli olduğu için meselâ 15 emsal üzerinden ayda 900 liralık tasarruf bonusu tevkifatı yapılmakta ve memur bir bakıma mağdur olmaktadır.

Hazırlanan kanun tasarısı, yukarda arz edilen mahzurların izalesi yani bütçe kanunlarına ilâve edilen muvakkat mahiyetteki hükümlere müsteniden yürütülen tatbikatın 4991 sayılı Kanun çerçevesinde cereyanını bu vesile ile Gelir Vergisi ve tasarruf bonusu tevkifatının yurt içinde görevli memurlara uygulandığı gibi aylık tutarları üzerinden uygulanması için bu kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Dışişleri Komisyonu tezkeresi

Millet Meclisi
Dışişleri Komisyonu
Esas No : 1/235
Karar No : 26

18 . 10 . 1962

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

Sürekli görevle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkında ki 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair olan kanun tasarısı, tetkik edildi :

Gerekçede de belirtildiği veçhile, sürekli görevle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıklarından kesilmekte olan vergi ve tasarruf bono nisbetlerini tâyin ve 4991 sayılı Kanunun şümulüne almak maksadiyle hazırlanmış bulunan tasarı, konu itibariyle Bütçe Komisyonunu ilgilendirmektedir.

Mevzuubahis işin, mezkûr komisyona havale buyurulması için adı geçen tasarı ilişik olarak Yüksek Başkanlığa sunulur.

Millet Meclisi
Dışişleri Komisyonu
Başkanı
Bursa
Cevdet Perin

Plân Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Plân Komisyonu
Esas No. : 1/235
Karar No. : 17

5 . 1 . 1963

MİLLET MECLİSİ YÜKSEK BAŞKANLIĞINA

Sürekli görevle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı komisyonumuza havale edilmiş olmakla Dışişleri ve Maliye Bakanlığı temsilcileri hazır oldukları halde incelendi ve görüşüldü.

Kanun tasarısı, gerekçesinde de belirtildiği gibi;

4991 sayılı Kanunun 1 nci maddesiyle yabancı memleketlerde sürekli görevle çalışan memurların maaş misilleri yedi kat olarak tahdid edilmiş ise de 4 Ağustos 1958 de yapılan para operasyonunda yabancı memleketlerde çalışan memurların eskiden almış oldukları dövizi operasyondan sonra da almaları gerektiğinden 4991 sayılı Kanunun tadili yerine her sene bütçe kanunlarına bu emsalin tesbiti için Bakanlar Kuruluna yetki tanınmaktadır.

Diğer taraftan 4991 sayılı Kanun, maaşın emsalsiz tutarı üzerinden vergi kesilmesine cevaz vermediğinden vergi emsalli maaş tutarından alınmakta neticede yüksek vergi nisbetleri tatbik edilmiş olduğundan memurların ellerine geçmesi içabeden döviz miktarı azalmakta bu da başka şekillerde telâfi edilmektedir.

Aynı şekilde tasarruf bonoları da emsalli tutarlar üzerinden alındığından meselâ 60 liralık tasarruf bonosu yerine 900 liralık bir bono kesildiğinden yine memurların aleyhine bir durum hâsıl olmaktadır.

İşte yukarda belirtilen mahzurları telâfi etmek, Bütçe kanunlariyle her sene alınan bu yetkinin 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapmak maksadiyle hazırlanan kanun tasarısı komisyonumuzca da uygun mütalâa edilerek Hükümetin teklifi veçhile aynen kabul edilmiştir.

Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan Hatay *Ş. İnal*	Sözcü Ordu *A. H. Onat*	Artvin *S. O. Avcı*	Aydın *O. Apaydın*
Aydın *İ. Sezgin*	Bilecik *Ş. Binay*	Çanakkale *Ş. İnan*	Çanakkale R. Sezgin İmzada bulunamadı
Denizli *A. Şohoğlu*	Diyarbakır R. İskenderoğlu İmzada bulunamadı	Giresun *İ. E. Kılıçoğlu*	Gümüşane *S. Savacı*
Hatay A. S. Hocaoğlu İmzada bulunamadı	Kastamonu *S. Keskin*	Kırşehir *A. Bilgin*	Konya *İ. Baran*
Mardin *Ş. Aysan*	Sakarya *N. Bayar*	Siirt *A. Yaşa*	Sivas *M. Vural*

Yozgat
V. Uyar

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Sürekli görevle yabancı memleketlerde bulunan memurların aylıkları hakkındaki 4991 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı

MADDE 1. — 28 Aralık 1946 tarihli ve 4991 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin (B) bendinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

«Aylıkları, Teadül Kanununa göre aldıkları aylık tutarının, emekli keseneği, Gelir Vergisi ve tasarruf bonosu kesildikten sonra bakıyesinin, Dışişleri ve Maliye Bakanlıklarının müşterek teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından tesbit edilecek ödeme misilleri ile çarpılmasından hâsıl olacak miktar üzerinden ödenir. Asıl maaşın ita miktarı ile emsal bahği arasındaki farka tekabül eden (dış memleket tazminatı) Gelir Vergisinden müstesnadır.

MADDE 2. — 28 Aralık 1946 tarihli ve 4991 sayılı Kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«Birinci maddede zikri geçen ödeme misilleri, bulunulan memleketin ekonomik durumu, para ve geçim şartları göz önünde tutulmak suretiyle ve aylık derecelerine göre tesbit edilir ve gerekirse tesbitindeki usul dairesinde değiştirilir.»

MADDE 3. — 28 Aralık 1946 tarihli ve 4991 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin (B) bendinin 3 ncü fıkrası kaldırılmıştır.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

12 . 6 . 1962

Başbakan *İsmet İnönü*	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı *A. Eyidoğan*
Devlet Bakanı *T. Feyzioğlu*	Devlet Bakanı *H. O. Bekata*
Devlet Bakanı *N. Ökten*	Devlet Bakanı *N. Su*
Adalet Bakanı *S. Kurutluoğlu*	Millî Savunma Bakanı *İ. Sancar*
İçişleri Bakanı *A. Topaloğlu*	Dışişleri Bakanı *F. C. Erkin*
Maliye Bakanı *Ş. İnan*	Millî Eğitim Bakanı *H. İncesulu*
Bayındırlık Bakanı *E. Paksüt*	Ticaret Bakanı *İ. Gürsan*
Sa. ve So. Y. Bakanı *S. Seren*	Güm. ve Te. Bakanı *Ş. Buladoğlu*
Tarım Bakanı *C. Oral*	Ulaştırma Bakanı *C. Akyar*
Çalışma Bakanı *B. Ecevit*	Sanayi Bakanı *F. Çelikbaş*
Ba. - Ya. ve T. Bakanı *K. Evliyaoğlu*	İmar ve İskân Bakanı *M. Güven*